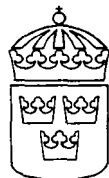

Finansutskottets betänkande

1989/90:FiU20

Riktlinjer för den ekonomiska politiken
och för budgetregleringen m.m. (prop.
1989/90:114 och 1989/90:100 bil. 1 och 2)

1989/90
FiU20

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet finansplanen och partimotionernas förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken samt proposition 114 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder m.m. jämte motioner.

I det inledande avsnittet om den *ekonomiska politiken* framhålls att den svenska ekonomins utveckling under 1990-talets två första år kännetecknas av flera negativa inslag. Skillnaderna i pris- och löneökningstakten mellan Sverige och våra viktigaste handelspartners kommer att vidgas och den tidigare positiva utvecklingen av industriinvesteringarna kommer att brytas. Produktionstillväxten blir låg och kommer i större utsträckning att användas för konsumtion och i mindre utsträckning för investeringar och export. Utskottet understryker att om inte denna utveckling kan hejdas ökar ofrånkomligen arbetslösheten och bytesbalansens underskott blir allt större. Den nuvarande situationen ställer därför stora krav på utformningen av den ekonomiska politiken men också på hur arbetsmarknadens parter agerar. Utskottet är av samma mening som regeringen att det är angeläget att avtal för år 1991 träffas i mycket god tid och att de leder till en radikal dämpning av de totala löneökningarna under år 1991. En viktig förutsättning för att det skall kunna ske är att ett andra steg i skattereformen genomförs år 1991. Om inte ett stabiliseringsavtal kan komma till stånd beroende på att parterna inte kan bortse från kortsiktiga egenintressen förutsätter utskottet att regeringen i anslutning till kompletteringspropositionen kommer att föreslå de åtgärder som är nödvändiga för att stabilisera ekonomin.

Utskottet godkänner i betänkandet att *pris- och hyresstoppet* förlängs och tillstyrker att de av regeringen föreslagna *höjningarna av alkohol- och tobaksskatterna* genomförs.

Utöver vad som här anförts kan den inriktning av den ekonomiska politiken som utskottet förordar sammanfattas på följande sätt:

- fullfölja planerna på ett kommunalskattestopp i syfte att värna om skattereformen och att dämpa den kommunala expansionen,
- säkerställa samhällsekonomisk balans genom att öka utbudet av arbetskraft och dämpa efterfrågan,

- förstärka insatserna för en förbättrad produktivitet både i den privata och i den offentliga sektorn,
- säkerställa full sysselsättning genom en utveckling av arbetsmarknadspolitiken i riktning mot utbudsstimulerande och tillväxtfrämjande åtgärder.

De borgerliga partierna, vänsterpartiet kommunisterna och miljöpartiet anger i reservationer alternativa förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken. De borgerliga partierna avlämnar gemensamma reservationer när det gäller löntagarfonder och pris- och hyresstopp.

Utskottet står fast vid att *budgetpolitiken* alltjämt måste vara mycket restriktiv. Ett eventuellt överskott i budgeten kan således inte tas till intäkt för att lätta på budgetpolitiken. Utskottet har vid sin genomgång av oppositionspartiernas budgetalternativ funnit dem behäftade med sådana brister att de inte kan godtas. Motionerna har därför avstyrkts i dessa delar.

De budgetpolitiska principer som regeringen redovisat i finansplanen och som man där diskuterar svarar enligt utskottets mening väl mot de krav på stramhet och fördelningspolitiska hänsyn som erfordras. Budgeten innehåller få nya utgiftsåtaganden. Åtgärder som främjar tillväxt i ekonomin har prioriterats.

Budgetförslaget överensstämmer också väl med de principer för utgiftsprövningen, som riksdagen vid upprepade tillfällen lagt fast, och som enligt utskottets mening alltjämt är giltiga. Dessa principer innebär bl.a.:

- Endast de allra mest angelägna reformerna bör genomföras. Omfattningen av sådana utgiftsökningar måste hållas nere samtidigt som de finansieras genom att andra utgifter minskas.
- Utgiftsbegränsningar måste åstadkommas på vissa områden.
- Arbetet med att begränsa utgiftsautomatiken måste fortsätta.
- Existerande transfereringssystem måste granskas och en prövning göras av hur väl de tillgodoser uppställda mål. I det sammanhanget måste också bedömas hur systemen inverkar på arbetsvilja och förmögenhetsfördelning.
- Åtgärder måste vidtas för att effektivisera den offentliga verksamheten. Produktiviteten och måluppfyllelsen i olika verksamheter måste granskas och kritiskt prövas, varvid även existerande organisationsformer måste kunna sättas i fråga.
- Det totala skattetrycket måste begränsas.

Reservationer vad gäller budgetpolitiken avlämnas av samtliga oppositionspartier.

Företrädarna för moderata samlingspartiet, folkpartiet och centern kritiserar i en gemensam reservation regeringens sätt att utforma budgetpropositionen.

Centern, miljöpartiet och vänsterpartiet kommunisterna avlämnar reservationer om krav på att *miljöaspekter skall beaktas i propositioner och utredningsförslag*.

Inledning

I detta betänkande behandlar utskottet

dels proposition 1989/90:100 (budgetpropositionen), i vad avser bilaga 1 Finansplanen, mom. 1, 2, 6 och 9–14, bilaga 2 Utveckling av offentlig sektor, mom. 1 och 2 (avsnitten 2.3 och 3.2),

dels proposition 1989/90:114 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m.m.,

dels följande under allmänna motionstiden väckta motioner:

1989/90:Fi201 av Carl Bildt m.fl. (m)

Avskaffande av tvångssparandet,

1989/90:Fi202 av Gullan Lindblad och Göthe Knutson (m)

Sänkt skattetryck m.m., i vad avser yrkande 1,

1989/90:Fi203 av förste vice talman Ingegerd Troedsson och Knut Wachtmeister (m)

Avskaffande av tvångssparandet för pensionärer,

1989/90:Fi204 av Carl Bildt m.fl. (m)

Den ekonomiska politiken,

1989/90:Fi205 av Nic Grönvall (m)

Kassakraven för banker och finansieringsinstitut,

1989/90:Fi206 av Charlotte Cederschiöld m.fl. (m)

Regeringens inflationsansvar,

1989/90:Fi207 av Inger Schörling m.fl. (mp)

Valutareglering, m.m., i vad avser yrkandena 1–3,

1989/90:Fi208 av Inger Schörling m.fl. (mp)

Gröna Luntan – en grön ekonomisk politik,

1989/90:Fi209 av Bengt Westerberg m.fl. (fp)

Prisregleringslagens tillämpning,

1989/90:Fi210 av Rolf Clarkson m.fl. (m)

Bilkreditförrordningen,

1989/90:Fi211 av Bengt Westerberg m.fl. (fp)

Den ekonomiska politiken,

1989/90:Fi212 av Lars Werner m.fl. (vpk)

Den ekonomiska politiken, i vad avser yrkandena 1–7, 11 och 13,

1989/90:Fi213 av Olof Johansson m.fl. (c)

Den ekonomiska politiken, i vad avser yrkandena 1–3 och 5–6,

1989/90:Fi501 av Carl Bildt m.fl. (m)

Den offentliga sektorn, m.m., i vad avser yrkande 1,

- 1989/90:Fi603 av Carl Bildt m.fl. (m)
Sparande och ägandespridning, i vad avser yrkandena 4 och 9,
- 1989/90:Fi605 av Anne Wibble m.fl. (fp)
Hushållssparandet, i vad avser yrkande 9,
- 1989/90:Fi607 av Agne Hansson m.fl. (c)
Bosparandet, i vad avser yrkande 1,
- 1989/90:Fi704 av Carl Bildt m.fl. (m)
Marknadsekonomi, m.m., i vad avser yrkandena 1 och 3,
- 1989/90:Fi706 av Marianne Andersson m.fl. (c, m, fp)
Löntagarfonderna,
- 1989/90:Fi709 av Inger Schörling m.fl. (mp)
Överföring av medel från löntagarfonderna,
- 1989/90:Fi710 av Gullan Lindblad och Göthe Knutson (m)
Löntagarfonderna, m.m.,
- 1989/90:Fi712 av Carl Bildt m.fl. (m, fp, c)
Avveckling av löntagarfonderna,
- 1989/90:Fi725 av Inger Schörling m.fl. (mp)
Miljöredovisning i statsbudgeten,
- 1989/90:Fi726 av Olof Johansson m.fl. (c)
Beräkningen av ekonomisk tillväxt, m.m., i vad avser yrkande 2,

dels följande från skatteutskottet med yttrande 1989/90:SkU2y överlämnade motioner:

- 1989/90:Sk392 av Inger Schörling m.fl. (mp)
Ett miljöpolitiskt skattesystem, i vad avser yrkande 19,
- 1989/90:Sk444 av Lars Werner m.fl. (vpk)
Skatteomläggningen, m.m., i vad avser yrkande 8,
- 1989/90:Sk615 av Karin Israelsson (c)
Alkoholbeskattningen,
- 1989/90:Sk617 av Carl Bildt m.fl. (m)
Alkoholskatten,
- 1989/90:Sk620 av Claes Roxbergh m.fl. (mp)
Höjd skatt på tobak, m.m.,
- 1989/90:Sk624 av Ingrid Ronne-Björkqvist och Carl-Johan Wilson (fp)
En sjukvårdsavgift i priset på alkohol,
- 1989/90:Sk634 av Karin Israelsson och Stina Eliasson (c)
Alkoholbeskattningen,
- 1989/90:Sk638 av Daniel Tarschys m.fl. (fp)
Höjd tobaksskatt,

1989/90:Sk647 av Martin Olsson och Karin Israelsson (c)
Lägre moms för restauranger utan alkoholutskänkning,

1989/90:Sk648 av Elving Andersson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors
(c)
Alkoholbeskattningen,

1989/90:Sk649 av Bengt Silfverstrand m.fl. (s),
Ny skatteklass på öl,

1989/90:Sk650 av Roland Larsson och Hugo Andersson (c)
En sjukvårdsavgift i priset på alkohol och tobak,

1989/90:Sk651 av Gudrun Norberg och Karin Israelsson (fp,c)
Avgift för serveringstillstånd för alkohol,

1989/90:Sk652 av Anders Castberger (fp)
Taxfree-försäljning av alkoholdrycker,

1989/90:Sk659 av Bo Lundgren och Karl-Gösta Svenson (m)
Beskattningen av vin och öl,

1989/90:Sk678 av Ingrid Ronne-Björkqvist (fp)
Taxfree-försäljningen,

1989/90:Sk682 av Martin Olsson och Kersti Johansson (c)
Tobaksskatten,

1989/90:Sk683 av Bengt Westerberg m.fl. (fp)
Höjd alkoholskatt m.m.,

1989/90:Sk684 av Anita Stenberg m.fl. (mp)
Alkoholskatten,

1989/90:Sk690 av Eva Goës och Ragnhild Pohanka (mp)
Avgifter för utskänkningstillstånd,

1989/90:Sk692 av Evert Svensson (s)
Alkoholskatten,

1989/90:Sk694 av Karin Israelsson m.fl. (c)
Alkoholbeskattningen m.m., i vad avser yrkande 1,

1989/90:Sk695 av Elisabeth Fleetwood m.fl. (m,s,fp,c,vpk,mp)
Tobaksavgift,

dels följande från arbetsmarknadsutskottet överlämnade motioner
väckta med anledning av proposition 1989/90:95 om allmänt löne-
stopp:

1989/90:A17 av Lars Werner m.fl. (vpk), i vad avser yrkandena 6
och 7,

1989/90:A20 av Inger Schörling m.fl. (mp), i vad avser yrkande 2,

1989/90:A21 av Olof Johansson m.fl. (c), i vad avser yrkande 2,

dels den med anledning av proposition 1989/90:94 om tillfälligt förbud
mot höjning av vinstutdelning i vissa aktiebolag väckta motionen

1989/90:Fi26 av Claes Roxbergh m.fl. (mp),

dels följande med anledning av proposition 1989/90:114 väckta motioner:

1989/90:FiU20

1989/90:Fi42 av Sten Andersson i Malmö och Birger Hagård (båda m)

1989/90:Fi43 av Roland Larsson och Hugo Andersson (båda c)

1989/90:Fi44 av Gunnar Björk m.fl. (c),

1989/90:Fi45 av Carl Bildt m.fl. (m),

1989/90:Fi46 av Anne Wibble m.fl. (fp),

1989/90:Fi47 av Lars Werner m.fl. (vpk),

1989/90:Fi48 av Inger Schörling m.fl. (mp).

Utskottet har berett skatteutskottet och bostadsutskottet tillfälle att yttra sig i ärendet. *Yttrandena* återfinns som *bilaga 2* (1989/90:SkU2y) resp. *bilaga 3* (1989/90:BoU7y) till detta betänkande.

Propositionernas förslag

Proposition 100

I proposition 100 (budgetpropositionen) har regeringen i *bilaga 1 Finansplanen* (finansdepartementet) — efter föredragning av statsrådet Kjell-Olof Feldt —

dels föreslagit

1. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som förordats i propositionen,
2. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som förordats i propositionen,
6. att riksdagen bemyndigar regeringen att för myndigheter med uppdragsverksamhet disponera en rörlig kredit i riksgäldskontoret på 400 000 000 kr.,

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som anförts i propositionen om

9. statliga myndigheters försäljning av överskottsmateriel (avsnitt 6),
10. avvecklingen av tjänstebrevsrätten m.m. (avsnitt 7),
11. konsekvenser för de statliga myndigheterna av införandet av arbetsmiljöavgifter (avsnitt 8),
12. utgiftsram för förvaltningskostnader (avsnitt 9),
13. statliga garantier (avsnitt 10),
14. lönenivån i anslagsberäkningarna (avsnitt 11).

I proposition 100 *bilaga 2 Utveckling av offentlig sektor* har regeringen (civildepartementet) — efter föredragning av statsrådet Bengt K Å Johansson —

1. föreslagit riksdagen att godkänna de riktlinjer som i propositionen under rubriken Ersättning för vissa tjänster och varor angetts för myndigheternas rätt att disponera inkomster från ersättning för tjänster och varor (avsnitt 3.2.4),

2. berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som anförts i propositionen om

- mål- och resultatorienterad styrning (avsnitt 2.3),
- statliga verksamhets- och organisationsformer (avsnitt 3.2).

Proposition 114

I proposition 114 föreslår regeringen (finansdepartementet) — efter föredragning av statsrådet Allan Larsson —

1. att riksdagen bereds tillfälle att ta del av vad i propositionen anförts om det ekonomiska läget,

2. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som förordats i propositionen,

3. att riksdagen föreläggs förslag till vissa ekonomisk-politiska åtgärder inom finansdepartementets och civildepartementets verksamhetsområden (bil. 1 och 2).

I proposition 114 *bilaga 1* Finansdepartementet föreslår regeringen — efter föredragning av statsrådet Allan Larsson — att riksdagen antar de i propositionen framlagda förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1977:306) om dryckesskatt,
2. lag om ändring i lagen (1961:394) om tobaksskatt,
3. lag om ändring i tulltaxelagen (1987:1068).

I proposition 114 *bilaga 2* Civildepartementet föreslår regeringen — efter föredragning av statsrådet Erik Åsbrink — att riksdagen godkänner förordningen (1990:23) om tillämpning av prisregleringslagen (1989:978).

Propositionens lagförslag och förslag till förordning återfinns i *bilaga 1* till betänkandet.

Motionsyrkandena

De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken

1989/90:Fi26 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om en långsiktig miljöinriktad åtstramning kombinerad med kortsiktiga stoppåtgärder i enlighet med vad som sagts i denna motion och i motion A20.

1989/90:Fi45 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som föreslås i motionen.

1989/90:Fi46 av Anne Wibble m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som redovisas i motionen.

1989/90:Fi47 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

2. att riksdagen med avslag på regeringens förslag i motsvarande del godkänner de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken som i motionen förordas,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förutsättningarna för att få rättvisa löneavtal och låg inflation.

1989/90:Fi48 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken med grön åtstramning som angetts i motionen,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för att minska överhettningen på arbetsmarknaden.

1989/90:Fi202 av Gullan Lindblad och Göthe Knutson (m) vari — med hänvisning till vad som anförts i motion 1989/90:A423 — yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en sänkning av skattetrycket är nödvändig för en positiv näringslivsutveckling.

1989/90:Fi204 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som föreslås i motionen.

1989/90:Fi208 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen med anledning av regeringens förslag som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om riktlinjer för den ekonomiska politiken.

1989/90:Fi211 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som redovisas i motionen.

1989/90:Fi212 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen med avslag på regeringens förslag i motsvarande del godkänner de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken som i motionen förordats,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den ekonomiska politikens inriktning att skapa förutsättning för löneökningar, främst för de lågavlönade,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljöpolitikens inverkan på samhällsutveckling och ekonomi.

1989/90:Fi213 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som förordas i motionen,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande stabiliseringspolitiken.

1989/90:Fi501 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en målmedveten sänkning av det totala skatte-trycket.

1989/90:A20 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en långsiktig miljöinriktad åtstramning kombinerad med kortsiktiga stoppåtgärder i enlighet med riktlinjerna i motionen.

1989/90:A21 av Olof Johansson m. fl. (c) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om den ekonomiska politiken på kort sikt i nuvarande krisläge.

Pris- och hyresstopp

1989/90:Fi44 av Gunnar Björk m.fl. (c) vari yrkas

2. att riksdagen beslutar avslå proposition 1989/90:114 såvitt avser tillämpning av prisregleringslagen i enlighet med vad som i motionen anförts.

1989/90:Fi45 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen avslår regeringens förslag om ett godkännande av förordningen (1990:23) om tillämpning av prisregleringslagen (1989:978).

1989/90:Fi46 av Anne Wibble m.fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen avslår förordningen (1990:23) om tillämpning av prisregleringslagen (1989:978).

1989/90:Fi47 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen framförs om förändringar av pris- och hyresstoppets undantagsregler.

1989/90:Fi48 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas

3. att riksdagen, endast under förutsättning av att i motionen angivna villkor uppfyllts, godkänner att lag om pris- och hyresstopp får tillämpas under en tid av 9 månader räknat från den 8 februari 1990,

4. att riksdagen, om i motionen angivna villkor ej är uppfyllda, avslår förslaget om pris- och hyresstopp.

1989/90:Fi206 av Charlotte Cederschiöld m.fl. (m) vari — med hänvisning till vad som anförts i motion 1989/90:L717 — yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regeringens inflationsansvar gentemot konsumenterna.

1989/90:Fi209 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari — med hänvisning till vad som anförts i motion 1989/90:N346 — yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om prisregleringslagens tillämpning i fredstid.

1989/90:FiU20

1989/90:Fi212 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

5. att riksdagen hos regeringen begär förslag om straffskatt på företag med för hög prissättning enligt vad i motionen anförts om inflationsbekämpning.

1989/90:Fi704 av Carl Bildt m.fl. (m) vari — med hänvisning till vad som anförts i motion 1989/90:Sk320 — yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående marknadsekonomi.

Spelregler på arbetsmarknaden

1989/90:Fi48 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för att förbättra och förstärka spelreglerna på arbetsmarknaden.

Lagfäst sjuklön

1989/90:Fi47 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om införande av lagfäst sjuklön och nödvändigheten av stärkta fackliga rättigheter.

Semesterlagstiftningen

1989/90:Fi47 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om konsekvenserna för de lågavlönade vid införande av konjunkturanpassat semesteruttag.

Arbetskraftsinvandring

1989/90:Fi47 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om arbetskraftsinvandring,

1989/90:Fi48 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av åtgärder för att snabbt få ut flyktingar i arbete.

1989/90:Fi48 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas

7. att riksdagen beslutar att införa en koldioxidskatt på 25 öre/kg från den 1 maj 1990,

8. att riksdagen beslutar att införa en skatt på uran motsvarande 12,3 öre/kWh av uranets energiinnehåll från den 1 maj 1990,

9. att riksdagen beslutar att fördubbla reklamskatten från den 1 maj 1990,

10. att riksdagen beslutar införa samma miljö- och energiskatter för flygtrafiken som de som gäller för vägtrafiken,

11. att riksdagen beslutar slopa mervärdeskatten för svensk basmat och att skattebortfallet kompenseras med höjd moms på övriga varor,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen har anförts om att det måste sättas i gång nationella hushållnings- och energisparkampanjer i hela landet,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen har anförts om att sänka hastigheterna på våra vägar för att minska drivmedelsförbrukningen,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen har anförts om att Öresundsbron inte byggs,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen har anförts om att de fyra orörda Norrlandsälvarna grundlagskyddas,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen har anförts om att göra det möjligt för föräldrar att i samverkan kunna ta över tomma daghemsavdelningar,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen har anförts om att inflationsskydda punktskatter och miljöskatter på energi,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen har anförts om att ge skatteskalen en tydlig låglöneprofil,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen har anförts om nödvändigheten av att starta ett stort investeringsprogram på minst 65 000 milj.kr. de närmaste tio åren för att bygga ut och rusta upp järnvägsnätet,

21. att riksdagen beslutar att slopa mervärdesskatten på inhemska förnybara energislag,

22. att riksdagen beslutar slopa mervärdesskatten på persontransporter.

Inriktning av den statliga lönepolitiken

1989/90:Fi212 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna om statens arbetsgivarverks och statens inriktning om rättvis lönepolitik för de lågavlönade enligt vad som anförts i motionen.

6. att riksdagen hos regeringen begär förslag till en ny statlig lönepolitik enligt vad som i motionen anförts.

Utgiftsram för förvaltningskostnader

1989/90:Fi204 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utgiftsram för förvaltningskostnader.

Statsskuldspolitiken

1989/90:Fi204 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statsskuldspolitiken.

Kredit- och valutapolitiken

1989/90:Fi204 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kredit- och valutapolitiken.

1989/90:Fi207 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari — med hänvisning till vad som anförts i motion 1989/90:U533 — yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att valutareglering bör finnas som ett medel i en självständig stats finanspolitik,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige ej skall bli medlem i EMS,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att den svenska kronan ej skall ersättas av "ecu" eller annan överstatlig valuta.

1989/90:Fi211 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger fullmäktige i riksbanken till känna vad i motionen anförts om anknytning till EMS.

1989/90:Fi212 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder mot transnationaliseringen och återinförandet av valutalagstiftningen för att hävda det nationella oberoendet.

1989/90:Fi213 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande penning- och kreditpolitiken.

1989/90:Fi607 av Agne Hansson m.fl. (c) vari — med hänvisning till vad som anförts i motion 1989/90:Bo249 — yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om räntenivåns betydelse för boendekostnaderna.

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sågs om valutaregleringen.

Övriga kreditpolitiska frågor

1989/90:Fi48 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen har anförts om skärpta restriktioner för kontokortskrediter.

1989/90:Fi205 av Nic Grönvall (m) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om sådana ändringar i lagen om kreditpolitiska regler att dubbla kassakrav icke kan uppkomma i finansiella koncerner,

2. att kassakravsreglerna utformas så att konkurrenslikformighet uppkommer och vidmakthålls mellan olika finansinstitut.

1989/90:Fi210 av Rolf Clarkson m.fl. (m) vari — med hänvisning till vad som anförts i motion 1989/90:T248 — yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att bilkreditförordningen bör avskaffas.

Skatt på alkohol och tobak

1989/90:Fi42 av Sten Andersson i Malmö och Birger Hagård (båda m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om alkoholpolitiken.

1989/90:Fi43 av Roland Larsson och Hugo Andersson (båda c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att i stället för en skattehöjning på alkohol och tobak införa en särskild hälso- och sjukvårdsavgift med motsvarande belopp att fördelas direkt till sjukvårdshuvudmännen.

1989/90:Fi44 av Gunnar Björk m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen med avslag på proposition 1989/90:114 i denna del beslutar höja dryckesskatten motsvarande en prishöjning med 10 % i enlighet med vad i motionen anförts.

1989/90:Fi45 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

3. att riksdagen beslutar införa en ny skatteklass för svagare starköl med högst 3,6 procents alkoholhalt fr.o.m. den 7 maj 1990, och att skatten skall utgå per liter med 7 kronor och 50 öre.

1989/90:Fi48 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas

6. att riksdagen beslutar att höja skattesatserna på spritdrycker och tobaksvaror med 40 % och på vin och öl med 20 %.

1989/90:Sk392 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas

19. att riksdagen beslutar om höjning av skattesatserna för sprit och tobak med 40 % och på vin, malt- och läskedrycker med 20 % från den 1 juli 1990.

1989/90:Sk444 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari — med hänvisning till motiveringen i motion 1989/90:Fi212 — yrkas

8. att riksdagen hos regeringen begär förslag om höjd tobaks- och alkoholskatt motsvarande 1 miljard kronor.

1989/90:Sk615 av Karin Israelsson (c) vari — med hänvisning till motiveringen i motion 1989/90:So224 — yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts vad avser alkoholbeskattning.

1989/90:Sk617 av Carl Bildt m.fl. (m) vari — med hänvisning till motiveringen i motion 1989/90:So226 — yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om beskattningen av alkoholhaltiga drycker,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om lägre skattesats för svagare starköl i enlighet med vad i motionen anförts.

1989/90:Sk620 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) vari — med hänvisning till motiveringen i motion 1989/90:So434 — yrkas

1. att riksdagen ger regeringen i uppdrag att utarbeta direktiv för att skatten på tobak höjs med 40 %,

2. att riksdagen ger regeringen i uppdrag att utarbeta direktiv för att skattefri försäljning av tobak skall upphöra,

3. att riksdagen ger regeringen i uppdrag att utarbeta direktiv för att en avgift på 2,5 öre per cigarett tas ut för upplysning om tobakens skadeverkningar.

1989/90:Sk624 av Ingrid Ronne-Björkqvist och Carl-Johan Wilson (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående sjukvårdsavgift vid försäljning av alkohol.

1989/90:Sk634 av Karin Israelsson och Stina Eliasson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av tilläggsdirektiv för utredningen av nytt system för alkoholbeskattningen.

1989/90:Sk638 av Daniel Tarschys m.fl. (fp) vari — med hänvisning till motiveringen i motion 1989/90:So473 — yrkas att riksdagen beslutar höja tobaksskatten i enlighet med vad som anförts i motionen.

1989/90:Sk647 av Martin Olsson och Karin Israelsson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär utredning och förslag om att underlaget för moms för restauranger utan alkoholutskänkning reduceras till 60 % av omsättningen.

1989/90:Sk648 av Elving Andersson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om ny lag om dryckesskatt med alkoholhalten i dryckerna som avgörande för skatteunderlaget.

1989/90:Sk649 av Bengt Silfverstrand m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införandet av en ny skatteklass mellan nuvarande klass II och klass III i lagen om dryckesskatt.

1989/90:Sk650 av Roland Larsson och Hugo Andersson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av en 5-procentig hälso- och sjukvårdsavgift på alkohol och tobak.

1989/90:Sk651 av Gudrun Norberg och Karin Israelsson (fp,c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om särskild avgift för serveringstillstånd för alkoholdrycker i enlighet med vad som anförts i motionen.

1989/90:Sk652 av Anders Castberger (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den fara för en seriös alkoholpolitik och fara för ytterligare alkoholskador som tax-free-försäljningen för närvarande utgör,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige bör ta initiativ till att tax-free-försäljningen mellan EG- resp. EFTA-området slopas,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige bör ta initiativ till att slopa tax-free-försäljningen inom EFTA-området,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige senast 1992 inleder bilaterala överläggningar med länder utanför EFTA- och EG-områdena med sikte på att ömsesidigt avtala bort tax-free-försäljningen mellan Sverige och resp. land.

1989/90:Sk659 av Bo Lundgren och Karl-Gösta Svenson (m) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändrad beskattning av lättviner i enlighet med vad i motionen anförts,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om differentierad skatt för starköl i enlighet med vad i motionen anförts.

1989/90:Sk678 av Ingrid Ronne-Björkqvist (fp) vari — med hänvisning till motiveringen i motion 1989/90:U541 — yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tax-free-försäljning.

1989/90:Sk682 av Martin Olsson och Kersti Johansson (c) vari — med hänvisning till motiveringen i motion 1989/90:So312 — yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utnyttjande av prisinstrument för begränsning av tobaksbruket.

1989/90:Sk683 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari — med hänvisning till motiveringen i motion 1989/90:So317 — yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till en höjning av alkoholskatten i enlighet med vad i motionen anförts.

1989/90:Sk684 av Anita Stenberg m.fl. (mp) vari — med hänvisning till motiveringen i motion 1989/90:So318 — yrkas

1. att riksdagen beslutar att skatt skall betalas på all införsel av alkoholhaltiga drycker,

2. att riksdagen beslutar om att skatten på sprit höjs med 40 % och på vin och maltdrycker med 20 % fr.o.m. den 1 juli 1990.

1989/90:Sk690 av Eva Goës och Ragnhild Pohanka (mp) vari — med hänvisning till motiveringen i motion 1989/90:So219 — yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning om höga, obligatoriska avgifter för utskänkningstillstånd.

1989/90:Sk692 av Evert Svensson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att skatten på alkohol kontinuerligt höjs med 3–5 % över konsumentindex på årsbasis.

1989/90:Sk694 av Karin Israelsson m.fl. (c) vari — med hänvisning till motiveringen i motion 1989/90:So321 — yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en höjning av alkoholbeskattningen med 10 %, fr.o.m. den 1 juli 1990.

1989/90:Sk695 av Elisabeth Fleetwood m.fl. (m, s, fp, c, vpk, mp) vari — med hänvisning till motiveringen i motion 1989/90:So538 — yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en avgift på 2,5 öre bekostande information om tobakens skadeverkningar.

Löntagarfonder

1989/90:Fi603 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

9. att riksdagen beslutar att sociala avgifter inte skall utgå på företagsanknutna vinstandelar i enlighet med vad som anförts i motionen.

1989/90:Fi706 av Marianne Andersson m.fl. (c, m, fp) vari yrkas att riksdagen beslutar avskaffa de kollektiva löntagarfonder som infördes genom proposition 1983/84:50.

1989/90:Fi709 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari — med hänvisning till vad som anförts i motion 1989/90:N217 — yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att löntagarfondernas medel successivt skall överföras till lokala närfonder.

1989/90:Fi710 av Gullan Lindblad och Göthe Knutson (m) vari — med hänvisning till vad som anförts i motion 1989/90:Sk341 — yrkas

1. att riksdagen beslutar att löntagarfonderna snarast skall avvecklas,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att inrättandet av nya kollektiva fonder i enlighet med LO:s förslag med bestämdhet skall avvisas.

1989/90:Fi712 av Carl Bildt m.fl. (m, fp, c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar upphäva lagen om vinstdelningsskatt fr.o.m. 1990 års taxering,
2. att riksdagen beslutar sänka tilläggs pensionsavgiften med 0,2 procentenheter fr.o.m. den 1 juli 1990,
3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till avveckling av löntagarfonderna i enlighet med vad som anförts i motionen.

Arbetsmiljöavgift m.m.

1989/90:Fi47 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av kraftfulla åtgärder på arbetsmiljöområdet för att minska utslagningen från arbetslivet och öka utbudet av arbetskraft.

1989/90:Fi211 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

4. att riksdagen beslutar avskaffa den särskilda arbetsmiljöavgiften fr.o.m. den 1 juli 1990.

1989/90:Fi704 av Carl Bildt m.fl. (m) vari — med hänvisning till vad som anförts i motion 1989/90:Sk320 — yrkas

3. att riksdagen beslutar att uttaget av arbetsmiljöavgift skall upphöra fr.o.m. den 1 mars 1990.

Obligatoriskt sparande

1989/90:Fi201 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar avskaffa tvångssparandet fr.o.m. det första inbetalningstillfället för 1990,
2. att riksdagen beslutar att för 1989 inbetalade medel skall återbetalas senast i juni 1990.

1989/90:Fi203 av förste vice talman Ingegerd Troedsson och Knut Wachtmeister (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att avskaffa tvångssparandet fr.o.m. den 1 mars 1990 och att inbetalade medel snarast återbetalas,
2. att, om yrkande 1 inte bifalls, riksdagen beslutar att a) undanta ålderspensionärer från tvångssparandet fr.o.m. den 1 mars 1990 och att deras inbetalade medel snarast återbetalas, b) belopp som dras av på grund av tvångssparandet skall särredovisas.

1989/90:Fi603 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

4. att riksdagen beslutar avskaffa tvångssparandet.

1989/90:Fi605 av Anne Wibbe m.fl. (fp) vari yrkas

9. att riksdagen beslutar att avskaffa tvångssparandet.

1989/90:Fi212 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om demokratisering av ekonomin.

De allmänna riktlinjerna för budgetpolitiken

1989/90:Fi204 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som föreslås i motionen.

4. att riksdagen beslutar omfördela medel från socialförsäkringssektorn till statsbudgeten i enlighet med vad som i motionen anförts,

5. att riksdagen för budgetåret 1990/91, i avvaktan på slutligt förslag, beräknar Beräknat tillkommande utgiftsbehov, netto, till 13 000 000 000 kr.

1989/90:Fi208 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas

2. att riksdagen med anledning av regeringens förslag som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om riktlinjer för budgetregleringen.

1989/90:Fi211 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som redovisas i motionen.

1989/90:Fi212 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

2. att riksdagen med avslag på regeringens förslag i motsvarande del godkänner de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som i motionen förordats.

13. att riksdagen beslutar om en höjd arbetsgivaravgift på privat tjänstesektor i överhettade områden i enlighet med vad i motionen anförts.

1989/90:Fi213 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

2. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för budgetpolitiken som förordats i motionen.

Övriga budgetfrågor

1989/90:Fi213 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande utförsäljning av statliga tillgångar.

1989/90:Fi204 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att för budgetprocessen uppställda regler skall följas.

1989/90:Fi725 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att kompletta budgetar och resultatredovisningar införs redan kommande budgetår inom all offentlig förvaltning och offentligt drivna verksamheter.

1989/90:Fi726 av Olof Johansson m.fl. (c) vari — med hänvisning till vad som anförts i motion 1989/90:Jo822 — yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att statliga utredningar skall redovisa vilka effekter utredningens förslag får på miljön och uttag av naturresurser.

Propositioner och motioner

I det följande ges en sammanfattning av här behandlade propositioner och parti- och kommittémotioner. Redovisningen är uppdelad på två avsnitt.

I det första redovisas de angivna riktlinjerna för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken i proposition 100 jämte motionerna.

I det andra avsnittet sammanfattas innehållet i proposition 114 och hithörande parti- och kommittémotioner.

Proposition 100 jämte partimotioner om den ekonomiska politiken

Proposition 100

I propositionen understryks att arbete åt alla är den ekonomiska politikens viktigaste mål. Det förutsätter i sin tur låg inflation och god konkurrenskraft.

Den svenska ekonomin har under 1980-talet utvecklats positivt i flera avseenden. Det finns emellertid också flera problem.

- Inflationen är för hög. Löner och priser stiger mycket snabbare än i konkurrentländerna. Resultatet blir en urholkning av konkurrenskraften och kommer på sikt — om utvecklingen inte bryts — att hota sysselsättningen.
- Tillväxten är för svag. Den räcker inte till för att alla de viktiga krav som ställs på produktionen — ökade reallöner, investeringar i miljö och energi, utbyggd barnomsorg och sjukvård m.m. — skall kunna tillgodoses.
- Sparandet är för lågt. Det betyder att de resurser som sätts åt sidan för investeringar, tillväxt och framtida konsumtion är för små.

Denna utveckling kan innebära stora risker för framtiden. Fortsätter den kommer sysselsättningen att hotas. Den ekonomiska politiken bör därför inriktas på att dämpa överhettningen och samtidigt förbättra förutsättningarna för en gynnsam utveckling på längre sikt. Den åtstramning statsmakterna beslutade om våren 1989 bör nu följas upp med (1) *en fortsatt stram finans- och penningpolitik* för att dämpa inflationen, (2) *överläggningar med arbetsmarknadens parter* i syfte att bryta den alltför höga löneökningstakten och (3) *åtgärder som ökar arbetskraftsutbudet, främjar produktiviteten och stimulerar sparandet*.

Vad gäller överläggningarna med parterna på arbetsmarknaden framhålls att genom skattereformen åren 1990 och 1991 kommer priserna på olika tjänster att stiga till följd av breddad moms. Detta är en del av finansieringen för den sänkta skatten på arbetsinkomster. Regeringen utgår från att arbetsmarknadens parter inte kommer att begära ytterligare höjningar av lönerna till följd av de prisökningar som är ett resultat av skattereformen. I finansplanen förutsätts även att parterna på arbetsmarknaden gemensamt skall ta ansvar för nya centrala avtal, som bromsar kostnadsstegringarna. Överläggningarna skall vara avslutade den 15 februari. Därefter går det att ta ställning till i vilken utsträckning den ekonomiska politiken måste skärpas ytterligare. I propositionen betonas att reformer bara kommer att kunna genomföras om de, utan skattehöjningar, kan finansieras inom ramen för en fortsatt stram finanspolitik. Uppfylls inte detta villkor kommer reformerna att uppskjutas eller omprövas.

De åtgärder som föreslås för att *stärka tillväxten* kan sammanfattas på följande sätt:

- Skattereformen fullföljs. Det nya skattesystemet kommer att leda till en effektivare resursanvändning och stärka tillväxten. Skattereformen kommer på sikt även att leda till att arbetskraftsutbudet och hushållens nettosparande ökar.
- Omfattande insatser görs för att ytterligare öka arbetskraftsutbudet. Regeringen har nyligen redovisat hur arbetslinjen inom socialförsäkringen kan stärkas. Förslagen innebär bl.a. kraftiga rehabiliteringsinsatser för att underlätta återgång till arbete och försöksverksamhet vid vissa större företag som innebär att arbetsgivaren övertar utbetalning av sjukersättning samt att möjligheterna att få förtidspension av arbetsmarknadsskäl avskaffas.
- Arbetsmarknadsutbildningen utökas och särskilda insatser görs för att underlätta flyktingarnas inträde på arbetsmarknaden. Marginalskatten föreslås bli sänkt för en stor grupp pensionärer, vilket kommer att stimulera till utökade arbetsinsatser från de äldre.
- Åtgärder vidtas för att främja effektiviteten i näringslivet. Förslag om reformering av jordbrukspolitiken läggs fram i vår. Tekoområdet skall avregleras. Konkurrensen och effektiviteten på det finansiella området skall stärkas genom förändrad lagstiftning.

I det nuvarande ekonomiska läget är det en huvuduppgift för *budgetpolitiken* att genom omprövning och förnyelse skärpa den fördelningspolitiska rättvisan i den politik som bedrivs. Trots ett kärvt utgångsläge har det på bl.a. följande områden varit möjligt att göra särskilda insatser:

- Utbyggd föräldraförsäkring.
- Mer resurser till kulturen. De statliga kulturanslagen ökar med 160 milj. kr. som ett led i den aviserade kultursatsningen på 300 milj. kr. under treårsperioden.
- Ökat internationellt utvecklingsbistånd. Sveriges bistånd ökar med drygt 1,3 miljarder kronor till nära 13 miljarder kronor. Det är den största ökningen av biståndet någonsin.
- Arbetslinjen i socialförsäkringen. Arbetslinjen föreslås att även omfatta socialförsäkringen. I stället för passivt stöd till människor utanför arbetslivet skall insatserna för att slussa tillbaka människor till aktivt arbete intensifieras.
- Mer resurser åt polisen. Antalet aspiranter vid polishögskolan föreslås att utökas ytterligare till 800.

För budgetåret 1988/89 blev utfallet på statsbudgeten ett överskott på 18,1 miljarder kronor. För innevarande budgetår beräknas ett överskott på 18,5 miljarder kronor och för budgetåret 1990/91 ett underskott på 0,4 miljarder kronor.

Vad gäller *kommunernas ekonomi och utveckling i den offentliga sektorn* anføres i propositionen följande. Under de närmaste åren kommer kommuner och landsting att beröras av flera stora förändringar. Det gäller framför allt inom skolan och äldreomsorgen. För att kunna genomföra dessa omfattande förändringar av verksamheten kommer stora krav på nytänkande att ställas på hela den offentliga sektorn.

I propositionen framhålls att möjligheterna att tillföra den offentliga sektorn ökade resurser emellertid är starkt begränsade. Det är därför en väsentlig uppgift och en utmaning att öka utbytet av insatta resurser. Genom omprioriteringar örr utrymme skapas för nya och angelägna behov. Arbetet bör inriktas på att höja produktiviteten och effektiviteten i den offentliga verksamheten. Kraven på resultatuppföljning och utvärdering måste ställas högre. En tydligare åtskillnad bör göras mellan produktions- och finansieringsansvar. Ökad användning av anbudsförfaranden och entreprenader kan ge ett mer varierat utbud och ökad valfrihet. Ett arbete med här angiven inriktning pågår.

Kraven och förväntningarna på den kommunala sektorn kommer att vara betydande under de närmaste åren. Efterfrågan på god barnomsorg, utbildning, sjukvård och äldreomsorg är stor. Samtidigt måste kommunerna komma till rätta med obalansen i den kommunala ekonomin. I propositionen framhålls att allt detta bör klaras inom ramen för ett oförändrat skatteuttag. Det senare är särskilt viktigt de kommande åren för att inte de gynnsamma effekterna av skattereformen skall äventyras.

Med hänsyn till bl.a. den begränsade tillgången på arbetskraft bör volymökningen begränsas till 1 % per år för sektorn som helhet.

Staten bör inte under de närmaste åren lägga några nya kostnadskrävande uppgifter på den kommunala sektorn, utan att samtidigt ge kommuner och landsting möjlighet att finansiera eventuella nya åtaganden med andra medel än höjda skatter.

Skattereformen bör ge ett budgetmässigt neutralt utfall i förhållandet mellan stat och kommun. Eftersom reformen inte får fullt genomslag förrän år 1993 bör effekterna för de närmaste åren neutraliseras med tillfälliga åtgärder. Regeringen avser att återkomma med sådana förslag.

Partimotionerna om den ekonomiska politiken

I *motion Fi204* (m) framhålls att årets finansplan är den svagaste i Sveriges moderna historia. Misslyckandet år 1989 och de allt dystrare prognoserna för åren 1990 och 1991 föranleder inte annat än en inbjudan till överläggningar med arbetsmarknadens parter. Finansplanen är så svag att t.o.m. regeringen själv tvingas säga att den är ofullständig och att man senare återkommer med de förslag man ännu inte förmått samla sig till. För världens utvecklade marknadsekonomier ser framtiden annars ljus ut. Den goda konjunkturen är nu inne på sitt åttonde år. Inflationen är under kontroll. Strukturomvandlingen, introduktionen av ny teknologi och Europaintegrationen ger fortsatt tillväxt. Nya jobb tillkommer, och arbetslösheten avtar.

Enligt moderata samlingspartiets uppfattning finns det skäl att räkna med att tillväxten i Sverige under åren 1990 och 1991 kommer att understiga 1,5 %. Det är mindre än hälften av genomsnittet i den industrialiserade västvärlden. Vidare räknar motionärerna med att inflationen under åren 1990 och 1991 kommer att ligga kring 9 %. Det är ungefär dubbelt så högt som i industriländerna i övrigt. Inemot 3 procentenheter av prisstegringen båda dessa år är resultat av skattehöjningarna i uppgörelsen mellan socialdemokraterna och folkpartiet. Beträffande skattetrycket redovisar finansplanen i strid med tidigare utfästelser en fortsatt höjning. Mycket talar för att denna utveckling med nuvarande politik kommer att förlängas in i år 1991. I nu rådande utgångsläge kan lönekostnadsökningarna år 1990 förutses bli ca 10 %. Särskilt den starka ökningstakten inom den offentliga sektorn gör regeringens antagande om 7,5 % helt orealistiskt. För år 1991 förefaller det på samma sätt högst osannolikt — med den politik som nu bedrivs — att siffran kan gå ner till ens den nivå på 7 % som utgör det högre alternativet i finansplanen. Därmed måste man enligt motionärerna utgå från att bytesbalansen kommer att utvecklas än mer negativt än vad regeringen förutser.

Med oförändrad politik kommer bytesunderskottet med största sannolikhet att stiga över 60 miljarder kronor under år 1991. Det blir då det tyngsta underskott som Sverige haft under efterkrigstiden. Den ekonomiska krisen har därmed framskridit så långt att den riskerar att bli okontrollerbar.

Det finns inga enkla och snabba lösningar på den kris som nu förvärras i rask takt. Sanningen är att vi går mot en mycket besvärlig tid. En felaktig ekonomisk politik under en följd av år kommer att ge allvarliga ekonomiska problem under en lång tid framöver. Men detta får inte bli en ursäkt för att ytterligare skjuta på den nödvändiga kursomläggningen. Ju längre den dröjer, desto större blir problemen och desto längre tid tar det att åter nå en balanserad tillväxt.

Moderata samlingspartiets förslag till åtgärder på kort och medellång sikt för att bryta krisen och för att vända utvecklingen uppåt sammanfattas i motionen på följande sätt:

- Sänk skattetrycket. Trots att marginalskatterna nu äntligen sänks kommer en skattepolitik som kontinuerligt höjer skattetrycket att även fortsättningsvis driva upp kostnaderna och bromsa tillväxten. Den kommunala skatteökningen måste hejdas. Ett kommunalt skattestopp bör införas för i vart fall de närmaste åren. Med ett snabbt beslut ges en tidig signal inför arbetet med såväl de kommunala budgetarna för år 1991 som långtidsplaneringen i kommuner och landsting. Den inriktning av skattepolitiken som föreslås i motionen innebär för år 1991 att skattetrycket sänks med ca 2 procentenheter. Den statliga inkomstskatten slopas upp till en inkomst av 200 000 kr., och skatteskalen inflationsskyddas. Kapitalbeskattningen lindras. Reformen finansieras genom dynamiska effekter, besparingar i offentliga utgifter samt strukturförändringar i skattesystemet. Under 1990-talet måste den ekonomiska politiken utgå från att Sverige inte kan ha ett skattetryck som markant avviker från vad som gäller i jämförbara västeuropeiska länder.
- Dämpa kostnadsökningarna. Med den föreslagna skattepolitiken blir, enligt motionärerna, den beräknade inflationen ca 2,5 procentenheter lägre såväl år 1990 som 1991 enbart genom att kostnadsdrivande skattehöjningar avvisas. Förslag läggs dessutom fram om en sänkning av arbetsgivaravgifterna med nära 2 procentenheter, vilket direkt minskar lönekostnadsökningen och därmed indirekt inflationen. I förhållande till regeringens förslag räknar motionärerna mot denna bakgrund med att inflationen år 1990 blir minst 3 procentenheter lägre. Genom att löntagarnas kompensationskrav för både år 1990 och 1991 begränsas, och genom att lönekostnadsstegringen dämpas, skapas förutsättningar för en avsevärt lugnare kostnadsutveckling år 1991.
- Spara i bidragssystemen. Under 1980-talet har kostnadsökningen i främst de offentliga transfereringssystemen varit mycket kraftig. Denna utveckling måste brytas. Moderata samlingspartiet föreslår en sänkt ersättningsnivå i sjukförsäkringssystemet från 90 till 80 % under de första 89 dagarna. Dessutom förordas ett system med arbetsgivarperiod de första två veckorna av en sjuktid. Detta kommer att leda till en direkt besparing på ca 2,3 miljarder kronor samtidigt som motionärerna räknar med omkring motsvarande 40 000 nya heltidsarbeten. Förslag läggs också fram om liknande

förändringar i föräldraförsäkringen, delpensionsförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen. Besparingar och förenklingar görs även i transfereringssystemen till bl.a. kommuner och företag.

- Säkra valutapolitiken. Tanken på en ny devalvering måste avvisas. En sådan skulle bara medföra att svårigheterna att lösa de svenska kostnadsproblemen blir än större. I motionen understryks att det inte räcker med ord i ett läge där alla marknader ser vart utvecklingen är på väg. Moderata samlingspartiet har under en följd av år krävt en anknytning av kronan till det europeiska valutasamarbetet EMS. Den skulle stärka tilltron till vår beslutsamhet att försvara kronans värde. En EMS-anknytning kräver förhandlingar med de regeringar och centralbanker som i dag deltar i EMS-samarbetet. Sådana bör inledas omedelbart.
- Stimulera sparandet. Utan ett ökat enskilt sparande finns det inga möjligheter att klara de ekonomiska balansproblemen på sikt. En förbättring av det dåliga hushållssparandet förutsätter en generell politik, som främst bygger på sänkt skattetryck och stabila spelregler. Tvångssparandet skall skyndsamt avvecklas liksom löntagarfonderna. Privatisering av statliga företag stärker och sprider det enskilda ägandet. Därutöver är det viktigt att särskilt stimulera långsiktigt bundet sparande samt att sprida ägandet av bostäder och aktier till enskilda hushåll. Moderata samlingspartiet fäster speciell vikt vid utvecklingen av pensionssparandet, och föreslagna försämringar måste stoppas.
- Skapa förutsättningar för tillväxt. Dagens låga tillväxt hotar morgondagens välfärd. Om inte tillväxten förbättras, går hela vårt välfärdssystem mot en allvarlig finansieringskris under 1990-talet. Svenska investeringar sker allt oftare utomlands, medan utlänningars investeringar går Sverige förbi. Vid sidan av högskattepolitiken är en starkt bidragande orsak osäkerheten om energipolitiken och Europapolitiken. Sverige har inte, framhåller motionärerna, råd med denna osäkerhet. Klara politiska besked om att alla kärnkraftverk skall användas så länge den tekniska och ekonomiska livslängden så medger, och att Sverige strävar efter ett med neutraliteten förenligt medlemskap i EG skulle skapa bättre förutsättningar för den för framtidens välfärd nödvändiga tillväxten.

I motion *Fi211* (fp) anförs att den kanske viktigaste iakttagelsen vad gäller den internationella utvecklingen är att våra största exportmarknader utvecklas något sämre än OECD-genomsnittet. Vad gäller den ekonomiska utvecklingen i Sverige avstår motionärerna från att närmare kommentera den med motiveringen att denna så uppenbart och enligt regeringens egna bedömningar bygger på ett ofullständigt underlag vad beträffar den ekonomiska politiken. I motionen understryks att den grundläggande svagheten i svensk ekonomi är den dåliga utvecklingskraften. Den resulterar i alla de synliga problem som regeringen beskriver i finansplanen. Det enda sättet att bryta cirkeln är att lägga fast en långsiktig strategi för en tillväxtskapande politik. Det innebär bl.a. att det är angeläget att de åtgärder som vidtas i stabiliseringspoliti-

ken är i samklang med den långsiktiga strategin. Det begränsar handlingsfriheten i det korta perspektivet. De praktiska möjligheterna att kortsiktigt dämpa efterfrågan med åtgärder som är i linje med de långsiktiga målen är mindre än möjligheterna att med kort varsel spåda på den. Om beslutade utgiftsnedskärningar i något läge skulle visa sig leda till en alltför restriktiv finanspolitik är ingenting lättare än att lägga om politiken så att den inhemska efterfrågan stimuleras. Detta kan ske med kort varsel, t.ex. genom att skatten sänks, vilket överensstämmer med vad som är långsiktigt och önskvärt.

Motionärernas förslag till uppläggnings av den ekonomiska politiken tar i första hand sikte på följande frågor.

1. Ekonomisk tillväxt. Mot de åtgärder som regeringen föreslår i utbudsstimulerande syfte har folkpartiet i princip inga invändningar. Man framhåller att de utbudsstimulerande åtgärderna är viktiga också i ett stabiliseringspolitiskt perspektiv. Ett huvudproblem är för närvarande bristen på arbetskraft. Överhettningen på arbetsmarknaden kan emellertid motverkas och kostnadsutvecklingen hållas tillbaka genom att arbetsutbudet och sparandet ökar. I motionen betonas att när det gäller utbudsstimulerande åtgärder är skattereformen viktigast. Därtill pekar regeringen på ökad satsning på rehabilitering av sjuka och arbetsskadade och andra viktiga åtgärder som exempelvis åtgärder för att underlätta inträdet på arbetsmarknaden för flyktingar och invandrare. De konkreta förslagen är enligt motionärerna emellertid få, och de motverkas dessutom av regeringens förslag om förlängning av föräldraförsäkringen och semestern. Folkpartiet anser att den föreslagna politiken måste kompletteras på flera olika sätt. I en särskild motion avvisas förslaget om förlängd semester. Därtill vill motionärerna i detta sammanhang framföra bl.a. följande synpunkter.

- Arbetet att reformera sjukförsäkringen måste sättas i gång omedelbart. I en särskild motion föreslås att en arbetsgivarperiod skall införas, dvs. ett system där arbetsgivarna under t.ex. en 14-dagarsperiod helt tar över ansvaret för sjukförsäkringen.
- Även arbetsskadeförsäkringen måste reformeras. Vid sidan av sjukförsäkringen är det framför allt utgifterna för denna som har ökat under senare år. Praxisen vid bedömningen av arbetsskadeansökningarna måste bli mer restriktiv. Först då kan rehabiliteringsinsatser ge önskvärda resultat.
- Barnomsorgen måste byggas ut mer kraftfullt än vad som nu sker. Ett sätt att stimulera utbyggnaden är att ändra statsbidragsreglerna (lex Pysslingen) så att det blir fritt fram för enskilda som vill driva daghem.
- Åtgärder krävs för att underlätta för invandrare att få arbete. En åtgärd som snarast bör genomföras är att ge asylsökande möjligheter att arbeta under beredskapsliknande former under själva väntetiden.

2. Pris- och kostnadsutvecklingen. Föreställningen att det skulle vara möjligt att genom överenskommelser med de centrala arbetsmarknadsorganisationerna dämpa lönekostnadsutvecklingen — enligt finansplanen den viktigaste åtgärden för att minska inflationen — bygger enligt

motionärernas mening på en felaktig verklighetsbild av vad som styr lönebildningen. Det är inte parterna i sig som driver upp lönekostnaderna, utan det allmänna läget i ekonomin och på arbetsmarknaden. Parterna har i praktiken inga möjligheter att förhindra stora löneökningar på en överhettad arbetsmarknad. Enligt motionärernas mening kan en framgångsrik ekonomisk politik inte bygga på överenskommelser med arbetsmarknadens parter utan den måste bygga på en kombination av utbudsstimulanser och en stram finanspolitik.

3. En stram finanspolitik. Det främsta instrumentet för att föra en restriktiv ekonomisk politik är statens budget. Det — ofullständiga — budgetförslag som nu presenterats är enligt motionärernas uppfattning alltför svagt. Detta är också regeringens egen bedömning. Regeringen borde ha lagt fram en stramare budget som borde ha åstadkommit genom omprövningar av olika utgiftsprogram. Det mest naturliga, mot bakgrund av att den ekonomiska utvecklingen enligt regeringen har nått en kritisk punkt, hade emellertid varit att skjuta upp vissa reformer, som exempelvis andra etappen i den utbyggda föräldraförsäkringen och förlängningen av semestern. Därutöver är det motiverat med åtgärder för att dämpa utgiftsökningen i socialförsäkringssystemet.

4. Anknytning till EMS. Folkpartiet har redan tidigare föreslagit att Sverige bör undersöka möjligheterna till anknytning till det europeiska monetära samarbetet, EMS. Valutareglernings slopande gör det naturligt att överväga frågan om Sveriges valutapolitiska regim. Målet är och måste vara en fast växelkurs.

5. Sparandet. Sparandet måste öka och det är från liberala utgångspunkter angeläget att det i första hand är hushållssparandet som ökar. I en särskild motion föreslår folkpartiet åtgärder för att öka hushållens långsiktiga målsparande.

6. Kommunernas ekonomi och den offentliga sektorn. Det finns med all säkerhet en potential för ytterligare effektiviseringar i kommunerna, men det är svårare nu än för tio år sedan. Statens bidrag till kommuner och landsting bör i dagsläget t.ex. inte minskas ytterligare. Det gäller inte minst för storstadskommunerna som befinner sig i en besvärlig ekonomisk situation. Det bidrag som staten utbetalar till kommuner och landsting som kompensation för den borttagna beskattningsrätten beträffande juridiska personer är till stor del, ca 50 %, ett bidrag till storstadskommunerna. Folkpartiet har tidigare föreslagit att detta bidrag skall avvecklas. I rådande läge anser emellertid motionärerna att det inte är lämpligt att aktualisera detta förslag. Motionärerna delar vidare regeringens bedömning att det är angeläget att kommunalskatten inte höjs. Regeringen har aviserat att en parlamentarisk utredning skall tillkallas för att se över statens bidrag till kommunerna. Medan arbetet i denna utredning pågår förordas i motionen ett temporärt kommunalt skattestopp. Den politiskt mest kontroversiella frågan gäller emellertid synen på enskilda alternativ inom den sociala tjänstesektorn. I en särskild motion, Valuta för skattepengarna, ges en presentation av olika åtgärder för att öka utrymmet för enskilda alternativ.

7. *Folkpartiets budgetalternativ.* Budgetalternativet präglas av följande huvudlinjer. Med hänsyn till det ekonomiska läget krävs en stramare budget än vad regeringen föreslår. I motionen föreslås en fördelningspolitiskt motiverad omprioritering av statsutgifterna till förmån för de utsatta grupper som kan kallas det glömda Sverige och för fattiga människor i u-länderna. En väsentligt kraftigare satsning på miljövärd än regeringens måste komma till stånd. Därutöver föreslås en rad insatser för att förbättra förutsättningarna för kulturell och ideell verksamhet. En kortfattad redovisning av folkpartiets förslag till förändringar i statsutgifterna (helårseffekt) ges i följande sammanställning.

* Ökade utgifter (milj. kr.)

Det glömda Sverige	1 000
Miljö	200
Bistånd	400
Studenters möjligheter att arbeta	75
Kultur	30
Idrott	25
Övrigt	15
Summa	1 745

* Besparingar (milj. kr.)

Nej till 2:a steget i föräldraförsäkringen	2 000
Höjd egenavgift i arbetslöshetsförsäkringen	2 000
Socialförsäkringssystemet	1 000
Byråkrati m.m.	900
Nettobesparing bostadsstöd	235
Ränteeffekt vid försäljning av statliga företag	500
Summa	6 635

Merparten av aktuella skattefrågor inför år 1991 kommer att behandlas inom ramen för skattereformen. I detta sammanhang föreslås:

- höjning av alkohol- och tobaksskatterna,
- avskaffande av avdragsrätten för fackligt medlemskap och motsvarande förändring för företagen,
- avskaffande av den tillfälliga s.k. arbetsmiljöavgiften redan från den 1 juli 1990,
- avskaffande av den tillfälliga särskilda fastighetsskatten i vissa delar av ABC-län redan från den 1 juli 1990,
- avskaffande av förmögenhetsskatten på arbetande kapital,
- sänkning av skogsvårdsavgiften från 0,8 till 0,5 %,
- avskaffande av omsättningskatterna på aktier och andra värdepapper samt
- avskaffande av löntagarfondsskatterna.

Regeringens budgetförslag i år är ofullständigt, men motionärerna gör bedömningen att effekterna på efterfrågan av här redovisat skatteförslag i relation till regeringens i stort sett är noll, eller svagt positiva. Det samlade förslaget i fråga om statens utgifter och intäkter leder till en

med ca 4 miljarder kronor stramare budget. Därtill kommer, framhåller motionärerna, den samhällsekonomiska balansen givetvis att förbättras som följd av de föreslagna utbudsstimulerande åtgärderna.

I *motion Fi213 (c)* anförts att den internationella högkonjunkturen har gått in i ett lugnare skede. För den svenska ekonomin gäller att den ackumulerade effekten av flera års försvagad konkurrenskraft nu slår igenom. Följden blir försämringar av såväl handels- som bytesbalansen.

Det konjunkturanpassade åtstramningspaket som centern medverkade till våren 1989 får, menar motionärerna, en gynnsamt återhållande effekt på ekonomin, framför allt den privata konsumtionen, motsvarande ca 18 miljarder kronor under år 1990. Detta åtgärds paket bör nu följas upp med en ekonomisk politik med följande inriktning:

- En stram finanspolitik och statsbudget. Det totala skattetrycket måste hållas nere. En konjunkturavmattning kan också medföra tendenser till ökad offentlig utgiftsandel. Detta måste undvikas.
- Nuläget medger, såvida man inte kan bryta de nuvarande tendenserna till kraftigt stigande pris- och lönekostnader, inte nya reformåtgärderna från statens sida. Kostnadskrävande reformförslag kan behöva skjutas på framtiden. Utvecklingen av regeringens överläggningar med arbetsmarknadens parter bör avvaktas för att bedöma vilka statsfinansiella åtgärderna som är möjliga.
- Insatser måste göras för att öka arbetsutbudet och komma till rätta med strukturella problem i ekonomin.
- Skattereformen bör fullföljas med beaktande av en fördelningspolitisk rättviseprofil och med mindre inflatoriska och kompensationsdrivande sidoeffekter. Detta är en förutsättning för att skattereformens stabilitet skall medverka till en nedväxling av kostnadsutvecklingen. Den kommunala skatteutjämningen måste kraftigt förbättras.
- Staten bör ingripa mot den kraftiga utgiftsexpansionen inom socialförsäkringssystemet. Förändringar får dock inte innebära en fördelnings- eller socialpolitisk ambitionssänkning. I motionen föreslås en omedelbar försöksverksamhet med 14 dagars arbetsgivarperioder i sjukförsäkringen i två län. Detta förutsätter att arbetsgivaren kompenseras via sänkta arbetsgivaravgifter. Slår detta väl ut bör arbetsgivarperioder skyndsamt kunna införas över hela landet.
- Omsättningsskatten på värdepapper bör omedelbart avskaffas.
- Arbetslinjen bör gälla i socialförsäkringssystemet. Bl.a. bör en del av arbetslöshetsförsäkringens överskott användas till offensiva åtgärder för att öka arbetskraftsutbudet i de delar av landet som ej är överhettade.
- En rad statliga företag bör säljas ut. Löntagarfonderna bör avskaffas och deras tillgångar skiftas ut. Dessa förslag behandlas utförligt i partimotioner tillsammans med folkpartiet och moderata samlingspartiet.
- Det frivilliga hushållssparandet måste öka. Detta gäller särskilt det långsiktiga sparandet. Centern förordar ett skyndsamt införande av personliga investeringskonton.

- Penningpolitiken måste i nuläget vara fortsatt stram. Detta framför allt i syfte att hindra spekulation mot den svenska kronan och för att balansera valutaflödena. En stram penningpolitik har dock ogynnsamma effekter på investeringar och fördelingspolitik. Målet måste därför vara en sänkt ränta och att finanspolitiken bär en större del av bördan för stabiliseringspolitiken.
- En rad åtgärder bör genomföras för att ytterligare förbättra ekonomins funktionssätt och öka möjligheterna att nå målet om en hållbar utveckling med ekologisk balans och hushållning med naturresurser. Dessa åtgärder bör bl.a. syfta till
 - a) Energi- och resurssparande.
 - b) Satsning på styrande punktskatter på energi.
 - c) Ökad användning av miljöavgifter.
 - d) En miljöavgift på klor bör införas. Intäkterna från denna skall användas för miljöförbättrande åtgärder.
 - e) Införande och användning av ett nationalinkomstbegrepp som tar hänsyn till miljö och naturresurser samt naturresursräkenskaper i nationalräkenskaperna.
- Den kommunala ekonomin. I motionen framhålls att regeringen efter förnyade krav från centerpartiet nu har aviserat tillsättandet av en utredning kring den kommunala skatteutjämnningen. Motionärerna anger följande utgångspunkter för ett effektivare kommunalt skatteutjämnningssystem.
 - a) Samtliga kommuner bör ingå i och omfattas av skatteutjämnningssystemet.
 - b) Merparten av de specialdestinerade bidragen bör överföras till skatteutjämnningssystemet.
 - c) Systemet skall enbart bygga på faktorer som kommunerna inte kan påverka, såsom skattekraft, åldersstruktur och geografiska förhållanden.

Utredningen bör med tanke på genomförandet av skattereformen skyndsamt framlägga förslag som beaktar dessa utgångspunkter och effekter.

I motionen sammanfattas *centerns budgetalternativ* på följande sätt.

De prioriterade områdena är miljön, rättvis fördelning, likvärdiga levnadsvillkor i hela landet, utbildning och utveckling samt grundtrygghet i vård och omsorg.

- Budgetalternativet är ca 5,4 miljarder kronor starkare än regeringens budget räknat på budgetåret 1990/91.
- Det totala skattetrycket sänks med ca 2,9 miljarder kronor räknat på helår.

Följande områden anges som särskilt angelägna:

- Miljön. 600 milj. kr. utöver regeringens förslag. Tas in via miljöavgifter.
- Östeuropa och Baltikum. 450 milj. kr. extra utöver regeringens förslag.
- Vårdnadsbidrag.

- Gruppbestäder för senildementa.
- Fler förskollärare, ökad miljöutbildning, satsning på högskolorna.
- Grundpension. Pensionstillskott till undantagandepensionärer omedelbart.
- Arbete i stället för bidrag.
- 200 nya polistjänster utöver regeringens förslag.

Besparingar föreslås genom bl.a. ändrat huvudmannaskap för folkbokföringen, nedläggning av spardelegationen och viss återhållsamhet inom arbetsmarknads- och bostadsdepartementens verksamhetsområden.

Motionärerna framhåller att centerns budgetalternativ är närmare 5,4 miljarder kronor starkare än regeringens budget räknat på budgetåret 1990/91. Detta ses som ett resultat av en noggrann utgiftsprövning, genom viss omföring mellan socialförsäkringssystemet och statsbudgeten och genom att man inte tillstyrker föräldraförsäkringens utbyggnad. Ökade intäktskrav på statlig verksamhet, ränteeffekten vid utförsäljning av statliga företag och ett nej till ändrat huvudmannaskap för folkbokföringen är också exempel på åtgärder som stärker budgeten.

I *motion Fi212* (vpk) anförs att den socialdemokratiska regeringens åttonde budget efter regeringsskiftet år 1982 följer samma mönster som i de sju tidigare budgetarna. Någon omfördelning till de lågavlönade finns inte, tvärtom fortsätter den politik som gynnar kapital, rika och spekulanter. Dessutom stärks inte den sociala gemensamma sektorn. Reformerna är begränsade och dessutom, i uttalanden av finansministern, villkorade, med att de lönearbetande skall hålla tillbaka lönekraven. De brister, obalanser och den överhettning som finns i vissa delar av ekonomin skyller regeringen i huvudsak på de arbetandes löneökningar. Den ekonomiska politiken måste nu få en inriktning som syftar till att skapa bättre balans i svensk ekonomi — balans mellan arbete och kapital, mellan hög- och lågavlönad, mellan privat och offentlig verksamhet samt ekologisk balans.

Motionärernas förslag till en omläggning av *inriktningen av den ekonomiska politiken* sammanfattas i följande riktlinjer:

- Social tillväxt för rättvisa, jämlikhet och trygghet.
- Rättvis fördelningspolitik skall genomsyra alla politikens områden.
- Rätten till ett meningsfullt arbete förverkligas genom demokratiska rättigheter i arbetslivet.
- Samlade åtgärder mot den ekologiska krisen och en resurs- och miljöbesparande energipolitik.
- Försvar av den nationella suveräniteten med riktade framtidsinvesteringar.

Den konkreta innebörden av dessa riktlinjer kan beskrivas genom en redovisning av bl.a. följande områden:

- Löner, priser, vinster och inflation. Motionärerna motsätter sig statliga beslut som förhindrar de lönearbetande att tillkämpa sig rättmätiga löneökningar. Tvångsmedling i avtalsrörelserna, ökade strejkböter

etc. avvisas i motionen. Inflationzbekämpningen är viktig, men det krävs en annan inriktning, som har sin udd riktad mot höga vinster, monopol och spekulation. Ett första steg är att införa en straffskatt för företag och verksamheter som gör oskäligen prishöjningar. En sådan skatt har en återhållande effekt på prisutvecklingen såväl på export- som hemmamarknad.

- Rätt till meningsfullt arbete. Under en tvåårsperiod, i avvaktan på en ny politik på området, borde det vara möjligt att få ca 10 % av de förtidspensionerade och långtidssjukskrivna att med lönebidrag återgå till arbetslivet i någon form. Därmed omvandlas socialförsäkringspengarna från passiva åtgärder till aktiva arbetsinsatser. Det är vidare brist på arbetskraft inom vård, omsorg och industri. Den sektor som växt kraftigt under 1980-talet är den privata tjänstesektorn. I motionen föreslås därför att arbetskraft styrs från denna sektor till vård, omsorg och industri genom en höjning av arbetsgivaravgiften på den privata tjänstesektorn i de överhettade områdena. Förutsättningarna för att en sådan politik skall lyckas är att de arbetandes löner inom vård, omsorg och industri tillåts öka.
- Fördelningpolitiken och skatteomläggningen. Den av den socialdemokratiska regeringen och folkpartiet påbörjade skatteomläggningen kan ifrågasättas utifrån dess fördelningpolitiska resultat. Vänsterpartiet kommunisterna kommer till vårens skattepolitiska proposition — om det andra steget i skatteomläggningen — att föreslå sänkt skatt på arbetsinkomster främst för de lågavlönade. Därvid krävs att en sådan finansiering av skattebortfallet kompenseras på ett fördelningpolitiskt rättvist sätt.
- Framtidsinvesteringar — ekologisk näringspolitik. I motionen ställs krav på en ny industri- och näringspolitik. I en sådan föreslås AP-fonderna och löntagarfonderna ha en central roll. Med dessa fonder som grund kan regeringen skapa en industripolitik som beskär privatkapitalets äventyrliga politik och garanterar framtidsinvesteringar i Sverige utifrån regional- och samhällsekonomiska utgångspunkter. En ny industri- och näringspolitik måste styras utifrån ekologiska betingelser. En satsning på infrastrukturbyggnad i de regionalpolitiskt utsatta områdena är strategiskt viktig. Partiet har tidigare år föreslagit en miljardsatsning på detta område och återkommer med förslag när den regionalpolitiska propositionen presenteras under våren.
- Bryt maktkoncentrationen — demokratisera. En demokratisering av ekonomin är grundläggande för att motverka storfinsansens maktkoncentration och dess avgörande inflytande över samhällets utveckling. Demokratisk kontroll av banker och finansinstitut är nödvändig i en sådan politik.
- Transnationalisering och valutareglering. Transnationaliseringen måste motverkas och kapitalrörelserna över gränserna kontrolleras. Valutaregleringen måste återinföras och lagen skall tillämpas i sin helhet. Därutöver måste de anställdas fackliga organisationer ges

vetorätt mot utländska uppköp av företag och mot att svenska företag gör uppköp av företag, investerar i företag eller eljest flyttar verksamhet utomlands.

- Satsning på kommunernas socialt viktiga delar. En av effekterna av skatteomläggningen är att det breddade skatteunderlaget ger inemot 10 miljarder kronor mer till kommunernas ekonomi år 1991, och de förändringar som sker i år beräknas ge 3–4 miljarder kronor. Regeringen aviserar att man skall dra in dessa pengar till staten. Motionärerna säger nej till en sådan indragning och vill i stället låta detta ökade skatteunderlag bli en grundplåt i en utveckling av de socialt viktiga delarna av den offentliga verksamheten. I motionen föreslås också att minst 4 miljarder kronor tillförs det sociala området för att åstadkomma förbättringar inom vård och omsorg, att 5 miljarder kronor per kalenderår (2,5 miljarder budgetåret 1990/91) överförs till kommunerna för att förbättra deras ekonomi och klara de aktuella uppgifterna. De ca 5 miljarder kronor som skatteförvaltningen har att fordra från svenska företag, efter den skattekontroll som gjorts för år 1989, bör tillställas kommuner och landsting som en engångsöverföring för en sanering av deras ekonomi.

I vänsterpartiet kommunisternas budgetförslag anges en utgiftsnivå som ligger drygt 17,5 miljarder kronor över regeringens förslag, samtidigt som skatteintäkterna beräknas bli 30,7 miljarder högre än vad som anges i statsbudgeten. Det bör därvid observeras att motionärerna räknar med en högre inflation och ett kraftigare lönepåslag än vad som antas i budgetpropositionen. Följande tabell sammanfattar budgetförslaget.

* Ökade utgifter (milj. kr.)

Utbyggnad av barnomsorgen	1 300
Personalrekruteringsåtgärder inom vård och omsorg	3 000
Överföring till kommunerna	7 500
Utbildning	1 154
Sysselsättning	1 000
Miljö	661
Regionala fonder	1 700
Försvaret	- 2 885
Internationellt bistånd	1 300
Miljövårdsinsatser i Polen och Baltikum	1 000
Övrigt	1 829
Summa	17 559

* Ökade inkomster (milj. kr.)

Allmän löncavgift	4 000
Barnomsorgsavgift	1 300
Fastighetsskatt	2 000
Fastighetsförsäljningsavgift	1 250
Investeringsavgift i Stockholm-Uppsala	250
Vattenkraftsskatt	3 000
Uranskatt	4 000
Flygbränsleskatt	1 000
Vattenfall	1 300
Skatt på värdepapper	3 000
Aktier reavinst	550
Förmögenhetsskatt	2 000
Tobaks- och alkoholskatt	1 000
Patientavgifter	- 170
Dagmar	10
Högre löne- och prisantaganden	8 800
Summa	30 690

Detta överskott skall inte ses som ett uttryck för en vilja att föra en stramare politik än regeringen, utan är i stället ett resultat av en beräkning grundad på mer realistiska löne- och prisantaganden än de regeringen utgått från. De medel som på detta sätt reserveras kommer att tas i anspråk till kompletterande utgiftsförslag i samband med vårens "propositionsflod". Regeringen har föranmält propositioner på bl.a. följande områden: regionalpolitik, trafik, näringspolitik, jordbruk och skatteomläggningen som inte minst har betydelse för bostadssektorn.

I *motion Fi208* (mp) anføres att vi under lång tid har levt över våra tillgångar såväl ekonomiskt som ekologiskt. Detta framkommer tydligast på den ekonomiska sidan genom de omfattande bytesbalansunderskott som vi har. På den ekologiska sidan ser vi denna skuldsättning tydligt när vi förstör delar av det biologiska livets förutsättningar genom att försura jord, vatten och luft, kväva vattendragens produktionsförmåga med stora kväveläckage osv. Den dubbla uppgiften att sanera ekonomin och komma till rätta med de ekologiska problemen kommer enligt motionärerna att ställa oss inför målkonflikter som kan innebära att viljan att betala de ekologiska skulderna temporärt minskar styrkan i arbetet med att sanera de ekonomiska skulderna. Med tanke på de svåra obalanser och den samlade skuldsättning som enligt motionärerna råder i den svenska ekonomin och i de ekologiska systemen bör inom den ekonomiska politiken följande mål prioriteras:

- Den materiella förbrukningen måste minskas inom sådana områden som tär på knappa råvaruresurser och förstör miljön.
- Energiförbrukningen måste minskas och styras över till inhemsk förnyelsebar, miljövänlig energi.
- Miljöbelastningen måste minskas inom produktion, kommunikationer och andra miljöstörande områden.
- Förebyggande vård måste främjas, vilket på sikt minskar ohälsa.
- De sociala och ekonomiska klyftorna i samhället och världen måste minska.

För att nå ovannämnda mål anger miljöpartiet följande medel som huvudinslag i budget- och ekonomisk politik de närmaste åren:

- Storsatsning på miljöinriktade investeringar. En huvuduppgift under det kommande decenniet kommer att vara att bygga om samhället i en mer miljövänlig och resurssparande riktning. Detta kommer att kräva mycket stora investeringar inom framför allt trafikområdet, energiområdet, avfallshanteringen och nya miljövänliga produktionsprocesser.
- Dyrare energi och utsläpp. Höjda skatter och avgifter på energi, råvaror och utsläpp skall utnyttjas som viktiga styrmedel för att initiera och genomföra ovannämnda investeringsprogram.
- Tillfälligt höjt skattetryck. Det föreslagna investeringsprogrammet kommer att leda till en höjd skattekvot till den del det finansieras via höjda energiskatter. Miljöpartiet förordar att skattekvoten höjs något under de år en stor kraftsamling måste ske för ombyggnaden av samhället i miljövänlig riktning. De ökade skatteinkomsterna måste helt användas till miljöinriktade investeringar. På längre sikt anser motionärerna att skattetrycket bör minska.
- Besparingar. Andra åtaganden utöver dem som berör miljöinvesteringar måste helt finansieras genom besparingar på andra områden. Medel till en ökad förebyggande vård kan i första hand erhållas genom besparingar på transfereringssystemen. Det gäller främst bostadssubventionerna men också inom vissa socialförsäkringssystem. Andra områden där besparingar kan göras är det militära försvaret och byggandet av nya vägar.

Vad gäller fördelningspolitiken framhålls i motionen att en ombyggnad och omvandling av samhället i miljövänlig riktning kräver en kraftansträngning av oss alla och kommer att leda till att andra, mer traditionella mål för den ekonomiska politiken får komma i andra hand. Hit hör bl.a. höjda reallöner. Det är inte, menar motionärerna, realistiskt att förutsätta att vi skall kunna genomföra en stor framtidssatsning för en bättre miljö och samtidigt öka konsumtionsstandarden på andra områden. I detta läge är det viktigt att den ekonomiska politiken och skattepolitiken får en klar fördelningsprofil. Det ekonomiska kravet att strama åt måste vara störst för höginkomsttagarna, som har den största materiella förbrukningen. Även de flesta medelinkomsttagarna kommer sannolikt att bli tvungna att sänka sin konsumtion på vissa områden.

Miljöpartiets budgetalternativ sammanfattas i följande sammanställning. Utförliga kommentarer till enskilda poster återfinns i separata anslagsmotioner för resp. departementsområde.

Alla värden avser avvikelser från budgetpropositionen.

	Statsbudget- effekt	Bedömd fördelning på		
		Hushåll	Företag	Offentligt
Miljoner kronor				
Ökade utgifter/ minskade inkomster				
Miljöinriktade investeringar	- 7 800	500	1 100	6 200
Ökad offentlig konsumtion, m.m.	- 3 150	430	400	2 320
Ökade transfereringar	- 4 240	4 240		
Sänkta arbetsgivaravgifter	-14 000		9 800	4 200
Sänkta inkomstskatter, m.m.	-41 650	41 650		
Summa	-70 840	46 820	11 300	12 720
Minskade utgifter/ ökade inkomster				
Minskad offentl. konsumtion, m.m.	3 920		- 220	- 3 700
Minskade transfereringar	4 400	- 4 400		
Skattereformen: inkomst av tjänst	10 900	-10 900		
Skattereformen: inkomst av kapital	14 600	-14 600		
Skattereformen: annan finansiering	200	1 300	- 1 500	
Indirekta skatter, exkl energi	8 000	- 5 700	- 2 300	
Indirekta skatter, energi	29 000	-14 535	-12 130	- 2 335
Summa	71 020	-48 835	-16 150	- 6 035
Netto	180	- 2 015	- 4 850	6 685

Sammantaget leder, enligt motionärerna, detta budgetförslag till en ytterligare åtstramning av den privata konsumtionen. Åtstramningen kan förväntas få en klar miljöprofil genom en minskad förbrukning av energi och andra varor som till följd av miljöpartiets skatteförslag blir väsentligt dyrare. Däremot kan inte en viss konsumtionsökning uteslutas på andra områden som inte förbrukar mycket energi och förstör miljön.

Genom en, jämfört med regeringens väntade förslag, mer låginkomsttagarvänlig profil på skatteskalen för år 1991 och framåt kommer åtstramningarna främst att drabba hög- och medelinkomsttagare. Det kan dock inte uteslutas att också vissa lägre inkomsttagare som förbrukar mycket energi måste strama åt om de inte har möjlighet att förändra sitt konsumtionsmönster.

Proposition 114

I proposition 114 framhålls att utsikterna har försämrats för den svenska ekonomins utveckling, i förhållande till vad som redovisades i finansplanen 1990. Utan åtgärder skulle bytesbalansens underskott komma att stiga till en historiskt sett mycket hög nivå redan under innevarande år. Vidare skulle den svenska arbetsmarknaden förbli överhettad, med påföljande tryck uppåt på priser och löner, även om bristen på arbetskraft förutses bli något mindre än under det senaste året.

Den omfattande skattereform som har inletts i år kommer emellertid att bidra till en bättre tillväxt genom ökat utbud av arbetskraft, högre sparande och effektivare resursanvändning. Reformen kommer dock att ge ett kraftigt tillskott till hushållens köpkraft år 1991, vilket kan komma att medföra betydande stabiliseringspolitiska problem, om lönerna samtidigt fortsätter att öka snabbt. I propositionen understryks därför att det är av yttersta vikt att timlönernas ökningstakt dämpas radikalt 1991. Samtidigt erbjuder 1991 till följd av skattereformen en unik möjlighet att växla ned till en låg kostnadsökningstakt samtidigt som realinkomsterna hålls uppe.

Med avsikten att få till stånd ett *stabiliseringsavtal* har regeringen utsett en särskild förhandlare, som har i uppgift att medverka till en uppgörelse mellan de avtalslutande parterna, vilken avser prisklausurer för 1990 och löneavtal för 1991. Detta arbete skall vara slutfört i början av april. Regeringen avser vidare att tillkalla en särskild utredare för att, i nära samverkan med arbetsmarknadens parter, föreslå åtgärder för att förbättra och förstärka spelreglerna på arbetsmarknaden. Syftet är bl.a. att skapa förutsättningar för en bättre fungerande lönebildningsprocess.

I avvaktan på att klarhet nås om löneutvecklingen för 1990 och 1991, bör ett *allmänt pris- och hyresstopp gälla tills vidare* till dess att bättre klarhet nåts om den förväntade lönekostnadsutvecklingen. Därför lämnas förslag om att riksdagen godkänner att *prisregleringslagen skall få tillämpas fr.o.m. den 8 februari 1990*.

Det är väsentligt att skattereformen inte urholkas genom att kommunerna höjer utdebiteringen av kommunalskatt. Regeringen avser att senare under våren återkomma med förslag, som berör den kommunala ekonomin. Ett förslag om att tillfälligt *begränsa rätten att höja utdebiteringen* för kommuner, landsting och församlingar kommer inom kort att föreläggas riksdagen. Vidare avser regeringen att föreslå åtgärder som neutraliserar effekterna av skattereformen vad avser förhållandet mellan staten och kommunerna.

I propositionen framhålls även att utrymmet för att höja den kommunala utdebiteringen även på längre sikt kommer att vara begränsat. Regeringen avser att inom kort tillsätta en utredning med uppdrag att

se över statens bidrag till kommunerna. Översynen, som också skall omfatta skatteutjämningsystemet, bör resultera i en jämnare fördelning av kommunalskatterna.

Åtgärder för att stimulera utbudet av arbetskraft har varit ett väsentligt inslag i den ekonomiska politiken under senare år.

Regeringen avser att senare i år lägga fram förslag till riksdagen om att *lagfäst sjuklön* införs den 1 januari 1991. Härigenom åläggs arbetsgivaren att betala ut sjuklön till sina anställda för de första 14 dagarna av varje sjukdomsperiod. Sjukförsäkringsavgiften bör sänkas med 1 procentenhet vid samma tidpunkt. I syfte att öka tillgången på arbetskraft avser regeringen att senare i år förelägga riksdagen förslag om att ge anställda rätt att själva välja, om de vill arbeta till *67 års ålder*. En sådan rätt bör införas den 1 januari 1991. Vidare utreds inom regeringkansliet möjligheterna att låta unga balter komma till Sverige och arbeta under en kortare period. I syfte att stärka utbudet av arbetskraft utreder regeringen möjligheterna att införa rätt för anställda att skjuta på semestern eller arbeta med full betalning utöver semesterlönen under den femte och sjätte semesterveckan.

För att *dämpa efterfrågan* bör, som tidigare aviserats, *skatten på spritdrycker, vin, starköl och öl samt tobak* nu höjas med sammantaget motsvarande ca 900 milj.kr.

För att begränsa överhettningen på byggmarknaden har regeringen nyligen i en proposition till riksdagen föreslagit att *investeringsavgiften* i Stockholms- och Uppsalaområdena, vilken infördes våren 1989, utvidgas till att omfatta Göteborgsområdet samt att den höjs från 10 % till 30 % och förlängs till att gälla även 1991. I samma syfte har arbetsmarknadsstyrelsens uppdrag att begränsa oprioriterat byggande 1990 förlängts till att gälla även 1991.

Förslaget om lagfäst sjuklön innebär — utöver effekterna på arbetsutbud och produktivitet — också en betydande skärpning av finanspolitiken.

Parti- och kommittémotionerna med anledning av proposition 114

Inledningsvis framhålls i *motion Fi45* (m) att regeringen ansluter sig i proposition 114 till den av moderata samlingspartiet redan tidigare framförda bedömningen att Sveriges ekonomi är i ett sämre skick än vad som kom till uttryck i finansplanen. Lönestegringen 1990 kan nu väntas överstiga 10 %. Runt samma siffra hamnar inflationen. Det beräknade underskottet i bytesbalansen får justeras upp från 38 till ca 50 miljarder kronor innevarande år och till ca 70 miljarder nästa år. Den nyligen inträffade fördubblingen av räntemarginalen till Europamarknaden — nu ca 6 procentenheter — vittnar om den misstro som utomlands föreligger mot den svenska ekonomin och dem som är satta att sköta den. De målsättningar som regeringen anger i propositionen låter i och för sig bra, men avståndet blir sedan stort till de åtgärder som faktiskt föreslås. Det rör sig mest om rester av ett enligt motionärerna redan från början föga ändamålsenligt krispaket.

I proposition 114 har lönestoppet ersatts med en *särskild förhandling*. Dennes uppgift är att till i början av april medverka till en uppgörelse mellan avtalsparterna, vilken ger ett lågt utfall av avtalens prisklausul för 1990 och löneförhandlingarna för 1991. Uppdraget avseende 1990 ser motionärerna som en omöjlig uppgift. Pristaket har som nämnts redan i praktiken brutits igenom. Skilda fackliga organisationer är för närvarande i färd med att formulera sina yrkanden i kommande kompensationsförhandlingar. Att i april fastställa lönerna för 1991 är om möjligt ännu mer omöjligt. Löner bestäms inte runt ett bord av centrala förhandlare. Lönebildningen är en kontinuerlig process, där de höjningar som hålls borta ur eventuella centrala avtal kommer fram på det lokala planet i form av löneglidning. Avgörande för ökningstakten är i första hand arbetsmarknadsläget och den förda skattepolitiken. På samma grunder som tidigare redovisats i partimotioner under året avvisar moderata samlingspartiet tanken på statlig inkomstpolitik.

I motionen konstateras att såväl vetenskaplig expertis som praktisk erfarenhet vittnar entydigt om att *prisreglerande åtgärder* i en marknadsekonomi är verkningslösa, annat än möjligen på mycket kort sikt, och dessutom skadliga. Ingreppet ter sig särskilt anmärkningsvärt av det skälet att en betydande del av prisstegringen beror på politiska beslut, bl.a. i samband med den pågående skatteomläggningen. Regeringen vidhåller i alla fall inte att regleringen skall gälla till 1991 års utgång. Dess varaktighet görs i propositionen beroende av löneutvecklingen för åren 1990 och 1991. Men det är oklart vari sambandet består. Om prisstoppet till äventyrs får någon verkan ökar ju utrymmet för konsumtion, och effekten blir raka motsatsen till efterfrågedämpande! I motionen yrkas avslag på tillämpning av prisregleringslagen.

Förslaget med en utvidgad och *höjd investeringsskatt* på oprioriterat byggande avstyrks i motionen.

Förslaget att *höja skatten på alkohol och tobak* är behäftat med den nackdelen att det verkar prisuppdrivande. Skattehöjningen accepteras ändå av motionärerna men med motiveringen att priset på dessa varor skall följa konsumentprisindex. I syfte att främja en övergång till alkoholsvagare drycker föreslås i motionen att ett svagare starköl med högst 3,6 % alkoholhalt införs.

Regeringen återkommer i propositionen till sina planer på ett förslag om en *lagfäst sjuklön*. Grundtanken stämmer överens med det förslag till arbetsgivarperiod i sjukförsäkringen som moderata samlingspartiet föreslog senast i januari detta år. Däremot har regeringen uppenbarligen inte för avsikt att kompensera arbetsgivarna i motsvarande mån, utan resultatet blir en "löneskatt" motsvarande ca 10 miljarder kronor. Enligt motionärerna föreligger risk för att arbetsgivarna skall betala socialförsäkringsavgifter på sjuklönen. I så fall tillkommer det 7 miljarder kronor i kostnadsökning. Regeringens kommande förslag till sjuklön skulle i så fall innebära en merbelastning på 17 miljarder

der kronor. Moderata samlingspartiet vidhåller sitt förslag till reform av sjukförsäkring. I samband med att en arbetsgivarperiod införs bör självfallet sjukförsäkringsavgiften sänkas i motsvarande mån.

Enligt proposition 114 skall alla anställda *få rätt att arbeta till 67 års ålder*. Motionärerna ser det som önskvärt med en flexibel pensionsålder och tillstyrker detta. Skall den föreslagna valfriheten komma att utnyttjas i nämnvärd utsträckning, måste även egenföretagare slippa avtrappning av det extra avdraget vid beskattningen liksom av det kommunala bostadstillägget vid förvärvsarbete.

I motionen understryks att moderata samlingspartiet sedan länge har förordat införandet av ett *kommunalt skattestopp*. Ett kommunalt skattestopp, vars verkan inskränks till ett enda år, kan lätt kringgås genom upplåning och en desto större höjning påföljande år. Ett genomförande av en skattereform kräver därför enligt motionärerna att den måste kombineras med ett kommunalt skattestopp under en längre övergångsperiod än ett år.

I *motion Fi46* (fp) kritiserar folkpartiet regeringen för bristen på en sammanhängande ekonomisk strategi. Det ekonomiska läget har försämrats sedan finansplanen presenterades, men regeringen presenterar ingen bedömning av det ekonomiska läget. Inte heller ges någon beskrivning av väntade effekter av föreslagna eller aviserade åtgärder. Den ekonomiska kris som var så akut att den ledde till regeringskris negligeras nu helt och konkreta ekonomisk-politiska åtgärder skjuts på framtiden. Regeringens uttalanden om att den ekonomiska politiken överordnas övriga politiska krav samt att reformer föreslås bara om de utan skattehöjningar kan finansieras inom ramen för en stram finanspolitik motsägs av aviserade och beslutade förslag. Både skattehöjningar och nya reformer föreslås. Folkpartiet anser en sådan återgång till traditionell skattehöjningspolitik skadlig och felaktig. De dubbla budskapen bidrar också till ökad osäkerhet om den ekonomiska utvecklingen och sjunkande förtroende för regeringens förmåga att angripa de strukturella problemen. Därmed tvingas riksbanken att även fortsättningsvis driva en hård penningpolitik med höga räntor.

Vad gäller åtgärder för att få till stånd *stabiliseringsavtal* föreslår regeringen dels en särskild förhandlare för att få låga avtal, dels en särskild utredare för att förbättra de institutionella formerna för lönebildningen. Mot det senare har motionärerna ingen invändning, även om det inte alls framgår på vilka områden regeringen tänker sig förändringar. Enligt motionärernas uppfattning har däremot den *särskilda förhandlaren* erhållit ett omöjligt uppdrag. I motionen ifrågasätts också det kloka i att redan nu under mars/april 1990 med en överhettad arbetsmarknad försöka få fram ett avtal för nästa år. Alla bedömningar tyder på att arbetsmarknadsläget nu försvagas ganska snabbt, och de yttre förutsättningarna för ett lågt avtal torde därmed komma att förbättras om man avvaktar utvecklingen.

I motionen upprepar folkpartiet i sitt tidigare ställningstagande mot att använda en *prisreglering* som ekonomisk-politiskt medel. Om den är i kraft länge har den skadliga effekter på prisbildningen och

ekonomins funktionssätt. Om den är i kraft under kort tid blir den främsta effekten en stimulans av efterfrågan, därför att köp tidigare läggs medan prisstopp ännu är i kraft, vilket är motsatsen till vad regeringen eftersträvar.

Eftersom folkpartiet tidigare föreslagit att skattereformen bör understödjas av ett *kommunalt skattestopp* hälsas regeringens omvändelse på denna punkt med tillfredsställelse. I motionen framhålls dock att ett års skattestopp torde vara en alltför kort tid för att de avsedda effekterna skall erhållas.

Bland de åtgärder som avses stimulera *utbudet av arbetskraft* återfinns förlängd semester. Motionärerna beklagar uppriktigt den missuppfattning om ekonomiska realiteter som måste råda inom regeringen för att kunna hävda att längre semester leder till ökat arbetsutbud. Förlängningen av semestern har mot folkpartiets vilja beslutats av riksdagen.

Folkpartiet föreslog i januari att en s.k. *arbetsgivarperiod* på 14 dagar skulle införas. Det är bra, sägs det i motionen, att regeringen nu aviserar att ett sådant förslag skall komma. Regeringen avser emellertid att koppla ihop detta förslag med en skattehöjning på ca 10 miljarder kronor, vilket inte accepteras av motionärerna. I motionen understryks att sjukförsäkringsavgiften självfallet måste sänkas med de ca 2,5 procentenheter som övervältringen av utgifterna motsvarar, inte enbart 1 procentenhet som regeringen aviserar. Effekten skulle annars bli en betydande höjning av företagets och den offentliga sektorns kostnadsnivå i ett redan bekymmersamt utgångsläge.

Motionärerna har inga invändningar mot de andra åtgärder som regeringen aviserar för att öka utbudet av arbetskraft.

Bland åtgärder för att *dämpa efterfrågan* återfinns i propositionen enbart skattehöjningar. Motionärerna anser att detta är fel metod. I motionen hänvisas till de förslag till besparingar i de offentliga utgifterna som folkpartiet föreslagit i januari i år.

I fråga om höjningen av *skatten på tobak och alkohol* hänvisas till tidigare lagda motioner. Förslagen i dessa motioner om en större höjning av skatten på alkohol och tobak skall ses som ett led i en aktiv prispolitik för att minska konsumtionen.

I *motion Fi44 (c)* anförs att under den tid som förflutit sedan regeringen lade fram sitt första krispaket har statistiska uppgifter publicerats som visar att den svenska ekonomin försvagats ytterligare. Inflation och bytesbalans visar en än mer oroväckande utveckling än tidigare. Denna utveckling accentuerar ytterligare behovet av att vidta kraftfulla åtgärder för att långsiktigt angripa kostnadsutvecklingen och de ökande balansproblemen i affärerna med omvärlden. En fortsatt svag finanspolitik kommer att leda till att Sverige så småningom får betala ett högt pris i form av hög arbetslöshet och fortsatt försämrad fördelningspolitik till följd av hög ränta och hög inflation. Enligt motionärernas uppfattning är det emellertid nu mycket som pekar på att det är för sent med en kraftig åtstramning riktad mot den privata konsumtionen.

Däremot är det motiverat med åtstramning via ett ökat hushållssparande och återhållsamhet med offentliga utgifter. Strukturåtgärder och stimulanser för att öka arbetskraftsutbudet är också nödvändiga.

De förslag regeringen för fram i proposition 114 har enligt centern i likhet med dem som redovisades i proposition 100 inga förutsättningar att hejda en annalkande ekonomisk kris. Anledningen denna gång är, menar motionärerna, att åtgärderna är för svaga och att de också denna gång har en felaktig inriktning. Enligt motionärernas uppfattning består åtgärderna i alltför liten utsträckning i återhållsamhet med offentliga utgifter och i alltför liten utsträckning i nödvändiga strukturella åtgärder. Förslagen består fortfarande i alltför hög grad i långsiktigt verkninglösa regleringsåtgärder.

I likhet med vad centern anfört om det tidigare initiativet till överläggningar mellan arbetsmarknadens parter framförs inte heller nu några avgörande invändningar mot tillsättandet av en *särskild förhandlare*. Motionärerna hyser emellertid vissa tveksamheter till möjligheten att lyckas med sitt uppdrag, framför allt i den del som avser prisklausulerna 1990 och i all synnerhet beträffande möjligheten att nå resultat till början av april.

I proposition 114 uttalas att det bör föras en stramare finanspolitik för att på så sätt avlasta penningpolitiken. I den vägen återfinns emellertid i denna proposition, menar motionärerna, endast ett konkret förslag — höjda skatter på alkohol och tobak. Endast en större åtstramningsåtgärd aviseras till en kommande proposition, nämligen en arbetsgivarperiod där kompensation via sänkta arbetsgivaravgifter ej skall ges fullt ut för övertagandet av sjukpenningen. *Förslaget om arbetsgivarperiod* överensstämmer som principlösning med centerns tidigare framlagda förslag. Centern har i tidigare motioner framfört sin syn på regeringens förslag härvidlag och avvaktar i övrigt den kommande propositionen. Utöver arbetsgivarperioden finns inga ytterligare förslag som innebär minskade offentliga utgifter. I dagsläget innebär regeringens politik tvärt emot propositionens uttalanden att räntepolitiken får sköta åtstramningen, med de negativa effekter på investeringar och för fördelningspolitiken som detta har.

Vad gäller *alkoholskatten* föreslås i motionen en skärpning i förhållande till vad regeringen föreslår. Åtgärden är inte i första hand betingad av ekonomisk-politiska skäl utan av alkoholpolitiska sådana. Enligt motionärernas uppfattning bör regelbundna justeringar göras för att priserna på alkohol skall anpassas till inflationsutvecklingen.

Ingen erinran reses mot propositionens förslag om *höjd tobaksskatt*.

Centern är skeptisk till *prisreglering* som ekonomisk-politisk åtgärd. En prisreglering medför alltid samhällsekonomiska kostnader. Åtgärderna kan hämma det ekonomiska systemets effektivitet och orsaka oönskade fördelningseffekter. Prisregleringen ger sällan bestående inflationsdämpande effekter. Prisreglerande åtgärder måste därför tillgripas med betydande restriktivitet. Som finanspolitisk åtgärd är dessutom pris- och hyresstopp, på grund av att lönestopp inte längre är aktuellt,

en expansiv åtgärd som snarast skulle höja överhettningen och det underliggande pris- och kostnadstrycket. Den önskade pris- och kostnadsdämpningen måste åstadkommas på ett sätt som är varaktigt.

I *motion Fi47* (vpk) framhålls att sedan regeringen lagt sin budgetproposition har högkonjunkturen försvagats i en mängd avseenden, både för svenskt vidkommande och i omvärlden. Detta, i kombination med den räntehöjning som följde på regeringskrisen, borde minska intresset för en generell åtstramning. Överhettningen på arbetsmarknaden och det uppåtriktade trycket på löner och priser är, menar motionärerna, i stor utsträckning ett regionalt fenomen.

Proposition 114 är, sägs det i motionen, ett resultat av regeringskrisen. Politiken är densamma. Tyvärr har inte regeringen tagit något intryck av reaktionerna inom arbetarrörelsens djupa led. Fördelningspolitiken, makt- och näringspolitiken liksom socialpolitiken m.m. fortsätter i 1980-talets nyliberala riktning.

Propositionens förslag om *skattehöjningar på tobak, spritdrycker, vin, starköl och öl* godkänner motionärerna, eftersom det i stort överensstämmer med det förslag vänsterpartiet kommunisterna lagt i anslutning till budgetpropositionen.

Vidare tillstyrks i motionen att *prisregleringslagen* får tillämpas från den 8 februari 1990. Samtidigt riktas stark kritik mot de bestämmelser regeringen utfärdat i förordningen om pris- och hyresstoppet. Förordningen innehåller enligt motionärerna alltför många undantagsregler. Hyresstoppet ser inte motionärerna som ett stopp. Frågan är om hyresutvecklingen vad gäller bostäder alls kommer att påverkas av de aktuella bestämmelserna i förordningen. I motionen hemställs att regeringen snarast utarbetar en ny förordning för ett hyres- och prisstopp som har ett minimum av undantagsregler för pris- och hyreshöjningar.

Den särskilda utredare — riksförlikningsmannen — som regeringen tillsatt har ingen avundsvärd uppgift. För att få en sund och rättvis löneutveckling och en begränsning av inflationen måste skatteomläggningen, framhåller motionärerna, omvandlas till en skatteomfördelning där särskilda insatser för de lågavlönade vidtas och direkta insatser görs för att begränsa prisökningarna. I motionen betonas att det behövs en broms på kommunalskatterna. Men detta förutsätter att riksdagen anslår ett ekonomiskt stödpaket till kommunsektorn.

Vad gäller *lagfäst sjuklön* framhåller motionärerna att det är bra att arbetsgivarna får betala en större del av ersättningen vid sjukdom. Däremot accepteras inte att kontrollfunktionen flyttas till företagen eller myndigheten. Den måste även fortsättningsvis vara kvar hos försäkringskassan. För att motionärerna skall kunna acceptera ett förslag till sjuklön enligt förslaget i propositionen, krävs att det lokala facketes rättigheter stärks. Det innebär bl.a. att fackföreningen måste få tolkningsföreträde och även vetorätt i personalfrågor.

I motionen avvisas *konjunkturpassningen av semesteruttaget*. Kritiken riktas främst mot att det skall bli legalt att samtidigt både arbeta och få semesterlön. Det kommer som motionärerna ser det i huvudsak

att bli de lågavlönade som tvingas ta denna möjlighet till inkomstförstärkning. Däremot accepteras förslaget att den som vill skall ha rätt att arbeta efter 65 års ålder.

Förslaget om en organiserad arbetskraftsinvandring avvisas. Det är, sågs det i motionen, mycket utmanande med regeringens tanke att utreda möjligheten att "låta unga balter komma till Sverige och arbeta under en kortare period".

I *motion Fi48* (mp) delar man uppfattningen att det finns svåra problem i den svenska ekonomin men man har en annan uppfattning om orsakerna till problemen och hur de skall lösas.

I motionen betonas att det saknas en sammanhängande målbeskrivning för det svenska samhället bortom de ekonomiska målen. Miljöpartiet de gröna anser att det är omöjligt att göra en bra budgetproposition om den inte tar med avgörande delar av samhället och fogar in dessa i en önskvärd utveckling. Budgetpropositionen och i synnerhet finansplanen innehåller en bedömning av den ekonomiska utvecklingen i Sverige och omvärlden. Samtidigt är den ett styrinstrument för utvecklingen i landet. Om den inte styrs av uttalade tankar om den önskade utvecklingen hänger förslagen i luften. Mot den nu framlagda proposition 114 riktar miljöpartiet samma kritik.

Motionärerna önskar den *särskilda förhandlare* som har tillkallats för att försöka nå ett stabiliseringsavtal lycka till i sitt arbete men känner ingen optimism över möjligheterna att nå varaktiga resultat med denna metod. Motionärerna anser emellertid att det är positivt att regeringen avser att tillkalla en särskild utredare för att, i nära samverkan med arbetsmarknadens parter, föreslå åtgärder för att förbättra och förstärka spelreglerna på arbetsmarknaden.

Tillfälliga prisstopp har hittills alltid visat sig ineffektiva för att åstadkomma långsiktiga positiva verkningar, och de måste därför användas med stor restriktivitet. I motionen understryks att om, och endast om, långsiktigt verkande åtgärder för en grön ekologisk åtstramning beslutas samtidigt är det meningsfullt att sätta in åtgärder som pris- och hyresstopp för att uppnå en kortsiktigt avkylande effekt. Motionärerna kan stödja förslagen om pris- och hyresstopp endast om regeringens särskilde förhandlare i början av april kan redovisa resultat i form av en uppgörelse mellan de avtalslutande parterna och om stoppet dessutom kombineras med ekologiska åtstramningar.

Motionärerna anser att kommunernas rätt att sig själva beskatta är utomordentligt viktig. *Kommunala inkomstskattestopp* bör därför tillämpas bara mycket tillfälligt och då med yttersta restriktivitet. Motionärerna ställer som villkor att vägar öppnas för att ge kommunerna andra möjligheter att finansiera viktiga investeringar i infrastruktur, social service m.m. En avgörande förutsättning för ett tillfälligt kommunalt inkomstskattestopp år 1991 är också att det finns garantier för en låg löneutveckling detta år. I annat fall kommer kommunernas verksamhet att drabbas alltför hårt av skattestoppet.

Miljöpartiet har vad gäller *lagfäst sjuklön* tidigare ställt sig positivt till s.k. arbetsgivarinträde, dvs. att arbetsgivaren betalar ut sjukförsäk-

ringen men får ersättning för denna från försäkringskassan. I motionen framhålls att miljöpartiet avser att ta slutlig ställning till förslaget i proposition 114 om lagfäst sjuklön sedan partiet tagit del av den särskilda propositionen i frågan. Förslaget kan emellertid inte accepteras om inte full kompensation ges till företagen i form av sänkta sjukförsäkringsavgifter.

Motionärerna motsätter sig förslagen om en sjätte semestervecka. Det är mer angeläget att i stället minska den dagliga arbetstiden.

Regeringen vill utreda möjligheterna att låta unga balter komma till Sverige och arbeta under en kortare period. I motionen framhålls att flyktingarna är en tillgång för vårt land. Först när merparten av flyktingarna har fått arbete kan det bli aktuellt att ordna med *arbetskraftsinvandring*.

Avslutningsvis framhålls i motionen att regeringens förslag till *åtgärder för att dämpa efterfrågan* är otillräckliga, kommer för sent och drabbar i stor utsträckning fel sektor av samhällsekonomin. Den viktigaste föreslagna åtstramningen, den lagfästa sjuklönen, ger åtstramning först år 1991. Denna åtstramning drabbar dessutom företagen och då främst exportindustrin samt den kommunala sektorn. Detta är helt fel recept mot de ekonomiska problem som regeringen anser har drabbat den svenska ekonomin.

Vad gäller de konkreta förslagen till åtgärder hänvisas till miljöpartiets motion Fi208 (mp) som väcktes i anslutning till årets budgetproposition.

Utskottet

Den ekonomiska politiken

Den ekonomiska utvecklingen

Den bedömning av *den internationella utvecklingen* som redovisades i årets finansplan kan översiktligt sammanfattas i följande tabell.

Tabell 1. Internationella förutsättningar

	1988	1989	1990	1991
* BNP i OECD, %	4,3	3,5	2,3	2,8
Konsumentpriser i OECD (KPI årsgenomsnitt), %	3,8	5	4,5	4,3
Råoljepris, dollar per fat	15,0	18,0	17,0	17,0
Dollarkurs i kr.	6,14	6,45	6,25	6,25

Denna i flera avseenden positiva bild av utvecklingen i vår omvärld stämmer i stort sett med vad konjunkturinstitutet (KI) utgår från i sin bedömning av den 30 mars. I Förenta Staterna antas sålunda i KI:s prognos att BNP-tillväxten stannar vid något över 2 % för såväl år 1990 som 1991. För Japans del innebär år 1990 en fortsatt hög tillväxt.

I Västeuropa dämpas tillväxten något. För våra nordiska grannländer innebär de kommande två åren en påtagligt låg tillväxt. En markant dämpning förutses i Finland, medan en successiv återhämtning sker i Danmark.

Råoljepriset har sedan början av året fallit från drygt 20 dollar per fat till något mer än 18 dollar. I den nu aktuella prognosen antas oljepriset i år stanna vid ca 19 dollar per fat och nästa år stiga obetydligt.

Sammanfattningsvis konstaterar utskottet att de internationella förutsättningar för den ekonomiska utvecklingen under de kommande två åren som redovisas i tabell 1 alltså i stort är giltiga. Den enda skillnaden utgörs av råoljeprisets utveckling. Utskottet vill emellertid betona att svårigheterna är betydande att i ett konjunkturperspektiv försöka bedöma oljeprisets utveckling. Det bör också framhållas att de politiska omvälvningarna i vår omedelbara närhet givetvis också kan få ekonomiska konsekvenser. Detta gäller särskilt det alltmer aktuella ekonomiska samgåendet mellan Förbundsrepubliken och DDR.

Den svenska ekonomins utveckling åren 1989–1991 beskrivs i tabell 2 med hjälp av vissa nyckeltal.

Tabell 2. Sveriges ekonomi 1989–1991
Nyckeltal. Procentuell förändring
Prognoser: Finansplanen dec. 1989 och konjunkturinstitutet (KI) mars 1990

	1989		1990		1991		
			Fi-pl	KI	Fi-pl	KI	KI
					alt 1	alt 2	
Timlön	9,4	7,5	10,0	7,0	8,0	3,0	
KPI dec-dec	6,7	7,7	9,8	7,6	9,0	6,4	
Real disponibel inkomst	2,1	2,6	3,8	4,3	3,4	2,2	
Privat konsumtion	0,7	1,3	1,4	2,8	2,5	2,0	
Sparkvot	-3,7	-1,5	-1,2	0,0	-0,4	-2,0	
Industriinvesteringar	16,5	3,0	5,0	0	-2,0	4,0	
Import av varor	6,5	3,5	3,9	4,0	3,5	3,5	
Export av varor	2,5	2,9	1,8	3,0	3,3	4,1	
Handelsbalans, mdr. kr.	16,1	22,4	11,8	21,9	12,5	12,9	
Bytesbalans, mdr. kr.	-33,7	-37,5	-52,6	-52,6	-71,6	-70,5	
Industriproduktion	2,3	1,7	0,7	2,1	0,8	1,8	
BNP	2,1	1,3	1,0	1,4	0,8	1,3	
Sysselsättning, timmar	1,4	0,9	0,7	0,9	-0,2	0,3	
Produktivitet i närings-							
livet	0,8	0,6	0,4	1,1	0,9	1,1	
Arbetslöshet	1,4	1,5	1,7	1,7	2,1	1,7	

Tillväxten i BNP år 1990 kommer enligt KI att mer än halveras i jämförelse med år 1989. Förklaringen till avmattningen kan främst hänföras till neddragningen av bruttoinvesteringarna. KI gör bedöm-

ningen att industriinvesteringarnas ökningstakt som förra året uppgick till hela 16 % innevarande år stannar vid 5 %. Som framgår av tabell 2 är detta ändå en högre ökningstakt än vad som angavs i årets finansplan. Att KI trots detta kommer fram till en lägre BNP-tillväxt än finansplanens för år 1990 förklaras i första hand av att exporttillväxten väntas bli mindre än 2 % medan finansplanen bedömde att den skulle uppgå till nära 3 %. Bakom KI:s sämre exportprognos ligger fortsatta marknadsandelstförluster, även om dessa i år blir klart mindre än under år 1989.

Handelsbalansens överskott kommer enligt KI att fortsätta att minska i år. Här finns en påtaglig skillnad mellan finansplanens prognos som förutsatte ett överskott på drygt 22 miljarder kronor och KI:s 12 miljarder kronor. Bytesförhållandet kommer även i år att förbättras något beroende på en förmånlig utveckling av råvarupriserna. En omsvängning sker emellertid vad gäller priserna på bearbetade varor. Exportpriserna väntas nu öka långsammare än importpriserna. KI framhåller att detta på kort sikt ger en negativ effekt på handelsbalansen, men på längre sikt påverkas de svenska företagens marknadsandelar gynnsamt såväl hemma som utomlands.

Utöver det minskade överskottet i handelsbalansen förklaras det prognosticerade stora underskottet i bytesbalansen år 1990 på nära 53 miljarder kronor av kraftigt ökade ränteutgifter i utlandet. Förklaringen är det växande finansieringsbehovet utomlands och endast till en mindre del höjningen av den internationella räntenivån under år 1989.

Av jämförelsen mellan finansplanens och KI:s bedömning av utvecklingen för år 1991 framgår att med bl.a. ett antagande om en större ökning av timlönerna fås en påtagligt sämre utveckling av den svenska ekonomin. Med utgångspunkt från ett högre ränteläge och ett försämrat vinstläge för industrin väntas industriinvesteringarna minska samtidigt som bostadsinvesteringarna faller påtagligt. KI:s investeringsprognos innebär att bruttoinvesteringarna kommer att minska med 0,5 % nästa år. Detta är i själva verket den svagaste investeringsutvecklingen som noterats sedan början av 1980-talet.

I finansplanen förutsattes att den offentliga konsumtionen skulle växa med något mer än 1 % och att kommunernas konsumtion skulle öka med 1,5 %. Det i proposition 114 aviserade förslaget om ett kommunalt skattestopp ändrar radikalt denna utvecklingsbild. KI gör bedömningen att med den angivna timlöneökningen på 8 % och ett kommunalt skattestopp stannar konsumtionsökningen i kommunerna vid 0,6 % och för den totala offentliga konsumtionsökningen vid 0,5 %.

KI räknar inte med någon förbättring i den reala utrikesbalansen i höglönealternativet. Bytesbalansunderskottet växer kraftigt till drygt 70 miljarder kronor under år 1991, bl.a. beroende på väsentligt större räntebetalningar till utlandet än vad som förutspåddes i finansplanen.

Enligt KI kan man sålunda för år 1991 förutse en utveckling i höglönealternativet där privat konsumtion blir den starkast växande delen av efterfrågan. Med en svag utveckling av investeringar, offentlig

konsumtion och nettoexport kommer tillväxten i BNP inte att nå upp till 1 %. Denna låga tillväxt kan jämföras med den genomsnittliga tillväxten under 1980-talets senare hälft som uppgick till nära 2,5 %.

Utskottet kommer i avsnittet om den allmänna inriktningen av den ekonomiska politiken att kommentera en alternativ utveckling av den svenska ekonomin där de nominella löneökningarna för åren 1990 och 1991 antas bli väsentligt lägre (jfr alt. 2 tabell 1).

De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken

Som utskottet redovisat i det föregående och som också framhålls i proposition 114 och med anledning därav väckta motioner har utsiktarna för den svenska ekonomin försämrats i förhållande till vad som redovisades i årets finansplan. Utan ytterligare ekonomisk-politiska åtgärder kommer vår konkurrenskraft att försvagas genom att prisökningar och nominella löneökningar ligger alltför högt i en internationell jämförelse. Vidare skulle bytesbalansens underskott stiga till en historiskt sett mycket hög nivå redan under innevarande år samtidigt som den nödvändiga uppbyggnaden av vår produktionskapacitet skulle visa tendenser till stagnation. En stagnation skulle bl.a. innebära att resurserna för att motverka de i stor utsträckning internationellt växande miljöproblemen inte skulle stå till buds i tillräcklig omfattning. Starkt oroande är också att utvecklingen i år och nästa år som den beskrivs i KI:s alternativ 1 indikerar växande problem på arbetsmarknaden. I propositionen framhålls att den fulla sysselsättningen måste vara den ekonomiska politikens främsta uppgift. Utskottet delar denna uppfattning. Det allt överskuggande hotet mot en rimlig fördelning av vår välfärd är en stor och okontrollerad arbetslöshet. Behovet av en åtstramning av den svenska ekonomin och en radikal dämpning av timlönerns ökningstakt illustreras väl av de prognoser som redovisas i tabell 2. Under förutsättning att de nominella löneökningarna kunde hållas tillbaka och stanna vid 8,5 % år 1990 och 3 % år 1991 förbättras situationen påtagligt för den svenska ekonomin redan under år 1991. Prisökningarna beräknas bli väsentligt lägre och uppgå till 6,5 % att jämföras med 9 % i höglönealternativet. De lägre pris- och löneökningarna innebär lägre kostnader för industriföretagen. Konkurrenssituationen förbättras och andelsförlusterna i utrikeshandeln kan därigenom undvikas. Som framgår av tabell 2 gör KI den bedömningen att exporten under dessa förutsättningar kan öka med drygt 4 %.

Enligt utskottets uppfattning och som KI också framhåller är den kanske viktigaste skillnaden mellan höglönealternativet (alt. 1) och alternativet med låga löneökningar (alt. 2) att produktionstillväxten i alternativ 2 i mindre utsträckning används för konsumtion och i större utsträckning för export och investeringar. Investeringsutrymmet ökar för såväl industrin som kommunerna.

Som framgår av tabell 2 innebär alternativet med lägre nominella löneökningar att arbetslösheten under år 1991 inte ökar utan ligger kvar på samma nivå som 1990. Som utskottet ser det är det ett nödvändigt villkor för att arbetslösheten skall kunna hållas tillbaka att

den ekonomiska politiken får en sådan inriktning att pris- och löneökningstakten anpassas till vad som gäller i våra viktigaste konkurrentländer.

Den tredje vägens politik förde Sverige ur den svåra ekonomiska situation som rådde under 1980-talets första år med svåra obalanser i utrikeshandeln och statens finanser. Den förda politiken bidrog också till att investeringarna åter nådde en god tillväxt i näringslivet. Denna utveckling kunde uppnås utan att — som skedde i stora delar av Västeuropa — arbetslösheten tilläts stiga till helt oacceptabla nivåer. Slutet av 1980-talet och inledningen av 1990-talet har emellertid karakteriserats av en svår brist på arbetskraft och därigenom en överhettad arbetsmarknad och en svårförklarad låg produktivitetstillväxt. Den ekonomiska politiken måste mot denna bakgrund utformas med sikte på att stabilisera ekonomin, dvs. minska överhettningen och inflationen. Den utlandskonkurrerande sektorn måste stärkas och produktiva investeringar stimuleras. Finanspolitiken bör ges en ökad tyngd och avlasta penningpolitiken som i dag får bära en alltför stor del av den stabiliseringspolitiska bördan. Det är också av största vikt att de stabiliseringspolitiska åtgärderna kombineras med mer långsiktigt verkande åtgärder för att stimulera utbudet av arbetskraft och befrämja den ekonomiska tillväxten.

Utskottet har tidigare i betänkandet understrukit att det från fördelningssynpunkt är nödvändigt att prioritera målet full sysselsättning. Detta utesluter inte att även de mer kortsiktigt synliga fördelningseffekterna av valda åtstramningsåtgärder måste beaktas. Detta ställer stora krav på utformningen av den ekonomiska politiken. Det finns i detta sammanhang ingen anledning att sticka under stol med att konflikter alltid uppträder vid avvägningen mellan en effektiv stabiliseringspolitik och en rättvis fördelningspolitik.

Som utskottet ser det är det mot här angivna riktlinjer för den ekonomiska politiken som förslagen i de nu aktuella propositionerna och motionerna måste bedömas.

I *motionerna Fi204* och *Fi45*, båda av Carl Bildt m.fl. (m), riktas en hård kritik mot inriktningen av den ekonomiska politiken. De allmänna målsättningar för den ekonomiska politiken som anges i proposition 114 "med så mycket utbudsstimulans som möjligt och så mycket efterfrågedämpande åtgärder som nödvändigt" låter, sägs det i motion *Fi45* (m), i och för sig bra. Regeringen förklarar emellertid inte hur inflationen kan bekämpas med prisuppdrivande skattehöjningar, hur ett prisstopp kan verka efterfrågedämpande eller hur utbudspolitik kan förenas med regleringar för t.ex. byggsektorn. Att tillsätta en särskild förhandlare för att nå ett stabiliseringsavtal anser motionärerna vara meningslöst. Lönerna bestäms inte runt ett bord med centrala förhandlare. Avgörande är i första hand arbetsmarknadsläget och den förda skattepolitiken.

I *motionerna Fi204* (m) och *Fi45* (m) riktas också stark kritik mot den pågående skatteomläggningen. Det främsta hindret mot en balanserad tillväxt sägs vara det hårda skattetrycket. Det är endast om det

sänks som en skattereform kan ge tillräcklig dynamik i ekonomin. Även i *motionerna Fi501* av Carl Bildt m.fl. (m) och *Fi202* av Gullan Lindblad och Göthe Knutson (båda m) förordas en målmedveten sänkning av skattetrycket.

Vad allmänt gäller stabiliseringspolitiken framhålls i motion *Fi204* (m) att tyngdpunkten bör ligga på penningpolitiken. Grundläggande är att inflationen enligt motionärerna är ett monetärt fenomen, medan finanspolitiken främst rör sådana strukturella frågor som fördelningen mellan enskild och kollektiv konsumtion och mellan privat och ofentligt sparande. Under förutsättning att finanspolitiken är i balans bör den inriktas främst på långsiktiga mål.

I motion *Fi45* (m) förordas liksom i proposition 114 ett kommunalt skattestopp. I motionen framhålls att dess varaktighet inte bör inskränkas till ett år, eftersom det i så fall lätt kan kringgås. I motionen tillstyrks vidare förslaget att införa en arbetsgivarperiod i sjukförsäkringen. Motionärerna kräver emellertid att företagen helt kompenseras för den kostnadsökning som blir följden av denna reform.

Utskottet delar den uppfattning som här framförs av företrädare för moderata samlingspartiet att det är en central uppgift för den ekonomiska politiken att vidta åtgärder för att öka produktiviteten. Åtgärder för att höja tillväxten i ekonomin är nödvändiga. De bör, som också framhålls i proposition 114, främst vara inriktade mot att öka utbudet av arbetskraft och förbättra konkurrensförhållandena inom flera sektorer av ekonomin. Den kommande skattereformen är i detta sammanhang av mycket stor betydelse. Åtgärder med denna inriktning som är avsedda att påverka ekonomins utbudssida kan och får emellertid inte innebära att de kortsiktiga stabiliseringspolitiska problemen negligeras. Förutom den oro för det nu växande underskottet i bytesbalansen och risk för stigande arbetslöshet som utskottet tidigare i betänkandet givit uttryck för, kan den alltså existerande överhettningen i vissa sektorer av ekonomin också försvåra möjligheterna att driva en effektiv utbudspolitik. Att på diffusa grunder — påståendet i motionen att inflationen är ett monetärt problem — avstå från att minska efterfrågetrycket i ekonomin eller, som utskottet tolkar motion *Fi204* (m), lita till att kraftiga skattesänkningar praktiskt taget omedelbart får positiva dynamiska effekter på ekonomin, anser utskottet inte vara en ansvarsfull politik. Alla erfarenheter av en sådan politik talar för att efterfrågan ökar omedelbart medan de positiva utbudseffekterna slår igenom först efter en viss tid. Resultatet blir ett ökat inflationstryck. Det kan tilläggas att avregleringen av kreditmarknaden och avvecklingen av valutaregleringen i högre grad än tidigare ställer krav på att utnyttja finanspolitiska medel i konjunkturpolitiken. Utskottet finner det från denna synpunkt motsägelsefullt att moderata samlingspartiet, som kraftigt förordat en avreglering av kredit- och valutamarknaderna, inte ser finanspolitiken som ett stabiliseringspolitiskt medel.

I motion *Fi45* (m) framhålls att det inte är möjligt för den särskilt utsedda förhandlaren att få till stånd ett stabiliseringsavtal. Utskottet delar motionärernas uppfattning att förhandlarens uppgift var mycket svår. Orsakerna till detta är enligt utskottets mening den inom många

områden alltjämt överhettade arbetsmarknaden men också att lönebildningen allmänt från samhällsekonomisk synpunkt i dag inte fungerar tillfredsställande. Enskilda kortsiktiga gruppintressen dominerar över de mer långsiktiga övervägandena för att säkerställa den fulla sysselsättningen och en god reallöneutveckling. I motion Fi204 (m) ges argument för att marknadskrafterna i allt större utsträckning skall bestämma utvecklingen på arbetsmarknaden. Lönebildningen är enligt detta sätt att se enbart en uppgift för parterna, och statsmakterna bör inte föra en ackomoderande politik. Konsekvenserna av för stora lönehöjningar i form av arbetslöshet måste enligt motionärerna parterna själva ta ansvaret för. Utskottet delar inte denna uppfattning om hur lönebildningen bör fungera. Det är t.ex. inte alls självklart att det är den grupp som drivit fram en från samhällsekonomisk synpunkt för hög löneökning som också kommer att drabbas av arbetslöshet. Att i nuvarande läge avstå från att pröva åtgärder för att förhandlingsvägen försöka nå ett stabiliseringsavtal på arbetsmarknaden är enligt utskottet detsamma som att successivt sänka ambitionerna vad gäller sysselsättningspolitiken. Utskottet vill i detta sammanhang även framhålla att de förslag till regleringar i proposition 114, t.ex. pris- och lönestoppet, som motionärerna endast betraktar som en tillväxthindrande åtgärd, skall ses som ett stöd för denna politik. Regeringen har självklart inte sett ett prisstopp som en isolerad åtgärd för att dämpa inflationen.

Utskottet delar inte heller den uppfattning som framförs vad gäller omläggningen av skattesystemet. Som framhålls i proposition 114 kommer den pågående omfattande skattereformen att bidra till en bättre tillväxt genom ökat utbud av arbetskraft, högre sparande och effektivare resursanvändning. Samtidigt borde reformen också genom att bl.a. ge parterna möjlighet att växla ned till lägre nominella löneökningar medverka till att förbättra industrins konkurrenskraft.

Utskottet ser det i proposition 114 föreslagna kommunala skattestoppet som en central del av åtstramningspaketet. Som framgått av den tidigare redovisningen av KI:s prognos innebär detta en kraftig neddragning av tillväxten i den kommunala konsumtionen.

I motion Fi45 (m) framhålls att ett år är en för kort tidsperiod för ett kommunal skattestopp. Utskottet delar den uppfattning som framförs i propositionen att skattereformen inte får urholkas genom att kommunerna höjer utdebiteringen av kommunalskatt. Utskottet avser att återkomma till denna fråga senare i vår.

Utskottet avstyrker med det anförda motionerna Fi202 (m) yrkande 1, Fi204 (m) yrkande 1, Fi45 (m) yrkande 1 och Fi501 (m) yrkande 1.

I motion Fi46 av Bengt Westerberg m.fl. (fp), liksom i motion Fi211 av Bengt Westerberg m.fl. (fp), sammanfattas de viktigaste inslagen i folkpartiets politik. I motionerna understryks bl.a. nödvändigheten av att fullfölja skattereformen, att vidta åtgärder för att förnya och effektivisera den skattefinansierade tjänstesektorn och vidta åtgärder för att minska överhettningen i ekonomin. I motion Fi46 (fp) framhålls med i stort samma motivering som i motion Fi45 (m) att det inte är möjligt

att förhandla fram ett stabiliseringsavtal. Överensstämmelse gäller även de synpunkter som framförs angående ett kommunalt skattestopp, pris- och lönestoppet och kompensationen till företagen och den offentliga sektorn genom införandet av en arbetsgivarperiod i sjukförsäkringen.

I motion Fi211 (fp) understryks vikten av att den ekonomiska politiken i första hand tar sikte på långsiktiga strukturella problem. Även om motionärerna betonar nödvändigheten av en långsiktig strategi framhålls att det givetvis finns skäl att även kortsiktigt påverka den inhemska efterfrågenivån. Det poängteras dock att det är angeläget att stabiliseringspolitiska åtgärder som vidtas står i samklang med den långsiktiga strategin.

Utskottet är till vissa delar av samma uppfattning som folkpartiet när det gäller den allmänna inriktningen av den ekonomiska politiken. Det gäller främst skattereformen men även vissa förslag rörande en förnyelse av den offentliga sektorn.

Utskottet konstaterar också att folkpartiet till skillnad från moderata samlingspartiet inte är främmande för att utnyttja finanspolitiska medel i konjunkturpolitiken. Det har bl.a. framgått av det förslag till åtstramning som folkpartiet presenterade våren 1988. I det åtstramningspaketet ingick bl.a. skattehöjningar. Utskottet finner det mot denna bakgrund emellertid svårförståeligt att folkpartiet, med i stort samma motivering som återfinns i motion Fi45 (m), ser det som meningslöst att försöka nå ett stabiliseringsavtal på arbetsmarknaden utan att därvid ange någon alternativ uppläggning av stabiliseringspolitiken. Det förefaller utskottet egendomligt att, som i motion Fi46 (fp), i nuvarande situation bortse från de kortsiktiga problemen, trots att det finns uppenbara risker för ett snabbt växande underskott i bytesbalansen och en jämfört med dagsläget ännu högre inflation. Det motsägelsefulla i en sådan politik förstärks av att man i motion Fi46 (fp) samtidigt understryker de negativa fördelningseffekter som blivit en följd av att penningpolitiken i alltför hög grad utnyttjats i åtstramande syfte.

Med det anförda avstyrker utskottet motion Fi46 (fp) yrkande 1 och motion Fi211 yrkande 1.

I *motion Fi213* av Olof Johansson m.fl. (c) anförs allmänt att inriktningen av den ekonomiska politiken i nuläget måste kännetecknas av en stram finans- och penningpolitik. Det långsiktiga hushållssparandet måste stimuleras. Inga kostnadskrävande reformförslag kan genomföras. Åtgärder måste vidtas för att förbättra ekonomins funktionssätt och öka möjligheterna att nå en hållbar utveckling med ekologisk balans och hushållning med naturresurser. I denna motion finns även ett yrkande med innebörd att en försöksverksamhet med arbetsgivarperiod i sjukförsäkringen i två län bör genomföras.

I *motion Fi44* av Gunnar Björk m.fl. (c) framhålls att i proposition 114 finns endast två konkreta förslag till åtgärder, nämligen en höjning av alkohol- och tobaksskatten samt att riksdagen godkänner det av regeringen införda pris- och lönestoppet. En ytterligare förlängning av pris- och lönestoppet avvisas av motionärerna. I

motionen kommenteras tillsättandet av en särskild utredare med upp-
gift att försöka uppnå ett stabiliseringsavtal. Frågor rörande ett kom-
munalt skattestopp och lagfäst sjuklön kommenteras inte.

I motionen framhålls att det nu är för sent med en kraftig åtstram-
ning riktad mot den privata konsumtionen. I likhet med vad som
framförs i motion Fi213 (c) understryks i motion Fi44 (c) att inrikt-
ningen av den pågående skattereformen måste ändras och få en rättvis
fördelningsprofil. Nödvändig konsumtion såsom mat och bostad bör
beskattas återhållsamt.

I *motion A21* av Olof Johansson m.fl. (c) föreslås med hänvisning
till nuvarande krisläge ett åtstramningspaket med följande inriktning:

- ökat sparande,
- återhållsamhet med offentliga utgifter och nya reformåtgärderna,
- punktskatter på miljökadliga energiråvaror,
- införande av miljöavgifter på svavel och kol.

Utskottet vill med anledning av dessa motioner anföra följande.

Som framgått av vad utskottet tidigare anfört i betänkandet i anslut-
ning till redovisningen av KI:s bedömning av den ekonomiska utveck-
lingen delar utskottet centerns uppfattning att den nuvarande infla-
tionsutvecklingen och det växande underskottet i bytesbalansen är
oroväckande. Centern efterlyser mot den bakgrunden en stram finans-
politik och föreslår i motion A21 (c) och Fi44 (c) åtgärder som i stora
drag tidigare redovisats i motion Fi213 (c). Utskottet har svårt att se
hur motionärernas förslag till ökning av de statliga utgifterna som de
själva uppskattar till 2,3 miljarder kronor kan sägas utgöra en del av
stram finanspolitik. Motionärernas förslag till skattehöjningar är visser-
ligen betydande men de neutraliseras av sänkta inkomstskatter. Net-
toeffekten torde således bli en expansiv effekt på efterfrågan.

Enligt utskottets mening finns det en betydande skillnad i vad
motionärerna säger sig vilja föra för ekonomisk politik och vilka
åtgärder man faktiskt föreslår. Ej heller kan den ändring av inriktning-
en av skattereformen som föreslås i motionerna ses som en åtgärd för
att stabilisera ekonomin.

Utskottet konstaterar också att centern i motion Fi44 (c) yrkande 6
vill avvakta med ett ställningstagande till en lagfäst sjuklön tills en
proposition i ärendet förelagts riksdagen. De synpunkter och förslag i
centermotionen som rör pris- och hyresstopp och alkohol- och tobaks-
skatten behandlas av utskottet längre fram i betänkandet.

Utskottet avstyrker mot här angiven bakgrund motion Fi213 yrkan-
dena 1 och 6 samt motion A21 yrkande 2.

I *motion Fi47* av Lars Werner m.fl. (vpk) understryks att högkonjunk-
turen i en mängd avseenden både för svenskt vidkommande och
omvärlden framstår som mindre stark än för några månader sedan.
Med hänvisning till den räntehöjning som följde på regeringskrisen
och det allmänna konjunkurläget avvisar vänsterpartiet i motion Fi47
(vpk), liksom tidigare i *motion Fi212* av Lars Werner m.fl. (vpk), varje
tanke på en generell åtstramning. Den överhettning som råder på vissa
delar av arbetsmarknaden ser motionärerna som ett regionalpolitiskt

problem. Om vissa villkor är uppfyllda kan vänsterpartiet godta pris- och hyresstoppet och förslaget om lagfäst sjuklön. Däremot avvisas införandet av ett kommunalt skattestopp. Det behövs, sägs det i motion Fi47 (vpk), en broms på kommunalskatterna men det kan endast åstadkommas genom att ett omfattande stödpaket anslås till kommunerna.

Utskottet delar inte uppfattningen att de stabiliseringspolitiska problemen i den svenska ekonomin främst kan hänföras till regionala obalanser. Som utskottet tidigare redovisat i betänkandet måste åtgärder vidtas för att generellt dämpa pris- och löneökningarna. Att som vänsterpartiet kommunisterna avvisa ett kommunalt skattestopp och förordas att staten tillför kommunerna ytterligare resurser kommer ofrånkomligen, enligt utskottets uppfattning, att bidra till att de begynnande obalanserna i ekonomin förstärks. Utskottet vill bestämt avvisa en sådan expansiv inriktning av den ekonomiska politiken och avstyrker därför motionerna Fi212 yrkandena 1 och 3 samt Fi47 yrkandena 2 och 3.

I *motion Fi212* (vpk) yrkande 11 görs ett allmänt uttalande att vår strävan måste vara att inlemma industrisamhället i ett ekologiskt fungerande system. Denna ambition måste, sägs det i motionen, ligga till grund för alla våra ställningstaganden när det gäller samhällsutveckling och ekonomi.

Utskottet delar motionärernas allmänna synpunkter på vilka hänsyn som måste tas till miljöproblemen vid utformningen av den ekonomiska politiken. Som utskottet ser det är detta emellertid en grundläggande beståndsdel i den förda miljöpolitiken.

Mot denna bakgrund avstyrks därför motion Fi212 yrkande 11.

I *motionerna Fi208* och *Fi48*, båda av Inger Schörling m.fl. (mp), framhålls att grundorsaken till våra nuvarande ekonomiska problem är att det under många år har bedrivits en oansvarig resursslösande och miljöförstörande ekonomisk politik som har uppmuntrat till överkonsumtion med omfattande skuldsättning. I motion Fi48 (mp) varnas för det växande underskottet i bytesbalansen. Motionärerna understryker att denna utveckling bl.a. leder till att vi in-tecknat våra framtida möjligheter att betala av våra miljöproblem. De åtstramningsåtgärder som förordas i motionerna har en starkt miljöinriktad prägel. I *motionerna Fi20* av Inger Schörling m.fl. (mp) och *Fi26* av Claes Roxbergh m.fl. (mp) betonas vikten av att kortsiktiga stoppåtgärder måste stå i överensstämmelse med en långsiktigt miljöinriktad åtstramning. I miljöpartiets förslag till åtstramning återfinns också andra åtgärder som en sänkning av ersättningen i sjuk- och föräldraförsäkringen och en ändrad inriktning av skattereformen. Skattereformen bör, enligt motionärerna, ges en bättre låginkomstprofil samtidigt som de planerade marginalsattesänkningarna för år 1991 bör senareläggas. Därigenom skulle den extra påspädning av efterfrågan som annars blir resultatet av skattereformen kunna undvikas.

Utskottet konstaterar att miljöpartiet i det nuvarande ekonomiska läget allmänt stöder en åtstramning av den ekonomiska politiken. Det

är mot den bakgrunden förvånande att man i motion Fi48 (mp) ställer sig kritisk till de åtgärder av åtstrammingskaraktär som regeringen föreslår, nämligen att införa ett kommunalt skattestopp och att låta arbetsgivaren stå för en större del av sjukersättningen.

Miljöpartiet vill ge skattereformen en ändrad inriktning. Som utskottet tidigare understrukit bör ett andra steg i skattereformen genomföras år 1991. Det är riktigt som påpekas i här aktuella motioner att skattereformen ger hushållen en ökad köpkraft, vilket skulle kunna vara bekymmersamt i det nuvarande ekonomiska läget. Som utskottet ser det måste detta emellertid få till följd att lönekraven för år 1991 dämpas. Skattereformen bör ge betydande bidrag till en bättre tillväxt genom ett ökat utbud av arbetskraft, högre sparande och effektivare resursanvändning.

I likhet med motionärerna vill utskottet betona att det är viktigt att den åtstramning av ekonomin som nu behöver göras inte kommer i konflikt med miljöpolitiken. Att införa en mängd nya indirekta skatter och vidta andra åtgärder är enligt utskottet inte tillrådligt om effekterna av sådana åtgärder inte är klargjorda.

Med det anförda avstyrker utskottet motion Fi208 yrkande 1, motion Fi26, motion Fi48 yrkandena 1 och 5 och motion A20 yrkande 2.

Pris- och hyresstopp

I *motionerna Fi44* av Gunnar Björk m.fl. (c), *Fi45* av Carl Bildt m.fl. (m), *Fi46* och *Fi209* båda av Bengt Westerberg m.fl. (fp) framhålls att såväl vetenskaplig expertis som praktisk erfarenhet vittnar entydigt om att prisreglerande åtgärder är verkningslösa och skadliga. I *motionerna* avvisas regeringens förslag att riksdagen skall godkänna att prisregleringslagen skall få tillämpas fr.o.m. den 8 februari 1990. I *motion Fi704* av Carl Bildt m.fl. (m) görs ett allmänt uttalande att inflation inte kan bekämpas med prisregleringsåtgärder. Omotiverade åtgärder i företagens verksamhet är inte acceptabla, sägs det i *motionen*.

I *motion Fi48* av Inger Schörling m.fl. (mp) uttalas att ett pris- och lönestopp endast kan accepteras om det kombineras med en grön ekologisk åtstramning och låga löneökningar. Vidare föreslås att prisregleringslagen endast bör vara i tillämpning under nio månader.

I *motion Fi47* av Lars Werner m.fl. (vpk) godtas förslaget i propositionen att prisregleringslagen skall vara i tillämpning under ett år. Motionärerna är däremot kritiska till gällande undantagsregler och då främst vad gäller hyresstoppet. En ny förordning bör utarbetas som innehåller ett minimum av undantagsregler för pris- och hyreshöjningar.

I *motion Fi212* (vpk) anföras att inflationsbekämpningen är en centraluppgift för den ekonomiska politiken. Politiken skall ha en inriktning som är riktad mot höga vinster, monopol och spekulation. Ett första steg i en sådan politik är, enligt motionärerna, att införa en straffskatt för företag som gör oskäligen prishöjningar.

I motion Fi206 av Charlotte Cederschiöld m.fl. (m) framhålls att en av statens viktigaste insatser för konsumenterna är att begränsa inflationen. Motionärerna vill att riksdagen skall göra ett allmänt uttalande att regeringen har ett inflationsansvar gentemot konsumenterna.

Utskottet vill med anledning av dessa motioner anföra följande.

Utskottet delar inte den uppfattning som framförs i motionerna Fi44 (c) yrkande 2, Fi45 (m) yrkande 2, Fi46 (fp) yrkande 2, Fi209 (fp) och Fi704 (m) yrkande 1 angående användningen av prisreglerande åtgärder som ekonomisk-politiskt medel. Prisregleringslagen måste under en begränsad period i kombination med andra ekonomisk-politiska åtgärder kunna användas i stabiliseringspolitiskt syfte. I det nu uppkomna läget är det angeläget att förväntningar om ytterligare pris- och kostnadsökningar hålls tillbaka och att det gällande allmänna pris- och hyresstopp som infördes av regeringen den 8 februari i år får fortsätta att gälla till dess att bättre klarhet nåts om den förväntade lönekostnadsutvecklingen för åren 1990 och 1991. Det är önskvärt att sådan klarhet kan nås inom de närmaste månaderna och att pris- och hyresstoppet därmed kan bli kortvarigt.

Utskottet delar föredragandens uppfattning att riskerna för en oacceptabel inflatorisk utveckling och en ökad obalans i svensk ekonomi nu är så allvarliga att det finns skäl för att ha prisregleringslagen i tillämpning. Lagen bör därför vara i tillämpning under ett år.

Med hänvisning till vad utskottet anfört avstyrks här aktuella motionsyrkanden.

I motion Fi48 (mp) anges som en viktig förutsättning att ett pris- och hyresstopp endast får användas om löneökningstakten inte utgör ett hot mot den samhällsekonomiska balansen. Om denna förutsättning gällde i dagsläget anser utskottet att ett pris- och hyresstopp inte ens skulle behöva övervägas. Vad gäller motionärernas krav på att tillämpningen av prisregleringen bör begränsas till nio månader har utskottet tidigare i betänkandet redovisat motivet till varför tillämpningstiden bör vara ett år.

Med det anförda avstyrker utskottet yrkandena 3 och 4 i motion Fi48 (mp).

När det gäller gällande undantagsregler och möjligheterna till undantag från stopphyran i enlighet med förslaget i motion Fi47 (vpk) vill utskottet anföra följande.

Det nu gällande hyresstoppet innebär att som stopphyra skall gälla den hyra som tillämpades den 7 februari 1990. Regeringens förslag innebär att stopphyran under vissa förutsättningar kan överskridas. Finansutskottet delar bostadsutskottets uppfattning (1989/90:BoU7y) att möjligheter att överskrida stopphyran i huvudsak bör finnas i enlighet med regeringens förslag. I likhet med bostadsutskottet är sålunda finansutskottet inte berett biträda förslaget i motion Fi47 (vpk) yrkande 1 om att de av regeringen förordade möjligheterna till överskridande skall begränsas.

I bostadsutskottets yttrande tas också frågan upp om *möjligheten att i vissa fall överskrida stopphyran* för bostäder utöver vad den av regeringen förordade schablonregeln medger.

Genom en skrivelse till bostadsutskottet har aktualiserats det förhållandet att hyresnivån i ett bostadsföretags bostadsbestånd med de förordade reglerna kan bli olika beroende av hur hyresförhandlingarna har förts i olika delar av beståndet. Det kan sålunda förekomma att förhandlingar för huvuddelen av ett företags bostäder kunnat slutföras så att den nya hyran börjat tillämpas före den 8 februari, medan någon hyresöverenskommelse för ett mindre antal fastigheter då ännu inte förelåg. I den utsträckning schablonregeln för dessa fastigheter inte medger hyresförändringar i nivå med de överenskommelser som redan träffats kommer hyresnivåerna för i många fall likvärdiga lägenheter därmed att skilja sig åt. För en majoritet av de boende hos det aktuella bostadsföretaget kommer detta naturligtvis att framstå som en obefogad skillnad som inte torde vara avsedd. Enligt bostadsutskottets mening bör mot bakgrund härav bestämmelserna om stopphyra ändras så att det bli möjligt för berörda bostadsföretag att, i de fall fråga om hyresprövning hänskjutits till hyresnämnd, genomföra hyreshöjningar utöver vad schablonregeln medger. En förutsättning härför är dock att frågan anhängiggjorts hos hyresnämnd senast den 7 februari 1990.

Finansutskottet är av samma uppfattning som bostadsutskottet att i förordningen om allmänt pris- och hyresstopp (1990:24) bör en bestämmelse tas in med den innebörd som bostadsutskottet gett uttryck för i sitt yttrande. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I motion Fi206 (m) föreslås att riksdagen gör ett allmänt uttalande att regeringen har ett inflationsansvar gentemot konsumenterna. Som utskottet ser det är detta en uppfattning som delas av riksdagens samtliga partier och av regeringen. Utskottet anser därför att det inte finns någon anledning för riksdagen att göra ett uttalande med denna allmänna innebörd.

Den i motion Fi212 (vpk) yrkande 5 föreslagna *straffskatten på "oskäligen" prishöjningar* avvisas bestämt av utskottet.

Spelregler på arbetsmarknaden

I *motion Fi48* av Inger Schörling m.fl. (mp) anförs att det är angeläget att strama upp spelregler och avtalskonstruktioner på arbetsmarknaden. Motionärerna föreslår bl.a. samordnade förhandlingar, gemensamma avtalsperioder och att löneökningen bör fastställas i krontal och inte som procentpåslag.

I proposition 114 aviseras att regeringen avser att tillkalla en särskild utredare för att i nära samverkan med arbetsmarknadens parter föreslå åtgärder för att förbättra och förstärka spelreglerna på arbetsmarknaden. Utskottet utgår ifrån att utredaren kommer att behandla sådana frågor som nämns i motionen. Med hänvisning härtill avstyrks motion Fi48 yrkande 2.

I *motion Fi47* av Lars Werner m.fl. (vpk) ställs som villkor för att förslaget till lagfäst sjuklön skall kunna godtas att det lokala facketts rättigheter stärks. T.ex. måste, sägs det i motionen, fackföreningen få tolkningsföretråde och även vetorätt i personalfrågor.

I proposition 114 aviseras ett förslag om att lagfäst sjuklön skall införas fr.o.m. den 1 januari 1991. Utskottet är av samma mening som regeringen att lagfäst sjuklön bör införas. Som utskottet ser det bör något ställningstagande till utformningen av lagförslaget emellertid inte ske förrän regeringen mer ingående har redovisat förslaget i en proposition. Riksdagen kommer att föreläggas en proposition senare i år.

Utskottet avstyrker med det anförda motion *Fi47* yrkande 5.

Semesterlagstiftningen

I *motion Fi47* av Lars Werner m.fl. (vpk) motsätter sig motionärerna att det skall bli legalt att samtidigt arbeta och få ta ut semesterlön. Det kommer, menar motionärerna, i huvudsak att bli de lågavlönade som tvingas ta denna möjlighet till inkomstförstärkning.

Utskottet motsätter sig inte att regeringen utreder möjligheterna att införa rätt för anställda att skjuta på semestern eller arbeta med full betalning utöver semesterlönen under den femte och sjätte semesterveckan. I avvaktan på utredningens resultat avstyrker utskottet motion *Fi47* yrkande 6.

Arbetskraftsinvandring

I *motion Fi47* av Lars Werner m.fl. (vpk) ställer sig vänsterpartiet kommunisterna avvisande till arbetskraftsinvandring. Det är, menar motionärerna, mycket utmanande med regeringens tanke att utreda möjligheten att "låta unga balter komma till Sverige och arbeta under en kortare period".

Även i *motion Fi48* av Inger Schörling m.fl. (mp) avvisas förslaget till arbetskraftsinvandring.

Enligt utskottets mening misstolkar motionärerna regeringens förslag. Regeringens förslag att erbjuda balter att under en kortare tid arbeta i exempelvis ett svenskt industriföretag skall ses som en form av utvecklingshjälp.

Med det anförda avstyrks motionerna *Fi47* yrkande 7 och *Fi48* yrkande 12.

Vissa allmänna yrkanden från miljöpartiet

I *motion Fi48* av Inger Schörling m.fl. (mp) har med anledning av proposition 114 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder m.m. inte mindre än 14 yrkanden väckts rörande miljöinriktade åtgärder, höjd reklamskatt och ett bättre utnyttjande av våra daghem.

Enligt utskottets uppfattning tar flera av här aktuella yrkanden upp viktiga frågor och då främst problem inom miljöpolitiken. Utskottet ställer sig emellertid tveksamt till att i anslutning till frågan om en

åtstramning av den ekonomiska politiken exempelvis ta ställning till om Öresundsbron bör byggas. Som utskottet ser det bör inte ett ställningstagande till inriktningen av den ekonomiska politiken på kort eller medellång sikt vara avgörande för vilket framtida kommunikationssystem över Öresund som väljs. Avgörande i detta sammanhang bör i stället vara miljö- och transportpolitiska överväganden. Det bör också nämnas att flera av de aktuella yrkandena inte närmare motive-ras i motionen.

Motionen innehåller också yrkanden om koldioxidskatt, skatt på uran, fördubblad reklamskatt, miljö- och energiskatter för flygtrafiken, slopad moms på basmat och höjd moms på inhemska förnybara energislag samt slopad moms på persontransporter (yrkandena 7–11, 18, 19, 21 och 22). Som framhålls i skatteutskottets yttrande till finansutskottet (1989/90:SkU2y) har dessa yrkanden ett nära samband med den förestående skattereformen för år 1991. Enligt utskottets uppfattning bör dessa yrkanden inte prövas i det nu aktuella sammanhanget.

Mot bakgrund av vad utskottet anfört avstyrks motion Fi48 (mp) yrkandena 7–11 och 13–22.

Inriktning av den statliga lönepolitiken

Under november och december 1989 träffades nya löneavtal på det statliga området mellan statens arbetsgivarverk och Statsanställdas förbund, TCO-S och SACO. Finansutskottet godkände på riksdagens vägnar dessa avtal den 20 december 1989. Generaldirektör Birger Bäckström har den 6 och 29 juni och tillsammans med ställföreträdande generaldirektören Peter Stare den 16 november 1989 samt med statsrådet och chefen för civildepartementet Bengt K Å Johansson den 20 december inför utskottet redovisat läget i avtalsförhandlingarna och kommenterat förhandlingsresultatet.

Avtalet gäller 550 000 statsanställda och avser en tvåårig avtalsperiod, 1989 och 1990, för flertalet statsanställda. Löneökningarna innebär nivåhöjningar för år 1989 med 9,5 % och för år 1990 med 5,5 %.

För ca 140 000 lärare slöts ett treårigt avtal med hänsyn till det av regeringen föreslagna samlade kommunala huvudmannaskapet för lärarna. Slutbudet innebar en mycket kraftig satsning på lärarna. För år 1989 höjdes lönerna med 14,4 %, år 1990 med 5,2 % och för år 1991 med 3 %. Den totala ökningen över den treåriga avtalsperioden upp-går således till ca 23 %.

Av löneökningarna till de statsanställda utbetalades ca 5 % till alla redan före semestern 1989. Ca 2,5 % av ökningarna för år 1989 skall fördelas i lokala förhandlingar. För att underlätta för myndigheter och verk i det överhettade Stockholmsområdet att rekrytera och behålla personal utgår en speciell lönepott på ca 1 % för år 1989. För år 1990 är den potten 0,3 %.

En selektiv satsning gjordes i avtalet på nio myndigheter med särskilda personalförsörjningsproblem. Den har fördelats på arbets-

marknadsstyrelsen, domstolsverket, tullverket, kustbevakningen, kriminalvårdsstyrelsen, rikspolisstyrelsen, riksskatteverket, riksåklagaren och försvaret.

Av höjningen med ca 5 % fr.o.m. den 1 januari 1990 utgör den generella lönehöjningen, som utbetalas till alla, 2,5 %, dock lägst 300 kr.

För avtalsperioden tillkommer ett utrymme om högst 265 milj. kr. för marknadskänsliga grupper. Parterna kom också överens om ett nytt trygghetsavtal och en principöverenskommelse för affärsverken. Den är anpassad till den konkurrensutsatta verksamhet som affärsverken i dag bedriver.

En jämförelse av förtjänstutvecklingen de senaste tre åren mellan det statliga området och övriga delar av arbetsmarknaden visar att ökningstalen för såväl staten, kommunerna som näringslivet ligger i intervallet 26–29 % åren 1988–1990.

I löneavtalet ingår också en prisutvecklingsgaranti som ger förhandlingsrätt om konsumentprisindex (KPI) för viss månad år 1990 med mer än 4 % överstiger KPI för december 1989. Därtill kommer att om löneutvecklingen inom den statliga sektorn har varit sämre än inom den privata sektorn skall förhandlingar tas upp i 1991 års avtalsrörelse om i vilken utsträckning de statliga lönerna skall påverkas härav.

Det statliga löneavtalet innebär en övergång till nya lönesystem med individuell lönesättning och tarifflöner. Det innebär att löneplanerna slopas. Det nya systemet innebär en fortsatt decentralisering av lönesättningen, vilket underlättar för myndigheterna att rekrytera och behålla den personal som behövs för en effektiv verksamhet. Staten får med det nya lönesystemet en mer verksamhetsanpassad lönepolitik.

Utskottet har tagit del av vad regeringen har anfört om *lönenivån i anslagsberäkningarna*. Redogörelsen föranleder inte någon erinran från utskottets sida.

I *motionerna Fi212 (vpk)* och *A17 (vpk)* anføres att den statliga lönepolitiken måste ges en inriktning för de lågavlönade. Statens arbetsgivarverk borde enligt motionärerna få direktiv att löneökningarna skall ske i kronor och även fördelas till de lågt avlönade. Denna statliga inriktning skulle enligt motionärerna kunna bli vägledande för den övriga arbetsmarknaden.

Som framgått av vad utskottet redovisat ingår i avtalsökningarna vissa lägsta krontalspåslag. Avtalet innebär att löneförhandlingarna decentraliseras i stor utsträckning, vilket också ger de lokala organisationerna möjlighet att påverka utfallet. Utskottet utgår från att de lågavlönades berättigade krav beaktas även i dessa förhandlingar. Den statliga lönepolitiken inriktas bl.a. på att tillgodose verksamhetsintresset, dvs. underlätta för myndigheterna att konkurrera med övriga samhällssektorer om att rekrytera och behålla kvalificerad arbetskraft i den statliga sektorn. Utskottet anser att detta kräver en mer flexibel lönepolitik än den som kommer till uttryck i *motionerna Fi212 yrkande 4* och *A17 yrkande 6*. *Motionerna* bör därför avslås av riksdagen.

Under år 1988 tillämpades en löneutgiftsram för myndigheternas förvaltningsanslag och statsbidrag i de delar de grundades på löneavtal inom det statliga området. Erfarenheterna av denna löneutgiftsram redovisades i budgetpropositionen 1989 samtidigt som en ny utgiftsram föreslogs för år 1989.

Finansutskottet anförde med anledning härav bl.a. följande (1988/89:FiU20).

Utskottet kan utifrån de hittills vunna erfarenheterna och de synpunkter som framförts konstatera att systemet har vissa fördelar. Enligt utskottets mening kan dock lämpligheten av att avgränsa en utgiftsram till enbart ett resursslag — lönekostnader — ifrågasättas. Det är angeläget att myndigheterna ges incitament att begränsa den totala kostnadsutvecklingen. Ett nytt system bör därför utvecklas som tar sikte på att lägga fast en ram för myndigheternas samlade förvaltningsutgifter. Härigenom skulle systemet även kunna kopplas till de treåriga budgetramar som successivt kommer att införas. Detta ligger också väl i linje med den nya anslagsformen ramanslag.

I årets finansplan anförs att någon utgiftsram inte bör läggas fast för budgetåret 1990/91. Skälen härför är att det nu saknas förutsättningar för att uppfylla de krav som riksdagen ställt på en utgiftsram. Fr.o.m budgetåret 1991/92 införs successivt en ny budgetmodell och en ny anslagsform i enlighet med den redovisning som lämnades i 1989 års budgetproposition. Budgetmodellen medför att långsiktigheten i myndigheternas planeringsförutsättningar ökar. Den nya anslagsformen innebär att myndigheterna normalt får full frihet att fördela tilldelade förvaltningsmedel mellan olika resursslag.

Detta system skapar bättre möjligheter att tillämpa ett system med ökat inslag av ekonomisk ramstyrning. Det leder vidare till att myndigheterna ges en större möjlighet att effektivisera sin verksamhet och att incitament också lättare kan skapas för att begränsa den totala kostnadsutvecklingen.

Föredragande statsrådet anmäler att han avser att återkomma till frågan om utgiftsram för förvaltningskostnader i samband med att den första omgången myndigheter budgetbehandlas enligt den nya budgetmodellen.

I *motion Fi204 (m)* anförs att mot bakgrund av behovet att anpassa den svenska inflationstakten till den som råder i omvärlden måste utgiftsökningarna i nominella termer successivt begränsas till ca 5 % för hela den offentliga sektorn. Mot denna bakgrund beklagar motionärerna att regeringen inte utformat sitt budgetförslag med utgångspunkt från en utgiftsram för förvaltningskostnader. Riktlinjer för en sådan ordning bör enligt motionärerna presenteras i kompletteringspropositionen. Med den reglering och detaljstyrning som följer av budgetsystemet riskerar emellertid en utgiftsram att leda till oönskade nedskärningar av offentlig verksamhet. För en smidig tillämpning av en utgiftsram krävs därför att detaljstyrningen i budgetsystemet mins-

kar. Dessutom krävs en skattepolitik som skapar förutsättningar för en rimlig löne- och prisutveckling. Motionärerna begär att riksdagen som sin mening skall ge regeringen detta till känna.

Utskottet har i princip samma uppfattning som tidigare. Eftersom förutsättningar saknas för att uppfylla dessa krav bör, som föredraganden anför, någon utgiftsram inte fastställas för 1990/91. Som framhålls i propositionen finns det anledning att återkomma till frågan om utgiftsram för förvaltningskostnader senare när den nya budgetmodellen skall genomföras. Utskottet avstyrker därmed motion Fi204 yrkande 6.

Penningpolitiken

Statsskuldspolitiken

Statens lånebehov har förändrats kraftigt under de senaste åren. I början av 1980-talet uppgick nettouplåningen till 70–80 miljarder kronor per år. De senaste åren har i stället en viss amortering av statsskulden kunnat ske.

Det minskade lånebehovet medför att statsskuldspolitiken i ökad utsträckning kan inriktas på att sänka statens upplåningskostnader genom en aktiv förvaltning av statsskulden. På grund av att statsskuldens löptid har förkortats under 1980-talet finns ett betydande bruttoupplåningsbehov även under perioder utan nettouplåning. Enligt finansplanen beräknas bruttoupplåningsbehovet för år 1990 bli omkring 130 miljarder kronor.

I finansplanen anförs att normen att staten inte skall låna utomlands ligger fast men den bör omformuleras till att staten inte skall nettolåna i utländsk valuta. Normen innebär ett minimikrav på penningpolitiken, nämligen att valutaflödena skall balansera. Skulle inhemska hänsyn motivera en stramare penningpolitik och större inflöden uppstå skall nedamortering ske av statens utlandsskuld.

I *motion Fi204* (m) uttrycks en viss tveksamhet till önskemålet att med hjälp av budgetöverskottet amortera ned statsskulden. Det är enligt motionärerna knappast en attraktiv idé. Det innebär att medborgarna får fortsätta underkasta sig extra höga skatter under några år för att någon gång i framtiden kunna åtnjuta lägre skatter. Motionärerna påpekar att balans i statsbudgeten i förening med ekonomisk tillväxt betyder att skuldtjänstkostnaderna minskar i betydelse för varje år. Något nämnvärt nettouplåningsbehov förutses inte för år 1990. Detta innebär att förskjutningar bort från statsskuldväxlar och riksobligationer förutses fortsätta. Det anser motionärerna är olyckligt eftersom dessa upplåningsformer fungerar smidigt och är kostnadseffektiva. Man uttrycker sin tillfredsställelse med att riksgäldskontoret iakttagit återhållsamhet med utgivandet av nya spar- och premieobligationer. Motionärerna anser vidare att allemanssparandet spelat ut sin roll och att det därför bör avvecklas som statlig upplåningsform. Fondsparandet bör däremot stimuleras.

Motionärerna anser i likhet med vad som redovisas i finansplanen att staten inte skall nettolåna i utländsk valuta. Däremot anser man det inte rimligt att riksgäldskontoret i en tid med växande bytesbalansunderskott skall amortera ned statens utlandsskuld. Detta skulle medföra en avsevärd höjning av statens upplåningskostnader.

Som framgått av vad utskottet anfört får det sjunkande upplåningsbehovet vissa konsekvenser för penning- och obligationsmarknaderna. För att statsupplåningen skall fungera effektivt måste dessa hålla en viss storlek. Statens bruttoupplåningsbehov är dock på grund av att statsskuldens löptid förkortats alltjämt betydande. Det bör också noteras att marknaderna breddats i den meningen att aktörerna i dag är betydligt fler än för några år sedan. Vidare kan sloandet av omsättningsskatten på värdepappershandel väntas få en positiv effekt på obligationshandeln.

En viktig marknad för statsupplåningen är hushållsmarknaden. De instrument som används för denna upplåning är premieobligationer, sparobligationer och allemansspar. De har också genomgått vissa förändringar under senare år. Räntan på allemanssparandet bestäms numera av riksgäldskontoret, vilket underlättar en anpassning till upplåningsbehovet och till marknadsutvecklingen. Räntesatsen höjdes den 14 mars från 8,5 % till 9,75 % som en anpassning till bankinlåningsräntorna. Genom riksdagsbeslut hösten 1989 är det fr.o.m. 1990 möjligt att överföra sparbelopp mellan de båda formerna allemanssparkonto och allemansfondssparande. Detta medförde bl.a. att nettouttagen ur allemansspar var 6,3 miljarder kronor under januari 1990 medan nettoinsättningarna i allemansfond under samma månad var 4,3 miljarder kronor.

Av de två sparobligationslån som förfaller till inlösen den 1 maj 1990 kommer endast ett att förlängas (SPAR 84). Som ett led i anpassningen av statens upplåning till det nya skattesystemet innehåller förlängningserbjudandet inte någon skattefri bonus.

Riksgäldskommittén föreslår i sitt slutbetänkande, Riksgäldskontoret — en finansförvaltning i staten (SOU 1989:95), att både allemansspar och de gamla sparobligationerna på sikt skall ersättas med ett nytt långfristigt kontobaserat upplåningsinstrument som riktas direkt till hushållen och som på ett kostnadseffektivt sätt kan tillgodose riksgäldskontorets upplåningsbehov. Avsikten är inte att det nya instrumentet skall innehålla skattesubventioner. Avkastningen skall kunna sättas så att det tillgodoser upplåningsbehovet.

Remissbehandlingen av kommitténs förslag har nyligen avslutats och ett förslag till riksdagen kan väntas redan i vår. Utskottet ser mot denna bakgrund inte anledning att nu genom ett uttalande som förordas i motion Fi204 (m) föregripa riksdagsbehandlingen av dessa förslag.

Emissioner av premieobligationslån med lång löptid har skett i relativt stor utsträckning under år 1989. De har genomförts för att

upprätthålla räntebindningstiden i statsskulden. Premieobligationslånen anses vara kostnadseffektiva jämfört med emissioner av riksobligationer med samma löptid även med beaktande av skatteeffekterna.

Vad gäller frågan om det lämpliga i att amortera ned den statliga utlandsskulden anser utskottet att kravet att hålla statsskuld räntorna nere måste vägas mot övriga ekonomisk-politiska mål. Det kan, beroende på den ekonomiska situationen, vara nödvändigt att hålla den inhemska räntenivån så hög att den leder till ett valutainflöde. Man kan i detta läge välja att amortera ned utlandsskulden eller att låta valutarenserven växa. Det sistnämnda alternativet skulle kunna motverka ansträngningarna att hålla uppe räntenivån, varför utskottet i likhet med vad som föreslås i finansplanen förordar att vid större inflöden av valuta orsakade av en av inhemska hänsyn motiverad stram penningpolitik bör en nedamortering ske av statens skuld i utländsk valuta.

Utskottet avstyrker med det anförda motion Fi204 yrkande 7.

Kreditpolitiken

De svenska räntorna steg med ungefär två procentenheter under år 1989 till följd av stigande räntor i omvärlden och oro för den inhemska ekonomiska utvecklingen. Den kraftiga höjning som skedde under senhösten 1989 fortsatte under de första månaderna år 1990. Penningpolitiken hade under hela 1989 en fortsatt åtstramande inriktning och ytterligare skärpningar skedde på nyåret 1990. Under de tre veckor då bankkonflikten pågick avstannade i princip all handel med penning- och obligationsinstrument på den svenska marknaden. Då handeln återupptogs höjdes räntan på sex månaders statsskuldväxlar med närmare tre procentenheter. Bakom höjningen låg riksbankens höjning av dagslåneräntan med ca två procentenheter.

Den kraftiga räntehöjningen den 15 februari i år medförde att det stora valutautflödet stoppades, och under sista veckan i februari och de följande veckorna i mars ägde ett kraftigt valutainflöde rum. Hittills i år har det uppgått till 13 miljarder kronor. Valutakursindex förstärktes under denna period och ligger för närvarande på 130,50. Räntemarginalen gentemot omvärlden har de senaste veckorna legat på cirka sex procentenheter mot en korg bestående av hälften DEM och hälften US\$ och på cirka fyra procentenheter mot en valutakorgvägd ränta.

Under år 1989 avskaffades i allt väsentligt kvarvarande delar av valutaregleringen. Som motiv härför anfördes att den under senare år hade spelat ut sin stabiliseringspolitiska roll. Avvecklingen ingick som ett led i anpassningen till västeuropeiska förhållanden. Till följd av avregleringen ökade värdepappershandeln med utlandet kraftigt. Svenska placerare köpte utländska aktier i stor utsträckning, och utländska investerare placerade i de högavkastande svenska obligationerna. Intresset för de svenska statspapperna sjönk emellertid påtagligt mot slutet av 1989 och låg under de första månaderna år 1990 kvar på en låg nivå på grund av bankkonflikten och det instabila läget.

I *motion Fi204* (m) upprepas tidigare framförda krav på att avlägsna återstående rester av kreditregleringen som förbudet mot realränte/indexlån. Likaså upprepas kravet att kassakravsmedel hos riksbanken bör berättiga till skälig ränteersättning.

I *motion Fi213* (c) säger man att målet måste vara en sänkt ränta, och finanspolitiken måste bära en större del av bördan i stabiliseringspolitiken. Samtidigt hävdas att penningpolitiken måste vara fortsatt stram för att förhindra spekulation mot den svenska kronan och för att balansera valutaflödena. Det är dock oacceptabelt att penningpolitiken i så stor utsträckning fått ta över finanspolitikens roll. Motionärerna kräver att kreditpolitiken måste inriktas på att öka hushållens sparande. I samband härmed för man fram förslaget om att införa privata investeringskonton.

Även i *motion Fi607* av Agne Hansson m.fl. (c) berörs det höga ränteläget, framför allt dess inverkan på bostadssektorn, statens bostadssubventioner och hushållens boendekostnader. Motionärerna anser att det krävs en ekonomisk politik som håller marknadsräntorna nere och stimulerar ett högt hushållssparande. Enligt motionärerna ger centerpartiets förslag till finansiering av skattereformen inte samma negativa effekter på marknadsräntorna som regeringens förslag. Dessutom får bostadssektorn bära en mindre del av reformens finansiering.

Utskottet har vid tidigare tillfällen då krav om ränta på kassakravsmedel behandlats framhållit att kassakravet inte skall ses som en placeringsform utan som ett kreditpolitiskt medel. Frågan om ränta på kassakravsmedel bör därför prövas på penningpolitiska grunder av riksbanken.

Det ankommer på riksbanken att föreslå åtgärder med stöd av den kreditpolitiska lagstiftningen som sätts i kraft genom beslut av riksdagen. Riksbanken har föreslagit att realränte/indexlån inte skall få erbjudas på den svenska marknaden. Det finns som utskottet ser det goda skäl för detta. Risken med dessa är att penningpolitikens effektivitet därigenom skulle kunna försvagas.

Motion Fi204 yrkande 8 i här berörd del bör därför avstyrkas av riksdagen.

Vad gäller den allmänna räntenivån och stramheten i penningpolitiken som berörs i motionerna Fi213 (c) och Fi607 (c) vill utskottet anföra följande. Ett högt ränteläge har som motionärerna påpekar flera negativa effekter bl.a. på investeringsvilja och hushållens boendekostnader. Överhettningen i ekonomin och försämringen av bytesbalansen har emellertid motiverat en allt stramare penningpolitik. Resursutnyttjandet förutses, som utskottet berört i det föregående, bli fortsatt högt vilket motiverar en fortsatt restriktiv penningpolitik. De växande underskotten i bytesbalansen medför att penningpolitiken ånyo får som huvuduppgift att slå vakt om externbalansen och bevara kronans värde.

Utskottet delar inte motionärernas uppfattning att skattereformen generellt sett skulle medföra en högre räntenivå. Tvärtom kan skattereformen väntas öka hushållens räntekänslighet och därmed ökar penningpolitikens effektivitet. Det minskar hushållens skuldbenägenhet

och främjar därigenom sparandet på konsumtionens bekostnad. Detta bidrar till att hålla tillbaka efterfrågan och överhettningstendenserna. Utskottet delar således inte uppfattningen som framförs i motionerna Fi213 yrkande 5 och Fi607 yrkande 1. De avstyrks därför av utskottet.

Valutapolitiken

I *motionerna* Fi204 (m) och Fi211 (fp) anförs att valutareglernings slopande aktualiserar frågan om Sveriges valutapolitiska regim. Målet är och förblir en fast växelkurs, anförs det. En devalvering är en oacceptabel metod att försöka lösa Sveriges ekonomiska problem. Konstruktionen att ange den svenska kronans värde i relation till en korg av utländska valutor har i praktiken lett till att den svenska kronan påverkats av de stora svängningarna för dollarn. En fastare punkt att knyta kronan till finns inom det europeiska monetära systemet (EMS), anser motionärerna. I detta samarbete deltar flertalet EG-länders valutor. Inom EMS skulle riksbanken kunna påkalla andra centralbankers stöd för att försvara kronans värde. EMS-samarbetet är inte en del av EG-systemet utan vilar på ett avtal mellan deltagarländernas centralbanker.

Som isolerad åtgärd löser naturligtvis inte en EMS-anknytning problem i svensk ekonomi, anför motionärerna, men om den ekonomiska politiken i övrigt ges rätt inriktning kan ett sådant steg vara ett värdefullt bidrag mot inflationen. Det vore en signal om att alla uttalanden som utesluter en devalvering är allvarligt menade.

I *motionerna* Fi212 (vpk), A17 (vpk) och Fi207 (mp) uttrycks stark kritik mot att valutareglerningen avskaffats och mot de konsekvenser det fört med sig. Bl.a. kritiseras ansträngningarna att anpassa Sverige till EG. I motion Fi212 (vpk) begärs att valutareglerningen skall återinföras och tillämpas i sin helhet. Kapitalrörelserna över gränserna bör styras och begränsas. Bl.a. bör begränsningar införas för utländska köp av svenska företag liksom av svenska företags investeringar utomlands. Dessa köp innebär starka hot mot sysselsättningen i Sverige. I motion Fi207 (mp) anförs att Sverige inte bör gå med i EMS och inte heller skall den svenska kronan ersättas av "ecu" eller annan överstatlig valuta.

Vad gäller frågan om att återinföra valutareglerningen vill utskottet anföra följande.

Möjligheterna att föra en i förhållande till omvärlden oberoende ekonomisk politik är begränsade i ett land som Sverige med en omfattande utrikeshandel. Med det stora handelsutbytet följer ett internationellt beroende. Den internationella arbetsfördelningen som grundas på frihandelsprincipen har Sverige sedan länge anslutit sig till. Den främjar ekonomisk utveckling och välbefinnande i alla länder som deltar i detta samarbete. Med handelsutbytet följer också betalningsströmmar mellan länderna. Valutareglerningen har inte omfattat dessa transaktioner. Det har således inneburit att en mycket stor del av transaktionerna mellan Sverige och utlandet inte har varit föremål för kontroll. Om man skulle vilja upprätthålla en effektiv kontroll av valutaströmmarna

skulle detta kräva ett regleringssystem som även omfattade de transaktioner som sker i anslutning till utrikeshandeln. Utskottet ser inte en sådan utveckling som vare sig önskvärd eller möjlig.

Det fria handelsutbytet underlättas med fria kapitalflöden. Valutaregleringen var konkurrenshämmande för svenska företag och drabbade dessutom företagen olika hårt beroende på bl.a. storlek, internationell utbredning och produktionsinriktning. Ett återinförande av valutaregleringen skulle också omöjliggöra Sveriges strävanden att närma sig EG.

Det finns en risk, som utskottet pekat på tidigare, att avregleringen innebär en ökad känslighet för kortsiktiga valutaväxlingar och därmed ökat ränteberoende mot utlandet. Denna osäkerhet fanns emellertid redan tidigare. Det finns också möjlighet att möta kortsiktiga flöden med räntepolitiska åtgärder. En tillfällig uppgång i nivån för den korta räntan behöver inte ha några allvarliga realekonomiska effekter.

Vid större obalanser eller i tider med valutaoro har erfarenheten visat att förtroendet endast kan återställas med generella åtgärder inom penning- och finanspolitiken. Valutaregleringen visade sig i sådana lägen utgöra ett otillräckligt skydd.

Utskottet avstyrker med det anförda motionerna Fi207 yrkande 1, Fi212 yrkande 7 och A17 yrkande 7.

Vad gäller frågan om någon form av *närmare samarbete med EMS* vill utskottet anför att detta inte är en fråga som Sverige ensidigt kan besluta om. I rådsresolutionen om EMS sägs bl.a. att "europeiska länder med särskilt nära ekonomiska och finansiella förbindelser med EG kan delta i valutakurs- och interventionssamarbetet. Ett sådant deltagande skall baseras på avtal mellan centralbanker."

Det har emellertid aldrig klargjorts närmare, hur ett sådant deltagande skulle utformas. I rapporter från EG-kommissionen talas om "associering" av tredje land till valutakurssamarbetet. Härmed menas att en utomstående centralbank inte fullt ut skulle kunna ansluta sig till det existerande centralbanksavtalet, utan det skulle bli fråga om en annan form av anknytning. Hur denna skulle se ut kan man i stort sett bara spekulera om. En viss ledning kan man kanske få av erfarenheterna av valutaormen, där ju också länder utanför EG deltog.

Förmodligen skulle ett tredje land ha samma skyldigheter som de övriga medlemmarna beträffande växelkurssamarbetets funktion, interventioner och bilaterala pariteter. Vilka rättigheter ett tredje land skulle få är det svårare att säga om. Ett tredje land skulle tamligen säkert få tillgång till de ultrakorta krediterna på samma sätt som i ormen. De utgör ju en integrerad del av växelkurssamarbetet. De mera långfristiga stödformerna är däremot inte direkt knutna till samarbetet. Det är därför osäkert om ett tredje land skulle kunna utnyttja dem. Den mest svårbedömda frågan är vilka diskussions- och beslutsorgan tredje land skulle få tillträde till och under vilka förutsättningar.

I EG:s vitbok om den inre marknaden, som skall vara upprättad år 1992, betonas att pris- och valutakursstabilitet är helt avgörande förutsättningar för att denna marknad skall kunna fungera på ett tillfredsställande sätt. Upprättandet av den inre marknaden innebär bl.a. att

kapitalrörelserna skall släppas fria, vilket för flertalet ERM-länderna (ERM, Exchange Rate Mechanism) antingen redan är genomfört eller skall vara det senast den 1 juli 1990. Vissa bedömare befarar att fria kapitalrörelser kommer att försvåra växelkurssarbetet. Andra menar att avskaffandet av kapitalkontrollen tvärtom kommer att öka stabiliteten i systemet.

Vilka som får rätt beror naturligtvis i hög grad på vilken ekonomisk politik som faktiskt kommer att föras i EMS-länderna. Vad som i alla händelser står klart är att frigörandet av kapitalrörelserna ställer länderna inför högre krav på en samordning av den ekonomiska politiken än tidigare. Ett speciellt problem i detta sammanhang är att flera av EG-länderna fortfarande inte deltar i växelkurssarbetet. Det är naturligtvis särskilt allvarligt när det gäller ett betydelsefullt land som Storbritannien. Här finns också ett samband med det nyligen återupptagna arbetet på att utveckla EMS till en monetär union.

Sverige har sedan en längre tid haft en inflationstakt som kraftigt överstiger genomsnittet för EG-länderna. Utskottet ser mot denna bakgrund betydande svårigheter att på kort sikt samordna den ekonomiska politiken i Sverige med den i medlemsländerna inom EMS. Utskottet drar av detta slutsatsen att frågan om ett närmare samarbete mellan Sverige och EMS för närvarande saknar aktualitet. Utskottet avstyrker mot denna bakgrund motionerna Fi204 yrkande 8 i berörd del, Fi207 yrkandena 2 och 3 samt Fi211 yrkande 3.

Vad utskottet anfört om kredit- och valutapolitiken bör riksdagen som sin mening ge fullmäktige i riksbanken till känna.

Övriga kreditpolitiska frågor

I motion Fi205 av Nic Grönvall (m) berörs frågan om riksbankens kassakrav för finansbolag och andra kreditinstitut. För banker har kassakrav tillämpats sedan länge. Från den 1 juli 1988 gäller kassakrav också för finansbolag. Motionären påpekar att för bostadslåneinstitut har motsvarande krav emellertid inte utfärdats. Detta ger dem en, enligt motionären, orimlig konkurrensfördel eftersom samtliga institut konkurrerar i alla sektorer. Detta har också slagit igenom i utlåningsstatistiken.

Kassakravet för finansbolag har dessutom kommit att innebära att vissa finansiella koncerner har riskerat att drabbas av dubbla kassakrav om de utnyttjat den centrala upplåningsfunktionen i den egna koncernen. Detta har emellertid lett till att upplåningen decentraliserats och därmed dubblerats inom koncernen. Motionären ifrågasätter om detta är rationellt och anser att de dubbla kassakraven måste avvecklas.

Utskottet vill med anledning härav anföra följande. Skärpningar i kassakravet syftar till att dra upp utlåningsräntorna i berörda institut. Då bostadslåneinstitutet i viss utsträckning konkurrerar med banker och finansbolag på samma marknad uppstår vissa snedvridningseffekter med den utformning som kassakraven för närvarande har. Riksbanken är väl medveten om dessa problem liksom om förhållandet med s.k. dubbla krav på finansbolag inom finansiella koncerner.

Utskottet förutsätter därför att riksbanken, om man finner det motiverat och när så är lämpligt, vidtar de åtgärder som är möjliga att vidta med hänsyn till vad penningpolitiken kräver, för att komma till rätta med dessa problem. Utskottet avstyrker med det anförda motion Fi205.

I *motion Fi48* (mp) krävs som ett led i att dämpa hushållens efterfrågan att *betalningsvillkoren vid kreditköp* skärps. Kravet på konstantinsats föreslås vara 80 %.

Regeringen bemyndigades i höstas (bet. 1989/90:FiU12, rskr. 49) av riksdagen att för ytterligare en treårsperiod bestämma betalningsvillkoren vid kreditköp. Vad beträffar utnyttjandet av detta bemyndigande anförde utskottet att de under senare delen av 1989 gällande betalningsvillkoren haft vissa negativa konsekvenser dels vad gäller efterlevnad och effektivitet, dels vad gäller konsumenternas kreditkostnader. Som stöd för detta återopade utskottet vad bl.a. konsumentverket anfört i skrivelse till utskottet.

Mot bakgrund härav och av vad utskottet tidigare anfört förutsatte utskottet att regeringen, i samband med att ställning skulle tas till betalningsvillkoren vid kreditköp, skulle göra en lämplig avvägning mellan denna typ av åtgärder och andra åtgärder som t.ex. begränsningar i marknadsföring av krediter och skärpt kreditprövning samt mer generellt verkande ekonomisk-politiska åtgärder. Regeringen avstod från att förlänga den fram till årsskiftet 1989-1990 gällande förordningen om betalningsvillkor vid kreditköp.

Utskottet har alltjämt samma uppfattning som i november 1989 och anser att motion Fi48 yrkande 24 bör avslås av riksdagen.

I *motion Fi210* av Rolf Clarkson m.fl. (m) yrkas att *bilkreditförordningen* avskaffas.

Som utskottet anförde redan förra året då samma yrkande behandlades senast, upphörde bilkreditförordningen att gälla den 1 april 1986. Med förhoppning att motionärerna läser vad utskottet anfört avstyrker utskottet på nytt motion Fi210.

Skatten på alkohol och tobak

I bilaga 1 till proposition 114 föreslås att dryckesskatten och tobaksskatten höjs fr.o.m. den 7 maj 1990 med sammantaget ca 900 milj. kr. räknat för helt år.

För spritdrycker, vin starköl och öl föreslås att skatten höjs så mycket att priset på dessa varor stiger med ca 5 %. Höjningen har anpassats så att priserna på alkoholdrycker i vart fall skall följa den allmänna prisutvecklingen.

När det gäller tobaksvaror innebär förslaget att skatten på cigaretter höjs med 5 öre per styck och att skatten på röktoak, tuggtobak och snus höjs i motsvarande omfattning. I propositionen anføres att priset på tobaksvaror i stort bör följa konsumentprisutvecklingen i allmänhet.

Frågor som rör alkohol- och tobaksbeskattningen har tagits upp i fem av de motioner som väckts med anledning av propositionen. Skatteutskottet, som beretts tillfälle att yttra sig i denna del av ärendet,

har med sitt yttrande (1989/90:SkU2y) överlämnat ytterligare 23 motioner väckta under allmänna motionstiden i vilka motsvarande eller angränsande frågor tas upp. Skatteutskottets yttrande är som *bilaga 2* fogat till detta betänkande.

Vad beträffar den föreslagna höjningen av alkoholbeskattningen anser skatteutskottet att det mot bakgrund av alkoholkonsumtionens utveckling under senare tid och med hänsyn till den allmänna prisutvecklingen är påkallat att nu höja dryckesskatten. Skatteutskottet ser den föreslagna höjningen som väl avvägd.

Att höjningen även denna gång inriktats på den alkoholrelaterade grundavgiften ligger, som skatteutskottet ser det, i linje med det i flera motioner framställda kravet om en beskattning som i högre grad än för närvarande tar hänsyn till alkoholhalten i drycken. Skatteutskottet framhåller för egen del att man i framtiden bör ta större hänsyn till dryckernas alkoholhalt, och utskottet påpekar att en utredning har tillsatts med uppdrag att bedöma denna fråga (dir. 1989:51).

Skatteutskottet tillstyrker propositionen i denna del och avstyrker samtliga motioner som tar upp olika aspekter på dryckesskattens höjd. Avstyrkandet görs med hänvisning till bl.a. det väl avvägda förslaget, det pågående utredningsarbetet och de uttalanden som utskottet gjort i frågan.

Finansutskottet vill för egen del framhålla följande. Det är av största vikt att den samhällsekonomiska balansen säkerställs. Åtgärder som ökar utbudet av arbetskraft bör kompletteras med efterfrågedämpande insatser. Som ett led i dessa ansträngningar bör skatten på sprit, vin, starköl och tobak höjas. Finansutskottet instämmer således i det uttalande som skatteutskottet gör i sitt yttrande om att en höjning av dessa skatter bör ingå bland de åtgärder som lämpligen bör användas för att uppnå en åstramning av ekonomin och hålla tillbaka konsumtionen av dessa varor.

I likhet med skatteutskottet anser finansutskottet att den föreslagna *höjningen av dryckesskatten* är väl avvägd. Utskottet biträder därför propositionen i denna del. De krav på mer långtgående höjningar som framförs i flera motioner bör således i enlighet med skatteutskottets förslag avvisas. Vad utskottet här anför innebär att utskottet avstyrker *motionerna Fi44* av Gunnar Björk m.fl. (c) yrkande 1, *Fi48* yrkande 6 samt *Sk392* yrkande 19 båda av Inger Schörling m.fl. (mp) och båda i berörd del, *Sk615* av Karin Israelsson (c), *Sk683* av Bengt Westerberg m.fl. (fp), *Sk684* av Anita Stenberg m.fl. (mp) yrkande 2, *Sk692* av Evert Svensson (s) samt *Sk694* av Karin Israelsson m.fl. (c) yrkande 1. I *motion Sk444* av Lars Werner m.fl. (vpk) yrkande 8 begärs förslag om höjd tobaks- och alkoholskatt motsvarande 1 miljard kronor. De nu framlagda förslagen tillgodoser i allt väsentligt detta krav och något ytterligare initiativ i frågan är därför inte påkallat.

I två motioner begärs förslag om en beskattning där skatten mer konsekvent tas ut efter alkoholhalt. I ytterligare en motion föreslås att beskattningen av lättviner ändras så att den prisrelaterade procentavgiften sänks och att den alkoholrelaterade grundavgiften höjs.

Som nämnts har en utredning tillsatts för att se över alkoholbeskattningen. Utgångspunkten för utredningsarbetet är att skapa ett skattesystem där beskattningen av alkoholdrycker och därmed också priset i högre grad än för närvarande bestäms av dryckens alkoholhalt. Utredarens strävanden bör enligt direktiven vara att åstadkomma ett enhetligt skattesystem för samtliga alkoholdrycker som är neutralt i förhållande till konsumentens val mellan olika produkter med likvärdig alkoholstyrka. Utredningen skall slutföra sitt arbete före utgången av 1990. Skatteutskottet anser för egen del att man i framtiden bör ta större hänsyn till dryckernas olika alkoholhalt.

Eftersom frågan om alkoholbeskattningens utformning för närvarande är föremål för överväganden, och de synpunkter som motionärerna för fram om *beskattning efter alkoholhalt* kommer att prövas i detta sammanhang, är det inte påkallat med något särskilt initiativ från riksdagens sida. Finansutskottet avstyrker därför *motionerna Sk617* av Carl Bildt m.fl. (m) yrkande 1, *Sk648* av Elving Andersson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) samt *Sk659* av Bo Lundgren och Karl-Gösta Svenson (m) yrkande 1.

I fyra motioner begärs att man inför en ny skatteklass för svagare starköl. Utskottet vill med anledning härav framhålla att det ankommer på den nyss nämnda utredningen att även pröva om den nuvarande klassindelningen av maltdrycker är ändamålsenlig och går att inordna i ett enhetligt skattesystem. Det finns som utskottet ser det ingen anledning att föregripa utredningens resultat genom att nu *införa en ny skatteklass för öl*. I likhet med skatteutskottet avstyrker finansutskottet *motionerna Fi45* yrkande 3 och *Sk617* yrkande 2 av Carl Bildt m.fl. (m) samt *Sk649* av Bengt Silfverstrand m.fl. (s) och *Sk659* av Bo Lundgren och Karl-Gösta Svenson (m) yrkande 2.

Finansutskottet har inte heller någon annan uppfattning än den skatteutskottet redovisat beträffande en motion med krav på *sänkning av alkoholpriserna till EG-nivå*. Utskottet avstyrker därför *motion Fi42* av Sten Andersson i Malmö och Birger Hagård (m).

Vad beträffar den föreslagna *höjningen av tobaksskatten* erinrar skatteutskottet i sitt yttrande om att tobaksutredningen i dagarna har lagt fram sitt förslag (SOU 1990:29), vilket bl.a. innebär att tobaksskatten i ett inledningsskede skall höjas motsvarande en prisökning på ca 30 % och att priserna därefter åtminstone skall följa den allmänna prisutvecklingen. Skatteutskottet påpekar att man med regeringens nu aktuella förslag får en prisutveckling på samtliga tobaksvaror som kommer att ligga något över den allmänna prisutvecklingen, vilket överensstämmer med de åtgärder som har genomförts under 1980-talet. För egen del tillstyrker skatteutskottet propositionens förslag till tobaksskattehöjning och avstyrker de motionsyrkanden som berör denna fråga.

Enligt finansutskottets mening bör även tobaksskatten höjas. Den av regeringen föreslagna höjningen leder till att prisökningen på samtliga tobaksvaror blir något högre än den allmänna prisutvecklingen. Med hänsyn härtill finner finansutskottet i likhet med skatteutskottet att

höjningen är väl avvägd. Utskottet biträder således propositionen i denna del och avstyrker *motionerna Fi48* yrkande 6 samt *Sk392* yrkande 19 båda av Inger Schörling m.fl. (mp) och båda i berörd del, *Sk620* av Claes Roxbergh m.fl. (mp) yrkande 1, *Sk638* av Daniel Tarschys m.fl. (fp) och *Sk682* av Martin Olsson och Kersti Johansson (c). Liksom fallet är med den föreslagna höjningen av dryckesskatten tillgodoser den av utskottet här förordade lösningen i allt väsentligt de krav som förs fram i *motion Sk444* av Lars Werner m.fl. (vpk) yrkande 8 i berörd del. Något ytterligare initiativ med anledning av denna motion är därför inte påkallat.

Skatteutskottet avstyrker också tre motioner med förslag om en särskild sjukvårdsavgift på alkohol och tobak, liksom två motioner i vilka föreslås att en särskild avgift på 2,5 öre per cigarett skall tas ut för upplysning om tobakens skadeverkningar.

Finansutskottet har tidigare vid sin behandling av snarlika motionsyrkanden (FiU 1985/86:10) avvisat krav på en särskild *sjukvårdsavgift på alkohol och tobak* med hänvisning till att detta skulle vara en form av specialdestinering av skatten. En bärande tanke i statsbudgetens uppbyggnad är att specialdestination av statliga inkomster till bestämt ändamål inte bör förekomma. Enligt utskottets mening är denna princip alltjämt giltig. Utskottet avstyrker därför *motionerna Fi43* av Roland Larsson och Hugo Andersson (c), *Sk624* av Ingrid Ronne-Björkqvist och Carl-Johan Wilson (fp) och *Sk650* av Roland Larsson och Hugo Andersson (c).

Förslaget om en *avgift till information om tobakens skadeverkningar* berör samma grundläggande principer och bör av denna anledning avvisas. Dessutom bör man, såsom skatteutskottet framhåller i sitt yttrande, betrakta avgifter av detta slag som en skatt och någon anledning att dela upp beskattningen på det sätt som motionärerna föreslagit föreligger inte. Finansutskottet avstyrker med hänvisning härtill *motionerna Sk620* av Claes Roxbergh m.fl. (mp) yrkande 3 och *Sk695* av Elisabeth Fleetwood m.fl. (m, s, fp, c, vpk, mp).

Restaurangnäringens förhållanden tas upp i fyra motioner med en snarlik innebörd. De förslag som förs fram går ut på att man genom avgifter och skatter på restaurangverksamhet skall främja tillkomsten av alkoholfria miljöer och få bort vinstintresset i alkoholhanteringen. Skatteutskottet har som fackutskott i dessa frågor avstyrkt *motionerna*. Finansutskottet gör för sin del ingen annan bedömning utan föreslår att riksdagen avslår *motionerna Sk634* av Karin Israelsson och Stina Eliasson (c), *Sk647* av Martin Olsson och Karin Israelsson (c), *Sk651* av Gudrun Norberg och Karin Israelsson (fp, c) och *Sk690* av Eva Goës och Ragnhild Pohanka (mp).

Den skattefria försäljningen och införseln av alkoholdrycker och tobak i utlandstrafiken tas upp i fyra motioner. Motionärerna anser att Sverige bör ta initiativ till att dessa skattelättnader slopas. Skatteutskottet uttalar i sitt yttrande viss förståelse för önskemålet att ingripa mot

utlandsresenärernas skattefria införsel men avstyrker förslagen med hänvisning till svårigheterna att nå fram till internationella överenskommelser i denna fråga. Skatteutskottet anser det inte heller aktuellt att söka speciella lösningar för personer som är bosatta i Sverige och avstyrker därför motionerna.

Finansutskottet har inte heller i frågan om *försäljning och införsel av tax-free-varor* någon annan uppfattning än den skatteutskottet givit uttryck åt. Finansutskottet avstyrker därför *motionerna Sk620* av Claes Roxbergh m.fl. (mp) yrkande 2, *Sk652* av Anders Castberger (fp), *Sk678* av Ingrid Ronne-Björkqvist (fp) och *Sk684* av Anita Stenberg m.fl. (mp) yrkande 1.

I samband med tidigare höjningar av skatterna på alkoholdrycker och tobaksprodukter har en motsvarande höjning gjorts av den s.k. schablontullen som tas ut för dessa varor vid bl.a. resandes införsel. Utskottet biträder föredragandens uppfattning att *schablontullen på alkoholdrycker och tobak* även denna gång anpassas till övriga höjningar.

Avveckling av löntagarfonderna samt inrättande av närfonder m.m.

Krav på avveckling av löntagarfonderna förs fram i *motionerna Fi603* av Carl Bildt m.fl. (m), *Fi706* av Marianne Andersson i Vårgårda m.fl. (c, m, fp), *Fi709* av Inger Schörling m.fl. (mp), *Fi710* av Gullan Lindblad och Göthe Knutson (båda m) och *Fi712* av Carl Bildt m.fl. (m, fp, c).

Den i motion Fi712 (m, fp, c) föreslagna lösningen innebär dels att löntagarfonderna skall avvecklas enligt en i motionen redovisad plan, dels att vinstdelningsskatten för år 1989 inte skall tas ut och att den särskilda löneskatten på 0,2 procentenheter försvinner.

I motion Fi710 begärs dels att löntagarfonderna skall avvecklas, dels att riksdagen skall uttala sig mot nya kollektiva fonder enligt ett av LO framlagt förslag.

I motion Fi709 (mp) förordas att de tillgångar som frigörs vid en fondavveckling skall användas som finansiell bas i ett nytt fondsystem, kallat närfonder, som miljöpartiet vill införa.

Utskottet vill med anledning av de här återgivna motionerna anförda följande. Riksdagen har alltsedan löntagarfonderna inrättades årligen prövat motioner med krav på deras avveckling. Motiven för ett avskaffande har hela tiden varit desamma, och motionskraven har på förslag av finansutskottet varje år avvisats av riksdagen. Senast skedde detta i mars 1989 (1988/89:FiU20, rskr. 101—103).

Bortsett från miljöpartiet, som med löntagarfondernas tillgångar vill bygga upp s.k. närfonder, framförs i motionerna inga nya argument för en avveckling. I likhet med andra, tidigare upprepade motiv har miljöpartiets förslag inte den bärkraft att det föranleder utskottet att ompröva sin tidigare redovisade uppfattning i frågan. De i motionerna framförda yrkandena om en avveckling av löntagarfonderna avstyrks

således av utskottet. Detsamma gäller de härmed avhängiga yrkandena om en alternativ användning av fondernas tillgångar och avkastning. Utskottet kan av samma skäl inte heller biträda kraven på att vinstdelningsskatten skall avvecklas eller utnyttjas för annat ändamål, liksom kravet på att tilläggs pensionsavgiften skall sänkas. Vad utskottet här anfört innebär alltså att utskottet avstyrker bifall till motionerna Fi603 yrkande 9, Fi706, Fi709, Fi710 yrkande 1 och Fi712.

I Fi710 (m) framförs ett yrkande om att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna att man med bestämdhet avvisar inrättandet av nya kollektiva fonder i enlighet med Landsorganisationens förslag.

Såvitt utskottet kan förstå vänder sig motionärerna mot de förslag som förs fram i LO-rapporten Valfärdssstaten och sparandet. Denna rapport har utarbetats av en arbetsgrupp inom Landsorganisationen och är avsedd att tjäna som underlag för en diskussion inom arbetarrörelsen inför 1991 års LO-kongress. Den har inte tillställts regeringen, än mindre överlämnats till riksdagen för prövning. Enligt utskottets mening ankommer det inte på riksdagen att med uttalanden försöka styra den fria debatt som förs internt i en fristående arbetstagarorganisation. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion Fi710 yrkande 2.

Arbetsmiljöavgift m.m.

I två motioner väckta under allmänna motionstiden begärs att arbetsmiljöavgiften skall avskaffas. Moderata samlingspartiet föreslår i *motion Fi704* att avgiften skall upphöra fr.o.m. den 1 mars 1990, medan folkpartiet i *motion Fi211* förordar att den avskaffas per den 1 juli 1990.

Vänsterpartiet kommunisterna begär i *motion Fi47* att riksdagen genom ett tillkännagivande skall uttala sig för kraftfulla åtgärder på arbetsmiljöområdet avsedda att minska utslagningen från arbetslivet och öka utbudet av arbetskraft.

På förslag av finansutskottet beslöt riksdagen vid förra riksmötet (1988/89:FiU30, rskr. 327) att införa en särskild arbetsmiljöavgift om 1,5 % av lönesumman. Avgiften, som tas ut under perioden september 1989—december 1990, väntas uppgå till sammanlagt 11,3 miljarder kronor och skall tillföras en från statsbudgeten fristående fond, som kallas arbetslivsfonden. Fondens tillgångar skall utgöra bidrag till arbetsgivare för utgifter som avser dels rehabiliteringsinsatser för anställda med långvarigt nedsatt hälsa, dels åtgärder för att nedbringa anställdas sjukfrånvaro och dels investeringar för bättre arbetsmiljö i den mån det inte enligt lag eller annan författning åligger arbetsgivaren att göra sådan investering. Fondens medel skall också kunna utnyttjas för åtgärder som kan bli aktuella genom arbetsmiljökommissionens (A 1988:03) arbete.

I proposition 1989/90:62 har regeringen lämnat förslag till riktlinjer för hur arbetslivsfondens medel bör användas. Propositionen innehåller också förslag till organisation för bidragsprövning och utbetalning av fondens medel.

Arbetslivsfonden tillskapades i syfte att dämpa överhettningen i ekonomin samt att öka utbudet av arbetskraft. Fonden skulle enligt utskottet också verksamt kunna bidra till att minska antalet förtidspensionärer och långtidssjukskrivna. Såsom föredragande statsrådet framhåller i den nu aktuella propositionen ger fonden möjligheter till en kraftsamling över hela landet och en samlad offensiv för att bl.a. skapa "det goda arbetet". Det är som föredraganden ser det viktigt att de medel som tillförs fonden kommer att utnyttjas så att utslagningen i arbetslivet kan motverkas på ett långsiktigt sätt.

Enligt finansutskottets mening tillgodoser arbetslivsfonden ett mycket angeläget ändamål, och utskottet ser därför ingen anledning att ompröva sitt tidigare ställningstagande i frågan. I likhet med arbetsmarknadsutskottet (1989/90:AU2y) och socialförsäkringsutskottet (1989/90:SfU12) som tidigare under våren behandlat snarlika motionsyrkanden, anser finansutskottet således att förslaget om ett *avskaffande av arbetsmiljöavgiften* bör avslås. Utskottet avstyrker därmed motionerna Fi211 (fp) yrkande 4 och Fi704 (m) yrkande 3.

Såsom utskottet framhållit har arbetslivsfonden tillskapats inte bara för att förbättra rehabiliteringen utan också för att genom en bättre arbetsmiljö förebygga utslagningen i arbetslivet. Det i motion Fi47 framförda kravet på *kraftfulla åtgärder på arbetsmiljöområdet* är som utskottet ser det därmed väl tillgodosett. Frågor av detta slag prövas dessutom för närvarande i arbetsmiljökommissionen som i juni 1990 avser att lägga fram sina förslag. Något särskilt initiativ från riksdagens sida är som utskottet ser det därför inte påkallat i denna fråga. Utskottet avstyrker med det anförda motion Fi47 yrkande 8.

Obligatoriskt sparande

Riksdagen beslutade i juni 1989 på finansutskottets förslag (1989/90:FiU30) att införa ett tillfälligt obligatoriskt sparande under perioden september 1989—december 1990. Syftet var att minska utrymmet för konsumtion och dämpa tendenserna till ökad inflation.

I *motionerna* Fi201 (m), Fi203 av förste vice talman Ingegerd Troedsson och Knut Wachtmeister (m), Fi603 (m) och Fi605 av Anne Wibble m.fl. (fp) begärs att det obligatoriska sparandet skall upphöra och att de inbetalade medlen skall återbetalas.

De skäl som anfördes för ett obligatoriskt sparande är alltså giltiga och utskottet anser inte att vunna erfarenheter motiverar någon genomgripande förändring av sparandet. Utskottet avstyrker därför motionerna Fi201, Fi203 yrkande 1, Fi603 yrkande 4 och Fi605 yrkande 9.

I motion Fi203 (m) yrkas i andra hand att *ålderspensionärer skall undantas från tvångssparandet* fr.o.m. den 1 mars 1990 och att deras inbetalade medel skall återbetalas.

Riksdagen beslutade i höstas att personer med ett lågt sparande, högst 1 000 kr. för helåret 1990, skall undantas från sparkravet. Detta innebär att mer än hälften av antalet ålderspensionärer slipper att spara. Utskottet anser inte att ytterligare undantag bör göras utan avstyrker även yrkande 2 i motion Fi203.

Demokratisering av ekonomin

I motion Fi212 av Lars Werner m.fl. (vpk) anförts att en demokratisering av ekonomin är grundläggande för att motverka storfinansens maktkoncentration och dess avgörande inflytande över samhällets utveckling. Demokratisk kontroll av banker och finansinstitut är nödvändig i en sådan politik.

Utskottet vill med anledning av motionen anförda följande. Demokratiseringen av svenskt näringsliv är en fortlöpande process som pågått länge och som inneburit reformer genom successiv lagstiftning. Här kan som exempel nämnas lagen om styrelserepresentation för de anställda, MBL och införandet av löntagarfonder. Hösten 1987 antog riksdagen också ett förslag till en utvidning av lagen om styrelserepresentation (1987/88:AU10). Mot denna bakgrund anser inte utskottet att ett uttalande med den innebörd som anges i motion Fi212 (vpk) tjänar något reellt syfte.

Utskottet avstyrker med det anförda motion Fi212 yrkande 6.

Sammanfattning av utskottets ställningstagande till allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken

Prognosen för den svenska ekonomins utveckling under 1990-talets två första år har många negativa inslag. Enligt konjunkturinstitutets bedömning kommer skillnaderna i pris- och löneökningstakten mellan Sverige och våra viktigaste handelspartners att vidgas och den tidigare positiva utvecklingen av industriinvesteringarna att brytas. Produktionstillväxten blir låg och kommer i större utsträckning att användas för konsumtion och i mindre utsträckning för investeringar och export. Kan inte denna utveckling hejdas ökar ofrånkomligen arbetslösheten och bytesbalansens underskott blir allt större.

Enligt utskottets mening innebär den nuvarande situationen att stora krav måste ställas på utformningen av den ekonomiska politiken men också på hur arbetsmarknadens parter agerar. Utskottet är av samma mening som regeringen att det är angeläget att avtal för år 1991 träffas i mycket god tid och att de leder till en radikal dämpning av de totala löneökningarna under år 1991. En viktig förutsättning för att det skall kunna ske är att ett andra steg i skattereformen genomförs år 1991. En dämpad löne- och prisutveckling är en förutsättning för att arbetslösheten skall kunna undvikas men också en förutsättning för att reallöneökningarna inte skall utebli eller t.o.m. bli negativa. Om inte alla parter på arbetsmarknaden kan bortse från kortsiktiga egenintressen och ett stabiliseringsavtal därför inte kan komma till stånd förutsätter

utskottet att regeringen i anslutning till kompletteringspropositionen kommer att vidta de åtgärder som är nödvändiga för att stabilisera ekonomin.

Den inriktning den ekonomiska politiken måste ha kan sammanfattas på följande sätt:

- skapa förutsättningar för löneavtal för år 1991 som gör det möjligt att hävda reallöner och konkurrenskraft,
- bryta inflationsförväntningarna och få till stånd en lugnare prisutveckling,
- genomföra en skatteomläggning för att stimulera till arbete och sparande,
- fullfölja planerna på ett kommunalskattestopp under år 1991 i syfte att värna om skattereformen och att dämpa den kommunala expansionen,
- säkerställa samhällsekonomisk balans genom att öka utbudet av arbetskraft och dämpa efterfrågan,
- förstärka insatserna för en förbättrad produktivitet både i den privata och i den offentliga sektorn,
- säkerställa full sysselsättning genom en utveckling av arbetsmarknadspolitiken i riktning mot utbudsstimulerande och tillväxtbefrämjande åtgärder.

Vad utskottet anfört om riktlinjer för den ekonomiska politiken med anledning av propositionerna 100 och 114 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Budgetpolitiken

För andra året i rad redovisas i budgetpropositionen ett balanserat budgetförslag. Det uppvisar för budgetåret 1990/91 ett underskott på endast 0,4 miljarder kronor. Budgetförslaget är så utformat att det leder till en real minskning av såväl statens inkomster som statens utgifter.

Mätt i nominella termer minskar inkomsterna med 4,2 miljarder kronor. Denna nedgång har bl.a. sin grund i att folkpensionsavgiften sänkts med 2 procentenheter vid ingången av 1990, vilket får fullt genomslag först budgetåret 1990/91. Då väntas inkomsterna på denna inkomsttitel minska med 3,9 miljarder kronor. Därtill kommer de snabbt stigande utgifterna för sjuk- och föräldraförsäkringen, vilka redovisas som en negativ post direkt mot inkomsterna från sjukförsäkringsavgiften. Eftersom utgifterna överstiger inkomsterna väntas underskottet på denna inkomsttitel öka med 2,3 miljarder kronor. Slutligen bortfaller under budgetåret 1990/91 vissa inkomster av engångskaraktär.

Tabell 3. Budgetsaldo för budgetåren 1982/83 och 1988/89–1990/91
Miljarder kronor resp. procentandel av BNP

	1982/83	1988/89	1989/90	1990/91
Inkomster	191,2	367,7	412,1	407,9
Andel av BNP (%)	28,6	31,5	32,3	29,6
Utgifter exkl. statsskuldräntor	229,6	296,4	333,5	352,3
Andel av BNP (%)	34,4	25,4	26,1	25,6
Statsskuldräntor	48,2	53,2	60,1	56,0
Redovisat budgetsaldo	-86,6	18,1	18,5	-0,4
Andel av BNP (%)	-13,1	1,6	1,4	-0,0
Underliggande budgetsaldo		1,2	9,1	-2,5
Andel av BNP (%)		0,1	0,7	-0,2

Under senare hälften av 1980-talet har budgetutfallet varje år blivit väsentligt bättre än man från början räknat med. Sålunda har under de tre senast avslutade budgetåren skillnaden mellan första prognosen i budgetpropositionen och redovisat utfall uppgått till 30,0 miljarder kronor eller mer. Detta är framför allt en följd av att pris- och löneökningar blivit högre än väntat. Höga pris- och löneökningar får snabbt genomslag på statsbudgetens inkomster genom ökade inkomstskatter, arbetsgivaravgifter och mervärdesskatt. Kortsiktigt förbättras på så sätt statens finanser. Denna utveckling bidrar emellertid också till att pressa upp skattetrycket.

Med viss fördröjning får pris- och löneökningarna genomslag även på statsutgifterna där framför allt transfereringarna till hushållen ökat mycket snabbt under 1980-talet. Även under nästa budgetår väntas transfereringarna öka, bl.a. som en följd av den utgiftsautomatik som inryms i transfereringssystemen. Trots den starka utgiftspressen har man emellertid i finansplanen räknat med att statsutgifterna exkl. statsskuldräntor skall minska något i reala termer under nästa budgetår. Preliminärt har man, vid då rådande räntenivå, räknat med att även räntorna på statsskulden skulle minska med drygt 4 miljarder kronor under samma period.

Skattekvoten — dvs. de samlade skatterna och avgifterna mätt som andel av BNP — väntas enligt den preliminära nationalbudgeten för 1990 sjunka från 57,3 % år 1990 till 55,8 % år 1991 i det s.k. högalternativet.

I budgetförslaget har lönesumman antagits öka med 9,3 % under 1990 och med 4,5 % under 1991. I finansplanen har man räknat med att konsumentpriserna stiger med 7,9 resp. 6,9 %. I rådande läge är det svårt att bedöma i vilken utsträckning dessa beräkningar kan komma att påverkas av det beslutade pris- och hyresstoppet och vad som kan komma att inträffa under de närmaste veckorna. Statsbudgeten kommer även att påverkas av vissa andra ekonomisk-politiska

åtgärder. Mest påtagligt gäller detta den i proposition 114 aviserade förändringen i sjukförsäkringen som innebär att arbetsgivarna fr.o.m. år 1991 skall överta ansvaret för sjuklön under de första 14 dagarna av varje ny sjukdomsperiod. Eftersom arbetsgivarna endast delvis kommer att kompenseras för omläggningen ger den upphov till en finanspolitisk åtstramning motsvarande ca 10 miljarder kronor per år. På sikt blir nettoeffekten betydligt mindre eftersom en särskild infrastrukturfond skall finansieras av dessa medel. Utskottet får emellertid anledning att återkomma till denna fråga i samband med behandlingen av kompletteringspropositionen då utskottet avser att redovisa en förnyad beräkning av statsbudgetens inkomster och utgifter.

De olika budgetalternativen

Regeringen framhåller i *finansplanen* att det höga skattetrycket skapar problem och att det därför är väsentligt att skatteuttaget begränsas. Detta ställer krav på en mycket stram budgetpolitik där den eftersträvade stramheten kommer till stånd genom åtgärder på utgiftssidan. En noggrann utgiftsprövning är nödvändig.

Enligt propositionen måste man granska och pröva befintliga transfereringssystem för att klarlägga vilken träffsäkerhet de har och i vilken utsträckning de tillgodoser uppställda mål. I en sådan prövning skall även ingå att bedöma hur systemen påverkar viljan till arbete samt förmögenhetsfördelningen.

På liknande sätt måste man granska den offentliga sektorns produktivitet och måluppfyllelse. I propositionen påpekas att en sådan utgiftsgranskning också måste innebära en förutsättningslös prövning av statens engagemang i eller bidrag till olika privata verksamheter.

Det framlagda förslaget till statsbudget är, enligt vad som uppges i finansplanen, mycket återhållsamt. Utgiftsprövningen har varit sträng och budgeten innehåller få nya utgiftsåtaganden. Åtgärder som främjar tillväxt i ekonomin har prioriterats. I enlighet härmed avser regeringen att under april lägga fram förslag om ett andra steg i den omfattande skattereformen. Den syftar bl.a. till att stimulera arbetsutbudet genom en rättvisare beskattning av löneförmåner och kapital. Kravet på stramhet i den ekonomiska politiken har motiverat att skattereformen ges en ansvarsfull finansiering. För att dämpa efterfrågan föreslås vidare i proposition 114 att sprit- och tobaksbeskattningen höjs.

Regeringens budgetförslag inrymmer också en fortsatt utbyggnad av föräldraförsäkringen. Detta förslag innebär att föräldraförsäkringen i enlighet med tidigare planer förlängs med tre månader den 1 juli 1990. I årets budgetförslag har även insatser för Östeuropa prioriterats liksom olika forskningspolitiska satsningar.

Moderata samlingspartiet vidhåller i *motion Fi204* sitt tidigare framförda krav på att skattetrycket skall minskas. Partiet har som mål att begränsa skattetrycket med i genomsnitt ca 1 procentenhet per år. I enlighet härmed lägger man fram förslag till såväl skattesänkningar som utgiftsbegränsningar. Inriktningen på skattepolitiken för år 1991 sägs vara sådan att skattetrycket sänks med 2 procentenheter.

Liksom tidigare år vill moderata samlingspartiet finansiera sina skattesänkingsförslag genom långtgående indragningar från kommunerna. Med moderata samlingspartiets förslag till skattereform är det, anser motionärerna, möjligt att minska statens överföringar till kommunerna med 4 miljarder kronor under 1991. Motionärerna hävdar nämligen att de moderata skattesänkingsförslagen gör det möjligt att hålla löneökningarna på en låg nominell nivå, vilket är av särskild betydelse för kommunerna vars i särklass största utgiftspost är lönekostnader.

Moderata samlingspartiet återkommer också till sina tidigare förslag om att ersättningsnivån inom sjukpenningssystemet skall sänkas till 80 % under de första 89 dagarna samt att arbetsgivaren, med i princip full kompensation från staten, skall betala ut sjuklön under de två första sjukveckorna. Liksom tidigare föreslår man att ersättningsnivån i föräldraförsäkringen generellt skall sänkas till 80 % av inkomsten. Arbetslöshetsförsäkringen bör, enligt motionärerna, knytas till sjukpenningssystemets principer och således utgå med ett belopp motsvarande 80 % av lönen under de 89 första dagarna av en arbetslöshetsperiod. Därefter skall ersättningen stiga till 90 %. Eftersom utgiftsminskningarna inom socialförsäkringssektorn inte automatiskt kommer att tillföras statsbudgeten föreslår motionärerna att vissa bokföringsmässiga dispositioner vidtas för att detta skall bli möjligt.

Ett annat viktigt budgettillskott skall enligt motionärernas förslag komma från statliga företag, vilka skall säljas ut till ett sammanlagt värde av 5 miljarder kronor per år.

Enligt de uppgifter som lämnas i motionen räknar motionärerna med att deras förslag skall resultera i en budgetförstärkning på drygt 3 miljarder kronor, inkl. inkomsterna från utförsäljningen av statliga företag.

Utskottet får för egen del anföra följande. Motionärernas budgetförslag är svårt att i detalj analysera. Det framgår bl.a. av budgetposten *Beräknat tillkommande utgiftsbehov, netto* som motionärerna har fört upp med 13 miljarder kronor. Här ingår bl.a. moderata samlingspartiets förslag rörande skatter, regionalpolitik, flyktingpolitik, forskning och bostadsstöd.

Ett grundläggande drag i budgetförslaget är emellertid att betydande skattesänkningar föreslås bli finansierade genom olika utgiftsbegränsningar och genom dynamiska effekter. Motionärerna vill under de kommande åren sänka inkomstskatterna betydligt mer än vad regeringen föreslagit i sin i februari framlagda lagrådsremiss. De avvisar också flera av regeringens i det sammanhanget framförda förslag till breddning av skattebasen.

De tilltänkta utgiftsbegränsningarna skall i betydande utsträckning drabba kommunerna som redan i utgångsläget lider brist på rörelsekapital. Motionärerna hävdar emellertid att deras förslag på det skattepolitiska området öppnar möjlighet för mycket långtgående indragningar, eftersom deras skattesänkningar leder till lägre löneökningar år 1991. Mot en sådan uppfattning talar dock den omständigheten att det redan innan motionärerna lagt fram sin skattepolitiska motion stod klart att

kommunerna skulle komma att få vidkännas betydande lönekostnadsökningar under 1990 och att detta förhållande på intet sätt påverkas av ett eventuellt bifall till den moderata skattepolitiken. Av de kommunalekonomiska besparingarna skall dessutom en stor del genomföras per den 1 juli 1990, dvs. mitt under kommunernas nu löpande verksamhetsår. Detta skulle som utskottet ser det rubba kommunernas redan fastställda planer och ytterligare belasta deras hårt ansatta ekonomi. Motionärernas förslag till indragningar är av en sådan omfattning att de enligt utskottets mening ofrånkomligen skulle tvinga fram betydande neddragningar i den service och omvårdnad som kommunerna hittills har kunnat erbjuda sina medborgare.

Som utskottet ser det skulle motionärernas förslag till nedskärningar i olika trygghetssystem också få långtgående återverkningar på hushållens ekonomi även om de negativa effekterna motverkas av skattesänkningar till hushållen. Man måste emellertid också beakta den omfördelning mellan olika inkomstgrupper som de olika åtgärderna ger upphov till. Motionärernas förslag till skattesänkningar gynnar främst de mer välbeställda, de med inkomster överstigande 200 000 kr. och de som kan tillgodoräkna sig en förmånligare kapitalbeskattning. De som inte omfattas av de moderata skattesänkningarna, dvs. de svaga och utsatta grupperna i samhället, skulle däremot drabbas med full kraft om ersättningen från sjuk- och föräldraförsäkringen liksom del pensioneringen och andra trygghetssystem försämrades.

Enligt utskottets mening finns det också anledning att uppmärksamma en annan svaghet i moderata samlingspartiets budgetalternativ. De föreslagna skattesänkningarna är avsedda att träda i kraft först den 1 januari 1990, och de får därför inte fullt genomslag på statsbudgetens inkomster under nästa budgetår. Däremot ger de föreslagna utgifts begränsningarna effekt tämligen omedelbart. Följden härav blir att ytterligare nedskärningar av statsutgifterna kommer att behövas enbart för att finansiera de nu föreslagna skattesänkningarna.

Den av motionärerna förordade budgetpolitiken inrymmer således inte bara fördelningspolitiskt tvivelaktiga inslag, den saknar också den stramhet som erfordras i nuvarande läge. Utskottet kan således inte ställa sig bakom de budgetpolitiska riktlinjer som moderata samlingspartiet förordar. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet bifall till motion Fi204 (m) yrkande 2.

Av utskottets ställningstagande till motion Fi204 yrkande 2 följer att utskottet inte kan godta vare sig motionärernas förslag till medelsanvisning på budgetposten *Beräknat tillkommande utgiftsbehov, netto*, eller den av dem förordade *omfördelningen av medel från socialförsäkringssektorn till statsbudgeten*. Utskottet avstyrker bifall till motion Fi204 (m) yrkandena 4 och 5.

Folkpartiet kritiserar i *motion Fi211* regeringens budgetförslag för att det inte är tillräckligt stramt och för att det innehåller felaktiga prioriteringar. Det budgetalternativ som motionärerna själva lägger fram uppges vara ca 4 miljarder kronor stramare än regeringens. I det förordas att knappt 2 miljarder kronor avdelas för ökade satsningar på

u-hjälp, på miljövard och på vad motionärerna kallar Det glömda Sverige. Häre inbegripes bl.a. stöd till eget rum i äldreomsorgen, åtgärder för att kapa köerna inom sjukvården, vårdbidrag till handikappade och pensionstillskott till undantagandepensionärer.

Besparingarna åstadkommes bl.a. genom att motionärerna avvisar den av regeringen föreslagna utbyggnaden av föräldraförsäkringen. Motionärerna vill också få till stånd en ökad egenfinansiering av arbetslöshetsförsäkringen och föreslår i likhet med moderata samlingspartiet att arbetsgivarna, med i princip full kompensation från staten, skall ta över ansvaret för sjukförsäkringen under de första 14 dagarna av en sjukdomsperiod. Den senare åtgärden är visserligen kostnadsmissigt neutral, men motionärerna räknar i sitt budgetalternativ med att den skall ge upphov till vissa andra besparingar, bl.a. genom att överkompensationen vid korttidssjukdom bortfaller vid en sådan omläggning.

Folkpartiet föreslår också att avkastningskravet på televerket skall räknas upp så att verkets inleveranser ökar med 500 milj. kr.

Utskottet vill med anledning härav erinra om att krav på ökade inleveranser i princip förutsätter att televerket genomför avgiftshöjningar av ungefär samma omfattning. Åtgärden kan alltså ses som en form av indirekt beskattning.

Utskottet vill därutöver göra följande kommentarer i anslutning till folkpartiets budgetförslag. I redovisningen av sitt budgetalternativ har motionärerna inte beaktat effekterna av vissa skattepolitiska förslag som man för fram. För nästa budgetår torde emellertid den samlade effekten av dessa förslag vara mer begränsad, och förbiseendet spelar därför mindre roll. Mer betydelsefullt är emellertid att motionärerna valt att genomgående ange vilken helårseffekt som deras förslag har på statsbudgeten. Den uppgivna effekten är alltså den som framkommer först när åtgärderna fått fullt genomslag. Eftersom några av de tilltänkta budgetförstärkningarna inte når full effekt under nästa budgetår ger motionärernas redovisning en överdriven bild av budgetförslagets åtstramningseffekt. Detta förhållande förstärks av att motionärerna i vissa fall överskattat även helårseffekten. Främst gäller detta den besparing som framkommer av att motionärerna avvisat förslaget om en utbyggd föräldraförsäkring, och där man tillgodoräknat sig ett ca 0,7 miljarder kronor för högt belopp. Till saken hör emellertid också att motionärerna över huvud taget inte har beaktat de kostnader som införandet av ett beskattat vårdnadsbidrag för med sig. Tillsammans med moderata samlingspartiet och centern har folkpartiet föreslagit att ett sådant bidrag skall införas redan år 1991.

Dessa omständigheter sammantaget leder som utskottet ser det till en sådan urholkning av motionärernas budgetalternativ att det framstår som klart svagare än regeringens. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet bifall till motion Fi211 (fp) yrkande 2.

Centern slår i motion Fi213 fast att stramheten i budgeten i första hand bör åstadkommas genom återhållsamhet med de offentliga utgifterna. Motionärerna uppger själva att det egna budgetalternativet är ca 4 miljarder kronor starkare än regeringens räknat på budgetåret 1990/91.

På statsbudgetens utgiftssida föreslås vissa besparingar inom framför allt arbetsmarknadsdepartementets ansvarsområde. Sammanlagt 500 tjänster föreslås bli avvecklade vid AMS centralt och vid länsarbetsnämnderna. Vidare skall flyttningsbidraget slopas utom vid flyttning till regionalpolitiskt prioriterade områden. Motionärerna räknar också med att den, som de ser det, offensiva politik de förordar skall minska behovet av kontant arbetsmarknadsstöd (KAS) och utbildningsbidrag liksom behovet av medel för sysselsättningskapande åtgärder. En föreslagen minskning av räntebidragen är avsedd att finansiera vissa andra satsningar inom bostadsdepartementets område, och en neddragning av vissa skogsvårdsbidrag genomförs samtidigt som skogsvårdsavgiften föreslås bli avskaffad.

Utöver de här redovisade exemplen upptar centerns budgetalternativ få förslag till utgiftsnedskärningar. Däremot rymmer det desto fler nya utgiftsåtaganden. Av en i motionen intagen tabell framgår att motionärerna själva räknar med att deras förslag till utgiftsförändringar kommer att öka belastningen på statsbudgeten med 2,3 miljarder kronor under nästa budgetår.

De ökade utgifterna skall finansieras genom att alkoholbeskattningen höjs med 10 %, dvs. dubbelt så mycket som regeringen sedermera har föreslagit. Ett betydligt större tillskott förutsätts emellertid komma från inkomsterna i statens verksamhet som motionärerna räknat upp kraftigt. I enlighet härmed föreslår även centern att inleveranserna från televerket skall höjas med 400 milj. kr. Motionärerna begär dessutom att ungefär en tredjedel av inkomsterna från arbetsmarknadsavgiften, eller 4,5 miljarder kronor, skall tillföras statsbudgeten direkt.

Utskottet har redan tidigare påpekat att krav på ökade inleveranser från televerket i princip kan ses som en form av indirekt beskattning.

Den tilltänkta omfördelningen av arbetsmarknadsavgiften motiveras av motionärerna med att arbetslöshetsförsäkringen enligt deras mening är överfinansierad. Till helt övervägande del finansieras denna försäkring med arbetsmarknadsavgiften som utgår med 2,16 % av lönesumman. Sedan något år tillbaka sker finansieringen helt vid sidan av statsbudgeten. Eventuella överskott tillförs en särskild fond som förräntas i riksgäldskontoret. För riksgäldskontorets del har nyordningen inneburit att kontorets samlade upplåning kunnat minskas med ett belopp motsvarande behållningen på fonden. Skulle en del av tillskottet till fonden utnyttjas för annat ändamål kommer riksgäldskontoret därför att tvingas låna upp ett lika stort belopp, dvs. i detta fall 4,5 miljarder kronor. Till saken hör också att beredskapen inför ett framtida försämrat arbetsmarknadsläge försvagas i och med att de löpande inkomsterna till arbetslöshetsersättningen i princip skärs ned med en tredjedel.

De nya utgiftsåtaganden som centern för fram i sitt budgetalternativ förutsätts således i stor utsträckning bli finansierade med hjälp av rent

bokföringsmässiga transaktioner, vilka i slutändan leder till en försvagad finanspolitik. Därtill kommer att centern i sin sammanställning över budgetalternativets ekonomiska effekter inte har beaktat vissa egna motioner med långtgående förslag till nya utgiftsåtaganden på det trafikpolitiska och regionalekonomiska området. Enligt utskottets mening ter det sig också märkligt att centern tycks förutsätta att en föreslagen *avveckling* av omsättningsskatten på värdepapper skall kunna ge upphov till *ökade* skatteinkomster under nästa budgetår.

Centerns budgetalternativ tillgodoser därmed, som utskottet ser det, knappast de krav på stramhet som partiet säger sig vilja upprätthålla. Utskottet kan av denna anledning inte ställa sig bakom motionärernas förslag till budgetpolitiska riktlinjer. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion Fi213 (c) yrkande 2.

Vänsterpartiet kommunisterna redovisar i *motion Fi212* ett budgetalternativ där satsningar föreslås på en rad områden inom den offentliga sektorn. Framför allt vill motionärerna prioritera vård och omsorg, men kampen mot miljöförstöringen ser man också som en viktig fråga. Andra områden där motionärerna föreslår tilldelning av ytterligare resurser är bl.a. kultur, utbildning och internationellt bistånd.

Motionärerna vill främja utbyggnaden av barnomsorgen med hjälp av ett särskilt anordningsbidrag på 20 000 kr. per nytilkommen plats. För att man skall kunna begränsa helgtjänstgöringen inom vården och förkorta arbetsdagen inom hemtjänsten föreslås ökade statsbidrag på sammanlagt 3 miljarder kronor.

Kommunernas finanser skall enligt förslagen stärkas med 7,5 miljarder kronor nästa budgetår dels med ett årligt statsbidrag på 5 miljarder kronor per kalenderår (varav 2,5 miljarder kronor skall utgå under budgetåret 1990/91), dels genom en engångsöverföring på 5 miljarder kronor. Motionärerna avvisar dessutom planerna på att dra in de ökade skatteinkomster som kommunerna erhåller genom skatteomläggningen.

De nya utgiftsåtagandena vill motionärerna finansiera genom höjda arbetsgivaravgifter och genom skärpt beskattning av bl.a. kapital. Barnomsorgsavgiften föreslås bli höjd med 0,24 procentenheter, och den allmänna löneavgiften skall inom överhettade områden höjas med 5 procentenheter för den privata tjänstesektorn. Motionärerna vill också skärpa förmögenhetsskatten liksom reavinstskatten på aktier och omsättningsskatten på värdepapper. De föreslår slutligen också att fastighetsskatt införs även på industrifastigheter samt att beskattningen höjs för tobak, alkohol, vattenkraft och uran.

Enligt motionärernas egna uppskattningar väntas deras förslag leda till att statsutgifterna ökar med sammanlagt 17,5 miljarder kronor. De räknar samtidigt med att skatteintäkterna i deras budgetalternativ kommer att bli 30,7 miljarder kronor högre än vad regeringen utgått från i finansplanen. Av inkomsttillskottet är dock närmare 9 miljarder kronor direkt föranledda av att motionärerna grundat sina beräkningar på högre pris- och löneökningssantaganden än regeringen. Undantas denna effekt begränsar sig nettoöverskottet i vänsterpartiet kommunisternas

budgetalternativ till 4,3 miljarder kronor. I motionen betonas att detta överskott inte skall ses som ett uttryck för en vilja att föra en stramare politik än regeringen. Motionärerna förklarar att de avser att utnyttja överskottet för kompletterande utgiftsförslag i anslutning till propositioner som kommer att behandlas av riksdagen under våren.

Utskottet vill med anledning härav anföra följande. De offentliga utgifterna ökar varje år med viss automatik även utan reformer och andra regeländringar. Detta utgiftstryck kommer att vara mycket starkt under de närmaste åren. En framskrivning av endast de automatiskt verkande utgifterna visar att utgifterna för transfereringar kommer att öka kraftigt under kommande år. Den av motionärerna förespråkade budgetpolitiken innefattar en rad nya utgiftsåtaganden som ytterligare skulle driva upp detta utgiftstryck. Deras förslag till skärpta skatter och avgifter skulle också verka kostnadsuppdrivande. En politik med denna inriktning är som utskottet ser det inte förenlig med de krav som måste kunna ställas på den ekonomiska politiken. Våra pris- och löneökningar har under en följd av år varit högre än omvärldens och ansträngningarna måste inriktas på att bromsa denna utveckling. I rådande läge skulle emellertid motionärernas förslag medföra att dessa obalanser ytterligare accentuerades. Utskottet avstyrker med hänvisning härtill motion Fi212 (vpk) yrkande 2.

De invändningar som utskottet här rest mot motionärernas förslag omfattar också den av dem förordade lösningen med en differentierad allmän arbetsgivaravgift. För den privata tjänstesektorn i Stockholms-, Göteborgs- och Malmöområdet skulle sålunda den allmänna arbetsgivaravgiften höjas med 5 procentenheter under perioden den 1 juli 1990—den 31 december 1991. Syftet med åtgärden skulle vara att dämpa den privata tjänstesektorns expansion för att underlätta rekryteringen av personal till offentlig verksamhet och industri. Utskottet har nyligen tillstyrkt att investeringsskatten på visst oprioriterat byggande skärps och att denna skatt tas ut även i Göteborgsområdet (1989/90:FiU4y). Någon ytterligare åtgärd av detta slag är för närvarande inte påkallad. Utskottet avstyrker således motion Fi212 (vpk) yrkande 13.

Miljöpartiet de gröna redovisar i *motion Fi208* ett budgetalternativ som syftar till en mycket långtgående omfördelning av statsbudgetens inkomster och utgifter. Inkomstskatter och arbetsgivaravgifter skall sålunda sänkas med ett belopp som inkl. vissa nya utgiftsåtaganden överstiger 70 miljarder kronor. Motionärerna föreslår att dessa åtgärder finansieras fullt ut och att man för det ändamålet använder sig av såväl besparingar som skattehöjningar. Tyngdpunkten i deras finansieringsalternativ ligger emellertid på skattesidan, där man i första hand föreslår skärpt indirekt beskattning, inte minst på energiområdet.

Målet för partiets ekonomiska politik är att begränsa den materiella förbrukningen, energiförbrukningen och miljöbelastningen. För att nå därhän föreslår motionärerna en kombination av åtgärder där ett program för miljöinriktade investeringar åtföljs av förslag om höjda skatter och avgifter på energi, råvaror och utsläpp.

De miljöinriktade investeringar som motionärerna vill få till stånd uppgår till närmare 8 miljarder kronor och innefattar satsningar på järnvägar och kollektivtrafik, på energiområdet och på internationell miljövärd. Motionärerna vill dessutom införa dagbarnvårdarlön till de föräldrar som väljer att vårda egna barn. Man föreslår också att nuvarande generella bostadsstöd omvandlas till ett s.k. bastilllägg/glesbygdsstöd, vilket är ett inkomstprövat, men inte hyresanknutet, bidrag till barnfamiljer.

Inkomstbeskattningen bör enligt motionärerna läggas om i huvudsaklig överensstämmelse med miljöpartiet de grönas förslag i inkomstskatteutredningen. Det innebär bl.a. att statlig inkomstskatt skall utgå med 20 % när inkomsten överstiger 170 000 kr. men inte uppgår till 220 000 kr. och därefter med 30 %. Grundavdraget skall dessutom vara väsentligt högre än vad regeringen föreslagit. Man vill också att arbetsgivaravgifterna sänks med 10 procentenheter — dvs. med cirka en fjärdedel — i Norrland, norra Dalarna, Värmland och på Gotland. I övriga delar av landet skall, med undantag av storstadslänen, arbetsgivaravgifterna sänkas med 1,5 procentenheter. I storstadslänen skall samma sänkning genomföras för dem som arbetar inom sjukvård, äldreomsorg och handikappomsorg.

Motionärernas besparingar innefattar bl.a. krav på att JAS-projektet skall läggas ned och att anslaget till bärighetshöjande åtgärder av riksvägar skall slopas. Man vill också begränsa ersättningen från sjuk- och föräldraförsäkringen för dem med inkomster överstigande 130 000 kr., och som nyss nämnts föreslås även en neddragning av de generella bostadssubventionerna.

I motionen föreslås att olika former av energiskatter skärps med uppemot 30 miljarder kronor. Främst gäller detta beskattningen av bensin, olja och uran. Mervärdeskatten skall slopas på basmat men i övrigt höjas med 2,5–3 procentenheter. Tobaks- och alkoholbeskattningen skall skärpas kraftigt liksom skatten på reklam och förpackningar.

I motion Fi48 för miljöpartiet de gröna ånyo fram flera av sina förslag. I detta sammanhang föreslås att man som ett led i en allmän åtstramning skall genomföra vissa av åtgärderna redan per den 1 maj 1990.

Utskottet vill med anledning härav framhålla följande. Motionärernas budgetalternativ leder inte bara till en omfördelning av statsbudgetens inkomster och utgifter. Det medför också att betydande resurser omfördelas från hushåll och företag till den offentliga sektorn. Motionärerna räknar själva med att med deras förslag kommer ytterligare ca 7 miljarder kronor att föras över från hushållen och företagen till det offentliga.

Omfördelningen ingår som ett led i motionärernas strävan att förändra samhället. Så t.ex. skall kraftigt höjda skatter på energi och råvaror tvinga fram en snabb omställning av samhällsekonomin. Utskottet avvisar emellertid en politik med denna inriktning. I rådande läge måste ansträngningarna inriktas på åtgärder som håller tillbaka pris- och löneökningar och som befrämjar utbudet av arbetskraft.

Flera av motionärernas förslag motverkar detta syfte. Deras långtgående krav på skärpt indirekt beskattning driver upp kostnadsnivån, och utbudet av arbetskraft bromsas av sådana åtgärder som förslagen om bastillägg och dagbarnvårdarlön.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion Fi208 (mp) yrkande 2.

De allmänna riktlinjerna för budgetregleringen

Utskottet sammanfattar sin syn på budgetpolitiken på följande sätt.

Priser och löner ökar för närvarande i oroväckande hög takt, vilket på sikt utgör ett hot mot sysselsättningen. Liksom den ekonomiska politiken i stort måste budgetpolitiken därför inriktas på att skapa gynnsamma förutsättningar för dämpade pris- och löneökningar. Att budgeten är i balans och eventuellt väntas ge ett överskott kan inte tas till intäkt för att lätta på budgetpolitiken som alltjämt måste vara mycket restriktiv.

Såsom framgår av den tidigare lämnade redogörelsen har utskottet vid sin genomgång av oppositionspartiernas budgetalternativ funnit dem behäftade med sådana brister att de inte kan godtas. Motionerna har därför avstyrkts i dessa delar.

De budgetpolitiska principer som regeringen redovisat i finansplanen och som man där diskuterar svarar enligt utskottets mening väl mot de krav på stramhet och fördelningspolitiska hänsyn som erfordras. Budgeten innehåller få nya utgiftsåtaganden. Åtgärder som främjar tillväxt i ekonomin har prioriterats.

Budgetförslaget överensstämmer också väl med de principer för utgiftsprövningen, som riksdagen vid upprepade tillfällen lagt fast, och som enligt utskottets mening alltjämt är giltiga. Dessa principer innebär:

- Endast de allra mest angelägna reformerna bör genomföras. Omfattningen av sådana utgiftsökningar måste hållas nere samtidigt som de finansieras genom att andra utgifter minskas.
- Utgiftsbegränsningar måste åstadkommas på vissa områden.
- Åtgärder som främjar utbudet av arbetskraft måste prioriteras.
- Arbetet med att begränsa utgiftsautomatiken måste fortsätta.
- Existerande transfereringssystem måste granskas och en prövning göras av hur väl de tillgodoser uppställda mål. I det sammanhanget måste också bedömas hur systemen inverkar på arbetsvilja och förmögenhetsfördelning.
- Åtgärder måste vidtas för att effektivisera den offentliga verksamheten. Produktiviteten och målpuppfyllelsen i olika verksamheter måste granskas och kritiskt prövas, varvid även existerande organisationsformer måste kunna sättas i fråga.
- Det totala skattestrycket måste begränsas.

Regeringen disponerar i riksgäldskontoret en rörlig kredit på 300 milj. kr. som är avsedd att ställas till förfogande för myndigheter som bedriver uppdragsverksamhet. I finansplanen föreslås att denna kredit utökas till 400 milj. kr. eftersom vissa uppdragsmyndigheter anmält behov av ökat rörelsekapital och då fortifikationsförvaltningen fortsättningsvis skall finansieras med uppdragsmedel. Utskottet har inget att erinra mot förslaget utan tillstyrker att den *rörliga kredit* som regering-
en disponerar höjs till 400 milj. kr.

Vad föredraganden anför i finansplanen om statliga myndigheters *försäljning av överskottsmateriel, om avveckling av tjänstebrevs-
rätten, om konsekvenser för de statliga myndigheterna av införandet av
arbetsmiljöavgifter* och om *statliga garantier* föranleder inget uttalande från utskottets sida.

I bilaga 2 till budgetpropositionen föreslår föredraganden att man i särskilda föreskrifter skall reglera statliga myndigheters rätt att ta ut och disponera ersättning i sin verksamhet. Föreskrifterna skall gälla sådan ersättning som tas ut för tidskrifter, publikationer, försäljning och uthyrning av informations- och kursmaterial, konferenser och kurser, rådgivningsverksamhet, uthyrning av utrustning och, efter medgivande från byggnadsstyrelsen, lokaler. En förutsättning bör vara, framhåller föredraganden, att verksamheten är av tillfällig eller av mindre omfattning och att den ligger inom ramen för myndighetens uppgifter. Enligt föredraganden bör man även pröva om inte statliga myndigheter kan ges en mer allmän möjlighet att ta ut ersättning för tjänster som utförs för andra statliga myndigheter. Myndigheterna skulle därmed kunna avtala om att bistå varandra. De inkomster som myndigheterna uppbär för denna typ av verksamhet bör de, anser föredraganden, få disponera för förvaltningsändamål. Inkomsterna bör därför redovisas som inkomst under förvaltningsanslaget.

Utskottet har för sin del inget att erinra mot den föreslagna ordningen utan tillstyrker att *myndigheter ges rätt att ta ut ersättning för vissa tjänster och varor.*

Vad föredraganden anför om *mål- och resultatorienterad styrning* och om *statliga verksamhets- och organisationsformer* föranleder ingen erinran från utskottets sida.

Utförsäljning av statliga tillgångar

I *motion Fi213* begär *centern* att riksdagen skall göra ett tillkännagivande med anledning av ett förslag i motionen om utförsäljning av statliga tillgångar. Enligt förslaget skall statliga företag säljas ut till ett sammanlagt värde av 5 miljarder kronor under nästa budgetår. Under samma period skall också statlig skogsmark motsvarande 0,2 miljarder kronor säljas ut.

Utskottet har tidigare avstyrkt snarlika krav på utförsäljning av statliga tillgångar. Utskottet har därvid bl.a. framhållit att det inte bör

förekomma någon omfattande och systematisk utförsäljning av statliga företag och andra tillgångar i syfte att förbättra statsfinanserna. Där- emot bör statliga företag kunna avyttras om det i det enskilda fallet bedöms motiverat. Men sådana affärer bör sättas in i ett näringspoli- tiskt sammanhang och inte utnyttjas för att uppnå kortsiktiga budget- mässiga förbättringar. I den nu aktuella motionen redovisas inga motiv för den föreslagna utförsäljningen. Än mindre anges vilka företag som bör komma i fråga för utförsäljningen. Utskottet finner för egen del ingen anledning att frångå sin tidigare redovisade principuppfattning i denna fråga utan yrkar avslag på motion Fi213 (c) yrkande 3.

Utformning av budgetpropositionen

I *motion Fi204* av Carl Bildt m.fl. (m) yrkas att riksdagen på nytt skall kräva att regeringen följer uppställda regler för budgetprocessen. I motionen anförts att finansplanen på senare år blivit allt tunnare, antalet särpropositioner med budgetkonsekvenser växer och komplette- ringspropositionen i slutet av april är fylld av förslag med både ekonomiska och andra konsekvenser. Det är en uppenbar risk att ju senare finanspolitiska åtstramningsåtaganden presenteras desto troligare är det att de utgörs av skattehöjningar och inte av besparingar på utgiftssidan eftersom de tar längre tid att genomföra.

Finansutskottet åberopade, med anledning av ett liknande yrkande av samma motionärer våren 1989, vad konstitutionsutskottet under- strukit i sitt granskningsbetänkande 1988/89:KU30, nämligen att det är av stor betydelse att budgetpropositionen är så heltäckande som möjligt för att riksdagens ledamöter redan under den allmänna motionstiden i januari skall få möjlighet att ta ställning till den ekonomiska politik regeringen avser att föra under i första hand det kommande budget- året. I det fall anslagsfrågor tas upp i kompletteringspropositionen leder detta till att arbetsförhållandena blir onödigt ansträngda, anförde konstitutionsutskottet. Dessutom skapar det särskilda olägenheter för finansutskottet i dess arbete med de övergripande finanspolitiska frå- gorna och fastställandet av statsbudgeten. Budgetfrågornas behandling har också stor vikt för de statliga myndigheterna och andra berörda organs förutsättningar att planera sin verksamhet samt är självfallet i främsta rummet av synnerlig betydelse för den allmänhet som berörs av besluten.

Finansutskottet anförde dessutom med anledning härav att det i kompletteringspropositionen inte, om det inte finns särskilda skäl, bör tas upp andra frågor än de som har ett direkt samband med de finanspolitiska övervägandena. Vad utskottet anförde gav riksdagen som sin mening regeringen till känna (1988/89:FiU30, rskr. 327).

I ett betänkande om fortsatt försök med förändrad budgetprocess i riksdagen (1989/90:KU19) upprepade konstitutionsutskottet sin tidigare framförda kritik mot kompletteringspropositionen och noterade att budgetpropositionen 1989 var lika ofullständig som tidigare.

Eftersom riksdagen nyligen ställt sig bakom dessa uttalanden ser inte utskottet någon mening i att nu upprepa detta för regeringen. Att

regeringen trots riksdagens uttalande ändå lagt fram en i vissa delar ofullständig statsbudget sammanhänger med de faktorer som redovisas i budgetpropositionen. Utskottet avstyrker med det anförda motion Fi204 yrkande 3.

Miljöaspekter i propositioner och utredningsförslag

I *motion Fi725* (mp) begärs att statens budget skall omfatta en redovisning av hur den föreslagna ekonomiska politiken påverkar vår miljö och vår hälsa, liksom hur vårt handlande påverkar miljön i andra länder.

I *motion Fi726* (c) begärs att statliga utredningar bör vara skyldiga att redovisa miljökonsekvenser av sina förslag. Konsekvenserna bör anges både för Sverige och, om det berör andra länder, även för dessa.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är nödvändigt att också beakta de miljömässiga konsekvenserna av olika åtgärder. Det är emellertid inte möjligt att enkelt ange eller beräkna miljöeffekterna av olika ekonomisk-politiska åtgärder. Av finansplanen framgår att regeringen inom kort avser att tillsätta en utredning om hur miljöaspekterna bättre skall komma till uttryck i nationalräkenskaperna. Detta kan ses som ett grundläggande steg mot att skapa ett bättre beslutsunderlag när det gäller att ge miljön en större vikt i ekonomiska beräkningar och bedömningar.

Utskottet avstyrker med det anförda motionerna Fi725 och Fi726 yrkande 2.

Hemställen

Utskottet hemställer

1. beträffande *det ekonomiska läget*

att riksdagen lägger till handlingarna vad som anförts i proposition 1989/90:114 mom. 1,

2. beträffande *de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken*

att riksdagen med avslag på motionerna 1989/90:Fi26, 1989/90:Fi45 yrkande 1, 1989/90:Fi46 yrkande 1, 1989/90:Fi47 yrkandena 2 och 3, 1989/90:Fi48 yrkandena 1 och 5, 1989/90:Fi202 yrkande 1, 1989/90:Fi204 yrkande 1, 1989/90:Fi208 yrkande 1, 1989/90:Fi211 yrkande 1, 1989/90:Fi212 yrkandena 1, 3 och 11, 1989/90:Fi213 yrkandena 1 och 6, 1989/90:Fi501 yrkande 1, 1989/90:A20 yrkande 2 och 1989/90:A21 yrkande 2 och med anledning av proposition 1989/90:100 bilaga 1 mom. 1 godkänner vad som anförts i proposition 1989/90:114 mom. 2 samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

res. 1 (m)

res. 2 (fp)

res. 3 (c)

res. 4 (vpk)

res. 5 (mp)

3. beträffande *pris- och hyresstopp*

att riksdagen med bifall till proposition 1989/90:114 bilaga 2 och med avslag på motionerna 1989/90:Fi44 yrkande 2, 1989/90:Fi45 yrkande 2, 1989/90:Fi46 yrkande 2, 1989/90:Fi47 yrkande 1, 1989/90:Fi48 yrkandena 3 och 4, 1989/90:Fi206, 1989/90:Fi209 och 1989/90:Fi704 yrkande 1 godkänner förordningen (1990:23) om tillämpning av prisregleringslagen (1989:978) samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om överskridande av stopphyra,

res. 6 (m, fp, c)

res. 7 (vpk)

res. 8 (mp)

4. beträffande *straffskatt vid för hög prissättning*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi212 yrkande 5,

res. 9 (vpk)

5. beträffande *spelregler på arbetsmarknaden*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi48 yrkande 2,

res. 10 (mp)

res. 11 (m, fp) - motiv.

6. beträffande *lagfäst sjuklön*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi47 yrkande 5,

res. 12 (vpk)

res. 13 (m, fp) - motiv.

7. beträffande *semesterlagstiftningen*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi47 yrkande 6,

res. 14 (vpk)

res. 15 (m, fp) - motiv.

res. 16 (mp) - motiv.

8. beträffande *arbetskraftsinvandring*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Fi47 yrkande 7 och 1989/90:Fi48 yrkande 12,

res. 17 (vpk, mp)

res. 18 (m, fp) - motiv.

9. beträffande *vissa allmänna yrkanden från miljöpartiet*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi48 yrkandena 7—11 och 13—22,

res. 19 (mp)

res. 20 (m, fp) - motiv.

res. 21 (c) - motiv.

10. beträffande *lönenivån i anslagsberäkningarna*

att riksdagen lägger till handlingarna vad som anförts i proposition 1989/90:100 bilaga 1 mom. 14 (avsnitt 11),

11. beträffande *inriktning av den statliga lönepolitiken*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Fi212 yrkande 4 och 1989/90:A17 yrkande 6,

res. 24 (vpk)

12. beträffande *utgiftsram för förvalningskostnader*

att riksdagen med avslag på motion 1989/90:Fi204 yrkande 6 lägger till handlingarna vad som anförts i proposition 1989/90:100 bilaga 1 mom. 12 (avsnitt 9),

res. 25 (m)

13. beträffande *statsskuldspolitiken*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi204 yrkande 7,
res. 26 (m)
res. 27 (mp) - motiv.

14. beträffande *kreditpolitiken*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Fi204 yrkande 8 i berörd del, 1989/90:Fi213 yrkande 5 och 1989/90:Fi607 yrkande 1 samt som sin mening ger fullmäktige i riksbanken till känna vad utskottet anfört,

res. 28 (m)
res. 29 (c)
res. 30 (fp) - motiv.
res. 31 (mp) - motiv.

15. beträffande *valutapolitiken*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Fi207 yrkande 1, 1989/90:Fi212 yrkande 7 och 1989/90:A17 yrkande 7 samt som sin mening ger fullmäktige i riksbanken till känna vad utskottet anfört,

res. 32 (vpk, mp)

16. beträffande *närmare samarbete med EMS*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Fi204 yrkande 8 i berörd del, 1989/90:Fi207 yrkandena 2 och 3 samt 1989/90:Fi211 yrkande 3,

res. 33 (m, fp)
res. 34 (mp)

17. beträffande *kassakrav för finansbolag och andra kreditinstitut*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi205,
res. 35 (m)

18. beträffande *betalningsvillkor vid kreditköp*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi48 yrkande 24,
res. 36 (mp)

19. beträffande *avskaffande av bilkreditförordningen*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi210,

20. beträffande *höjningen av dryckesskatten*
att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Sk444 yrkande 8 i berörd del och med avslag på motionerna 1989/90:Fi44 yrkande 1, 1989/90:Fi48 yrkande 6 i berörd del, 1989/90:Sk392 yrkande 19 i berörd del, 1989/90:Sk615, 1989/90:Sk683, 1989/90:Sk684 yrkande 2, 1989/90:Sk692, 1989/90:Sk694 yrkande 1 antar i proposition 1989/90:114 bilaga 1 mom. 1 framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1977:306) om dryckesskatt,

res. 37 (fp; c)
res. 38 (mp)
res. 39 (m) - motiv.

21. beträffande *beskattnings efter alkoholhalt*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Sk617 yrkande 1, 1989/90:Sk648 och 1989/90:Sk659 yrkande 1,
res. 40 (m)

22. beträffande *införande av en ny skatteklass för öl*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Fi45 yrkande 3, 1989/90:Sk617 yrkande 2, 1989/90:Sk649 och 1989/90:Sk659 yrkande 2,

res. 41 (m)

23. beträffande *anpassning av alkoholpriserna till EG*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi42,

24. beträffande *höjningen av tobaksskatten*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Sk444 yrkande 8 i berörd del och med avslag på motionerna 1989/90:Fi48 yrkande 6 i berörd del, 1989/90:Sk392 yrkande 19 i berörd del, 1989/90:Sk620 yrkande 1, 1989/90:Sk638 och 1989/90:Sk682 antar i proposition 1989/90:114 bilaga 1 mom. 2 framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1961:394) om tobaksskatt,

res. 42 (fp)

res. 43 (mp)

25. beträffande *sjukvårdsavgift på alkohol och tobak*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Fi43, 1989/90:Sk624 och 1989/90:Sk650,

26. beträffande *avgift till information om tobakens skadeverkningar*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Sk620 yrkande 3 och 1989/90:Sk695,

res. 44 (mp)

27. beträffande *restaurangnäringens förhållanden*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Sk634, 1989/90:Sk647, 1989/90:Sk651 och 1989/90:Sk690,

28. beträffande *försäljning och införsel av tax-freevaror*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Sk620 yrkande 2, 1989/90:Sk652, 1989/90:Sk678 och 1989/90:Sk684 yrkande 1,

res. 45 (mp)

29. beträffande *tulltaxelagen*

att riksdagen antar i proposition 1989/90:114 bilaga 1 mom. 3 framlagt förslag till lag om ändring i tulltaxelagen (1987:1068),

res. 46 (fp) - villk. 37 och 42

res. 47 (c) - villk. 37

res. 48 (mp) - villk. 38 och 43

30. beträffande *löntagarfonder*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Fi603 yrkande 9, 1989/90:Fi706, 1989/90:Fi709, 1989/90:Fi710 och 1989/90:Fi712,

res. 49 (m, fp, c)

res. 50 (mp)

31. beträffande *arbetsmiljöavgift m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Fi47 yrkande 8, 1989/90:Fi211 yrkande 4 och 1989/90:Fi704 yrkande 3,

res. 51 (m, fp)

res. 52 (vpk)

32. beträffande *avskaffande av obligatoriskt sparande*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Fi201, 1989/90:Fi203 yrkande 1, 1989/90:Fi603 yrkande 4 och 1989/90:Fi605 yrkande 9,

33. beträffande *ålderspensionärer och det obligatoriska sparandet*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi203 yrkande 2,
res. 55 (m, fp) - motiv. - villk. 53

34. beträffande *demokratisering av ekonomin*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi212 yrkande 6,
res. 56 (vpk)
res. 57 (m, fp, c) - motiv.

35. beträffande *de allmänna riktlinjerna för budgetregleringen*

att riksdagen med avslag på motionerna 1989/90:Fi204 yrkande 2, 1989/90:Fi208 yrkande 2, 1989/90:Fi211 yrkande 2, 1989/90:Fi212 yrkandena 2 och 13 samt 1989/90:Fi213 yrkande 2 godkänner vad som anförts i proposition 1989/90:100 bilaga 1 mom. 2 och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

res. 58 (m)
res. 59 (fp)
res. 60 (c)
res. 61 (vpk)
res. 62 (mp)

36. beträffande *omfördelning av medel från socialförsäkringssektorn till statsbudgeten*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi204 yrkande 4,
res. 63 (m) - villk. 58

37. beträffande *beräknat tillkommande utgiftsbehov, netto*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi204 yrkande 5,
res. 63 (m) - villk. 58

38. beträffande *utförsäljning av statliga tillgångar*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi213 yrkande 3,
res. 64 (m, fp, c)

39. beträffande *utformning av budgetpropositionen m.m.*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi204 yrkande 3,
res. 65 (m, fp, c)

40. beträffande *miljöaspekter i propositioner och utredningsförslag*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Fi725 och 1989/90:Fi726 yrkande 2,

res. 66 (c)
res. 67 (vpk, mp)

41. beträffande *rörlig kredit i riksgäldskontoret*

att riksdagen med bifall till proposition 1989/90:100 bilaga 1 mom. 3 bemyndigar regeringen att för myndigheter med uppdragsverksamhet disponera en rörlig kredit i riksgäldskontoret på 400 000 000 kr.,

42. beträffande *försäljning av överskottsmateriel*

att riksdagen lägger till handlingarna vad som anförts i proposition 1989/90:100 bilaga 1 mom. 9 (avsnitt 6),

43. beträffande *avvecklingen av tjänstebrevsrätten m.m.*

att riksdagen lägger till handlingarna vad som anförts i proposition 1989/90:100 bilaga 1 mom. 10 (avsnitt 7),

44. beträffande *konsekvenser för de statliga myndigheterna av införandet av arbetsmiljöavgifter*

att riksdagen lägger till handlingarna vad som anförts i proposition 1989/90:100 bilaga 1 mom. 11 (avsnitt 8),

45. beträffande *statliga garantier*

att riksdagen lägger till handlingarna vad som anförts i proposition 1989/90:100 bilaga 1 mom. 13 (avsnitt 10),

46. beträffande *myndigheternas rätt att disponera inkomster från ersättning för vissa tjänster och varor*

att riksdagen godkänner i proposition 1989/90:100 bilaga 2 mom. 1 under rubriken Ersättning för vissa tjänster och varor angivna riktlinjer (avsnitt 3.2.4),

47. beträffande *mål- och resultatorienterad styrning*

att riksdagen lägger till handlingarna vad som anförts i proposition 1989/90:100 bilaga 2 mom. 2 i berörd del (avsnitt 2.3),

48. beträffande *statliga verksamhets- och organisationsformer*

att riksdagen lägger till handlingarna vad som anförts i proposition 1989/90:100 bilaga 2 mom. 2 i berörd del (avsnitt 3.2).

Stockholm den 5 april 1990

På finansutskottets vägnar

Anna-Greta Leijon

Närvarande: Anna-Greta Leijon (s), Anne Wibbe (fp), Roland Sundgren (s), Lars Tobisson (m), Gunnar Björk (c), Per Olof Håkansson (s), Rune Rydén (m), Iris Mårtensson (s), Lisbet Calner (s), Arne Kjörnsberg (s), Filip Fridolfsson (m), Lars De Geer (fp), Ivar Franzén (c), Lars-Ove Hagberg (vpk), Carl Frick (mp), Marianne Carlström (s) och Sonia Karlsson (s).

1. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 2)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 47 börjar med "Utskottet kommer" och på s. 54 slutar med "A20 yrkande 2" bort ha följande lydelse:

En starkt bidragande orsak till den dåliga tillväxten i Sverige är att produktivitetsutvecklingen för hela perioden 1987—1990 beräknas bli ungefär noll. Detta stillastående är historiskt och internationellt sett unikt. På kort sikt hjälper det till att hålla sysselsättningen uppe, men samtidigt drivs inflationstakten upp med negativa konsekvenser för den långsiktiga konkurrenskraften.

I *motion Fi204* (m) påpekas att ökningen av den privata konsumtionen år 1989 blev mindre än 1 %, dvs. lägre än den totala tillväxttakten. Det bör observeras att den blygsamma konsumtionsökningen inte kan förklaras med de åtstramningsåtgärder, bl.a. tvångssparande, som beslöts i juni. Enligt konjunkturinstitutets rapport "Konjunkturläget hösten 1989" växte den privata konsumtionen mellan första halvåret 1988 och motsvarande period år 1989 med endast 0,3 %.

I själva verket ökar för närvarande den offentliga konsumtionen snabbare än den privata. Särskilt besvärande är att den kommunala konsumtionen fortsätter att överträffa t.o.m. regeringens beskedliga återhållsamhetsmål på 1 %.

Den främsta förklaringen till den avtagande tillväxttakten år 1990 är att investeringsökningen reduceras, inte minst inom näringslivet. Denna utveckling kan förutses fortsätta år 1991. Det av regeringen väntade omslaget på bostadssidan kan t.o.m. visa sig vara en underskattning, när det klarnar kring skatteomläggningens ökade pålagor på boendet med åtföljande negativa konsekvenser för byggnadsverksamheten.

Även utrikeshandels tillväxt försvagas, varvid importen fortsätter att utvecklas långsammare än exporten. Den snabba kostnadsstegringen medför naturligtvis att Sverige förlorar marknadsandelar både utomlands och på hemmamarknaden.

Enligt utskottets mening måste man nu räkna med att lönekostnaderna stiger med över 10 % år 1990. Konsumentpriserna har under årets två första månader ökat med 3,7 %, varav till följd av skatteomläggningen 0,9 procentenheter, och på årsbasis är inflationstakten nu nära 9 %. Med hänsyn till bl.a. de fördyringar som därutöver redan inträffat den 1 mars kan konstateras att löneavtalens prisklausul på 4 % i praktiken redan har brutits igenom.

Enligt statens pris- och konkurrensverk (SPK) stiger prisnivån i mars med 2 % bara som en följd av skatteomläggningens finansiering. Inflationstakten på årsbasis gör ett nytt ryck uppåt till över 10 %, vilket är mer än dubbelt så mycket som hos våra åtta viktigaste handelspartners.

Utifrån dessa förutsättningar måste enligt utskottets mening underskottet i bytesbalansen justeras upp jämfört med finansplanen från 38 till ca 50 miljarder kronor i år och från drygt 50 till ca 70 miljarder kronor nästa år. Vid sidan av bytesunderskottet förekommer en kraftig, tyvärr enkelriktad, kapitalström som betalning för investeringar i företag, fastigheter och aktier utomlands. För att få till stånd erforderlig utlandsupplåning krävs nu en ränteskillnad till euromarknaden på ca 6 procentenheter, vilket vittnar om den misstro som den internationella kapitalmarknaden hyser mot Sveriges ekonomiska utveckling.

Utskottets slutsats av denna genomgång blir att den svenska ekonomins problem fortsätter att växa och att de hör hemma på utbudssidan. Det är nu naturligtvis uteslutet att — i enlighet med den år 1987 fastlagda ekonomiska politiken på medellång sikt — överskott skall kunna uppnås i bytesbalansen redan i början av 1990-talet. Tvärtom får vi med nuvarande inriktning av den ekonomiska politiken räkna med att obalanserna förvärras, att tillväxten avstannar och att arbetslösheten ökar de närmaste åren. Sverige är på väg in i en djup ekonomisk kris, som kan väntas vara i flera år, om inte en kraftfull kursomläggning genomförs.

Den förda ekonomiska politiken

Enligt finansplanen är den främsta uppgiften för den ekonomiska politiken att bekämpa den aktuella överhettningen. Som framgått av det föregående härrör denna uppenbarligen inte från en överdriven export- eller investeringsefterfrågan. Ej heller går det att hävda att konsumtionen håller på att skena i väg. I stället är det läget på arbetsmarknaden som är överhettat. Det kommer till uttryck i den snabba löneutvecklingen och i det anmärkningsvärda förhållandet att trots en uppgång i antalet arbetade timmar 1989 med 1,5 % blev BNP-ökningen endast obetydligt större. Därmed framträder som orsaksfaktorer bakom överhettningen lönebildningen och produktiviteten, vilka tillsammans alstrar den för Sveriges konkurrenskraft så negativa inhemska kostnadsutvecklingen.

I finansplanen lovprisas den nyligen inledda skatteomläggningen. När innehållet i uppgörelsen mellan socialdemokraterna och folkpartiet presenterades, blev emellertid mottagandet kyligt. Räntan steg kraftigt, aktiekurserna sjönk, och kronan föll i värde. Valutaflödet vände utåt, och ekonomerna började tala om devalvering.

Självfallet berodde inte denna negativa reaktion på utfästelsen att sänka marginalskatterna. En sådan förändring verkar i sig stimulerande på arbetsutbudet. Problemet är att finansieringen praktiskt taget helt ordnas genom höjningar av andra skatter. Dessa skattehöjningar verkar kostnadsdrivande och förvärrar därmed den redan dåliga kostnadsutvecklingen.

Den enda nya konkreta åtgärden i finansplanen var inkallandet av arbetsmarknadens parter till överläggningar om lönebildningen. Som förutsågs i *motion Fi204* (m) blev dessa ett misslyckande. Lönebildningen är en form av prisbildning på en i huvudsak fri marknad och

bestäms således av utbudet och efterfrågan på arbetskraft. Det ligger helt enkelt inte i de centrala avtalsparternas makt att slutligt råda över lönesättningen, vilket betyder att frågor som rör förhandlingssystem och avtalskonstruktioner är av underordnad betydelse. Avgörande för löneutvecklingen är i stället läget på arbetsmarknaden och — särskilt i högskattelandet Sverige — den förda skattepolitiken.

Efter Hagaöverläggningarnas sammanbrott presenterade regeringen den 8 februari ett krispaket. Det innehöll för åren 1990 och 1991 lönestopp med strejkförbud, pris- och hyresstopp och utdelningsstopp samt för 1991 kommunalt skattestopp. Vidare föreslogs införandet av en arbetsgivarperiod på 14 dagar i sjukförsäkringen samt investerings- skatt och andra regleringar inom byggsektorn. Regeringen, som förklarade att paketet var odelbart, ställde kabinetsfråga på förslaget om lönestopp. Efter det att voteringen slutat i nederlag, begärde statsministern entledigande hos talmannen. Finansminister Kjell-Olof Feldt lämnade kort därefter sin post. Efter en dryg vecka utsågs Ingvar Carlsson på nytt till regeringsbildare för en rent socialdemokratisk ministär.

Utskottet konstaterar att den regeringsförklaring som framlades den 7 mars var praktiskt taget fri från nyheter. Som särskilt anmärkningsvärt framstod detta inom den ekonomiska politiken, som ju ändå hade framkallat regeringens avgång. Dock hade regeringen övergett det lönestopp som tre veckor tidigare hade förklarats vara nödvändigt för fortsatt regerande. Återkomsten av i stort sett samma regering med resterna av det gamla krispaketet förstärker intrycket av att hela regeringskrisen var till för att låta Kjell-Olof Feldt avgå från finansministerposten utan att det så tydligt skulle framstå som en protest mot den förda politiken.

I proposition 114 upprepas uttalandet från finansplanen att det centrala stabiliseringspolitiska problemet i dag är inflationen. Överhettningen skall minskas med en stram ekonomisk politik. Finanspolitiken bör ges en ökad tyngd och därigenom avlasta penningpolitiken, som anges ha fått bära en alltför stor del av den stabiliseringspolitiska bördan under senare tid. Det sägs också att den ekonomiska politiken bör innehålla så mycket utbudsstimulans som möjligt och så mycket efterfrågedämpande åtgärder som nödvändigt.

Som allmänna målsättningar låter detta i och för sig bra. Men enligt utskottets mening blir avståndet sedan stort till de åtgärder som faktiskt föreslås. Regeringen förklarar inte hur inflationen kan bekämpas med skatthöjningar som driver upp priserna. Den motiverar inte hur ett prisstopp, om det nu får någon effekt, kan verka efterfrågedämpande. Och inget försök görs att förena talet om utbudspolitik med de ytterligare regleringar som föreslås för t.ex. byggsektorn.

I *motion Fi204* (m) anges de krav på omläggning av den ekonomiska politiken som utvecklingen ställer. Utskottet instämmer i allt väsentligt i motionärernas förslag.

Målet för den ekonomiska politik som förespråkas i motionen är ytterst att öka den enskildes frihet och välfärd. Det förutsätter god ekonomisk tillväxt, stabila priser och arbete åt alla som vill arbeta. De målen kan nås endast med en politik som stärker marknadshushållningen och avlägsnar de tillväxthinder som under lång tid byggts in i den svenska ekonomin.

Inom den ekonomiska politikens ram måste enligt utskottets mening större vikt läggas vid den långsiktiga strukturpolitiken. Denna skall skapa förutsättningar för omvandling och dynamik. Nya lönsamma företag måste kunna utvecklas och gamla olönsamma avvecklas. För en ekonomisk tillväxt i nivå med omvärldens krävs dels god konkurrenskraft, dels en förbättrad utvecklingskraft. Att förbättra såväl konkurrenskraft som utvecklingskraft är den dubbla uppgift som den ekonomiska politiken står inför under de närmaste åren.

Utvecklingskraften förstärks genom att man ökar ekonomins flexibilitet och förmåga att på marknadsmässiga villkor dirigera resurser mot områden med gynnsamma pris- och tillväxtförutsättningar såväl på hemmamarknaden som på världsmarknaden. Det skapar förutsättningar för en varaktigt högre tillväxt. Genom en bättre funktionsduglighet hos olika marknader och högre produktivitet minskar också inflationsbenägenheten i ekonomin, vilket underlättar stabiliseringspolitiken.

Enligt utskottets uppfattning är den viktigaste åtgärden för att öka drivkraften att arbeta, spara och starta företag samt för att underlätta lönebildningen att sänka det totala skattetrycket med särskild inriktning på lägre marginalskatter. Utskottet instämmer här i vad som anförs i *motionerna Fi202* (m) och *Fi501* (m). Om marginalskatterna sänks inom ramen för ett oförändrat skattetryck medför erforderliga kompenseringar störningseffekter i olika avseenden. Särskilt angeläget är att beskattningen av företagande och sparande inte markant avviker från förhållandena i omvärlden. Förmögenhets- och arvsskatterna bör också sänkas, eftersom de träffar den kapitalbildning som främjar ekonomisk tillväxt.

Utskottet anser i likhet med motionärerna att den svenska ekonomin dessutom behöver avregleras. Det gäller både den offentliga sektorn och det privata näringslivet. I dag kännetecknas områden som barnomsorg, sjukvård, åldringsvård och utbildning av låg effektivitet, bl.a. till följd av övertung byråkrati och långa köer. Det är egendomligt att inte regeringen av planhushållningens sammanbrott i Östeuropa drar slutsatsen att de offentliga tjänstemonopolen måste brytas och konkurrensen stärkas genom att enskilda alternativ tillåts arbeta på likvärdiga villkor.

Utskottet förordar vidare en privatisering av statliga företag och andra tillgångar, vilket skulle befrämja effektiviteten, sprida ägandet, stimulera hushållssparandet och dessutom innebära en välbehövlig sanering av statens skuldbörda.

Förbud och föreskrifter som hämmar näringslivet bör så långt som möjligt tas bort. En avreglerad kapital- och valutamarknad fördelar de finansiella resurserna smidigare, snabbare och säkrare till de områden där de gör mest nytta. Lagstiftningen på arbetsmarknaden bör moderniseras så att den underlättar och inte försvårar strukturomvandlingen. Bostadsmarknaden måste fås att fungera bättre genom att subventioner successivt tas bort, fastighetsskatten stegvis avskaffas samt centralstyrning och byråkrati ersätts med rörlighet och anpassning.

Utskottet vill vidare understryka att en effektiv och säker energiförsörjning är av stor betydelse för Sveriges ekonomiska utveckling och konkurrensförmåga. Den planerade förtida avvecklingen av kärnkraften skulle slå hårt mot särskilt de elintensiva delarna av basindustrin, som dessutom i stor utsträckning är lokaliserade till redan utsatta regioner.

Ett viktigt inslag i en politik för högre tillväxt är att ekonomins spelregler är någorlunda stabila över tiden. Den kortsiktighet och ryckighet som kännetecknat den socialdemokratiska politiken under senare år har förstärkt osäkerheten för företagare och anställda. Ständiga ändringar av spelreglerna genom skatthöjningar, nya ingrepp och regleringar skapar ett klimat där långsiktiga satsningar och investeringar över huvud taget inte kommer till stånd. Den ekonomiska politikens inriktning bör därför ligga fast över tiden.

Stabiliseringspolitiken måste enligt utskottets mening baseras på det förhållandet att kapacitetsutnyttjandet för närvarande är högt. En åtstramningspolitik genom nya skatthöjningar skulle visserligen minska kapacitetsutnyttjandet och driva upp arbetslösheten, och efter hand kan detta ge vissa återverkningar i form av lägre pris- och löneökningar. Men i avsaknad av åtgärder som angriper de grundläggande problemen i ekonomin skulle därefter ett ökat kapacitetsutnyttjande stöta på samma utbudshinder, vilket varit det vanliga mönstret vid konjunkturtopparna under de senaste 20 åren.

Dessutom är de återkommande kraven på snabbt insatta åtstramningsåtgärder ett uttryck för den förlegade uppfattningen att staten skall ägna sig åt att finstyra den totala efterfrågan i ekonomin. Under 1950- och 1960-talens regelbundna konjunkturförlopp tedde det sig mer naturligt att försöka stimulera ekonomin i tider av lågkonjunktur för att sedan strama åt vid konjunkturtopparna. Denna keynesianskt inspirerade ekonomiska politik fungerar emellertid inte längre. Såväl svensk som internationell erfarenhet visar att osäkerheten om den ekonomiska utvecklingen samt om hushållens och företagens beteende innebär att den aktiva konjunkturpolitiken tenderar att snarare förstärka än motverka ekonomins svängningar.

Mot denna bakgrund avvisar utskottet finanspolitiska åtstramningsåtgärder i form av skatthöjningar. Eftersom överhettningen beror på förekomsten av flaskhalsproblem i produktionen, skall den mötas

främst genom stimulans av arbetsutbudet och produktivitetshöjande åtgärder. Stabiliseringspolitiskt motiverade insatser bör i första hand åvila penningpolitiken, varvid målet att bevara den fasta valutakursen skall vara vägledande.

Utskottet anser således — i enlighet med vad som förordas i *motionerna Fi204* (m) och *Fi45* (m) — att den ekonomiska krisen bör mötas genom att

- sänka skattetrycket så att våra skatteförhållanden närmar sig vad som gäller i jämförbara västeuropeiska länder,
- dämpa kostnadsökningarna genom att göra det möjligt att bevara köpkraften även med måttliga inkomstökningar,
- spara i bidragssystemen bl.a. genom en sänkt ersättningsnivå i sjukförsäkringen och liknande förändringar i föräldraförsäkringen, del pensionsförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen,
- säkra valutapolitiken genom att anknyta kronan till det europeiska valutasamarbetet EMS,
- stimulera sparandet hos hushållen främst genom att sänka skatteuttaget och återställa tron på fasta spelregler, samt
- skapa förutsättningar för tillväxt genom att undanröja rådande osäkerhet om energipolitiken och Europapolitiken.

I *motionerna Fi211* och *Fi46* (båda fp) samt *Fi213* (c) redovisas en inriktning av den ekonomiska politiken som i väsentliga avseenden överensstämmer med vad som anförs i *motionerna Fi204* och *Fi45* (m). Enligt utskottets mening är emellertid förslagen i de förstnämnda *motionerna* inte tillräckligt långtgående.

Vad utskottet ovan anfört med anledning av *motionerna Fi204* (m) yrkande 1, *Fi45* (m) yrkande 1, *Fi202* (m) yrkande 1 och *Fi501* (m) yrkande 1 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Innebörden härav är att utskottet avstyrker propositionernas förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken samt även avstyrker övriga motionsförslag.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 75 börjar med "Sammanfattning av" och på s. 76 slutar med "till känna" bort utgå,

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. *beträffande de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken*

att riksdagen med avslag på regeringens förslag i propositionerna 1989/90:100 bilaga 1 mom. 1 och 1989/90:114 mom. 2 samt *motionerna* 1989/90:Fi26, 1989/90:Fi46 yrkande 1, 1989/90:Fi47 yrkandena 2 och 3, 1989/90:Fi48 yrkandena 1 och 5, 1989/90:Fi208 yrkande 1, 1989/90:Fi211 yrkande 1, 1989/90:Fi212 yrkandena 1, 3 och 11, 1989/90:Fi213 yrkandena 1 och 6, 1989/90:A20 yrkande 2 och 1989/90:A21 yrkande 2 godkänner vad som förordats i *motionerna* 1989/90:Fi45 yrkande 1, 1989/90:Fi202 yrkande 1, 1989/90:Fi204 yrkande 1 och

2. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 2)

Anne Wibble och Lars De Geer (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 47 börjar med "Utskottet kommer" och på s. 54 slutar med "A20 yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Den ekonomiska utveckling som redovisas i finansplanen innebär att stora problem kunde väntas. Trots detta föreslogs inte några konkreta åtgärder som skulle kunna motverka de ekonomiska problemen. Utskottet ansluter sig till den kritik som framförs i folkpartiets partimotion Fi211 mot regeringens oförmåga att lägga om den ekonomiska politiken.

Huvudproblemen i svensk ekonomi är enligt motionärerna följande:

- Pris- och lönekostnadsökningarna är väsentligt högre än i våra konkurrentländer.
- Den ekonomiska tillväxten är låg. Särskilt under senare år har produktivitetstillväxten varit mycket svag.
- Sparandet är negativt vilket tar sig uttryck i ett stigande underskott i bytesbalansen.
- Utvecklingen i den offentliga sektorn med brister och köer inom barnomsorg, sjukvård, äldreomsorg samtidigt som transfereringsutgifterna tillåts explodera skapar en misstro mot hela välfärdspolitiken.
- Fördelningsspolitiken möter stigande problem när det finns allt mindre att fördela. Inom ramen för det som finns att fördela har det glömda Sverige negligerats.

Utskottet har samma syn som motionärerna på de ekonomiska problemen. I allt väsentligt speglas samma problembild i finansplanen. Även i proposition 114 ges en liknande bild, i ytterligare något dystrare färger. Den redovisning som konjunkturinstitutet i slutet av mars givit av svensk ekonomi visar också att utsikterna för den svenska ekonomins utveckling har försämrats i förhållande till vad som redovisats i finansplanen.

Utskottet konstaterar att prognoserna för tillväxten i Sverige under 1991 har dämpats. De senaste prognoserna tyder på en mycket svag tillväxt, i vissa fall nära noll.

Prognoserna för bytesbalansens underskott har däremot ökat kraftigt sedan finansplanen presenterades. Då bedömdes underskottet bli knappt 50 miljarder kronor, men de senaste prognoserna tyder på att underskottet blir mer än 70 miljarder kronor. Detta kan inte förklaras av en bristfällig statistisk redovisning av företagens utländska lån och vinsthemtagning, eftersom samma tendens till snabb försämring syns i prognoserna för handelsbalansen.

Sedan finansplanen presenterades i början av januari har det svenska ränteläget stigit kraftigt. Detta är en effekt av att finanspolitiken varit alltför svag så att nödvändigt kortsiktig stabilisering överlåtits på penningpolitiken.

Utskottet delar den bedömning som ges i motionerna Fi211 (fp) och Fi46 (fp) att de ekonomiska problemen är långsiktiga och att utvecklingen gått åt fel håll under en längre tid. Denna negativa utveckling bottnar i grundläggande strukturella problem. Utskottet konstaterar att detta synsätt delar bl.a. den nyligen presenterade långtidsutredningen.

Utskottet anser liksom motionärerna att det blir alltmer nödvändigt att lägga om den ekonomiska politiken till en långsiktig strategi för att angripa de grundläggande problemen och vända den negativa utveckling som annars hotar Sverige.

De riktlinjer för den ekonomiska politiken som motionärerna redovisar kan sammanfattas på följande sätt.

Åtgärder för att stimulera den ekonomiska tillväxten är av avgörande betydelse.

Den viktigaste enskilda åtgärden är den stora skattereformen med kraftigt sänkta marginalskatter, förstärkt inflationsskydd, enhetlig konsumtionsbeskattning, enhetlig kapitalbeskattning samt införande av miljöskatter. Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är av största betydelse att skattereformen fullföljs.

Skattereformen innebär utbudsstimulanser samt väsentliga minskningar i de snedvridningar i ekonomins funktionssätt som dagens system leder till.

Även inom socialförsäkringssystemet är förändringar nödvändiga för att förstärka incitamenten till samhällsekonomiskt positiva beteenden. Utskottet delar motionärernas uppfattning att besparingar måste göras i transfereringarna, vilka annars hotar att tränga ut viktiga skattefinansierade tjänster. Det gäller främst sjukförsäkringen, arbetsskadeförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen.

Vad gäller det förslag till införande av en arbetsgivarperiod på 14 dagar som aviserats i proposition 114 delar utskottet motionärernas uppfattning att det är bra, men det måste kombineras med full kompensation till arbetsgivarna för kostnadsövertäckningen.

Åtgärder för att dämpa pris- och kostnadsökningen är nödvändiga både på kort och lång sikt.

Den överhettning på arbetsmarknaden som är resultatet av regeringens oförmåga att i tid angripa de ekonomiska obalanserna leder till höga lönekostnadsökningar. För att reducera obalanserna krävs på kort sikt en stramare finanspolitik och på lång sikt en tillväxtbefrämjande politik.

Utskottet ser det som angeläget att den nödvändiga stramheten i finanspolitiken i allt väsentligt åstadkoms genom besparingar i de offentliga utgifterna. Skattehöjningar är skadliga och bör därför inte tillgripas. Utskottet delar uppfattningen i folkpartiets partimotion att skattetrycket måste sänkas.

I motion Fi46 (fp) framhålls att det aviserade förslaget om arbetsgivarperiod måste utformas så att arbetsgivarna ges full kompensation

för de ökade sjuklönekostnaderna. Utskottet delar denna bedömning. Politiska beslut om höjda sociala kostnader skulle annars förvärra problemet med den höga svenska kostnadsnivån, vilket är precis motsatsen till vad som är önskvärt.

Utskottet anser också liksom motionärerna att en anknytning av den svenska kronan till EMS-samarbetet vore önskvärd. Därigenom skulle Sverige ytterligare markera att inflationsmål och valutakursnorm måste tas på allvar.

– Åtgärder för att öka hushållens sparande är både långsiktigt nödvändiga och kortsiktigt önskvärda av stabiliseringspolitiska skäl.

Utskottet ansluter sig till den uppfattning som redovisas i folkpartiets motioner att skattereformen kommer att stimulera hushållens sparande. Utskottet delar också uppfattningen att ytterligare åtgärder vore önskvärda, t.ex. avveckling av löntagarfonderna, utförsäljning av statliga företag, stimulans av anställdas andel-i-vinst med flera företag.

– En omfattande och genomgripande förnyelse av den skattefinansierade tjänstesektorn krävs.

Utskottet har flera gånger tidigare anslutit sig till den politik som redovisas i folkpartiets partimotion. Det behövs både en inre och en yttre reformation av den offentliga sektorn för att öka effektiviteten så att medborgarna kan få valuta för skattepengarna. Avreglering och stimulans av enskilda alternativ är därvid de viktigaste medlen.

Beträffande den kommunala ekonomin återkommer utskottet i annat sammanhang. Utskottet vill emellertid understryka att kommunala skattehöjningar måste undvikas, eftersom de annars skulle urholka skattereformen. Utskottet delar motionärernas uppfattning att ett års kommunalt skattestopp torde vara alltför kort tid.

– Den ekonomiska politiken måste inriktas på att undanröja rådande osäkerhet om energipolitiken och EG-politiken.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att dagens osäkerhet i dessa avseenden är ett allvarligt hinder för industriell expansion i Sverige.

Sammanfattningsvis anser således utskottet att de riktlinjer för den ekonomiska politiken som redovisas i motion Fi211 (fp) yrkande 1 och Fi46 (fp) yrkande 1 bör bifallas.

I motionerna Fi204 (m) och Fi45 (m) redovisas en inriktning av den ekonomiska politiken som i stora delar överensstämmer med vad utskottet ovan tillstyrkt. Utskottet kan emellertid inte dela den kritiska uppfattning som motionärerna ger uttryck för avseende vissa delar av skattereformen. Utskottet delar motionärernas uppfattning att skatetrycket måste sänkas, men anser att motionärerna givit detta mål en alltför överordnad betydelse. Mot bakgrund därav avstyrker utskottet motionerna Fi202 (m) yrkande 1, Fi204 (m) yrkande 1, Fi45 (m) yrkande 1 och Fi501 (m) yrkande 1.

Även centerns motioner beskriver en ekonomisk politik som delvis liknar vad utskottet ovan tillstyrkt. Enligt utskottets uppfattning har emellertid de konkreta förslagen en annan innebörd. Utskottet delar inte heller motionärernas uppfattning om skattereformen och om

införande av en lägre moms på mat. Mot bakgrund därav avstyrker utskottet motionerna Fi213 (c) yrkandena 1 och 6 och A21 (c) yrkande 2.

Motionerna Fi212 (vpk) och Fi47 (vpk) beskriver en helt annan inriktning av den ekonomiska politiken. Omfattande skattehöjningar föreslås, kraftig expansion av den offentliga sektorn och betydande planhushållningsinslag som utskottet inte kan ställa sig bakom. Utskottet avstyrker motionerna Fi212 (vpk) yrkandena 1, 3 och 11 samt Fi47 (vpk) yrkandena 2 och 3.

I miljöpartiets motioner framförs betydande kritik av en politik som främjar ekonomisk tillväxt liksom av den kommande skattereformen. Motionärerna förespråkar energipolitik och en EG-politik som helt avviker från vad utskottet ovan förordat. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motion Fi208 (mp) yrkande 1, motion Fi26 (mp), motion Fi48 (mp) yrkandena 1 och 5 samt motion A20 (mp) yrkande 2.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 75 börjar med "Sammanfattning av" och på s. 76 slutar med "till känna" bort utgå,

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. *beträffande de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken*

att riksdagen med avslag på regeringens förslag i propositionerna 1989/90:100 bilaga 1 mom. 1 och 1989/90:114 mom. 2 samt motionerna 1989/90:Fi26, 1989/90:Fi45 yrkande 1, 1989/90:Fi47 yrkandena 2 och 3, 1989/90:Fi48 yrkandena 1 och 5, 1989/90:Fi202 yrkande 1, 1989/90:Fi204 yrkande 1, 1989/90:Fi208 yrkande 1, 1989/90:Fi212 yrkandena 1, 3 och 11, 1989/90:Fi213 yrkandena 1 och 6, 1989/90:Fi501 yrkande 1, 1989/90:A20 yrkande 2 och 1989/90:A21 yrkande 2 godkänner vad som förordats i motionerna 1989/90:Fi46 yrkande 1 och 1989/90:Fi211 yrkande 1 samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 2)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 47 börjar med "Utskottet kommer" och på s. 48 slutar med "måste bedömas" bort utgå,

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 49 börjar med "Utskottet delar" och på s. 50 slutar med "Fi501 yrkande 1" bort utgå,

dels att den del av utskottets yttrande på s. 51 som börjar med "Utskottet är" och slutar med "Fi211 yrkande 1" bort utgå,

dels att den del av utskottets yttrande på s. 52 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "A21 yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Utsiktorna för den svenska ekonomin har försämrats ytterligare såväl i förhållande till vad som redovisades i årets finansplan som till av regeringen därefter framlagda ekonomisk-politiska propositioner. En snabb försämring av det svenska konjunkturläget har inträffat. Ett alltför högt kostnadsläge i förhållande till konkurrentländerna har medfört att den svenska industrikonjunkturen försvagats. Detta medför under innevarande år bl.a. en minskad ökningstakt för exporten, en försvagning av handelsbalansen och en svag utveckling av investeringarna. Som utskottet tidigare anfört är den internationella konjunkturen fortfarande stark, även om en viss avmattning inträtt. Utskottet anser att en kraftigt bidragande orsak till den försvagade svenska konjunkturen är att regeringen bedrivit en alltför svag finanspolitik, och att en alltför svag stabiliseringspolitik medfört höga nominella löneökningar, medan reallöneutvecklingen varit svag. Penningpolitiken har i stället stramats åt, vilket medfört höga räntor och därmed sammanhängande negativa konsekvenser för fördelningspolitik och investeringsutveckling. Tillväxten väntas bl.a. som en följd av denna kontraktiva politik sjunka från en redan låg nivå ner till under 1 % under innevarande år. Inflation och bytesbalans visar samtidigt en mycket oroväckande utveckling. Arbetslösheten väntas öka under innevarande år.

Den utveckling som utskottet ovan skisserat bekräftas av den prognos beträffande konjunkturläget som konjunkturinstitutet nyligen framlagt. Den successiva konjunkturutvecklingen beskrivs också väl i de motioner som framlagts av centerpartiet — motionerna Fi213, A21 och Fi44 — vilket utskottet tidigare redovisat.

Utskottet anser att den av regeringen bedrivna "tredje vägens ekonomiska politik" har misslyckats. Förutsättningarna för den ekonomiska politiken har under 1980-talet varit gynnsamma, med bl.a. en mycket långvarig internationell högkonjunktur. Trots detta har regeringens handlande präglats av oförmåga att komma till rätta med den alltför snabba pris- och kostnadsutvecklingen. Regeringen har också visat en oförmåga att vidta de strukturella förändringar som är nödvändiga för att förbättra ekonomins funktionssätt. Utskottet anser att en kraftigt bidragande orsak till att regeringens ekonomiska politik misslyckats är att den skapat ökade obalanser i samhället — såväl mellan människor som mellan regioner.

En god miljö är grundläggande i den ekonomiska politiken. Utan en god miljö kan på lång sikt inte heller övriga mål tillgodoses. Målet en god miljö måste därför vara överordnat i den ekonomiska politiken. Den utveckling av produktionen som är önskvärd för att tillgodose en rad samhällsmål måste därför styras och stimuleras så att den blir miljövänlig.

Det faktum att den svenska konjunkturen nu vänt nedåt innebär inte att det ännu är möjligt att lätta på finanspolitiken. Den bör vara stram, så att en sänkning av det höga ränteläget kan möjliggöras. En

kraftig generell åtstramning av finanspolitiken skulle dock i nuvarande konjunkturläge kunna förstärka konjunkturedgången. Finanspolitiken bör därför vara mer selektiv än tidigare. Den konkurrensutsatta sektorn bör ges ökat utrymme. Återhållsamhet bör iakttas beträffande de offentliga utgifterna. Det totala skattestrycket bör inte stiga. Höjningar av mervärdeskatten skapar speciella problem för samhällsekonomin, eftersom det driver upp kostnadsläget och skapar fördelningspolitiska spänningar och kompensationskrav i löneförhandlingarna. Utskottet anser att ett ökat sparande är viktigt — det främjar investeringar och bytesbalans utan att driva upp kostnadsläget och skattestrycket. Bristen på arbetskraft är fortfarande stor. Åtgärder för att öka arbetskraftsutbudet är därför fortsatt nödvändiga. Oberoende av konjunkturläget bör ett långsiktigt arbete bedrivas för att vidta de strukturella förändringar som är nödvändiga för att förbättra ekonomins funktionssätt. En skattereform med en rättvis fördelningsprofil, en reformerad offentlig sektor samt en politik som tillvaratar hela landets utvecklingsförmåga hör därvidlag till de viktigaste strukturåtgärderna.

Utskottet tillstyrker med det anförda den inriktning av den ekonomiska politiken som förordas i motionerna Fi213 yrkande 1 och A21 yrkande 2.

I motion Fi204 (m) framförs flera förslag och synpunkter som utskottet delar, men utskottet kan bl.a. inte biträda den stora resursindragningen från kommunerna som kommer att leda till drastiskt höjda kommunalskatter eller starkt försämrade kommunal service. Utskottet avstyrker därför motion Fi204 (m).

Även i folklpartiets motion Fi211 finns ett flertal förslag som överensstämmer med vad utskottet har ställt sig bakom, men de saknar den fördelningspolitiska profil som utskottet lägger stor vikt vid och prioriterar. Utskottet avstyrker därför motion Fi211 (fp).

dels att den del av utskottets yttrande på s. 53 som börjar med "Utskottet delar motionärernas" och slutar med "Fi212 yrkande 11" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas allmänna synpunkter på vilka hänsyn som måste tas till miljöproblemen vid utformningen av den ekonomiska politiken. Som utskottet ser det beaktas inte detta tillräckligt i den förda miljöpolitiken. Vad utskottet anför med anledning av motion Fi212 yrkande 11 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 53 börjar med "Utskottet konstaterar" och på s. 54 slutar med "A20 yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Av vad utskottet anför ovan följer att utskottet inte kan ställa sig bakom de riktlinjer för den ekonomiska politiken som förordas i motionerna Fi208 yrkande 1, Fi26, Fi48 yrkandena 1 och 5 samt A20 yrkande 2.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 75 börjar med "Sammanfattning av" och på s. 76 slutar med "till känna" bort utgå,

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

1989/90:FiU20
Reservationer

2. beträffande *de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken*

att riksdagen med avslag på regeringens förslag i propositionerna 1989/90:100 bilaga 1 mom. 1 och 1989/90:114 mom. 2 samt motionerna 1989/90:Fi26, 1989/90:Fi45 yrkande 1, 1989/90:Fi46 yrkande 1, 1989/90:Fi47 yrkandena 2 och 3, 1989/90:Fi48 yrkandena 1 och 5, 1989/90:Fi202 yrkande 1, 1989/90:Fi204 yrkande 1, 1989/90:Fi208 yrkande 1, 1989/90:Fi211 yrkande 1, 1989/90:Fi212 yrkandena 1 och 3, 1989/90:Fi501 yrkande 1, 1989/90:A20 yrkande 2 godkänner vad som förordats i motionerna 1989/90:Fi212 yrkande 11, 1989/90:Fi213 yrkandena 1 och 6 samt 1989/90:A21 yrkande 2 och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 2)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 47 börjar med "Utskottet kommer" och på s. 54 slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Utskottet drar av KI:s prognos slutsatsen att högkonjunkturen i en mängd avseenden, både för svenskt vidkommande och omvärlden, framstår som mindre stark än för några månader sedan. Detta i kombination med den räntehöjning som följde på regeringskrisen borde som utskottet ser det minska intresset för en generell åtstramning. Överhettningen på arbetsmarknaden och det uppåtriktade trycket på löner och priser är i stor utsträckning ett regionalt fenomen. Detta talar för att det är en höjning av arbetsgivaravgiften inom den privata tjänstesektorn i storstadsområdena för att dämpa efterfrågetrycket och därigenom underlätta rekryteringen av arbetskraft till vård, omsorg och industri samt liknande åtgärder som bör vidtas. Däremot vill utskottet bestämt avvisa en mer generell åtstramning av ekonomin.

Propositionens förslag om skattehöjningar på tobak och alkohol samt förslaget att prisregleringslagen får tillämpas från den 8 februari 1990 kan i stort godtas av utskottet.

Angående regeringens förslag till "nya" riktlinjer för den ekonomiska politiken vill utskottet understryka vad som sägs i propositionen, att arbetslöshet inte skall vara ett medel för att få ned pris- och löneökningar.

De allmänna riktlinjer som enligt utskottet måste ligga till grund för den ekonomiska politiken kan sammanfattas på följande sätt:

- Social tillväxt för rättvisa, jämlikhet och trygghet.
- Rättvis fördelningspolitik skall genomsyra alla politikens områden.
- Rätten till ett meningsfullt arbete förverkligas genom demokratiska rättigheter i arbetslivet.

- Samlade åtgärder mot den ekologiska krisen och en resurs- och miljöbesparande energipolitik.
- Försvar av den nationella suveräniteten med riktade framtidsinvesteringar.

I enlighet med dessa riktlinjer vill utskottet uttala ett bestämt nej till regeringens förslag om ett kommunalt skattestopp. Av regeringens finansplan från januari framgår att kommunerna kommer att ha ett underskott på ca 14 miljarder kronor för år 1990, detta räknat på befintlig verksamhet. Tecknade löneavtal för år 1990 gör att underskotten kommer att uppgå till mellan 20 och 25 miljarder kronor i den samlade kommunsektorn. I dag motsvarar statens överskott ungefär kommunernas underskott. Som utskottet ser det behövs en broms på kommunalskatterna. Men detta kräver att riksdagen anslår ett ekonomiskt stödpaket till kommunsektorn. Ett kommunalt skattestopp utan nya resurser skulle enligt utskottets mening innebära att krisen inom vård, omsorg, skola, kultur och nödvändig service förstärks i en omfattning som det är ofattbart att någon regering skulle kunna godta.

Regeringens och övriga partiers förslag till inriktning av den ekonomiska politiken skiljer sig kraftigt från den som utskottet här redovisat. Utskottet avvisar därför dessa förslag.

Utskottet tillstyrker med det anförda motionerna Fi47 yrkandena 2 och 3 och Fi212 yrkandena 1, 3 och 11.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 75 börjar med "Sammanfattning av" och på s. 76 slutar med "till känna" bort utgå,

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. *beträffande de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken*

att riksdagen med avslag på regeringens förslag i propositionerna 1989/90:100 bilaga 1 mom. 1 och 1989/90:114 mom. 2 och motionerna 1989/90:Fi26, 1989/90:Fi45 yrkande 1, 1989/90:Fi46 yrkande 1, 1989/90:Fi48 yrkandena 1 och 5, 1989/90:Fi202 yrkande 1, 1989/90:Fi204 yrkande 1, 1989/90:Fi208 yrkande 1, 1989/90:Fi211 yrkande 1, 1989/90:Fi213 yrkandena 1 och 6, 1989/90:Fi501 yrkande 1, 1989/90:A20 yrkande 2 och 1989/90:A21 yrkande 2 godkänner vad som anförts i motionerna 1989/90:Fi47 yrkandena 2 och 3 och 1989/90:Fi212 yrkandena 1, 3 och 11 samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

5. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 2)

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 47 börjar med "Utskottet kommer" och på s. 54 slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Som utskottet ser det är grundorsaken till våra nuvarande ekonomiska problem att det under många år har bedrivits en oansvarig resursslösande ekonomisk politik som har uppmuntrat till överkonsumtion med omfattande skuldsättning. Denna politik har lett till svåra och ökande skador på miljö och människor. Med jämna mellanrum har den också lett till accelererande ekonomiska problem med överhettning i ekonomin, inflation och problem på arbetsmarknaden med bytesbalansproblem och ökande internationell skuldsättning som följd.

I dag råder en situation som kan karaktäriseras som en dubbel skuldkris. Dels har vi en ekologisk skuldsättning, som tvingar kommande generationer att återbetala den naturförstörelse som vår generation i sin konsumtionsiver har förorsakat, dels en ekonomisk skuldsättning till utlandet orsakad av vår fortsatta överkonsumtion.

Bytesbalansen försämras kraftigt, vilket innebär att vi in-tecknar våra framtida möjligheter till åtgärder för att klara våra miljöproblem. Den ekonomiska politik som nu förs förvärrar situationen, och bytesbalansunderskottet ökar snabbare. Räntorna stiger till följd av en alltför svag finanspolitik och slopad valutareglering. Vi ligger nakna inför de internationella penningströmmarna och kapitalplacerarna. Riksbanken har nu som följd av de höga marknadsräntorna tvingats höja diskontot till rekordnivån 12,5 %. De höga räntorna innebär ökad belastning på hushållens ekonomi, eftersom bostadsräntorna hela tiden justeras uppåt. De som drabbas är som vanligt de med lägre inkomst och de som inte kan kompensera sig på kapitalmarknaden.

De höga räntorna innebär vidare att man inom näringslivet bara satsar på projekt som är mer eller mindre omedelbart lönsamma. Långsiktigheten kommer bort liksom investeringar i miljöteknik. Det blir betydligt intressantare för aktörerna att göra snabba pengar på den internationella kapitalmarknaden.

Grundfelen med regeringens förslag är enligt utskottet följande.

För det första försöker regeringen komma till rätta med den ekonomiska krisen i huvudsak med kortsiktiga lösningar. Förslagen innehåller få åtgärder som leder till en verklig finanspolitisk åtstramning. Redan överenskomna lönehöjningar 1990 i kombination med de föreslagna pris- och hyresstoppen leder tvärtom till ökad konsumtion i år. Bytesbalansen försvagas ytterligare. För 1991 leder den föreslagna skattereformen till en ytterligare påspädning av köpkraften med över 2 %. Efter den tänkta avkylningsperioden, med pris- och hyresstopp och kommunalt skattestopp, kommer det tidigare resursslöseriet att ta fart igen om inte de kortsiktiga åtgärderna kombineras med långsiktiga åtgärder för att åstadkomma ett trendbrott i den ekonomiska politiken. Detta trendbrott i den ekonomiska politiken måste enligt utskottets uppfattning innebära en ekonomisk åtstramning med gröna förtecken.

För det andra bortser regeringen helt från behovet att komma till rätta med våra svåra och ökande ekologiska problem.

Grunden för en grön åtstramning är att motverka resursslöseriet och de slag av ekonomisk tillväxt som leder till skador på miljön och

utarmning av knappa råvaruresurser. Utskottet förordar i detta viktiga arbete att de marknadsekonomiska principerna utnyttjas genom att samhällskostnader och miljökostnader skall komma in i prisbildningen för varor och tjänster. En sådan åtstramning kan bland annat ske genom en omläggning av vårt skattesystem med högre skatter på energi, miljöpåverkan och råvaruuttag. En ekologisk åtstramning kan också ske genom en radikal omläggning av investeringar, där byggande av Öresundsbro, kolkraftverk, flygplatser, stridsflygplan och kontorspals ersätts av miljövänliga investeringar i järnvägar, alternativ energiteknik och nya lösningar i produktionsteknik och avfallshantering, samt genom att tidpunkten för påbörjandet av kärnkraftsavvecklingen inte skjuts på framtiden och att de fyra orörda Norrlandsälvarna grundlagsskyddas. En ombyggnad av samhället i ekologisk riktning kommer att kräva stora investeringar, som bland annat kan finansieras med höjda skatter på energi och utsläpp. Utskottet vill här understryka att detta inte ger utrymme att samtidigt höja reallöner och privatkonsumtion.

Som utskottet ser det är det främst tre förutsättningar som måste vara uppfyllda för att en åtstramningspolitik med här angiven inriktning skall vinna allmän förståelse. En första förutsättning är att upphöra med den stopp-gå-politik som präglar den nuvarande ekonomiska politiken. Om människor ständigt får höra budskapet att den ekonomiska politiken går ut på att de hela tiden skall få högre reallöner och konsumera mer är de av naturliga skäl inte särskilt mottagliga när de kortsiktiga ekonomiska panikpaketen dyker upp med jämna mellanrum. Utskottet vill starkt understryka vikten av att i stället ärligt redovisa att den ekonomiska politiken inte har som mål högre reallöner och en ständigt stigande materiell konsumtion.

En andra förutsättning för att en åtstramningspolitik skall bli framgångsrik är att den inte drabbar de lägst avlönade. De skall skyddas från verkningarna av höjda skatter på energiråvara, m.m., bland annat genom en klart uttalad låginkomstprofil i skatteskalen.

Den tredje viktiga förutsättningen som utskottet vill ange är att det skapas ett psykologiskt klimat för minskning av den materiella förbrukningen. Det betyder att vi kräver att regeringen måste sätta i gång omfattande hushållnings- och energieffektiviseringskampanjer i hela landet.

Regeringens och övriga partiers förslag till inriktning av den ekonomiska politiken skiljer sig kraftigt från den åtstramningspolitik som utskottet har redovisat. Utskottet har därför avvisat dessa förslag.

Utskottet tillstyrker med det anförda motionerna Fi26, Fi48 yrkan- dena 1 och 5, Fi208 yrkande 1 och A20 yrkande 2.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 75 börjar med "Sammanfattning av" och på s. 76 slutar med "till känna" bort utgå,

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. *beträffande de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken*

att riksdagen med avslag på regeringens förslag i propositionerna

1989/90:100 bilaga 1 mom. 1 och 1989/90:114 mom. 2 och motionerna 1989/90:Fi45 yrkande 1, 1989/90:Fi46 yrkande 1, 1989/90:Fi47 yrkandena 2 och 3, 1989/90:Fi202 yrkande 1, 1989/90:Fi204 yrkande 1, 1989/90:Fi211 yrkande 1, 1989/90:Fi212 yrkandena 1, 3 och 11, 1989/90:Fi213 yrkandena 1 och 6 samt 1989/90:Fi501 yrkande 1 godkänner vad som förordas i motionerna 1989/90:Fi26, 1989/90:Fi48 yrkandena 1 och 5, 1989/90:Fi208 yrkande 1 och 1989/90:A20 yrkande 2 samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Pris- och hyresstopp (mom. 3)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Gunnar Björk (c), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (c), Lars De Geer (fp) och Ivar Franzén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 55 börjar med "Utskottet delar inte" och på s. 56 slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

I anslutning till riksdagens behandling av en ny prisregleringslag framhöll utskottets borgerliga ledamöter i en reservation (1989/90:FiU9) att det måste starkt ifrågasättas om prisreglering kan vara ändamålsenlig som ekonomisk-politiskt medel i någon frestida situation.

Svenska och internationella undersökningar visar att prisreglerande åtgärder praktiskt taget alltid har negativa verkningar på det marknads-ekonomiska systemets funktionssätt och aldrig varaktigt kan hålla tillbaka prisstegringen. Genom att störa marknadsprisbildningen verkar prisregleringar snarare långsiktigt uppdrivande på inflationstakten.

Mot denna bakgrund var det förvånande att förslaget till ny prisregleringslag skulle ge regeringen möjlighet att i frestid på samma lösa grunder som tidigare tillgripa prisstopp och omfattande prisreglerande åtgärder. I stället för att begränsa möjligheterna till ingrepp i den fria prisbildningen innebär den nya prisregleringslagen i själva verket en utvidgning av rätten att sätta in prisreglerande åtgärder.

Utskottet delar den uppfattning som framfördes i här nämnda reservation.

Ett av de få konkreta förslag som läggs fram i proposition 114 gäller en förlängning av det pris- och hyresstopp som infördes i samband med det ursprungliga krispaketet av den 8 februari 1990. Redan då framstod åtgärden som anmärkningsvärd av flera skäl. Här kan nämnas att om prisstoppet till äventyrs får någon verkan ökar utrymmet för konsumtion. Effekten blir den motsatta till vad som avsågs, dvs. expansiv i stället för efterfrågedämpande.

Utskottet motsätter sig användandet av pris- och hyresstopp som ett stabiliseringspolitiskt medel. Förslaget i propositionen att förlänga tillämpningstiden av prisregleringslagen till ett år avvisas bestämt av utskottet. Med hänvisning till vad som här anförts avstyrker utskottet även motionerna Fi47 yrkande 1 och Fi48 yrkandena 3 och 4.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *pris- och hyresstopp*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Fi44 yrkande 2, 1989/90:Fi45 yrkande 2, 1989/90:Fi46 yrkande 2, 1989/90:Fi209, 1989/90:Fi704 yrkande 1 och med avslag på proposition 1989/90:114 bilaga 2 och motionerna 1989/90:Fi47 yrkande 1, 1989/90:Fi48 yrkandena 3 och 4 samt 1989/90:Fi206 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om användningen av pris- och hyresreglering i den ekonomiska politiken,

7. Pris- och hyresstopp (mom. 3)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 55 börjar med "Det nu" och på s. 56 slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker regeringens förslag att prisregleringslagen får tillämpas från den 8 februari 1990. Utskottet är emellertid av den uppfattningen att den aktuella förordningen innehåller alltför många undantagsregler. Regeringen påpekar själv i propositionen att hyrorna till följd av allmänna kostnadsstegringar får höjas enligt en schablonregel och att alla skattehöjningar och räntebidragssänkningar får slå igenom på hyrorna. Dessutom kan enligt förordningen statens pris- och konkurrensverk ge tillstånd till hyreshöjningar om fastighetsägare riskerar "allvarlig ekonomisk skada" och om underhåll, ombyggnad eller kabel-TV-installation genomförts. Hyresstoppet gäller inte heller nyproducerade lägenheter.

Utskottet hemställer att regeringen snarast utarbetar en ny förordning för ett hyres- och prisstopp som har ett minimum av undantagsregler för pris- och hyreshöjningar.

Med det anförda yrkar utskottet bifall till motion Fi47 yrkande 1.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *pris- och hyresstopp*

att riksdagen med bifall till proposition 1989/90:114 bilaga 2 och motion 1989/90:Fi47 yrkande 1 samt med avslag på motionerna 1989/90:Fi44 yrkande 2, 1989/90:Fi45 yrkande 2, 1989/90:Fi46 yrkande 2, 1989/90:Fi48 yrkandena 3 och 4, 1989/90:Fi206, 1989/90:Fi209 och 1989/90:Fi704 yrkande 1 godkänner förordningen (1990:23) om tillämpning av prisregleringslagen (1989:978) samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om undantagsreglernas borttagande i denna förordning,

8. Pris- och hyresstopp (mom. 3)

1989/90:FiU20
Reservationer

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 55 som börjar med "Utskottet delar föredragandens" och slutar med "under ett år" bort utgå,

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 55 börjar med "I motion" och på s. 56 slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Tillfälliga pris- och hyresstopp har hittills alltid visat sig ineffektiva för att åstadkomma långsiktiga positiva verkningar, och utskottet vill därför betona att de måste användas med stor restriktivitet. Två villkor måste oundgängligen vara uppfyllda. Om, och endast om, långsiktigt verkande åtgärder för en grön ekologisk åtstramning beslutas samtidigt med ett pris- och hyresstopp är det meningsfullt att sätta in åtgärder som pris- och hyresstopp för att uppnå en kortsiktigt avkylande effekt. Den andra förutsättningen för att ett pris- och hyresstopp inte skall få en motsatt effekt mot den avsedda är att de kombineras med andra ekonomiskt politiska åtgärder så att låga löneökningar kan garanteras. Om så inte sker kommer pris- och lönestoppen att leda till att konsumenternas köpkraft i stället ökar, vilket leder till en ytterligare överhettning på arbetsmarknaden och allt större problem med bytesbalansen.

Utskottet delar även den uppfattning som framförs i motion Fi48 (mp) att om prisstoppet kombineras med de åtgärder utskottet förordat måste stopperperioden begränsas till högst nio månader i stället för som föreslås i propositionen ett år. Detta ger riksdagen möjlighet i höst att pröva om lagen skall tillämpas längre tid.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *pris- och hyresstopp*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi48 yrkandena 3 och 4 samt med avslag på proposition 1989/90:114 bilaga 2 och motionerna 1989/90:Fi44 yrkande 2, 1989/90:Fi45 yrkande 2, 1989/90:Fi46 yrkande 2, 1989/90:Fi47 yrkande 1, 1989/90:Fi206, 1989/90:Fi209 och 1989/90:Fi704 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om villkor för införande av ett pris- och hyresstopp,

9. Straffskatt vid för hög prissättning (mom. 4)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 56 som börjar med "Den i" och slutar med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill med anledning av motion Fi212 (vpk) anföra följande.

Regeringens inflationsbekämpning har definitivt misslyckats. Att fortsätta denna politik i nya Hagaöverläggningar eller genom att tillsätta en riksförlikningsman är ett tecken på regeringens handfallenhet.

113

Utskottet vill understryka att inflationsbekämpningen är viktig, men det krävs en annan inriktning, som har sin udd riktad mot höga vinster, monopol och spekulation. Ett första steg är att införa en straffskatt för företag och verksamheter som gör oskäligen prishöjningar. En sådan skatt har en återhållande effekt på prisutvecklingen såväl på export- som hemmamarknad.

Vad utskottet här anfört om straffskatt på oskäligen prishöjningar bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *straffskatt vid för hög prissättning*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi212 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

10. Spelregler på arbetsmarknaden (mom. 5)

Carl Frick anser (mp)

dels att den del av utskottets yttrande på s. 56 som börjar med "I proposition" och slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Utskottet ser det som positivt att regeringen avser att tillkalla en särskild utredare för att, i nära samverkan med arbetsmarknadens parter, föreslå åtgärder för att förbättra och förstärka spelreglerna på arbetsmarknaden. Det är enligt utskottets mening angeläget att strama upp spelregler och avtalskonstruktioner i bl.a. följande avseenden:

- *Gemensamma avtalsperioder* för att undvika "spiraleffekter". T.ex. bör avtal bara slutas för, över hela arbetsmarknaden sammanfallande, 2-åriga perioder från 1 januari år 1 till 31 december år 2. Löneförändringar bör normalt bara ske vid årsskiftet.
- *Samordnade förhandlingar* för att undvika kompensationskrav gentemot de parter som gjort upp tidigare i avtalsrörelsen.
- *Inga följsamhetsklausuler*. Klausuler som utlöser löneökningar eller omförhandlingar till följd av prisutvecklingen eller löneökningar för andra grupper måste undvikas. Dessa klausuler är enbart inflationsdrivande.
- *Avtalen klara i tid*. Avtalen måste vara klara senast dagen innan de träder i kraft.
- *Endast krontalspåslag*. Löneökningar bör bara ske som krontal, inte som procentpåslag. Detta underlättar jämförbarheten mellan olika avtal och skulle sannolikt gynna en löneutjämning, eftersom stora krontalsökningar för högre inkomstagare skulle sticka mer i ögonen och upplevas som orättvisa.

Vad som här nämnts om uppstramningen av spelreglerna på arbetsmarknaden måste, enligt utskottets mening, beaktas i den utredning som aviseras i proposition 114. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *spelregler på arbetsmarknaden*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi48 yrkande 2 som

11. Spelregler på arbetsmarknaden (mom. 5, motiveringen)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m) och Lars De Geer (fp) anser att den del av utskottets yttrande på s. 56 som börjar med "I proposition" och slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Gällande regelsystem som i dag styr lönebildningsprocessen bör ses över. Utskottet vill här särskilt nämna det låga bötesbelopp som utdöms vid vilda strejker. Däremot anser utskottet att de problem som kan uppkomma på grund av exempelvis olikheter i avtalsperiodens längd och överenskommelser om följsamhetsklausuler bör lösas av parterna på arbetsmarknaden och inte genom lagstiftning. Utskottet avstyrker sålunda motion Fi48 (mp) yrkande 2.

12. Lagfäst sjuklön (mom. 6)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 57 som börjar med "I proposition" och slutar med "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Det i proposition 114 aviserade förslaget om lagfäst sjuklön har, som utskottet ser det, den fördelen att arbetsgivaren får betala en större del av ersättningen vid sjukdom. Däremot vill utskottet starkt varna för att kontrollfunktionen flyttas till företagen eller myndigheterna.

Om ett förslag till sjuklön skall kunna accepteras måste, enligt utskottets mening, det lokala facketes rättigheter stärkas. Till exempel måste fackföreningen få tolkningsföreträde och även vetorätt i personalfrågor. Det är viktigt att dessa rättigheter gäller vid anställningar och vid avsked, omplaceringsfrågor och hela personalpolitikens uppbyggnad. Det räcker inte med MBL:s informations- och förhandlings-system som slutgiltigt har den avgörande makten kvar hos företags- eller verksledning.

Utskottet tillstyrker motion Fi47 yrkande 5.

Vad utskottet anfört om kontrollfunktionen vid införandet av lagfäst sjuklön bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande lagfäst sjuklön

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi47 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om kontrollfunktionen vid lagfäst sjuklön,

13. Lagfäst sjuklön (mom. 6, motiveringen)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Filip Fridolfs-son (m) och Lars De Geer (fp) anser att den del av utskottets yttrande på s. 57 som börjar med "I proposition" och slutar med "i år" bort ha följande lydelse:

I proposition 114 aviseras ett förslag om att lagfäst sjuklön bör införas. Utskottet är här av samma mening som regeringen. I motsats till vad som uttalas i propositionen måste emellertid enligt utskottets mening arbetsgivaravgiften sänkas med de procentenheter som motsvarar övervältringen av kostnader på företagen.

Utskottet finner ingen anledning att, som föreslås i motion Fi47 (vpk), i samband med införandet av lagfäst sjuklön stärka det lokala facketts rättigheter.

14. Semesterlagstiftningen (mom. 7)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 57 som börjar med "Utskottet motsätter" och slutar med "yrkande 6" bort ha följande lydelse:

Det i propositionen aviserade förslaget om ändring i semesterlagstiftningen innebär en konjunkturnpassning av semesteruttaget. Enligt utskottets uppfattning finns det betydande nackdelar om det blir legalt att samtidigt både arbeta och få semesterlön. Utan tvivel kommer det i huvudsak att bli de lågavlönade som tvingas utnyttja denna möjlighet till inkomstförstärkning. Utskottet vill i stället föreslå att en extra månadslön införs till semestern för de lågavlönade eller att tanken på en semesterlönefond förverkligas för att öka de lågavlönades semesterkassa. Vad utskottet här anfört om en konjunkturnpassning av semesteruttaget bör ges regeringen till känna.

Utskottet tillstyrker motion Fi47 (vpk) yrkande 6.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande semesterlagstiftningen

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi47 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om konjunkturnpassningen av semesteruttaget,

15. Semesterlagstiftningen (mom. 7, motiveringen)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Filip Fridolfs-son (m) och Lars De Geer (fp) anser att den del av utskottets yttrande på s. 57 som börjar med "Utskottet motsätter" och slutar med "yrkande 6" bort ha följande lydelse:

I propositionen ses en förlängning av semestern kombinerad med möjligheterna att arbeta med full betalning under en del av ledigheten

som en utbudsstimulerande åtgärd. I motion Fi47 (vpk) motsätter sig motionärerna vad man kallar "konjunktur Anpassad semester" och förslår i stället att extra månadslön utbetalas till de lågavlönade.

Mot bakgrund av den ekonomiska situation med svår arbetskraftsbrist som Sverige i dag befinner sig i anser utskottet det vara mer än egendomligt att först föreslå förlängd semester och därefter diskutera ändringar i semesterlagen med det innehåll som redovisas i propositionen och i motion Fi47 (vpk). Utskottet avstyrker motion Fi47 yrkande 6.

16. Semesterlagstiftningen (mom. 7, motiveringen)

Carl Frick (mp) anser att den del av utskottets yttrande på s. 57 som börjar med "Utskottet motsätter" och slutar med "yrkande 6" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser inte att en förlängd semester är en angelägen reform. I stället borde alla få laglig rätt till sänkt arbetstid. Medborgarna borde ha frihet att kunna välja levnadsstandard och rätten att friare kunna disponera sin tid.

Det av regeringen aviserade förslaget om att det skall bli legalt att samtidigt arbeta och få ut semesterlön innebär en risk att de lågavlönade drivs ut i mera arbete.

Ett arbetsintensivt folk borde enligt utskottets mening inte tvingas till än mera arbete för att kunna öka den materiella förbrukningen och miljöförstöringen. Den ökade arbetsintensiteten kommer att drabba kvinnor i första hand, och den kommer ofrånkomligen att leda till att förslitningsskadorna att ökar. Utskottet anser emellertid inte att förslagen i motion Fi47 om en extra månadslön och en semesterfond är en lösning på här diskuterade problem. Utskottet avstyrker motion Fi47 yrkande 6.

17. Arbetskraftsinvandring (mom. 8)

Lars-Ove Hagberg (vpk) och Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 57 som börjar med "Enligt utskottets mening" och slutar med "yrkande 12" bort ha följande lydelse:

Regeringen vill utreda möjligheterna att låta unga balter komma till Sverige och arbeta under en kortare period. Detta kan, som utskottet ser det, accepteras som utvecklingshjälp. I proposition 114 ses det emellertid som en åtgärd för att öka arbetsutbudet. I enlighet med målet full sysselsättning bör det emellertid vara betydligt angelägnare att alla de flyktingar som redan finns i Sverige får möjlighet att snabbare komma ut i arbete så att de inte blir passiviserade. Här finns ett stort och ökande antal människor som vill arbeta, och det skall inte förhindras av byråkratiska skäl. Stora insatser måste då göras för att kunna utnyttja de kunskaper och färdigheter som flyktingarna har.

Den avgörande insatsen för att öka arbetskraftsutbudet måste enligt utskottet vara kraftfulla insatser på arbetsmiljöområdet för att minska utslagningen. De åtgärder som nu vidtas för rehabilitering är bra, men det bästa är att förebygga utslagning. 1980-talet förskräcker emellertid. Antalet förtidspensionerade och långtidssjukskrivna har under den socialdemokratiska regeringstiden ökat med inte mindre än ca 150 000 personer.

Vad utskottet här anfört om arbetskraftsinvandring bör av riksdagen ges regeringen till känna.

Utskottet tillstyrker motionerna Fi47 (vpk) yrkande 7 och Fi48 (mp) yrkande 12.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *arbetskraftsinvandring*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Fi47 yrkande 7 och 1989/90:Fi48 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om arbetskraftsinvandring.

18. Arbetskraftsinvandring (mom. 8, motiveringen)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m) och Lars De Geer (fp) anser att den del av utskottets yttrande på s. 57 som börjar med "Enligt utskottets mening" och slutar med "av utvecklingshjälp" bort ha följande lydelse:

Utskottet har självklart ingen erinran mot att de baltiska staterna i sin frigörelseprocess och i arbetet med att utveckla sitt näringsliv ges möjlighet att låta en del av sin arbetskraft i utbildande syfte arbeta i den svenska industrin. Utskottet kan heller inte se att detta står i strid med ansträngningarna att hjälpa våra flyktingar att komma ut på den svenska arbetsmarknaden. Utskottet vill emellertid betona att förslaget i propositionen inte skall, som föredraganden låter påskina, ses som en viktig utbudsstimulerande åtgärd.

19. Vissa allmänna yrkanden från miljöpartiet (mom. 9)

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 57 börjar med "Enligt utskottets uppfattning" och på s. 58 slutar med "och 13—22" bort ha följande lydelse:

I *motion Fi48* (mp) föreslås en mängd åtgärder dels med en ekonomisk inriktning innebärande bl.a. en omläggning av vårt skattesystem med högre skatter på energi, miljöpåverkan och råvaruuttag, dels åtgärder med en utpräglad miljöinriktning som exempelvis miljövänliga investeringar i järnvägar och alternativ energiteknik.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att den ekonomiska och ekologiska åtstramning som föreslås i yrkandena 7—11 och 13—22 måste genomföras. Utskottet yrkar sålunda bifall till dessa yrkanden.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *vissa allmänna yrkanden från miljöpartiet* att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi48 yrkandena 7—11 och 13—23 som sin mening ger regeringen till kända vad utskottet anfört om en ekonomisk-ekologisk åtstramningspolitik och hos regeringen hemställer om förslag till nya energiskatter m.m. i enlighet med vad i motionen anförts,

1989/90:FiU20
Reservationer

20. Vissa allmänna yrkanden från miljöpartiet (mom. 9, motiveringen)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m) och Lars De Geer (fp) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 57 börjar med "Enligt utskottets uppfattning" och på s. 58 slutar med "aktuella sammanhanget" bort ha följande lydelse:

Som utskottet ser det saknar här aktuella yrkanden helt relevans rörande de frågor om den ekonomiska politiken som tas upp till behandling i propositionerna 100 och 114.

21. Vissa allmänna yrkanden från miljöpartiet (mom. 9, motiveringen)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 57 börjar med "Enligt utskottets uppfattning" och på s. 58 slutar med "aktuella sammanhanget" bort ha följande lydelse:

I 15 yrkanden i motion Fi48 (mp) tas bl.a. centrala miljöpolitiska problem upp till behandling. I motionen nämns frågor som byggandet av Öresundsbron, skyddet för de fyra orörda Norrlandsälvarna och en utbyggnad av järnvägstrafiken. Som utskottet ser det anges i motionen motiven till och effekterna av här aktuella yrkanden och förslag endast på ett mycket översiktligt sätt. Dessa yrkanden behandlas i annat sammanhang och bör inte nu tas upp till behandling i detta betänkande.

22. Statlig lönepolitik (tillägg till text s. 59)

Anne Wibble (fp), Gunnar Björk (c), Lars De Geer (fp) och Ivar Franzén (c) anser att det i utskottets yttrande på s. 59 efter stycket som slutar med "verksamhetsanpassad lönepolitik" borde ha ingått ett avsnitt med följande lydelse:

Förhandlingarnas uppläggning medförde att man i praktiken förhandlade i dubbla omgångar genom en tidig utbetalning av det generella påslaget. Organisationernas förhandlare fick därmed en tidsmässig förhandlingsfrist, emedan trycket från deras medlemmar att "göra upp" försvann. Därmed kom den efterföljande förhandlingsperioden att bli mycket lång. Genom detta agerande från SAV:s sida kom

förhandlingsarbetet att fungera som en "tvåstegsraket". Erfarenheten från långa avtalsförhandlingar visar att sådana tenderar att bli dyrare för arbetsgivarna.

Utskottet anser att 1989 års avtalsrörelse utvecklades olyckligt också genom att regeringen blandade in frågan om en kommunalisering av lärartjänsterna innan frågorna hade utretts ordentligt. Därigenom kom förhandlingarna att dra ut på tiden, och riksdagen försattes delvis i ett tvångsläge. Det är svårt att undvika misstanken att regeringen på ett oskickligt sätt via kontakter med delar av arbetsmarknadens parter försatte statens förhandlare i en svår situation.

Den målsättning som SAV hade var att "trygga långsiktig personal-försörjning genom att bättre marknadsanpassa villkoren". Utskottet har svårt att se sambandet mellan detta centralt angivna mål och det utfall som förhandlingarna gav inom lärarkåren.

Utskottet menar därför att regeringen inte kan undgå kritik för sitt sätt att sköta 1989 års avtalsrörelse.

23. Statlig lönepolitik (tillägg till text s. 59)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser att det i utskottets yttrande på s. 59 efter det stycke som slutar med "verksamhetsanpassad lönepolitik" borde ha ingått ett avsnitt med följande lydelse:

Lönenivån

En viktig utgångspunkt för 1989 års avtalsförhandlingar var riksdagens beslut hösten 1987 att på grundval av 1987 års långtidsutrednings överväganden uppställa 3 % årlig ökning av arbetskraftskostnaderna som riktmärke för perioden 1988–1990. Ett annat utgångsvärde av särskild betydelse för den statliga avtalssektorn var förslaget i 1989 års finansplan om en utgiftsram på 5 %. Den förordade konstruktionen fick visserligen stöd endast av den moderata riksdagsgruppen, men finansutskottet understök i detta sammanhang att statens arbetsgivarverk skulle eftersträva lönepolitisk återhållsamhet i enlighet med de intentioner riksdagen beslutat om. Den totala lönekostnadsökningen på det statliga området år 1989 blev över 10 %, vilket mot den angivna bakgrunden måste betecknas som ett rejält misslyckande.

Den främsta orsaken till att utvecklingen på den svenska löne marknaden går ungefär dubbelt så snabbt i Sverige som i viktiga konkurrensländer är enligt utskottet den förda skattepolitiken. För 1990 fattades visserligen beslut om inte oväsentliga marginalskattelättnader. Men detta fick inte någon inverkan på det statliga avtalet av två skäl: dels skapades klarhet på denna punkt först mot slutet av 1989, dels uppvägs marginalskattesänkningarna av i princip lika stora höjningar av andra skatter. Beslut om marginalskattelättnader i de inkomstlägen där heltidsarbetande befinner sig borde ha fattats redan i början av 1989 i enlighet med det förslag som framlades av moderata samlings-

partiet. Dessutom borde finansieringen ha skett med besparingar på statsbudgetens utgiftssida. Ett beslut under våren med denna uppläggning skulle ha fått en klart dämpande effekt på lönebildningen.

Utskottet vill i detta sammanhang också rikta kritik mot att arbetsgivarverket på försommaren beviljade ett "förskott" i form av ett generellt tillägg på 5 % utan att erhålla någonting i utbyte. Därmed minskade viljan på löntagarsidan att snabbt komma till uppgörelse, eftersom den s.k. vänteförlusten avtog och risken för förlorad retroaktivitet i samband med konflikt reducerades.

För år 1990 förutses utfallet för statstjänstemännen bli ca 6 %. Denna uppskattning förefaller som vanligt ligga för lågt. Anmärkningsvärt är att det även i dessa sent tillkomna avtal finns en klausul om rätt till nya förhandlingar när konsumentprisindex ökat med 4 %, trots att detta till följd av skatteomläggningens konstruktion sannolikt kommer att ske redan i april när inflationstaket för mars publiceras. Löntagarorganisationerna har ju också givit besked om att de avser att återkomma med yrkanden som inte blivit tillgodosedda i de förra förhandlingarna.

Läraryrhandlingarna

Trots de stora lönekostnadsökningarna föreligger fortfarande hos stora grupper av statstjänstemän ett missnöje, som lär komma till uttryck på olika sätt i en nära framtid. Inte minst gäller detta inom skolans område, där arbetsgivarvidan får anses ha skött förhandlingarna på ett synnerligen oskickligt sätt.

Huvudmålet för arbetsgivarverkets förhandlingsarbete under år 1989 angavs vara att trygga statens långsiktiga personalförsörjning genom att bättre marknadsanpassa anställningsvilkoren. Som ett medel för att nå detta mål utökades utrymmet för lokal lönebildning.

Ingen har emellertid kunnat redovisa vilka rekryteringsargument som talade för att alla lärare i grundskolan skulle ha samma slutlön. Antalet vakanser var större för adjunkter än för lågstadielärare. Det har heller inte kunnat klargöras på vad sätt det innebar en marknadsanpassning att lågstadielärare skulle få en slutlön i nivå med exempelvis en överstelöjtnant och högre än en universitetsadjunkt. Och framför allt har det inte kunnat visas hur en sådan total likriktning beträffande lönesättningen för grundskolelärare stämde med den eftersträfvade decentraliseringen, vilken rimligen måste ha syftat till större lokal beslutsfrihet.

Det bestreds inte inför utskottet att frågan om en kommunalisering av lärartjänsterna — trots att den inte var avgjord på det politiska planet — drogs in i förhandlingarna genom att statsrådet Göran Persson i utbyte mot stöd för tanken från TCO-S har gjort utfästelser att tillgodose denna organisations gamla krav på likställighet beträffande slutlön och undervisningsskyldighet mellan grundskolans olika lärargrupper. Genom denna koppling kom även Svenska kommunförbundet in i bilden och krävde utökad arbetstid i skolan samt förläggning av fortbildning till ferietid. Genom detta sammanförande i en

löneförhandling av en rad olika spörsmål av skiftande karaktär skapades en lösning, som otvivelaktigt bidrog till uppkomsten av den långvariga arbetskonflikten på skolans område.

Som motiv för den gemensamma slutlönen angavs den kommande omläggningen av lärarutbildningen. De nya "enhetslärarna" kommer dock inte att dyka upp i skolan förrän 1992, varför det är svårt att inse nödvändigheten av att åstadkomma denna anpassning i ett avtal som inte sträcker sig längre än till 1991. Det blir desto mera egendomligt som slutlönen sedan inte uppnås förrän 23 år senare! Slutsatsen blir att man under tal om framförhållning stannade för en avtalsmodell, som inte tog hänsyn till arbetsuppgifter och utbildning hos de lärare som verkade i skolan och kommer att göra så under lång tid framöver.

Det är ofrånkomligt att den bitterhet som skolkonflikten vållade kommer att få långvariga negativa effekter på verksamheten. Man får räkna med avgångar av lärare med eftertraktade ämneskunskaper och en dålig rekrytering till mer kvalificerade undervisningsuppgifter. Det intryck av kunskapsfientlighet som skapades hade till väsentlig del sitt upphov i den statliga arbetsgivarens uppträdande under 1989 års avtalsrörelse.

24. Inriktning av den statliga lönepolitiken (mom. 11)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 59 som börjar med "Som framgått" och slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen som framförs i motion Fi212 (vpk) att staten och arbetsgivarverket i sin lönepolitik bör inrikta sig på att förbättra villkoren för de lågavlönade. Löneökningarna bör fördelas som kronotalpslag för att ge en bättre fördelningsprofil. Genom att införa en sådan ordning på hela den statliga arbetsmarknaden kan den bli vägledande för övriga avtalsområden. Utskottet tillstyrker med det anförda motionerna Fi212 yrkande 4 och A17 yrkande 6.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *inriktning av den statliga lönepolitiken*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Fi212 yrkande 4 och 1989/90:A17 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

25. Utgiftsram för förvaltningskostnader (mom. 12)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 61 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "Fi204 yrkande 6" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning. Senast i kompletteringspropositionen bör regeringen lägga fram förslag om en utgiftsram för

förvaltningskostnader. Den avreglering och minskade detaljstyrning av anslagen som är en förutsättning för utgiftsramen bör genomföras så snart som möjligt. Utskottet tillstyrker med det anförda motion Fi204 yrkande 6.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *utgiftsram för förvaltningskostnader*
att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi204 yrkande 6 och med anledning av vad som anförs i proposition 1989/90:100 bilaga 1 mom. 12 (avsnitt 9) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

26. Statsskuldspolitiken (mom. 13)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 62 börjar med "Som framgått" och på s. 63 slutar med "Fi204 yrkande 7" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill med anledning härav anföra följande.

Det framställs ibland som önskvärt att med hjälp av budgetöverskott amortera ned statsskulden. Därmed skulle ju räntekostnaden på statsbudgetens utgiftssida så småningom försvinna. Utskottet anser, i likhet med vad som anförs i motion Fi204 (m), att en snabb återbetalning av statsskulden inte är något eftersträvansvärt. Det skulle innebära att medborgarna under några år fick underkasta sig extra höga skatter för att någon gång i framtiden kunna åtnjuta desto lägre skatter. Det bör observeras att balans i statsbudgeten i förening med ekonomisk tillväxt betyder att skuld tjänstskostnaderna minskar i betydelse för varje år.

Statens sedan någon tid sjunkande upplåningsbehov skapar paradoxalt nog vissa problem för riksgäldskontoret. Det är svårt att försörja penning- och obligationsmarknaderna med erforderlig mängd statsskuldsväxlar och riksobligationer. En annan konsekvens är att statsskuldens räntebindningstid förkortas.

I planeringen för år 1990 förutses totalt sett inte något nämnvärt behov av nettoupplåning. Därmed kan förskjutningen bort från statsskuldsväxlar och riksobligationer förutses fortsätta. Detta är olyckligt, eftersom dessa upplåningsformer fungerar smidigt och är kostnadseffektiva.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att riksgäldskontoret iakttar återhållsamhet med utgivande av nya spar- och premieobligationer.

Utskottet anser vidare att allemanssparandet har flera nackdelar som upplåningsform för staten. Bl.a. bestäms upplåningens omfattning inom politiskt givna ramar av spararna/långivarna och står alltså utanför riksgäldskontorets kontroll, vilket är särskilt allvarligt, eftersom inlåningen i princip är *a vista*. I dagsläget, när det offentliga sparandet visar ett stort överskott och de icke-finansiella företagen till följd av ökade investeringar har ett negativt sparande, bör det skattegynnade sparandet i stället styras till näringslivet. Enligt utskottets

mening bör således allemanssparandet avvecklas som statlig upplåningsform. Däremot är det angeläget att stödja sparande i allemansfond, liksom att stimulera långsiktigt sparande i bank och försäkring, varifrån medlen kan kanaliseras till produktiva investeringar.

Statens upplåning utomlands fungerar enligt utskottets mening smidigt. Normen att staten inte skall låna i utlandet bör, som framhålls i finansplanen, ligga fast. Utskottet anser att den skall tolkas i enlighet med den nu föreslagna omformuleringen att staten inte skall nettolåna i utländsk valuta. Däremot kan det inte vara rimligt att riksgäldskontoret i en tid av växande bytesunderskott skall amortera ned statens utlandsskuld. Detta skulle medföra en avsevärd höjning av statens upplåningskostnader. I stället för att låna kort utomlands till en relativt låg ränta får man betala väsentligt mer för inhemsk upplåning mot statsskuldsväxlar, vilka köps av svenska företag som lånar utomlands och tillgodogör sig mellanskillnaden.

Vad utskottet anfört om statsskuldspolitiken med anledning av motion Fi204 yrkande 7 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *statsskuldspolitiken*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi204 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

27. Statsskuldspolitiken (mom. 13, motiveringen)

Carl Frick (mp) anser att den del av utskottets yttrande på s. 63 som börjar med "Vad gäller" och slutar med "utländsk valuta" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med vad som anförs i motion Fi204 (m) att upplåningen utomlands fungerar smidigt. Utskottet ställer sig också bakom normen att Sverige inte skall nettolåna utomlands. Det förefaller emellertid inte rimligt när bytesbalansen visar ett växande underskott att staten, som föreslås i finansplanen, skall amortera ned utlandsskulden. Det medför att statens upplåningskostnader stiger.

28. Kreditpolitiken (mom. 14)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 64 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet ser mycket positivt på den avreglering som ägt rum på kreditmarknaden sedan början av 1980-talet. En väl fungerande kreditmarknad har stora fördelar från effektivitetssynpunkt. Enligt utskottet bör också återstående rester av kreditregleringen, som förbudet mot realränte/indexlån, avlägsnas. Förbudet kan kringgås på olika sätt,

vilket visar att även denna reglering är ineffektiv. Utskottet delar vidare den uppfattning som redovisas i motion Fi204 (m) att kassa-kravsmedel hos riksbanken bör berättiga till skäligen ränteersättning.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 64 börjar med "Utskottet delar" och på s. 65 slutar med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer till viss del med vad som anförs i motionerna Fi213 och Fi607 om skattereformens negativa effekter på bl.a. boendekostnaderna men anser att även motionärernas skatteförslag har vissa brister i dessa avseenden. Utskottet anser t.ex. att full avdragsrätt skall gälla för ränteutgifter som avser eget boende.

Vad gäller avvägningen mellan finanspolitiken och penningpolitiken anser utskottet i likhet med vad som anförs i motion F204 (m) att finanspolitiken bör ha en icke-interventionistisk uppläggning, vilket innebär att kortsiktiga justeringar av stabiliseringspolitiken främst kommer att åvila penningpolitiken. Inom de ramar som sätts av målet om en fast växelkurs gäller det då att påverka likviditet och räntenivå så att inflation och arbetslöshet hålls nere. Eftersom ränteutvecklingen i hög grad styrs av marknadskrafter, blir förändringar av penningmängden genom marknadsoperationer det främsta instrumentet. Penningpolitiska åtgärder får effekt betydligt snabbare än finanspolitiska ingrepp, vilket minskar risken för felaktig tidsanpassning.

Utskottet anser att finanspolitiken i stort sett är i balans och att den bör inriktas på långsiktiga mål, varvid konjunkturella svängningar endast bör få påverka takten i förändringarna. På penningpolitiken faller då att motverka smärre uppkommande störningar av kortsiktig natur. Det anförda innebär att utskottet inte kan tillstyrka motionerna Fi607 yrkande 1 och Fi213 yrkande 5.

Vad utskottet anfört med anledning av motion Fi204 yrkande 8 i här berörd del bör riksdagen som sin mening ge fullmäktige i riksbanken till känna.

dels att utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

14. *beträffande kreditpolitiken*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi204 yrkande 8 i berörd del samt med avslag på motionerna 1989/90:Fi213 yrkande 5 och 1989/90:Fi607 yrkande 1 som sin mening ger fullmäktige i riksbanken till känna vad utskottet anfört,

29. Kreditpolitiken (mom. 14)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 64 börjar med "Vad gäller" och på s. 65 slutar med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen som framförs i motionerna Fi213 (c) och Fi607 (c) att penningpolitiken fått bära en alltför stor del av bördan i stabiliseringspolitiken. Det har lett till oacceptabelt höga räntenivåer. Utskottet anser därför att finanspolitiken måste ta en

större del av bördan. Finanspolitiken måste därför stramas åt, främst genom minskningar av de statliga utgifterna. Vidare bör hushållssparandet stimuleras genom att privata investeringskonton införs. Detta är nödvändigt för att få ned räntan och därmed sänka boendekostnaderna och underlätta investeringsverksamheten. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Fi213 yrkande 5 och Fi607 yrkande 1 bör riksdagen som sin mening ge regeringen och fullmäktige i riksbanken till känna.

dels att utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *kreditpolitiken*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Fi213 yrkande 5 och 1989/90:Fi607 yrkande 1 samt med avslag på motion 1989/90:Fi204 yrkande 8 i berörd del som sin mening ger regeringen och fullmäktige i riksbanken till känna vad utskottet anfört,

30. Kreditpolitiken (mom. 14, motiveringen)

Anne Wibble och Lars De Geer (båda fp) anser att den del av utskottets yttrande på s. 64 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "kunna försvagas" bort ha följande lydelse:

Utskottet har tidigare framhållit att kassakravet inte skall ses som en placeringsform utan som ett kreditpolitiskt medel. Frågan om ränta på kassakravsmedel bör därför provas av riksbanken på penningpolitiska grunder.

I den kreditpolitiska lagstiftningen återstår efter de senare årens avreglering ett förbud, nämligen mot realräntelån/indexlån. Utskottet kan inte ansluta sig till kravet i motion Fi204 om omedelbart avskaffande av detta förbud, men vill inte heller utesluta att ett sådant avskaffande skulle vara av intresse t.ex. för att finna mer ändamålsenliga former för bostadsfinansieringen. Utskottet utgår från att riksbanken utan några särskilda uttalanden från riksdagen gör sådana överväganden.

31. Kreditpolitiken (mom. 14, motiveringen)

Carl Frick (mp) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 64 börjar med "Vad gäller" och på s. 65 slutar med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning om skattereformens effekter på räntenivån och boendekostnaderna som framförs i motionerna Fi213 (c) och Fi607 (c). En annan viktig faktor, som motionärerna helt bortser från, är de effekter som avregleringen på kredit- och valutamarknaderna har haft på räntenivån. Dessa avregleringar har lett till en hejdlös kreditexpansion som dels drivit på privatkonsumtionen och resursförbrukningen, dels orsakat en riskfylld skuldsättning hos många hushåll. Det sistnämnda förhållandet har förvärrats av de höga ränteni-

våerna. Utskottet anser därför att olika kreditpolitiska medel som t.ex. räntereglering och utlåningstak bör tas i anspråk för att ta ned räntorna till rimlig nivå. Utskottet anser inte att dessa frågor har uppmärksamats tillräckligt i motionerna Fi213 yrkande 5 och Fi607 yrkande 1, varför de avstyrks av utskottet.

32. Valutapolitiken (mom. 15)

Lars-Ove Hagberg (vpk) och Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 65 börjar med "Möjligheterna att" och på s. 66 slutar med "A17 yrkande 7" bort ha följande lydelse:

Totalavregleringen av valutarestriktionerna har inneburit en fullständig kapitulation för de internationella kommersiella krafterna. De fria kapitalflödena har tvingat Sverige till ett högt ränteläge. Det finns anledning att ompröva de liberaliseringar som genomförts i Sverige. Framför allt bör utflyttning av svenska företag och sysselsättningstillfällen styras på ett för Sverige samhällsekonomiskt acceptabelt sätt. Den slumrande valutalagstiftningens alla möjligheter bör utnyttjas för ett verkligt samhällsinflytande över den ekonomiska internationaliseringsprocessen. Kapitalrörelserna bör styras och begränsas.

Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Fi207 (mp) yrkande 1, Fi212 yrkande 7 och A17 yrkande 7 bör riksdagen som sin mening ge regeringen och fullmäktige i riksbanken till känna.

dels att utskottets hemställan under 15 bort ha följande lydelse:

15. beträffande *valutapolitiken*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Fi207 yrkande 1, 1989/90:Fi212 yrkande 7 och 1989/90:A17 yrkande 7 som sin mening ger regeringen och fullmäktige i riksbanken till känna vad utskottet anfört.

33. Närmare samarbete med EMS (mom. 16)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m) och Lars De Geer (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 66 börjar med "Vad gäller" och på s. 67 slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill med anledning härav anföra följande. Det europeiska monetära systemet (EMS) trädde i funktion i mars 1979. Dess syfte är att upprätta ett närmare samarbete, som leder till en zon av monetär stabilitet i Europa. EMS efterträdde den s.k. valutaormen som efter Bretton-Woods-systemets sammanbrott fungerat under perioden 1972—1978. Samarbetet vilar på ett avtal mellan deltagarländernas centralbanker. Det är således inte någon del av EG-systemet, som

utgör en samverkan mellan nationer. Enligt ett rådsbeslut i oktober 1985 är det inte nödvändigt att vara medlem av EG för att delta i EMS.

Utskottet delar uppfattningen i motionerna Fi204 och Fi211 att valutaregleringens slopande gör det naturligt att överväga frågan om Sveriges valutapolitiska regim. Målet är och förblir en fast växelkurs. Sedan ett tiotal år tillbaka anges denna i förhållande till en korg av utländska valutor. I praktiken har emellertid den svenska kronans värde påverkats av de stora kurssvängningarna för dollarn, som dessutom har givits dubbel vikt i korgen. EMS erbjuder en fastare punkt att anknyta kronan till. Genom en EMS-anknytning skulle Sverige ytterligare markera att inflationsmål och valutakursnormer måste tas på allvar. Vi skulle också kunna erhålla del av det stöd som centralbankerna i EMS-länderna ger varandras valutor om behov uppkommer.

Som framhålls i motionerna Fi204 (m) och Fi211 (fp) innebär inte detta att problemen löses i den svenska ekonomin. Men om den ekonomiska politiken i övrigt ges rätt inriktning, kan ett sådant steg ge ett värdefullt bidrag för att hålla tillbaka inflationen. För t.ex. Frankrike, där inflationen tidigare varit hög, har deltagandet i valutasamarbetet framtvingat ett större engagemang i kampen mot inflationen.

Det anförda innebär att utskottet inte kan ställa sig bakom vad som anförs i motion Fi207 yrkandena 2 och 3. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Fi204 yrkande 8 i berörd del och Fi211 yrkande 3 bör riksdagen som sin mening ge regeringen och fullmäktige i riksbanken till känna.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *närmare samarbete med EMS*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Fi204 yrkande 8 i berörd del och 1989/90:Fi211 yrkande 3 samt med avslag på motion 1989/90:Fi207 yrkandena 2 och 3 som sin mening ger regeringen och fullmäktige i riksbanken till känna vad utskottet anfört,

34. Närmare samarbete med EMS (mom. 16)

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 66 börjar med "Vad gäller" och på s. 67 slutar med "Fi211 yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Sveriges utrikeshandel sker till ca 50 % med EG-länder. Utskottets slutsats härav är att den redan höga graden av beroende inte bör höjas ytterligare. Det är snarare logiskt att prioritera förbindelser med andra länder och marknader. Detta understryks av EG-ländernas påtagliga inre svårigheter. De tyngs av överproduktion och massarbetslöshet. Utvecklingen av svensk utrikeshandel bör därför snarare ske med

marknader utanför EG: Förenta Staterna, Canada, Östeuropa, EFTA-länderna, Asien och övriga delar av tredje världen. Sårbarheten för Sverige blir mindre med mer mångsidiga kontakter.

1989/90:FiU20
Reservationer

Sverige bör enligt utskottets mening som alternativ till EG-harmonisering sätta ett alleuropeiskt perspektiv. Friare handel samt ekonomiskt och kulturellt samarbete mellan alla europeiska länder måste eftersträvas. Endast med en sådan inriktning av Europapolitiken gynnas avspänning och fred.

En ensidig anpassning till förhållandena inom EG riskerar att bli en anpassning till de kommersiella intressena, den konservativa politiken och till långtgående överutnyttjande av såväl människor som natur.

Utskottet vill med bestämdhet avvisa en politik som innebär att Sverige avsäger sig sitt nationella oberoende och ingår i en valutaunion med EG, med gemensam centralbank och gemensam valuta, s.k. ecu. Utskottet ställer sig därmed bakom de krav som framförs i motion Fi207 yrkandena 2 och 3 samt avstyrker motionerna Fi204 yrkande 8 i berörd del och Fi211 yrkande 3.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *närmare samarbete med EMS*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi207 yrkandena 2 och 3 samt med avslag på motionerna 1989/90:Fi204 yrkande 8 i berörd del och 1989/90:Fi211 yrkande 3 som sin mening ger regeringen och fullmäktige i riksbanken till känna vad utskottet anfört,

35. Kassakrav för finansbolag och andra kreditinstitut (mom. 17)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 67 börjar med "Utskottet vill" och på s. 68 slutar med "motion Fi205" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärens uppfattning att det är orationellt att upplåningsrutinerna inom finansbolagskoncernerna skall behöva ändras på grund av utformningen av kassakravsbestämmelserna. Det motverkar de allmänna rationaliseringssträvanden som såväl de berörda företagen som myndigheterna eftersträvar. Riksbanken bör ändra bestämmelserna så att kassakraven omfattar finansbolagskoncernen och inte det enskilda finansbolaget.

Vad utskottet anfört med anledning av motion Fi205 bör riksdagen som sin mening ge fullmäktige i riksbanken till känna.

dels att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *kassakrav för finansbolag och andra kreditinstitut*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi205 som sin

mening ger fullmäktige i riksbanken till känna vad utskottet anfört,

1989/90:FiU20
Reservationer

36. Betalningsvillkor vid kreditköp (mom. 18)

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 68 som börjar med "Regeringen bemyndigades" och slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med vad som anförs i motion Fi48 (mp) att en åtstramning måste ske i syfte att dämpa efterfrågan inom landet. Därigenom skulle inflationstrycket minska, importen hållas tillbaka, marknadsröntorna dras nedåt och inte minst skulle resursförbrukningen och belastningen på miljön minska. Som ett led i en åtstramningspolitik bör, enligt utskottet, ingå skärpta betalningsvillkor vid kreditköp. Det bör verksamt kunna bidra till att hålla tillbaka den privata konsumtionen. Utskottet tillstyrker mot denna bakgrund motion Fi48 yrkande 24 som kräver att kontoinnehavaren skall betala minst 80 % av det kreditbelopp som tagits i anspråk närmast föregående månad.

dels att utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. beträffande *betalningsvillkor vid kreditköp*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi48 yrkande 24 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

37. Höjningen av dryckesskatten (mom. 20)

Anne Wibble (fp), Gunnar Björk (c), Lars De Geer (fp) och Ivar Franzén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 69 som börjar med "I likhet" och slutar med "inte påkallat" bort ha följande lydelse:

Den prishöjning på alkoholområdet som föreslås i propositionen ligger på samma nivå som den som genomfördes i juni förra året och motsvarar i stort sett förändringarna i penningvärdet. Att denna och de närmast föregående skattejusteringarna varit otillräckliga framgår inte minst av att försäljningen av alkoholhaltiga drycker har ökat under de senaste åren.

En så begränsad prisjustering som nu föreslås bidrar inte till att begränsa den alltför höga alkoholkonsumtionen.

Som anförs i flera motioner bör man genomföra sådana skattehöjningar på alkoholdryckerna att dessa fördyras jämfört med livsmedel och andra konsumtionsvaror. I *motionerna Fi44* av Gunnar Björk m.fl. (c), *Sk683* av Bengt Westerberg m.fl. (fp) och *Sk694* av Karin Israelsson m.fl. (c) föreslås att dryckesskatten höjs motsvarande en prishöjning på 10 %. En sådan höjning är enligt utskottets uppfattning väl avvägd. Förslag om höjningar av ungefär samma omfattning förs

också fram i *motionerna Sk615* av Karin Israelsson (c) och *Sk692* av Evert Svensson (s), där man förespråkar höjningar på 3–5 % över konsumentprisindex.

Lämpligheten av en höjning av alkoholpriserna bör bedömas med hänsyn till utvecklingen i stort på alkoholområdet, till andra allmänna aspekter och till faran för skadeverkningar bl.a. i form av ökad hemtillverkning. Med hänsyn härtill bör en höjning av den omfattning som förordas i *motionerna Fi48* och *Sk392* av Inger Schörling m.fl. (mp) samt *Sk684* av Anita Stenberg m.fl. (mp) inte komma till stånd.

Höjningen av dryckesskatten bör i avvaktan på resultatet av den nu pågående utredningen om alkoholbeskattningen utformas som en höjning av grundavgiften. Detta överensstämmer med de krav på en mer alkoholrelaterad beskattning som framförs i bl.a. *motionerna Sk683* (fp) och *Sk648* (c). Med det anförda tillstyrker utskottet *motionerna Fi44* (c) yrkande 1, *Sk683* (fp) och *Sk694* (c) yrkande 1. Med den ändring som föranleds härav tillstyrker utskottet också förslagen i propositionen.

dels att utskottets hemställan under 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *höjningen av dryckesskatten*

att riksdagen med bifall till *motionerna 1989/90:Fi44* yrkande 1, *1989/90:Sk683* och *1989/90:Sk694* yrkande 1 samt med anledning av *motionerna 1989/90:Sk615* och *1989/90:Sk692* och med avslag på *motionerna 1989/90:Fi48* yrkande 6 i berörd del, *1989/90:Sk392* yrkande 19 i berörd del, *1989/90:Sk444* yrkande 8 i berörd del och *1989/90:Sk684* yrkande 2 antar i proposition *1989/90:114* bilaga 1 mom. 1 framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1977:306) om dryckesskatt med

dels den ändringen i fråga om 10 § att grundavgiften skall utgöra per liter spritdrycker 1 krona 40 öre för varje hel volymprocent alkohol, starkvin 22 kronor 50 öre, lättvin med en alkoholhalt över 7 volymprocent 9 kronor 60 öre, annat lättvin 12 kronor 40 öre,

dels den ändringen i fråga om 11 § att skatten skall utgå per liter med 3 kronor 30 öre för öl och med 12 kronor 40 öre för starköl,

38. Höjningen av dryckesskatten (mom. 20)

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 69 som börjar med "Finansutskottet vill" och slutar med "inte påkallat" bort ha följande lydelse:

Med hänsyn till de stora sociala problem och sjukvårdskostnader som orsakas av alkoholkonsumtion bör en real skattehöjning ske på detta område. Som föreslås i *motionerna Fi48*, *Sk392* och *Sk684* från miljöpartiet bör skatten på spritdrycker av denna anledning höjas med 40 % och skatten på vin och på maltdrycker med 20 %. Utskottet

tillstyrker alltså en skattehöjning av denna omfattning, vilken verkningfullt kan bidra till att båda strama åt ekonomin och begränsa alkoholkonsumtionen och dessutom verksamt bidra till att minska vårdkostnaderna och de offentliga utgifterna. I avvaktan på resultatet av den utredning som nu pågår om beskattningens tekniska utformning bör höjningen på vanligt sätt tas ut genom ändringar av grundavgifterna. Utskottet tillstyrker således motionerna Fi48 (mp) yrkande 6 och Sk392 (mp) yrkande 19, båda i berörd del, samt Sk684 (mp) yrkande 2. Med den ändring som föranleds härav tillstyrks förslagen i propositionen medan övriga motioner rörande alkoholbeskattningens höjd avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 20 bort ha följande lydelse:

20. *beträffande höjningen av dryckesskatten*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Fi48 yrkande 6 i berörd del, 1989/90:Sk392 yrkande 19 i berörd del och 1989/90:Sk684 yrkande 2 samt med avslag på motionerna 1989/90:Fi44 yrkande 1, 1989/90:Sk444 yrkande 8 i berörd del, 1989/90:Sk615, 1989/90:Sk683, 1989/90:Sk692 och 1989/90:Sk694 yrkande 1 antar i proposition 1989/90:114 bilaga 1 mom. 1 framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1977:306) om dryckesskatt med

dels den ändringen i fråga om 10 § att grundavgiften skall utgöra per liter spritdrycker 1 krona 92 öre för varje hel volymprocent alkohol, starkvin 23 kronor 70 öre, lättvin med en alkoholhalt över 7 volymprocent 10 kronor, annat lättvin 12 kronor 40 öre, och att procentavgiften för vin skall utgöra 41 % av detaljhandelspriset,

dels den ändringen i fråga om 11 § att skatten skall utgå per liter med 2 kronor 70 öre för öl och med 12 kronor 40 öre för starköl,

39. Höjningen av dryckesskatten (mom. 20, motiveringen)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser att den del av utskottets yttrande på s. 69 som börjar med "Finansutskottet vill" och slutar med "dessa varor" bort ha följande lydelse:

I propositionen föreslås en höjning av dryckes- och tobaksskatterna med hänvisning till att efterfrågan behöver dämpas. Utskottet delar inte uppfattningen att detta är ett motiv för att höja alkoholskatterna. Som åstramningsåtgärd är förslaget behäftat med den nackdelen att det verkar prisuppdrivande. Det går naturligtvis inte att bekämpa inflationen med prishöjningar. Däremot är utskottet berett att av alkohol- och hälsopolitiska skäl med hjälp av skatteförändringar låta priset på dryckes- och tobaksvaror öka så att det i stort sett följer konsumentprisindex.

40. Beskattning efter alkoholhalt (mom. 21)

1989/90:FiU20
Reservationer

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 70 som börjar med "Som nämnts" och slutar med "Svenson (m) yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Målet för alkoholpolitiken är att minska den totala alkoholkonsumtionen och att få till stånd en övergång till konsumtion av svagare alkoholdrycker. Det är därför angeläget att den utredning som för närvarande ser över frågor rörande alkoholbeskattningen skyndsamt utarbetar ett förslag till ny beskattning som mer konsekvent utgår från dryckernas alkoholhalt och att ett förslag med denna inriktning snarast föreläggs riksdagen.

dels att utskottets hemställan under 21 bort ha följande lydelse:

21. beträffande *beskattning efter alkoholhalt*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sk617 yrkande 1 och med anledning av motionerna 1989/90:Sk648 och 1989/90:Sk659 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om ett förslag till ändrad beskattning av alkohol,

41. Införande av en ny skatteklass för öl (mom. 22)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 70 som börjar med "I fyra motioner" och slutar med "Svenson (m) yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Enligt finansutskottets mening är det också angeläget att man, som anförs i fyra av de aktuella motionerna, inför en ny skatteklass för öl med en alkoholstyrka mellan folkölet och det nuvarande starkölet. En lämplig avvägning är 7:50 kr. per liter för starköl med en alkoholstyrka på högst 3,6 viktprocent. Därmed skapas förutsättningar för ett kvalitetsöl som i fråga om alkoholstyrka och beskattning kommer att ligga mitt emellan folkölet och det nuvarande starkölet. Öl i den nya skatteklassen bör försäljas endast på Systembolaget.

Utskottet tillstyrker alltså motionerna Fi45 (m) yrkande 3, Sk617 (m) yrkande 2 och Sk659 (m) yrkande 2. Utskottets ställningstagande innebär samtidigt att motion Sk649 (s) blir tillgodosedd.

dels att utskottets hemställan under 22 bort ha följande lydelse:

22. beträffande *införande av en ny skatteklass för öl*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Fi45 yrkande 3, 1989/90:Sk617 yrkande 2 och 1989/90:Sk659 yrkande 2 samt med anledning av motion 1989/90:Sk649 hos regeringen begär förslag om en ny skatteklass för öl i enlighet med vad utskottet anfört,

42. Höjningen av tobaksskatten (mom. 24)

1989/90:FiU20
Reservationer

Anne Wibble och Lars De Geer (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 70 börjar med "Enligt finansutskottets" och på s. 71 slutar med "inte påkallat" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i flera motioner är det av många skäl angeläget att begränsa tobakskonsumtionen och därmed också de svåra skadeverkningar som tobaksröken medför både för dem som röker och för andra. Den i propositionen föreslagna skattehöjningen innebär att priset på dessa varor i stort sett kommer att följa den allmänna prisutvecklingen. Detta är inte tillräckligt för att påverka konsumtionen i önskvärd riktning. I motion Sk638 av Daniel Tarschys m.fl. (fp) föreslås att man nu bör börja ta igen den priseftersläpning som uppkommit sedan år 1970. I enlighet härmed bör den i propositionen föreslagna skattehöjningen fördubblas.

Med det anförda tillstyrker utskottet motion Sk638 (fp) och propositionen med den ändring som föranleds härav. Utskottets ställningstagande tillgodoser därmed i allt väsentligt också förslaget i motion Sk682 (c). Övriga motioner som tar upp frågan om tobaksskattens höjd avstyrks av utskottet.

dels att utskottets hemställan under 24 bort ha följande lydelse:

24. beträffande höjningen av tobaksskatten

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sk638 och med anledning av motionerna 1989/90:Sk682 samt med avslag på motionerna 1989/90:Fi48 yrkande 6 i berörd del, 1989/90:Sk392 yrkande 19 i berörd del, 1989/90:Sk444 yrkande 8 i berörd del och 1989/90:Sk620 yrkande 1 antar i proposition 1989/90:114 bilaga 1 mom. 2 framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1961:394) om tobaksskatt med den ändringen att 2 § skall ha följande lydelse.

För tobaksvaror utgår skatten med nedan angivna, i förhållande till varans myckenhet bestämda belopp, nämligen:

Cigarrer och cigariller

grupp I	t. o. m.	1,7 gram	16,0 öre per styck
" II	över	1,7 t. o. m. 3,0 gram	21,0 öre per styck
" III	"	3,0 " 5,0 gram	25,0 öre per styck
" IV	"	5,0 gram	35,0 öre per styck

Cigaretter

grupp I	t. o. m.	0,85 gram	52,0 öre per styck
" II	över	0,85 t. o. m. 1,20 gram	60,0 öre per styck
" III	"	1,20 " 1,55 gram	66,0 öre per styck
" IV	"	1,55 " 1,90 gram	72,0 öre per styck
" V	"	1,90 gram	77,0 öre per styck

Röktobak 183 kr per kg

Tuggtobak 59 kr per kg

Snus 33 kr per kg

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 70 börjar med "Enligt finansutskottet" och på s. 71 slutar med "inte påkallat" bort ha följande lydelse:

Liksom fallet är med alkoholkonsumtionen förorsakar tobaksrökningen stora skadeverkningar och sjukvårdskostnader. Med hänsyn härtill bör en kraftig skatteköjning genomföras också på detta område. Som föreslås i motionerna Fi48, Sk392 och Sk684 från miljöpartiet bör skatten för tobak höjas med 40 %. Utskottet tillstyrker alltså en skatteköjning av denna omfattning.

Motionerna Fi48, Sk392 och Sk684 bör alltså bifällas. Med den ändring som föränleds härav tillstyrks förslagen i propositionen.

dels att utskottets hemställan under 24 bort ha följande lydelse:

24. beträffande *höjningen av tobaksskatten*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Fi48 yrkande 6 i berörd del, 1989/90:Sk392 yrkande 19 i berörd del och 1989/90:Sk620 yrkande 1 samt med avslag på motionerna 1989/90:Sk638, 1989/90:Sk444 yrkande 8 i berörd del och 1989/90:Sk682 antar i proposition 1989/90:114 bilaga 1 mom. 2 framlagt förslag till lag om ändring i lagen om tobaksskatt med den ändringen att 2 § skall ha följande lydelse.

För tobaksvaror utgår skatten med nedan angivna belopp, nämligen:

Cigarrer och cigariller		
grupp I	t. o. m. 1,7 gram	19,0 öre per styck
" II	över 1,7 t. o. m. 3,0 gram	25,0 öre per styck
" III	" 3,0 " 5,0 gram	30,0 öre per styck
" IV	" 5,0 gram	42,0 öre per styck
Cigaretter		
grupp I	t. o. m. 0,85 gram	61,5 öre per styck
" II	över 0,85 t. o. m. 1,20 gram	71,5 öre per styck
" III	" 1,20 " 1,55 gram	78,5 öre per styck
" IV	" 1,55 " 1,90 gram	85,5 öre per styck
" V	" 1,90 gram	91,0 öre per styck
Röktobak		217 kr per kg
Tuggtobak		70 kr per kg
Snus		39 kr per kg

44. Avgift till information om tobakens skadeverkningar (mom. 26)

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 71 som börjar med "Förslaget om" och slutar med "m.fl. (m, s, fp, c, vpk, mp)" bort ha följande lydelse:

Tobakskonsumtionen orsakar stora skadeverkningar och höga sjukvårdskostnader. Detta problem tas upp i flera motioner och belyses i det betänkande som tobaksutredningen nu har avlämnat. Av många skäl behövs en rad kraftfulla åtgärder i syfte att nedbringa denna onödiga och skadliga konsumtion. En åtgärd i denna riktning är att förbättra informationen. Mot denna bakgrund bör regeringen överväga att ta ut en avgift som motsvarar 2,5 öre per cigarett för att intensifiera och bekosta de insatser som behövs. De yrkanden i detta hänseende som framställs i motionerna Sk620 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) och Sk695 av Elisabeth Fleetwood m.fl. (m, s, fp, c, vpk, mp) bör alltså bifallas.

dels att utskottets hemställan under 26 bort ha följande lydelse:

26. *beträffande avgift till information om tobakens skadeverkningar*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Sk620 yrkande 3 och 1989/90:Sk695 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en informationsavgift på 2,5 öre per cigarett,

45. Försäljning och införsel av taxfreevaror (mom. 28)

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 72 som börjar med "Finansutskottet har" och slutar med "m.fl.: (mp) yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Sverige har ställt sig bakom de av WHO uppställda målen om en väsentlig begränsning av alkohol- och tobakskonsumtionen. I överensstämmelse härmed bör Sverige engagera sig i en samordnad insats mot alkohol och tobak. Som en bland många åtgärder bör regeringen i detta arbete ingripa mot utlandsresenärernas skattefria införsel av dessa varor. Socialstyrelsen har på alkoholområdet lagt fram ett förslag som kan ligga till grund för dessa insatser.

Vad utskottet här anfört i frågan om *försäljning och införsel av taxfreevaror* innebär att utskottet tillstyrker *motionerna Sk620* (mp) yrkande 2, *Sk652* (fp), *Sk678* (fp) och *Sk684* (mp) yrkande 1.

dels att utskottets hemställan under 28 bort ha följande lydelse:

28. *beträffande försäljning och införsel av taxfreevaror*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Sk620 yrkande 2 och 1989/90:Sk684 yrkande 1 samt med anledning av motionerna 1989/90:Sk652 och 1989/90:Sk678 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om åtgärder mot taxfreeförsäljningen,

46. Tulltaxelagen (mom. 29)

Under förutsättning av bifall till reservationerna 37 och 42

Anne Wibble och Lars De Geer (båda fp) anser att utskottets hemställan under 29 bort ha följande lydelse:

29. beträffande *tulltaxelagen*

att riksdagen antar i proposition 1989/90:114 bilaga 1 mom. 3 framlagt förslag till lag om ändring i tulltaxelagen (1987:1068) med

dels den ändringen av Anm. till 22 kap. Drycker, sprit och ättika att tull skall utgå med följande belopp per liter:

Spritdrycker enligt tulltaxenr 22.08	220:–
Vin:	
mousserande eller med en alkoholhalt överstigande 15 volymprocent	68:–
ej mousserande, med en alkoholhalt om 7 men inte 15 volymprocent	34:–
ej mousserande, med en alkoholhalt om högst 7 volymprocent	17:–
Starköl	17:–

dels den ändringen av Anm. till 24 kap. Tobak samt varor tillverkade av tobaksersättning att tull skall utgå med följande belopp:

Cigarrer och cigariller

vikt högst 3 g per styck

vikt högre än 3 g per styck

Cigaretter

vikt högst 0,85 g per styck

vikt högre än 0,85 men högst 1,20 g per styck

vikt högre än 1,20 g per styck

Andra slag av färdiga tobaksvaror

47. Tulltaxelagen (mom. 29)

Under förutsättning av bifall till reservation 37

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser att utskottets hemställan under 29 bort ha följande lydelse:

29. beträffande *tulltaxelagen*

att riksdagen antar i proposition 1989/90:114 bilaga 1 mom. 3 framlagt förslag till lag om ändring i tulltaxelagen (1987:1068) med den ändringen av Anm. till 22 kap. Drycker, sprit och ättika att tull skall utgå med följande belopp per liter:

Spritdrycker enligt tulltaxenr 22.08	220:—
Vin:	
mousserande eller med en alkoholhalt överstigande 15 volymprocent	68:—
ej mousserande, med en alkoholhalt om 7 men inte 15 volymprocent	34:—
ej mousserande, med en alkoholhalt om högst 7 volymprocent	17:—
Starköl	17:—

1989/90:FiU20
Reservationer

48. Tulltaxelagen

Under förutsättning av bifall till reservationerna 38 och 43

Carl Frick (mp) anser att utskottets hemställan under 29 bort ha följande lydelse:

29. beträffande tulltaxelagen

att riksdagen antar i proposition 1989/90:114 bilaga 1 mom. 3 framlagt förslag till lag om ändring i tulltaxelagen (1987:1068) med *dels* den ändringen av Anm. till 22 kap. Drycker, sprit och ättika att tull skall utgå med följande belopp per liter:

Spritdrycker enligt tulltaxenr 22.08	290:—
Vin:	
mousserande eller med en alkoholhalt överstigande 15 volymprocent	81:—
ej mousserande, med en alkoholhalt om 7 men inte 15 volymprocent	48:—
ej mousserande, med en alkoholhalt om högst 7 volymprocent	24:—
Starköl	24:—

dels den ändringen av Anm. till 24 kap. Tobak samt varor tillverkade av tobaksersättning att tull skall utgå med följande belopp:

Cigarrer och cigariller

vikt högst 3 g per styck	30 öre per styck
vikt högre än 3 g per styck	59 öre per styck

Cigaretter

vikt högst 0,85 g per styck	77 öre per styck
vikt högre än 0,85 men högst 1,20 g per styck	87 öre per styck
vikt högre än 1,20 g per styck	92 öre per styck
Andra slag av färdiga tobaksvaror	264:— per kg

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Gunnar Björk (c), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m), Lars De Geer (fp) och Ivar Franzén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 72 börjar med "Utskottet vill" och på s. 73 slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Löntagarfonderna är ett hot mot marknadsekonomin. De måste därför avskaffas. Avvecklingen skall tillgodose följande grundläggande krav:

1. Den skall vara definitiv.
2. Den får inte utsätta aktiebörsen för kraftig kurspress.
3. Den skall stärka möjligheterna att varaktigt uppnå en högre ekonomisk tillväxt i den svenska ekonomin.

Det första och viktigaste steget i avvecklingen bör vara att upphäva fondskatterna och att befria fondbyråkratin i form av styrelser och kanslier från dess arbetsuppgifter. Detta bör ske redan den 1 juli 1990.

Vinstskatten skall inte tas ut för år 1989 och senare, och den särskilda löneskatten på 0,2 % skall avvecklas per den 1 juli 1990.

Enligt utskottets mening bör löntagarfondernas tillgångar främst användas för att stimulera det frivilliga individuella sparandet i svensk ekonomi. Omvandlingen av fondernas tillgångar från kollektivt ägande till individuellt ägande bör ske på följande sätt:

- För alla som är berättigade att delta i allemanssparandet, drygt 6,5 miljoner personer, framräknas en andel i fondtillgångarna. Det exakta beloppet fastställs när fonderna skiftas ut. Värdet på varje andel maximeras dock till 1 200 kr.
- Fondandelarna utgår i form av en sparpremie till personer som under en tvåårsperiod efter avvecklingsbeslutet deltar i allemansfondssparandet. Berättigad till sparpremien blir den som under dessa år vid minst tolv tillfällen sparat sammanlagt 2 400 kr.

De medel som inte tas i anspråk för sparpremier bör användas för att på andra sätt stimulera tillväxten och sparandet i svensk ekonomi. Medel bör avsättas till fristående stiftelser med syfte att finansiera forskning vid främst universitet och högskolor, bl.a. miljöstrategisk forskning. De bör också användas för att stimulera ett långsiktigt bundet sparande till egen bostad eller för pensionsåldern. Någon del av fondmedlen kan också överföras till det egentliga ATP-systemet.

Genom att fondtillgångarna i första hand används för att stimulera individuellt riskvilligt sparande tas ett viktigt steg i riktning mot ett breddat enskilt ägande i näringslivet.

Preciseringen av hur fondmedlen slutligt skall skiftas bör bli föremål för utredning och beslut senast våren 1992. Fram till dess måste en interimistisk förvaltning ske. Utskottet anser att denna bör handhas av en särskild avvecklingsnämnd.

Eftersom avvecklingen skall vara definitiv kan utskottet inte godta det av miljöpartiet framförda förslaget om en alternativ användning av löntagarfondernas tillgångar i s.k. närfonder. Utskottet avstyrker därför motion Fi709 (mp).

Det är som utskottet ser det oroväckande, om än inte förvånande, att fler fondpropåer har förts fram från Landsorganisationen (LO). I en arbetsgrupp inom LO har sålunda väckts förslag till vidareutveckling av det kollektiva ägandet. Slutsatsen i arbetsgruppens rapport är att den svenska ekonomin behöver ett ökat offentligt sparande, vilket skall åstadkommas framför allt genom en rad nya fonder och genom expansion av AP-fonderna. Tidigare erfarenheter pekar mot att sådana tankar så småningom blir det socialdemokratiska partiets politik. Som framhålls i motion Fi710 bör riksdagen därför ge regeringen till känna att riksdagen med bestämdhet avvisar förslag om en fortsatt fonduppbyggnad.

I motion Fi603 (m) yrkande 9 framförs bl.a. kravet att riksdagen avskaffar de under våren 1989 införda reglerna om sociala avgifter på vinstandelar. Utskottet delar denna uppfattning och tillstyrker motion Fi603 i denna del.

dels att utskottets hemställan under 30 bort ha följande lydelse:

30. beträffande *löntagarfonder*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Fi603 yrkande 9, 1989/90:Fi706, 1989/90:Fi710 och 1989/90:Fi712 samt med avslag på motion 1989/90:Fi709 hos regeringen begär förslag om ett snabbt avskaffande av löntagarfonderna samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en ytterligare fonduppbyggnad och avskaffande av sociala avgifter på vinstandelssystem,

50. Löntagarfonder (mom. 30)

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 72 börjar med "Utskottet vill" och på s. 73 slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening krävs en förnyelse av det småskaliga och lokala näringslivet. Detta måste ges möjlighet att konkurrera på förmanliga villkor med dagens storskaliga näringsliv och dess alltmer anonyma ägande.

Miljöpartiet de gröna har i motion Fi709 lagt fram förslag om hur man skall komma till rätta med detta problem. Motionärerna vill att det i varje kommun skall inrättas en näringslivsfond (närfond). Sådana närfonder skall stimulera och underlätta uppbyggnaden av ett lokalt småskaligt näringsliv genom rådgivning, lågräntelån och förmedling av riskkapital osv. De skall också kunna hjälpa anställda att ta över ägandet i företag som skall säljas.

Ett system med närfonder kan som utskottet ser det verkningsfullt bidra till att stimulera utbyggnaden av ett småskaligt näringsliv över hela landet. Närfonder bör därför inrättas i varje kommun.

Fondernas kapital för utlåning skall huvudsakligen byggas upp genom att löntagarfondernas medel överförs till fonderna i form av kontanter eller värdepapper samt på sikt genom förräntning av kapitalet. På längre sikt kan det bli aktuellt att viss del av företagsskatten överförs till närfonderna. Därigenom kan det gamla storskaliga näringslivet medverka till att bygga upp en ekologiskt bättre näringslivsstruktur.

I likhet med miljöpartiet de gröna ser utskottet dessa fonder som ett viktigt led i arbetet med att få en levande landsbygd och för att kunna få i gång bra och miljövänlig produktion utanför storstäderna. Det är också viktigt att de tillgångar som finns i löntagarfonderna används till något mer konstruktivt än kapplöpningen på Stockholms fondbörs och nu också på utländska börser.

Vad utskottet här anfört om inrättande av närfonder och om finansieringen av fondernas verksamhet bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 30 bort ha följande lydelse:

30. *beträffande löntagarfonder*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi709 samt med avslag på motionerna 1989/90:Fi603 yrkande 9, 1989/90:Fi706, 1989/90:Fi710 och 1989/90:Fi712 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om inrättande och finansiering av närfonder,

51. Arbetsmiljöavgift m.m. (mom. 31)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m) och Lars De Geer (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 73 börjar med "På förslag" och på s. 74 slutar med "yrkande 8" bort ha följande lydelse:

Finansutskottet vill med anledning härav anföra följande. Det är angeläget att åtgärder vidtas för att förbättra arbetsmiljön och att insatser för rehabilitering görs för anställda med långvarigt nedsatt hälsa. Över huvud taget anser utskottet att åtgärder som nedbringat de anställdas sjukfrånvaro är viktiga. Det kan ske genom att man t.ex. inför en arbetsgivarperiod i sjukförsäkringen, så att arbetsgivarna får ett större ansvar för utvecklingen av sjukfrånvaron. Ett företag med låg sjukfrånvaro får därvid lägre kostnader än ett företag med hög, vilket ger ett incitament för att komma till rätta med problem som är förknippade med arbetsmiljön. Däremot bör man inte genom generellt höjda arbetsgivaravgifter eller genom andra åtgärder med motsvarande effekt försöka administrera bort arbetsmiljöproblemen.

Förra året höjdes arbetsgivaravgifterna med 1,5 procentenheter samtidigt som tvångssparandet infördes. Höjningen har förutsatts vara tillfällig och de medel som den nya löneskatten ger skall tillfalla den s.k. arbetslivsfonden.

En höjning av detta slag leder på kort sikt till att näringslivets möjligheter att försvara sina positioner på världsmarknaden försvagas. Arbetskraftsintensiva företag riskerar att drivas till friställningar, särskilt som lönekostnaderna ändå ökar kraftigt till följd av träffade avtal.

Mot bakgrund härav biträder utskottet de krav på en avveckling av arbetsgivaravgiften som framförs i motionerna Fi211 (fp) och Fi704 (m). Enligt utskottets mening bör avgiften snarast återkallas.

Mot bakgrund av vad utskottet här anfört och med hänsyn till den stora uppmärksamhet som arbetsmiljöfrågor för närvarande röner i olika sammanhang är det inte påkallat att riksdagen nu framför krav på ytterligare åtgärder inom detta område. Utskottet avstyrker därför motion Fi47 yrkande 8.

dels att utskottets hemställan under 31 bort ha följande lydelse:

31. beträffande *arbetsmiljöavgift m.m.*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Fi211 yrkande 4 och 1989/90:Fi704 yrkande 3 samt med avslag på motion 1989/90:Fi47 yrkande 8 beslutar upphäva lagen (1989:484) om arbetsmiljöavgift, samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

52. Arbetsmiljöavgift m.m. (mom. 31)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 74 som börjar med "Såsom utskottet" och slutar med "Fi47 yrkande 8" bort ha följande lydelse:

Skall arbetskraftsutbudet öka är det enligt utskottets mening av avgörande betydelse att man kommer till rätta med problemen på arbetsmiljöområdet. Antalet förtidspensionärer har under den socialdemokratiska regeringen ökat med ca 150 000 personer. Såsom påpekas i motion Fi47 (vpk) behövs det kraftfulla insatser för att minska utslagningen. I första hand gäller det att stärka de lokala fackliga organisationernas möjlighet att förbättra arbetsmiljön. Rehabiliteringsinsatser är nödvändiga och bra. Det bästa är dock om man genom förebyggande åtgärder kan motverka de grundläggande problem som förorsakar utslagningen. I enlighet med vad som föreslås i motion Fi47 (vpk) bör riksdagen således genom ett tillkännagivande påtala behovet av kraftfulla åtgärder på arbetsmiljöområdet.

dels att utskottets hemställan under 31 bort ha följande lydelse:

31. beträffande *arbetsmiljöavgift m.m.*

att riksdagen med avslag på motionerna 1989/90:Fi211 yrkande 4 och 1989/90:Fi704 yrkande 3 och med bifall till motion 1989/90:Fi47 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om behovet av kraftfulla åtgärder på

53. Avskaffande av obligatoriskt sparande (mom. 32)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m) och Lars De Geer (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 74 som börjar med "De skäl" och slutar med "Fi605 yrkande 9" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna att tvångssparandet inte är en verkningfull åtgärd i stabiliseringspolitiskt hänseende. Det är främst hushåll med dålig kreditvärdighet eller som saknar sparmedel som drabbas av åtstramningen, vilket är fördelningspolitiskt olämpligt. Utskottet anser att den finanspolitiska åtstramningen i stället borde inriktas på minskningar av de offentliga utgifterna och en väsentlig sänkning av marginalskatterna. Utskottet anser således att tvångssparandet bör avskaffas och att de inbetalade medlen bör återbetalas. Motionerna Fi201, Fi203 yrkande 1, Fi603 yrkande 4 och Fi605 yrkande 9 tillstyrks därför av utskottet.

dels att utskottets hemställan under 32 bort ha följande lydelse:

32. beträffande *avskaffande av obligatoriskt sparande*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Fi603 yrkande 4 och 1989/90:Fi605 yrkande 9 samt med anledning av motionerna 1989/90:Fi201 och 1989/90:Fi203 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

54. Avskaffande av obligatoriskt sparande (mom. 32)

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 74 som börjar med "De skäl" och slutar med "Fi605 yrkande 9" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det obligatoriska sparandet är förknippat med många problem. Det är sannolikt inte särskilt verkningfullt i stabiliseringspolitiskt hänseende. En stor del av hushållen, framför allt de mer välbeställda, kan möta sparkravet med minskat frivilligt sparande. Det är sannolikt endast människor som har dålig kreditvärdighet eller som är utan sparmedel som berörs. Den fördelningspolitiska effekten blir därmed enligt utskottets mening oacceptabel. Utskottet anser mot denna bakgrund att det obligatoriska sparandet bör avvecklas och att inbetalade belopp bör återbetalas. Motionerna Fi201, Fi203 yrkande 1, Fi603 yrkande 4 och Fi605 yrkande 9 tillstyrks därför av utskottet.

dels att utskottets hemställan under 32 bort ha följande lydelse:

32. beträffande *avskaffande av obligatoriskt sparande*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Fi603 yrkande 4 och 1989/90:Fi605 yrkande 9 samt med anledning av motioner-

55. Ålderspensionärer och det obligatoriska sparandet (mom. 33, motiveringen)

Under förutsättning av bifall till reservation 53

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m) och Lars De Geer (fp) anser att den del av utskottets yttrande på s. 75 som börjar med "Riksdagen beslutade i höstas" och slutar med "motion Fi203" bort ha följande lydelse:

Eftersom utskottet anser att tvångssparandet bör avskaffas i sin helhet tillgodoses motionärernas krav därigenom helt och några särskilda regler behöver inte införas för ålderspensionärer. Yrkande 2 i motion Fi203 behöver därmed inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

56. Demokratisering av ekonomin (mom. 34)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 75 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "yrkande 6" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill med anledning av motionen anföra följande.

Koncentrationen av kapital och centralisationen av makt och ägande fortgår i vårt land. Från de 15 dominerande finansgrupperna på 1970-talet kan vi nu urskilja fyra. Störst är huset Wallenberg, vilket kontrollerar företag med ca 400 000 anställda. De övriga är Handelsbanken/Industrivärden, Skanska och Volvo. Ägarutredningen visade även att makten över det privata näringslivet ligger i allt färre händer.

Enligt utskottets uppfattning är en demokratisering av ekonomin grundläggande för att motverka storfinansens maktkoncentration och dess avgörande inflytande över samhällets utveckling. Demokratiseringen måste utgå från makten i arbetslivet. Den skall understödjas med demokratiska beslut med övergripande riktlinjer för ekonomins utveckling och styrning av de avgörande samhällsinvesteringarna. Demokratisk kontroll av banker och finansinstitut är nödvändig i en sådan politik.

Vad utskottet här anfört om nödvändigheten att bryta maktkoncentrationen i samhället bör ges regeringen till känna.

Utskottet tillstyrker motion Fi212 yrkande 6.

dels att utskottets hemställan under 34 bort ha följande lydelse:

34. beträffande *demokratisering av ekonomin*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi212 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

57. Demokratisering av ekonomin (mom. 34, motiveringen)

1989/90:FiU20
Reservationer

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Gunnar Björk (c), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m), Lars De Geer (fp) och Ivar Franzén (c) anser att den del av utskottets yttrande på s. 75 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "reellt syfte" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan inte se att den kontinuerliga process som kännetecknar förnyelsen av svenskt näringsliv skulle föras ytterligare framåt på ett meningsfullt sätt genom de åtgärder som föreslås i motion Fi212 (vpk). Utskottet vill i detta sammanhang tillägga att ett ökat enskilt aktieäggande är ett viktigt led i spridningen av makt och inflytande i näringslivet. Åtgärder bör därför vidtas för att stimulera enskilt aktieäggande.

58. De allmänna riktlinjerna för budgetregleringen (mom. 35)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 76 börjar med "För andra" och på s. 80 slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Utformningen av finanspolitiken spelar en central roll för den ekonomiska tillväxt som ger ökad valfrihet och tryggare välfärd i framtiden.

Den långsiktiga tendensen till att inte bara statsbudgetens inkomstsidan utan även dess utgiftssida ökar i förhållande till den samlade produktionen (BNP) måste brytas. Enligt utskottets mening är det nödvändigt att vid sidan av skattetrycket även den offentliga utgiftsandelens reduceras. Detta ger den åtstramningseffekt som erfordras, samtidigt som resurser frigörs för enskild verksamhet.

Den uppställda målsättningen innebär att de offentliga utgifternas möjliga ökningstakt i nominella termer bestäms av den reala tillväxten i ekonomin, den inflationstakt som råder i de länder mot vilka Sverige har en fast växelkurs samt det krav på minskning av skattetrycket som ställs upp.

Ett mål bör sättas att skattetrycket skall dras ned med i genomsnitt cirka en procentenhet per år. Det innebär att de offentliga utgifternas reala ökning måste begränsas till 0,5–1,0 % per år, om man utgår från en genomsnittlig tillväxt i totalproduktionen (BNP) på 2,0–2,5 % per år, vilken blir möjlig med den politik som utskottet förordar.

Enligt utskottets mening är den angivna inriktningen av budgetpolitiken fullt realistisk. Avregleringar och avmonopoliseringar skapar tillsammans med nödvändiga besparingar ett tillräckligt utrymme för att klara också de nytillkommande offentliga utgiftsbehov som är ofrånkomliga eller angelägna att tillgodose.

Mot bakgrund av behovet att anpassa den svenska inflationstakten till den som råder i omvärlden måste utgiftsökningarna i nominella

145

termer successivt begränsas till ca 5 % för hela den offentliga sektorn. Mot denna bakgrund bör en en utgiftsram för förvaltningskostnader införas.

Utskottet förordar ett budgetförslag som är så utformat att det främst begränsar tillväxten i transfereringsutgifterna samt håller tillbaka kommunernas expansion. Effekterna motverkas för hushållen genom att skattesänkningarna är större än besparingarna och för kommunerna genom att minskningen av statsbidrag kopplas samman med ett slopande av till dessa knutna villkor och föreskrifter. Med tanke på lönekostnadernas stora betydelse för kommunernas ekonomi bör förslaget därutöver innebära väsentligt minskade kostnader för kommunerna och skattesänkningar som gör det möjligt att hålla löneökningarna på en låg nominell nivå.

I likhet med regeringen anser utskottet det vara en riktig finanspolitisk avvägning att eftersträva ungefärlig balans i statsbudgeten. Skattereformen 1991 bör avvägas så att även det slutliga budgetutfallet skall bli balanserat.

Utskottets förslag till statsbudget för budgetåret 1989/90 innebär en utgiftsnivå som ligger 13,4 miljarder kronor lägre än regeringens förslag. Av dessa utgiftsminskningar är drygt 3 miljarder kronor av mer eller mindre engångskaraktär, även om samma slags intäkter av denna storlek torde kunna beräknas för varje år under den närmast överskådliga framtiden.

Utskottets förslag till statsbudget innebär vidare att skatteintäkterna blir 5,3 miljarder kronor mindre än vad regeringen utgått från.

Vad utskottet nu anfört innebär att utskottet ansluter sig till den uppläggning av budgetpolitiken som moderata samlingspartiet föreslår i motion Fi204. Budgetpolitiken är en konsekvens av de politiska strävandena som redovisats i denna motion.

Tre mål har varit väsentliga i arbetet med det förordade budgetalternativet. För det första att minska de automatiska utgiftsökningarna. För det andra att öka valfriheten för såväl enskilda som kommuner och företag. För det tredje att avveckla onödiga subventioner.

Speciell vikt har lagts vid avvägningen mellan skattesänkningar och utgiftsbegränsningar. Denna har gjorts så att hushållens ekonomiska situation förbättras genom att skattesänkningarna för individer och hushåll är större än besparingar på direkta transfereringar.

Detta gäller t.ex. sjukförsäkringen. Ersättningsnivån i sjukförsäkringssystemet har tidigare på grund av ökade skatter höjts från 80 % till 90 % av den sjukpenninggrundande inkomsten. Mot bakgrund av de omfattande skattesänkningar utskottet förordar är det naturligt att ersättningsnivån under de första 89 dagarna nu åter sänks till 80 %. För den enskilde är det avgörande vad som blir kvar efter skatt — inte vilket belopp denne får ut före skatt. Förändringen bör därutöver leda till att missbruk av systemet i form av "friskfrånvaro" begränsas. Fr.o.m. den 1 januari 1991 bör ansvaret för de första 14 dagarnas sjukfrånvaro dessutom åvila arbetsgivarna genom en s.k. arbetsgivarperiod.

Av samma skäl anser utskottet att ersättningsnivån i föräldraförsäkringen bör minskas från 90 till 80 %. Skattesänkning är också ett motiv för sänkning av ersättningsnivån i delpensionsförsäkringen från 65 till 50 %.

Enligt utskottets mening bör förslag fram läggas om ett vårdnadsbidrag på 15 000 kr. per barn och år i förskoleåldern och avdragsrätt för styrkta barntillsynskostnader på motsvarande belopp. Denna reform innebär att småbarnsfamiljerna får en verklig valfrihet i barnomsorgen under hela tiden innan barnen börjar i förskolan. Fördelningen av det offentliga stödet mellan skilda delar av Sverige blir mer rättvis. Kostnaden för denna reform uppgår till netto 825 milj. kr. för budgetåret 1990/91. Regeringens förslag om förlängd föräldraförsäkring avvisas.

Utöver vårdnadsbidraget och avdragsrätten föreslås ett grundavdrag för barn vid den kommunala beskattningen på 15 000 kr. Detta är ett sätt att anpassa skatteuttaget efter familjernas försörjningsbörda och på detta sätt generellt förbättra för barnfamiljerna.

Utskottet förordar en höjning av garantibeloppet i föräldraförsäkringen från 60 till 82 kr. per dag. Förslag läggs också fram om pensionstillskott till de s.k. undantagandepensionärerna.

Totalt minskar utgifterna på socialområdet med 5 330 milj. kr.

Arbetsmiljöavgiften på 1,5 % bör avskaffas fr.o.m. den 1 januari 1990. De medel som influiter till arbetslivsfonden skall snarast återbetalas.

Utskottet anser att utgiftsprövningen bör vara mycket stram, vilket innebär att utgiftsökningar endast bör medges i synnerligen angelägna verksamheter.

Den oroande brottsutvecklingen gör det nödvändigt att förstärka polisväsendet. Mot denna bakgrund bör förstärkning ske av polisen med 600 administrativa tjänster. Dessa gör det möjligt att frigöra poliser för egentligt polisarbete. Kostnaden beräknas till ca 100 milj. kr.

Budgetpropositionen är, som nämnts, i många hänseenden ofullständig. Regeringen har i särpropositioner under våren lagt fram förslag som rör bl.a. forskningspolitiken, presstödet, näringspolitiken och regionalpolitiken. Förslag väntas om livsmedelspolitiken, flyktingpolitiken, den kommunala ekonomin och skatterna. Regeringen har beräknat anslagsposten *Beräknat tillkommande utgiftsbehov, netto* till 8 miljarder kronor. Någon specifikation av hur medlen avses bli använda anges inte. Anslaget skall bl.a. utnyttjas för att täcka de kostnader som blir följderna av de särpropositioner som ännu inte förelagts riksdagen. Utskottet ser mot bakgrund av budgetpropositionens magra innehåll det inte som meningsfullt att nu lägga fram konkreta förslag i sådana frågor som kommer att senare föreläggas riksdagen för beslut.

Utskottets förslag till besparingar av engångskaraktär utgörs till största delen av försäljningar av statliga företag. Detta är med andra ord besparingar som under en följd av år kan upprepas. De utgiftsminskningar som avser socialförsäkringssektorn kommer inte formellt att påverka budgetunderskottet. De leder i stället till ett större överskott inom socialförsäkringssektorn. Från samhällsekonomisk syn-

punkt är dock dessa förändringar att jämföra med utgiftsminskningar som får direkta budgeteffekter. Bokföringsmässiga dispositioner bör vidtas så att besparingarna formellt påverkar statsbudgeten. Inom ramen för ett oförändrat uttag av socialförsäkringsavgifter — med justering för de av oss föreslagna avgiftssänkningarna — bör storleksförhållandena mellan de olika avgifterna justeras.

Sammantaget innebär utskottets förslag en viss finanspolitisk förstärkning jämfört med regeringens förslag, om även effekterna av de icke permanenta besparingarna inkluderas. Detta är emellertid befogat med hänsyn till den väntade efterfrågeutvecklingen i ekonomin. Skulle avmattningen under budgetåret bli mer markerad än som nu förutses, reduceras det beräknade budgetöverskottet automatiskt.

Det kan mot bakgrund av i det föregående angivna riktlinjer synas motsägelsefullt att i en tid av betydande överskott i den samlade offentliga sektorn förorda ett visst — om än beskedligt — budgetöverskott, vilket ju ytterligare förstärker det kollektiva sparatet. Det offentliga sparandeöverskottet hänför sig emellertid i allt väsentligt till socialförsäkringssektorn, där alla prognoser pekar på snabbt växande utgiftsökningar i framtiden. Den åsyftade anpassningen kommer därför i första hand till stånd genom de föreslagna sänkningarna av arbetsgivaravgifterna med 1,9 procentenheter och genom att stor återhållsamhet iakttas med kommande höjningar av socialförsäkringsavgifter.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 80 börjar med "Folkpartiet kritiserar" och på s. 86 slutar med "måste begränsas" bort ha följande lydelse:

I motionerna Fi211 (fp) och Fi213 (c) redovisas budgetalternativ som i vissa stycken överensstämmer med förslagen i motion Fi204 (m). Enligt utskottets mening innebär emellertid inte besparingarna i motionerna Fi211 (fp) och Fi213 (c) att alla önskvärda skattesänkningar kan genomföras.

I motion Fi212 (vpk) förordas såväl stora skatteskärpningar som utgiftsökningar. En sådan budgetpolitik avvisar utskottet bestämt. Lika så avstyrker utskottet motion Fi208 (mp).

Med det anförda avstyrker utskottet det förslag till budgetpolitiska riktlinjer som föreslås i proposition 100 bil. 1 mom. 2, motionerna Fi208 (mp) yrkande 2, Fi211 (fp) yrkande 2, Fi212 (vpk) yrkandena 2 och 13 samt Fi208 (c) yrkande 2 samt tillstyrker de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som anges i motion Fi204 (m) yrkande 2.

dels att utskottets hemställan under 35 bort ha följande lydelse:

35. *beträffande de allmänna riktlinjerna för budgetregleringen* att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1989/90:100 bilaga 1 mom. 2 och motionerna 1989/90:Fi208 yrkande 2, 1989/90:Fi211 yrkande 2, 1989/90:Fi212 yrkandena 2 och 13 samt 1989/90:Fi213 yrkande 2 godkänner vad som anförts i motion 1989/90:Fi204 yrkande 2 och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

59. De allmänna riktlinjerna för budgetregleringen (mom. 35)

1989/90:FiU20
Reservationer

Anne Wibble och Lars De Geer (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 76 börjar med "För andra" och på s. 80 slutar med "Fi204 (m) yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till de riktlinjer för den ekonomiska politiken som redovisas i folkpartiets partimotion Fi211 och som också beskrivs i motion Fi46. I motion Fi211 (fp) redovisas också riktlinjer för budgetberedningen som utskottet finner väl avvägda och ändamålsenliga.

Budgetpolitiken i folkpartiets partimotion skiljer sig från förslagen i budgetpropositionen främst på tre sätt.

För det första leder motionärernas förslag till en betydligt stramare budget.

För det andra åstadkoms denna stramhet främst genom begränsningar i de stora transfereringssystemen och genom besparingar inom byråkratin.

Och för det tredje föreslår motionärerna av fördelningspolitiska skäl vissa omfördelningar till framför allt det glömda Sverige, miljövard samt kulturell och ideell verksamhet.

Utskottet kan helt ansluta sig till motionärernas förslag. I rådande överhettning och som framgår av vad utskottet ovan anförts om den ekonomiska politiken är en stram finanspolitik nödvändig. Regeringen framhåller detsamma i budgetpropositionen och proposition 114 men avstår från att lägga fram några konkreta förslag.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att besparingar i de offentliga utgifterna främst bör göras inom socialförsäkringssektorn. Således bör inte föräldraförsäkringen byggas ut, statsbidragen till arbetslöshetskassorna bör reduceras (så att de anslutna betalar högre avgift själva) och förändringar bör göras inom sjukförsäkringssystemet.

De fördelningspolitiskt motiverade omfördelningarna som motionärerna föreslår gäller bl.a. utbyggnad av egna rum på långvården, ökade resurser för att förkorta sjukvårdsköerna, förbättrade vårdbidrag för familjer med barn som har handikapp, utökade insatser för att ge arbete åt handikappade och för att handikappanpassa kollektivtrafiken. Inom miljöpolitiken vill motionärerna prioritera insatser inom natur- och vattenvård samt stöd till utveckling av ny miljöskyddsteknik. De föreslår också en rad åtgärder för att stimulera kulturell och ideell verksamhet liksom en avdragsrätt för gåvor till ideell verksamhet. Utskottet ansluter sig till den fördelningspolitiska bedömning som motionärerna gjort och anser de föreslagna åtgärderna nödvändiga.

Motionärerna lägger också fram förslag om vissa förändringar i skatter. De vill t.ex. avskaffa löntagarfondsskatterna, den tillfälliga arbetsmiljöavgiften, omsättningsskatten på värdepapper, förmögenhetsskatten på arbetande kapital, liksom avdragsrätten för fackavgift. Utskottet anser dessa förslag väl avvägda.

Motionärerna anser också att en arbetsgivarperiod bör införas i sjukförsäkringen. Denna fråga tas också upp i proposition 114, men där föreslås att arbetsgivarna bara delvis skall kompenseras för de ökade kostnaderna. Utskottet delar den uppfattning som redovisas i motion Fi46 (fp) att full kompensation måste utgå.

Sammantaget innebär motionärernas förslag på budgetens utgiftssida en nettoreducering med ca 5 miljarder kronor under helåret 1991. Effekterna på den inhemska efterfrågan kan väntas bli något lägre. Effekterna av de föreslagna skatteförändringarna är sammantaget blygsamma. Totalt sett torde förslagen i fråga om statens utgifter och intäkter leda till en med drygt 4 miljarder kronor stramare budget än regeringens förslag. Utskottet ansluter sig till motionärernas bedömning och bifaller motion Fi211 (fp) yrkande 2. I motion Fi204 (m) beskriver motionärerna en budgetpolitik som i vissa delar liknar vad utskottet ovan tillstyrkt. Det gäller t.ex. föreslagna besparingar som enligt motionärerna bör ske inom transfereringssystemet. Utskottet kan emellertid inte ansluta sig till alla föreslagna nedskärningar, t.ex. inom biståndet till u-länderna. Utskottet tvingas också konstatera att motionärernas förslag inte skapar en så stram budget som utskottet anser nödvändig. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet bifall till motion Fi204 (m) yrkande 2.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 80 börjar med "Folkpartiet kritiserar" och på s. 86 slutar med "måste begränsas" bort ha följande lydelse:

I motion Fi213 (c) föreslås likaså en budgetpolitik som har vissa likheter med vad utskottet ovan tillstyrkt. De konkreta förslagen till minskade utgifter är emellertid få och av mindre omfattning än förslagen till ökade utgifter. Sammantaget blir motionärernas förslag därför en alltför expansiv budget. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet bifall till motion Fi213 (c) yrkande 2.

Vänsterpartiet kommunisterna redovisar i motion Fi212 och miljöpartiet de gröna i motion Fi208 alternativa budgetalternativ som innebär genomgripande förändringar av ett slag som utskottet motsätter sig. Vänsterpartiet kommunisterna föreslår t.ex. betydande skattehöjningar för att finansiera omfattande nya offentliga utgifter. I något mindre omfattning gäller detta även miljöpartiet. I båda fallen anser utskottet att den ekonomiska utvecklingen i Sverige skulle ta stor skada om motionärernas förslag följdes. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet bifall till motion Fi212 (vpk) yrkande 13 och Fi208 (mp) yrkande 2.

dels att utskottets hemställan under 35 bort ha följande lydelse:

35. beträffande *de allmänna riktlinjerna för budgetregleringen* att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1989/90:100 bilaga 1 mom. 2 och motionerna 1989/90:Fi204 yrkande 2, 1989/90:Fi208 yrkande 2, 1989/90:Fi212 yrkandena 2 och 13 samt 1989/90:Fi213 yrkande 2 godkänner vad som anförts i motion 1989/90:Fi211 yrkande 2 och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

60. De allmänna riktlinjerna för budgetregleringen (mom. 35)

1989/90:FiU20
Reservationer

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 79 börjar med "Utskottet får" och på s. 80 slutar med "yrkande 2" bort utgå,

dels att den del av utskottets yttrande på s. 81 som börjar med "Utskottet vill med" och slutar med "yrkande 2" bort utgå,

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 82 börjar med "På statsbudgetens" och på s. 83 slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den syn på budgetpolitiken som framförs i motion Fi213 (c) att årets statsbudget måste vara stram men också att aktiva åtgärder måste vidtas för att öka arbetskraftsutbudet, förbättra skattereformens fördelningspolitiska effekter och därmed skapa bättre balans på arbetsmarknaden och en lugnare löneutveckling.

Syftet med budgetpolitiken är bl.a. att skapa bättre balans i ekonomin och minska överhettningen som driver upp inflationen och försvårar ett optimalt utnyttjande av produktionsresurserna. Utskottet anser det ur denna synpunkt angeläget att göra en mycket kraftfull satsning på arbetslinjen när det gäller arbetsmarknadsåtgärder. Med de åtgärder som utskottet förordar kan både väsentliga besparingar och ökade intäkter åstadkommas. Samtidigt som antalet tjänster kan reduceras på central nivå inom AMS och vid länsarbetsnämnderna med sammanlagt 500 minskar behovet av kontant arbetsmarknadsstöd (KAS) och utbildningsstöd, liksom medel för sysselsättningskapande åtgärder. Totalt bedöms denna besparing till minst 1,8 miljarder kronor. Samtidigt ökar statens intäkter genom ökat underlag för sociala avgifter och i någon mån av ökat skatteunderlag.

Därutöver biträder utskottet förslaget att från arbetslöshetsförsäkringens fond på riksgäldskontoret överföra 1,7 miljarder kronor till statskassan. Denna överföring bör göras i slutet av budgetåret 1990/91. Fonden kommer även efter denna överföring att uppgå till 10–12 miljarder kronor och beredskapen för att klara ökad arbetslöshet i det längre perspektivet är mycket god. Utskottets bedömning är att den aktiva arbetslinje som förordas är en väsentlig åtgärd för att förbättra balansen i ekonomin.

I det åtstramningspaket som antogs våren 1989 avvisade utskottet skattehöjningar som lämpliga finanspolitiska medel. I stället byggde åtstramningen på personligt sparande och en arbetsmiljöavgift som via arbetslivsfonden kommer att användas för att öka möjligheterna för dem som i dag är förtidspensionerade eller långtidssjukskrivna att återgå till ett meningsfullt arbete och därmed öka arbetskraftsutbudet. Utskottet bedömer det riktigt och viktigt att fullfölja denna linje och föreslår därför en satsning på målsparande i personliga investeringskonton. Utskottet fäster stor vikt vid att de föreslagna personliga investeringskontona bättre än andra hittills föreslagna sparstimulanser

främjar ett verkligt nysparande och stimulerar till ökade arbetsinsatser samt styr sparkapitalet till viktiga investeringar. Detta kommer att medverka till att svalka och stabilisera ekonomin.

Utskottet biträder förslaget att avveckla omsättningsskatten på värdepapper, och det är uppenbart att detta kommer att leda till ökad reavinstbeskattning, sannolikt i den storleksordning som anges i motion Fi213. Däremot är det vanskligt att periodisera dessa inkomster till enskilda budgetår. Detta förtar dock inte värdet av den föreslagna åtgärden.

Utskottet föreslår också en extra indragning från televerket på 500 milj. kr. Detta har av regeringsföreträdare betecknats som en indirekt beskattning. Televerket är ett affärsdrivande verk och på en rad områden utsatt för marknadens konkurrens. Det är ingen självklarhet att televerket utan konsekvenser kan lasta över kostnaden på sina kunder. I televerkets liksom i all annan verksamhet finns det betydande möjligheter till effektivisering, och den föreslagna indragningen kan medverka till att televerket påskyndar nödvändiga rationaliseringsåtgärder.

Skattestrycket har nått en sådan höjd att det negativt påverkar ekonomins funktionssätt. Det är därför viktigt att skatteuttaget begränsas men också att det ges en sådan utformning att dess fördelningspolitiska effekter inte behöver rättas till med ökade bidrag som i sin tur kräver ytterligare skattehöjningar för att finansieras.

En annan viktig åtgärd för att kunna begränsa skatteuttaget är effektivisering av den offentliga sektorn. För detta krävs stor frihet för kommunerna att kunna anpassa verksamheten till de lokala förutsättningarna och en bättre kommunal skatteutjämning som ger kommunerna lika förutsättningar.

I överensstämmelse med vad som anförs i motion Fi213 anser utskottet att följande frågor måste prioriteras i 1990/91 års budget:

- miljöfrågorna,
- rättvis fördelning,
- likvärdiga levnadsvillkor i hela landet,
- utbildning och utveckling,
- grundtrygghet i vård och omsorg.

I den budget som utskottet föreslår fullföljs dessa prioriteringar, och den innebär därtill en förstärkning gentemot regeringens budgetförslag med i storleksordningen 4 miljarder kronor.

Med det anförda yrkar utskottet bifall till motion Fi213 (c) yrkande 2.

I motion Fi204 (m) framförs flera förslag och synpunkter som utskottet delar, men utskottet kan bl.a. inte biträda den stora resursindragningen från kommunerna som kommer att leda till drastiskt höjda kommunalskatter eller starkt försämrade kommunal service. Utskottet avstyrker därför motion Fi204 (m).

Även i folkpartiets motion Fi211 finns ett flertal förslag som överensstämmer med vad utskottet har ställt sig bakom, men de saknar den fördelningspolitiska profil som utskottet lägger stor vikt vid och prioriterar. Utskottet avstyrker därför motion Fi211 (fp).

dels att den del av utskottets yttrande på s. 84 som börjar med "De invändningar" och slutar med "yrkande 13" bort ha följande lydelse:

De invändningar som utskottet här rest mot motionärernas förslag omfattar också den av dem förordade lösningen med en differentierad allmän arbetsgivaravgift. För den privata tjänstesektorn i Stockholms-, Göteborgs- och Malmöområdet skulle sålunda den allmänna arbetsgivaravgiften höjas med 5 procentenheter under perioden den 1 juli 1990—den 31 december 1991. Syftet med åtgärden skulle vara att dämpa den privata tjänstesektorns expansion för att underlätta rekryteringen av personal till offentlig verksamhet och industri. Utskottet avstyrker således motion Fi212 yrkande 13.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 85 börjar med "Omfördelningen ingår" och på s. 86 slutar med "måste begränsas" bort ha följande lydelse:

Omfördelningen ingår som ett led i motionärernas strävan att förändra samhället. Så t.ex. skall kraftigt höjda skatter på energi och råvaror tvinga fram en snabb omställning av samhällsekonomin. Utskottet avvisar emellertid en politik med denna inriktning. I rådande läge måste ansträngningarna inriktas på åtgärder som håller tillbaka pris- och löneökningar och som befrämjar utbudet av arbetskraft. Flera av motionärernas förslag motverkar detta syfte. Deras långtgående krav på skärpt indirekt beskattning driver upp kostnadsnivån.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion Fi208 (mp) yrkande 2.

dels att utskottets hemställan under 35 bort ha följande lydelse:

35. beträffande *de allmänna riktlinjerna för budgetregleringen* att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1989/90:100 bilaga 1 mom. 2 och motionerna 1989/90:Fi204 yrkande 2, 1989/90:Fi208 yrkande 2, 1989/90:Fi211 yrkande 2 samt 1989/90:Fi212 yrkandena 2 och 13 godkänner vad som anförts i motion 1989/90:Fi213 yrkande 2 och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

61. De allmänna riktlinjerna för budgetregleringen (mom. 35)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 83 börjar med "De nya" och på s. 86 slutar med "måste begränsas" bort ha följande lydelse:

Vänsterpartiet kommunisternas budgetalternativ bärs upp av en strävan att värna om en fortsatt hög sysselsättning och en väl fungerande offentlig sektor. Liksom utskottet ser motionärerna detta som en grundläggande förutsättning för en utveckling mot en jämnare och mer rättvis fördelning i samhället. I överensstämmelse härmed innefattar budgetförslaget ökade satsningar på en rad områden inom den

offentliga verksamheten där framför allt vård och omsorg prioriterats. Andra viktiga områden där man föreslår mer resurser är kampen mot miljöförstöringen, kultur, utbildning och internationellt bistånd.

Inom vård, omsorg och utbildning finns stora brister, vilket som utskottet ser det i första hand beror på den mycket stora bristen på arbetskraft i samhällsekonomin. Att enbart anslå mer pengar löser därför inte dessa problem. Flera av de förslag som vänsterpartiet kommunisterna redovisar har i stället inriktats på sådana förhållanden som kan väntas underlätta rekryteringen och minska omsättningen av personal. Förbättrad arbetsmiljö, minskad helgtjänstgöring inom sjukvården och ökad utbildning för vårdpersonal är några förslag i denna riktning.

För att komma till rätta med överhettningen på arbetsmarknaden i storstadsområdena föreslår motionärerna en regionalt avgränsad löneskatt. Avgiften är enligt förslaget tänkt att tas ut som en 5-procentig höjning av den allmänna löneavgiften och skall påföras den privata tjänstesektorn (SNI 6—9) i Stockholms-, Göteborgs- och Malmöområdet under perioden den 1 juli 1990—den 31 december 1991. Syftet med avgiften är att dämpa den privata tjänstesektorns expansion för att härigenom underlätta rekryteringen av personal till offentlig verksamhet och till industri.

Som motionärerna påpekar är differentiering av arbetsgivaravgifter inget nytt. Den används redan i dag som ett medel inom regionalpolitiken, där man använder sig av differentierade avgifter såväl mellan regioner som mellan näringsgrenar. Det finns därför beprövade metoder som kan utvecklas vidare mot ytterligare differentiering.

Enligt utskottets uppskattningar skulle en avgift av detta slag kunna inbringa 4 miljarder kronor till statskassan under budgetåret 1990/91. Sysselsättningen inom berörda näringsgrenar kan samtidigt väntas minska med 1 % i storstadsområdena, vilket motsvarar 5 000—10 000 personer som därmed skulle frigöras för uppgifter inom vård, omsorg och industri.

Motionärernas förslag ligger helt i linje med utskottets syn på hur vård och omsorg skall kunna förbättras och hur vår handelsbalans skall kunna förstärkas. Utskottet biträder därför förslaget om en höjd arbetsgivaravgift inom den privata tjänstesektorn i storstadsområdena, vilket innebär att utskottet tillstyrker yrkande 13 i motion Fi212 (vpk).

Motionärerna vill också på annat sätt stödja vård och omsorg. Med ett särskilt anordningsbidrag på 20 000 kr. per nytillkommen plats skall utbyggnaden av barnomsorgen främjas. För att man skall kunna begränsa helgtjänstgöringen inom vården och förkorta arbetsdagen inom hemtjänsten föreslås ökade statsbidrag på sammanlagt 3 miljarder kronor.

Enligt utskottets mening skulle det föreslagna anordningsbidraget verkningsfullt kunna bidra till att man uppnår de mål som riksdagen ställt upp för behovstäckningen inom barnomsorgen. Utskottet finner det också angeläget att arbetsmiljön inom vård och hemtjänst kan förbättras.

Kommunernas finanser bör på det sätt motionärerna föreslagit stärkas med 7,5 miljarder kronor nästa budgetår dels med ett årligt statsbidrag på 5 miljarder kronor per kalenderår, dels genom en engångsöverföring på 5 miljarder kronor. Liksom motionärerna kan utskottet inte heller godta planerna på att dra in de ökade skatteinkomster som kommunerna erhåller genom skatteomläggningen.

Enligt utskottets beräkningar kan det av motionärerna redovisade budgetalternativet väntas öka utgifterna på statsbudgeten under budgetåret 1990/91 med 17,5 miljarder kronor.

De nya utgiftsåtagandena vill motionärerna finansiera genom höjda arbetsgivaravgifter och genom skärpt beskattning av bl.a. kapital. Förutom den differentierade höjningen av löneavgiften i storstadsområdena föreslår motionärerna att barnomsorgsavgiften höjs med 0,24 procentenheter. Motionärerna vill också skärpa förmögenhetsskatten liksom reavinstskatten på aktier och omsättningsskatten på värdepapper. De föreslår slutligen också att fastighetsskatt införs även på industrifastigheter samt att beskattningen höjs för tobak, alkohol, vattenkraft och uran.

De föreslagna höjningarna kan väntas tillföra statskassan drygt 20 miljarder kronor. Såsom motionärerna påpekar bör emellertid till detta läggas det inkomsttillskott som uppkommer om kalkylerna baseras på högre och mer realistiska pris- och löneökningssantaganden än vad regeringen har gjort i finansplanen. I rådande läge är det svårt att närmare beräkna storleken på detta tillskott, men erfarenheterna från tidigare år visar klart att motionärernas eget antagande om närmare 9 miljarder snarare är tilltaget i underkant. Såsom framhålls i motionen ger detta överskott utrymme för tillkommande angelägna satsningar inom de områden som utskottet prioriterar.

Med hänvisning till vad utskottet här har anfört tillstyrker utskottet det förslag till riktlinjer för budgetpolitiken som vänsterpartiet kommunisterna redovisar i motion Fi212. Utskottet har vid sin tidigare redovisade genomgång av de tre borgerliga partiernas budgetförslag funnit dem behäftade med sådana brister att de inte kunnat godtas. Av samma anledning avvisar utskottet de förslag till riktlinjer som förs fram av miljöpartiet de gröna och av regeringen i finansplanen. Utskottet tillstyrker således motion Fi212 yrkande 2.

dels att utskottets hemställan under 35 bort ha följande lydelse:

35. beträffande *de allmänna riktlinjerna för budgetregleringen* att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1989/90:100 bilaga 1 mom. 2 och motionerna 1989/90:Fi204 yrkande 2, 1989/90:Fi208 yrkande 2, 1989/90:Fi211 yrkande 2 och 1989/90:Fi213 yrkande 2 godkänner vad som förordats i motion 1989/90:Fi212 yrkandena 2 och 13 samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 84 börjar med "Målet för" och på s. 86 slutar med "måste begränsas" bort ha följande lydelse:

Miljöpartiet de gröna har utformat ett budgetalternativ som svarar mot de mål partiet ställt upp för den ekonomiska politiken. De olika förslagen är således inriktade på att begränsa den materiella förbrukningen, energiförbrukningen och miljöbelastningen. För att nå därhän föreslår motionärerna en kombination av åtgärder där ett program för miljöinriktade investeringar åtföljs av förslag om höjda skatter och avgifter på energi, råvaror och utsläpp.

I likhet med motionärerna anser utskottet att det är en huvuduppgift att bygga om samhället i en mer miljövänlig riktning. Resurskrävande och miljöstörande teknik måste bytas mot resurssnål och miljövänlig. Detta kommer, som motionärerna också påpekar, att kräva mycket omfattande investeringar under de kommande åren.

De miljöinriktade investeringar som motionärerna vill få till stånd uppgår till närmare 8 miljarder kronor och innefattar satsningar på järnvägar och kollektivtrafik, på energiområdet och på internationell miljövärd. För utskottet framstår den valda inriktningen på investeringarna som både riktig och synnerligen angelägen om man skall kunna förbättra miljön.

Enligt utskottets mening är även motionärernas förslag till inkomstbeskattning och familjepolitiskt stöd välmotiverade. För de föräldrar som väljer att vårda egna barn vill motionärerna införa dagbarvårdarlön. Man föreslår också att nuvarande generella bostadsstöd omvandlas till ett s.k. bastillägg/glesbygdsstöd, vilket är ett inkomstprövat, men inte hyresanknutet bidrag till barnfamiljer. Motionärerna avvisar det förslag till inkomstbeskattningen som RINK lagt fram. I stället förordar man skärpt beskattning för höginkomsttagare och ett betydligt större grundavdrag.

Skall de miljöpolitiska kraven kunna tillgodoses framöver bör beskattningen av energi och miljöförstörande verksamhet skärpas. Miljöpartiet de grönas förslag har denna inriktning. Partiet förordar en skatteväxling med kraftigt höjda skatter på bl.a. energi och lägre skatter på arbete. Genom att sänkningen av arbetsgivaravgifterna föreslås bli regionalt differentierade befrämjas utvecklingen i skogslänen medan storstädernas expansion motverkas. Sålunda föreslår motionärerna att arbetsgivaravgifterna sänks med 10 procentenheter — dvs. med cirka en fjärdedel — i Norrland, norra Dalarna, Värmland och på Gotland. I övriga delar av landet skall, med undantag av storstadslänen, arbetsgivaravgifterna sänkas med 1,5 procentenheter. I storstadslänen skall samma sänkning genomföras för dem som arbetar inom sjukvård, äldreomsorg och handikappomsorg.

Motionärernas besparingar innefattar bl.a. krav på att JAS-projektet skall läggas ned och att anslaget till bärighetshöjande åtgärder av

riksvägar skall slopas. Man vill också begränsa ersättningen från sjuk- och föräldraförsäkringen för dem med inkomster överstigande 130 000 kr.

I motionen föreslås att olika former av energiskatter skärps med uppemot 30 miljarder kronor. Främst gäller detta beskattningen av bensin, olja och uran. Energi skall beskattas dels med råvaruskatter, dels med olika slags miljöavgifter. De viktigaste skatterna är en råvaruskatt på alla bränslen motsvarande 5,9 öre per kilowattimme energiinnehåll i bränslena och en koldioxidskatt motsvarande 25 öre per kg koldioxid. Mervärdeskatten skall slopas på basmat men i övrigt höjas med 2,5–3 procentenheter. Tobaks- och alkoholbeskattningen skall skärpas kraftigt liksom skatten på reklam och förpackningar.

I likhet med utskottet anser motionärerna att det är mycket angeläget att i nuvarande konjunkturläge föra en stram finanspolitik. Detta är nödvändigt inte minst för att dämpa överhettningen på arbetsmarknaden och de mycket höga lönehöjningar som nu hotar att äventyra samhällsekonomin. Enligt utskottets bedömning är motionärernas budgetalternativ uppemot 7 miljarder kronor stramare än regeringens. Utskottet ser det som värdefullt att åtstramningen har givits en klart miljöinriktad profil.

Med hänvisning till vad utskottet här har anfört tillstyrker utskottet det förslag till riktlinjer för budgetpolitiken som miljöpartiet de gröna redovisar i motion Fi208. Utskottet har vid sin genomgång av övriga partiets ekonomisk-politiska motioner funnit dessa budgetförslag behäftade med sådana brister att de inte kan godtas. Av samma anledning avvisar utskottet de förslag till riktlinjer som förs fram av regeringen i finansplanen. Utskottet tillstyrker således motion Fi208 yrkande 2.

dels att utskottets hemställan under 35 bort ha följande lydelse:

35. beträffande *de allmänna riktlinjerna för budgetregleringen* att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1989/90:100 bilaga 1 mom. 2 och motionerna 1989/90:Fi204 yrkande 2, 1989/90:Fi211 yrkande 2, 1989/90:Fi212 yrkandena 2 och 13 samt 1989/90:Fi213 yrkande 2 godkänner vad som förordats i motion 1989/90:Fi208 yrkande 2 och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

63. Omfördelning av medel från socialförsäkringssektorn till statsbudgeten (mom. 36) och Beräknat tillkommande utgiftsbehov, netto (mom. 37)

Under förutsättning av bifall till reservation 58

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 80 som börjar med "Av utskottets" och slutar med "yrkandena 4 och 5" bort ha följande lydelse:

Vad utskottet anfört innebär att utskottet också ställer sig bakom yrkandena 4 och 5 i motion Fi204 (m) där det föreslås en omfördelning mellan olika avgifter till socialförsäkringssektorn i syfte att tillföra statsbudgeten vissa besparingseffekter samt en alternativ beräkning av posten *Beräknat tillkommande utgiftsbehov, netto*.

dels att utskottets hemställan under 36 och 37 bort ha följande lydelse:

36. beträffande *omfördelning av medel från socialförsäkringssektorn till statsbudgeten*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi204 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

37. beträffande *beräknat tillkommande utgiftsbehov, netto*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi204 yrkande 5, i avvaktan på slutligt förslag, beräknar Beräknat tillkommande utgiftsbehov, netto till 13 000 000 000 kr.,

64. Utförsäljning av statliga tillgångar (mom. 38)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Gunnar Björk (c), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m), Lars De Geer (fp) och Ivar Franzén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 87 börjar med "Utskottet har" och på s. 88 slutar med "Fi213 (c) yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Staten äger i dag en rad företag som kunde drivas i privat regi. Utskottet har vid ett flertal tillfällen behandlat konkreta förslag till försäljning av hela eller delar av företag. Det finns enligt utskottets mening flera skäl till varför privata ägare är bättre lämpade att driva företag än staten.

Som utskottet tidigare har anfört skulle sådana utförsäljningar innebära en förstärkning av statsbudgeten som kan upprepas under en följd av år.

Vad utskottet här har anfört med anledning av motion Fi213 (c) yrkande 3 bör riksdagen ge till känna för regeringen.

dels att utskottets hemställan under 38 bort ha följande lydelse:

38. beträffande *utförsäljning av statliga tillgångar*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Fi213 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

65. Utformning av budgetpropositionen m.m. (mom. 39)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Gunnar Björk (c), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m), Lars De Geer (fp) och Ivar Franzén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 88 börjar med "Eftersom riksdagen" och på s. 89 slutar med "Fi204 yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Trots att riksdagen vid flera tillfällen de senaste åren gjort dessa uttalanden om utformningen av budgetpropositionen lades återigen en ofullständig budgetproposition fram för riksdagen i januari. Att detta skapat oreda i riksdagen har den efterföljande utvecklingen utgjort ett påtagligt bevis för. Debatterna om ekonomin har varit många, men trots detta har den konkreta utformningen av den ekonomiska politiken låtit vänta på sig. Detta leder till, som framhålls i motion Fi204, att när de finanspolitiska åtstramningarna väl presenteras är risken stor att de sker i form av skattehöjningar, eftersom sådana ger snabba effekter medan besparingar tar längre tid att genomföra. Med förhoppning att regeringen denna gång tar del av och respekterar fattade beslut bör riksdagen därför på nytt uttala att regeringens förslag till statsbudget och utformning av den ekonomiska politiken bör presenteras samlat och fullständigt i budgetpropositionen i januari. Vad utskottet anfört med anledning av motion Fi204 yrkande 3 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 39 bort ha följande lydelse:

39. beträffande *utformning av budgetpropositionen m.m.*
att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi204 yrkande 3
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

66. Miljöaspekter i propositioner och utredningsförslag (mom. 40)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 89 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "Fi726 yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är nödvändigt att beakta de miljömässiga konsekvenserna av olika åtgärder. Det är svårt, men bör ändå vara fullt möjligt att beräkna miljöeffekterna av olika ekonomisk-politiska åtgärder. Att avstå från att göra bästa möjliga bedömningar om miljökonsekvenserna medför uppenbara risker för oförutsedda miljöeffekter med långtgående ekonomiska effekter.

Utskottet tillstyrker med det anförda motionerna Fi725 och Fi726 yrkande 2.

dels att utskottets hemställan under 40 bort ha följande lydelse:

40. beträffande *miljöaspekter i propositioner och utredningsförslag*
att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Fi725 och 1989/90:Fi726 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Lars-Ove Hagberg (vpk) och Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 89 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "Fi726 yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill med anledning härav anföra följande. Den ekonomiska politiken påverkar och styr industriutvecklingen, val av energiförsörjning, transportutveckling och övrig näringspolitik. Ett mål för den ekonomiska politiken är att öka den ekonomiska tillväxten och därmed även den materiella konsumtionen. Att öka den materiella konsumtionen innebär att icke förnybara resurser förbrukas och att vi konsumerar produkter från biosfären. Resultatet blir miljöförstöring och förstöring av biosfärens produktionsförmåga.

Utskottet delar mot denna bakgrund uppfattningen i motion Fi725 (mp) att finansplanerna också måste omfatta en redovisning av hur den föreslagna ekonomiska politiken påverkar vår miljö och vår hälsa. Det är också viktigt att veta hur vi påverkar miljön i andra länder och hur vi påverkas av vad som sker i vår omvärld. Det finns redan i dag en mängd data som beskriver förhållandena och utvecklingen på olika miljöområden. Det borde därför vara möjligt att redan nu påbörja arbetet med att redovisa miljöbudgetar för det svenska samhällets aktiviteter.

Det är således utskottets uppfattning att vi måste få konsekvensbeskrivningar som visar hur den rådande konjunkturen och den föreslagna politiken påverkar tillståndet hos både natur och miljö såväl i Sverige som utomlands. Detta kan troligen uttryckas genom ett antal nyckeltal som kan utvecklas allteftersom vi får nya kunskaper om den ekonomiska politikens påverkan på våra livsförutsättningar. I motion Fi725 anges ett antal variabler som beskriver tillståndet i vår miljö. Utskottet anser att de utgör ett bra exempel på vad som tämligen omgående skulle kunna göras för att förbättra kunskaperna om vart den ekonomiska politiken för oss. Av det anförda följer att även olika utredningsförslag som läggs fram bör innehålla beskrivningar av förslagets miljökonsekvenser. Utskottet tillstyrker med det anförda motionerna Fi725 och Fi726 yrkande 2 samt föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om redovisning av konsekvenserna på miljön av förslag i propositioner och i utredningar.

dels att utskottets hemställan under 40 bort ha följande lydelse:

40. beträffande *miljöaspekter i propositioner och utredningsförslag*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Fi725 och 1989/90:Fi726 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Särskilda yttranden

1. Statsskuldspolitiken (mom. 13)

Anne Wibble och Lars De Geer (båda fp) anför:

Som framhålls i utskottets betänkande måste målet om en kostnadseffektiv förvaltning av statsskulden vägas mot andra ekonomisk-politiska mål. Vi har inte velat motsätta oss de använda formuleringarna, men vi vill framhålla att de enligt vår uppfattning lämnar betydande utrymme för olika tolkningar. Detta är också avsikten. Vi anser att det krävs fortsatta överväganden innan ett mer precist ställningstagande görs.

2. Statsskuldspolitiken (mom. 13) och kreditpolitiken (mom. 14)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anför:

Normen att staten inte skall låna utomlands leder till ett högre ränteläge än annars. Syftet med denna politik är att dämpa den inhemska efterfrågan. Med utgångspunkt från nuvarande räntedifferens kan merkostnaden för statens del framöver uppskattas till 20–30 miljarder kronor per år. Extrakostnaden innebär självklart ett minskat utgiftsutrymme. Genom att regeringen på detta sätt bakbinder sig själv reduceras förutsättningarna för en utbyggnad av offentlig verksamhet.

Högräntepolitiken hämmar naturligtvis inte bara offentlig verksamhet. Det höga ränteläget dämpar också företagens och hushållens investeringar. Under en period med alltför stark inhemsk efterfrågetillväxt och kraftigt växande bytesbalansunderskott kan detta vara en vettig politik. Men höga räntor får aldrig ses som ett självändamål. I ett läge då konjunkturen viker finns det därför all anledning att ompröva denna norm. Allt fler ekonomer gör nu bedömningen att vi kommit till en sådan punkt. Det är därför rimligt att en större del av statens upplåning förläggs till utlandet.

3. Sjukvårdsavgift på alkohol (mom. 25)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anför:

Det är helt klart att ökat bruk av alkohol och tobak innebär högre sjukvårdskostnader. Omvänt medför minskat bruk att dessa kostnader på sikt blir lägre. Ett sätt att markera detta förhållande och ge ökade resurser till angelägen sjukvård kan som sägs i motion Fi43 (c) vara att omvandla en del av alkohol- och tobaksskatterna till en sjukvårdsavgift.

4. Löntagarfonder (mom. 30)

1989/90:FiU20
Reservationer

Lars-Ove Hagberg (vpk) anför:

Löntagarfonderna har inte blivit det offensiva redskap som förutskickades i fonddebattens början. Fonderna har inte heller svarat mot de syften som angavs för deras verksamhet när riksdagen år 1983 band sig för en utslätad fondreform. Det krävs nu en ny industripolitik. I en sådan skall AP-fonderna och löntagarfonderna ha en central roll. Med dessa fonder som grund kan regeringen skapa en industripolitik som beskär privatkapitalets äventyrliga politik och garanterar framtidsinvesteringar i Sverige utifrån regionala och samhällsekonomiska utgångspunkter.

1 Förslag till Lag om ändring i lagen (1977:306) om dryckesskatt

Härigenom föreskrivs att 10 och 11 §§ lagen (1977:306) om dryckesskatt¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §²

Skatten på spritdrycker och vin utgår med en grundavgift och en procentavgift, om annat inte sägs i femte stycket.

Grundavgift utgör per liter i fråga om

1. spritdrycker 1 krona 24 öre för varje hel volymprocent alkohol,	1. spritdrycker 1 krona 32 öre för varje hel volymprocent alkohol,
2. starkvin 19 kronor 25 öre,	2. starkvin 21 kronor,
3. lättvin med en alkoholhalt över 7 volymprocent 7 kronor 70 öre,	3. lättvin med en alkoholhalt över 7 volymprocent 8 kronor 50 öre,
4. annat lättvin 10 kronor 35 öre.	4. annat lättvin 11 kronor 25 öre.

Procentavgiften utgör för spritdrycker 60 procent och för vin 39 procent av detaljhandelspriset.

Med detaljhandelspriset förstås det pris som detaljhandelsbolaget tillämpar vid försäljning över disk, exklusive beloppet av pant och skatt enligt lagen (1968:430) om mervärdesskatt.

För lättvin med en alkoholhalt av högst 7 volymprocent utgår dock ingen procentavgift.

11 §³

Skatten på malt- och läskedrycker utgår per liter med

2 kronor 20 öre för öl,	2 kronor 70 öre för öl,
10 kronor 35 öre för starköl,	11 kronor 25 öre för starköl,
40 öre för kolsyrad läskedryck,	40 öre för kolsyrad läskedryck,
20 öre för annan läskedryck.	20 öre för annan läskedryck.

Denna lag träder i kraft den 7 maj 1990.

¹ Lagen omtryckt 1984:158.

² Senaste lydelse 1989:468.

³ Senaste lydelse 1989:468.

2 Förslag till

1989/90:FiU20

Lag om ändring i lagen (1961:394) om tobaksskatt

Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1961:394) om tobaksskatt¹ skall ha följande lydelse.

2 §²

Nuvarande lydelse

För tobaksvara utgår skatten med nedan angivna, i förhållande till varans myckenhet bestämda belopp, nämligen:

Varuslag	Vikt för 1 st.gram	Belopp för	
		1 st. öre	1 kg kr.
Cigarrer och cigariller			
grupp I	t.o.m. 1,7	13,5	
" II	över 1,7 t.o.m. 3,0	18,0	
" III	" 3,0 " 5,0	21,5	
" IV	" 5,0	30,0	
Cigarretter			
grupp I	t.o.m. 0,85	44	
" II	över 0,85 t.o.m. 1,20	51	
" III	" 1,20 " 1,55	56	
" IV	" 1,55 " 1,90	61	
" V	" 1,90	65	
Röktobak			155:—
Tuggtobak			50:—
Snus			28:—

Föreslagen lydelse

För tobaksvara utgår skatten med nedan angivna, i förhållande till varans myckenhet bestämda belopp, nämligen:

Varuslag	Vikt för 1 st.gram	Belopp för	
		1 st. öre	1 kg kr.
Cigarrer och cigariller			
grupp I	t.o.m. 1,7	13,5	
" II	över 1,7 t.o.m. 3,0	18,0	
" III	" 3,0 " 5,0	21,5	
" IV	" 5,0	30,0	
Cigarretter			
grupp I	t.o.m. 0,85	49	
" II	över 0,85 t.o.m. 1,20	56	
" III	" 1,20 " 1,55	61	
" IV	" 1,55 " 1,90	66	
" V	" 1,90	70	
Röktobak			170:—
Tuggtobak			55:—
Snus			32:—

Denna lag träder i kraft den 7 maj 1990.

¹Lagen omtryckt 1984:155.

Senaste lydelse av lagens rubrik 1975:141.

²Senaste lydelse 1989:469.

Lag om ändring i tulltaxelagen (1987:1068)

Härigenom föreskrivs att 22 och 24 kap. tulltaxelagen (1987:1068)¹ skall ha följande lydelse.

22 kap. Drycker, sprit och ättika²*Nuvarande lydelse*

Anm. För spritdrycker, vin eller starköl, som införs i den ordning som anges i 18 § 3, 4, 6, eller 7 lagen (1977:293) om handel med drycker, utgår, om tullfrihet inte åtnjuts, tull med följande belopp per liter:

Spritdrycker enligt tulltaxenr 22.08 200:–

Vin:

musserande eller med en alkoholhalt överstigande 15 volymprocent 62:–

ej musserande, med en alkoholhalt 7 men inte 15 volymprocent . 30:–

ej musserande, med en alkoholhalt om högst 7 volymprocent . 15:–

Starköl 15:–

Tullsats som anges ovan tillämpas även när tullskyldighet föreligger enligt 81 eller 82 § tullagen (1987:1065).

Föreslagen lydelse

Anm. För spritdrycker, vin eller starköl, som införs i den ordning som anges i 18 § 3, 4, 6, eller 7 lagen (1977:293) om handel med drycker, utgår, om tullfrihet inte åtnjuts, tull med följande belopp per liter:

Spritdrycker enligt tulltaxenr 22.08 210:–

Vin:

musserande eller med en alkoholhalt överstigande 15 volymprocent 65:–

ej musserande, med en alkoholhalt 7 men inte 15 volymprocent . 32:–

ej musserande, med en alkoholhalt om högst 7 volymprocent . 16:–

Starköl 16:–

Tullsats som anges ovan tillämpas även när tullskyldighet föreligger enligt 81 eller 82 § tullagen (1987:1065).

24 kap. Tobak samt varor tillverkade av tobaksersättning³*Nuvarande lydelse*

Anm. För tobaksvaror som införs i den ordning som avses i 1 § andra stycket lagen (1961:394) om tobaksskatt eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 13 § andra punkten lagen (1987:1069) om tullfrihet m.m. utgår, om tullfrihet inte åtnjuts, tull med följande belopp:

Cigarrer och cigariller:

vikt högst 3 g per styck 22 öre per styck

vikt högre än 3 g per styck 42 öre per styck

¹ Lagen omtryckt 1987:1186.

² Senaste lydelse 1989:470.

³ Senaste lydelse 1989:470.

Cigaretter:

vikt högst 0,85 g per styck	55 öre per styck
vikt högre än 0,85 men högst 1,20 g per styck	63 öre per styck
vikt högre än 1,20 g per styck	70 öre per styck
Andra slag av färdiga tobaksvaror	192:— per kg

Tullsats som anges ovan tillämpas även när tullskyldighet föreligger enligt 81 eller 82 § tullagen (1987:1065).

Föreslagen lydelse

Anm. För tobaksvaror som införs i den ordning som avses i 1 § andra stycket lagen (1961:394) om tobaksskatt eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 13 § andra punkten lagen (1987:1069) om tullfrihet m.m. utgår, om tullfrihet inte åtnjuts, tull med följande belopp:

Cigarrer och cigariller:

vikt högst 3 g per styck	22 öre per styck
vikt högre än 3 g per styck	42 öre per styck

Cigaretter:

vikt högst 0,85 g per styck	61 öre per styck
vikt högre än 0,85 men högst 1,20 g per styck	69 öre per styck
vikt högre än 1,20 g per styck	76 öre per styck
Andra slag av färdiga tobaksvaror	210:— per kg

Tullsats som anges ovan tillämpas även när tullskyldighet föreligger enligt 81 eller 82 § tullagen (1987:1065).

Denna lag träder i kraft den 7 maj 1990.

1 Förordning om tillämpning av prisregleringslagen (1989: 978);

utfärdad den 8 februari 1990.

Regeringen föreskriver att följande bestämmelser i prisregleringslagen (1989: 978) skall tillämpas:

1. 13 § om högstpris, 14 § om stoppris, 19 § om utgångspris och 22 § om utfästelsepris, såvitt avser varor och tjänster som tillhandahålls i näringsverksamhet,

2. 13 § om högstpris, 14 § om stoppris och 19 § om utgångspris, såvitt avser

dels sådana avgifter som tas ut i annan verksamhet hos staten än näringsverksamhet,

dels sådana avgifter som tas ut i annan verksamhet hos kommunerna än näringsverksamhet enligt föreskrifter i

- lagen (1970: 244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar,
- renhållningslagen (1979: 596),
- lagen (1981: 1354) om allmänna värmesystem,
- räddningstjänstlagen (1986: 1102),
- plan- och bygglagen (1987: 10),

3. 34 § om stopphyra, såvitt avser hyror för bostadslägenheter och lokaler som tillhandahålls i näringsverksamhet.

Närmare bestämmelser om pris- och hyresstopp finns i förordningen (1990: 24) om allmänt pris- och hyresstopp.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den dag då förordningen enligt uppgift på den utkom från trycket i Svensk författningssamling och gäller till och med den 7 februari 1991. Den tillämpas dock för tid från och med den 8 februari 1990.

2 Förordning om allmänt pris- och hyresstopp;

1989/90: FiU20
Bilaga 1

utfärdad den 8 februari 1990.

Regeringen föreskriver följande.

Prisstopp

1 § Den som i näringsverksamhet säljer varor eller utför tjänster får inte utan tillstånd överskrida det pris (*stoppris*) som han tillämpade för leverans av varan eller utförande av tjänsten den 7 februari 1990 (*prisstoppsdagen*). Detta gäller också för näringsverksamhet som bedrivs av staten eller en kommun.

Första stycket skall också tillämpas på avgifter som tas ut i annan verksamhet än näringsverksamhet hos

1. staten,
2. kommunerna enligt föreskrifter i
 - lagen (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar,
 - renhållningslagen (1979:596),
 - lagen (1981:1354) om allmänna värmesystem,
 - räddningstjänstlagen (1986:1102),
 - plan- och bygglagen (1987:10).

2 § Föreskrifterna i denna förordning gäller inte för verksamhet som står under bankinspektionens eller försäkringsinspektionens tillsyn.

3 § Med *varor* och *tjänster* avses i denna förordning detsamma som i prisregleringslagen (1989:978).

4 § Av 15 § prisregleringslagen (1989:978) följer att för den som på prisstoppsdagen inte tillämpade något pris för leverans av en vara eller utförande av en tjänst skall som stoppris i stället gälla det pris som var att anse som gängse pris på prisstoppsdagen.

Om en vara eller en tjänst inte hade något gängse pris på prisstoppsdagen, följer av den nämnda paragrafen att som stoppris i stället skall gälla det pris som den som säljer varan eller utför tjänsten senast tillämpade före prisstoppsdagen.

5 § Om den som säljer en vara eller utför en tjänst före prisstoppsdagen har träffat ett avtal med prisjusteringsklausul, följer av 16 § prisregleringslagen (1989: 978) att stoppriset för honom skall vara det avtalade grundpriset med det tillägg eller avdrag som enligt avtalet gäller för tiden till och med prisstoppsdagen och som den dagen var allmänt känt.

6 § Tillstånd till överskridande av stoppris får meddelas bara om det finns synnerliga skäl för det.

Vid prövningen av frågor om tillstånd skall samtliga i varje enskilt fall föreliggande omständigheter beaktas, särskilt

1. om sysselsättningen inom företaget eller en del därav kan väntas minska väsentligt, ifall tillstånd inte lämnas,
2. om fara föreligger att företaget inte längre kan tillhandahålla varan eller tjänsten, ifall tillstånd inte lämnas.

För statliga myndigheter och kommuner skall särskilt beaktas om möjligheterna att upprätthålla i lag eller annan författning föreskriven verksamhet väsentligt försvåras, om tillstånd inte lämnas.

7 § När ett medgivande att överskrida ett stoppris lämnas, bör även bestämmas i vad mån motsvarande prishöjning får göras i efterföljande produktions- eller handelsled.

8 § Utan hinder av föreskrifterna i 1 § får stoppriset från och med den 1 mars 1990 överskridas med det belopp, räknat i kronor och ören, som svarar mot den

- höjning av mervärdesskatten på varan eller tjänsten som då inträder till följd av lagen (1989: 1027) om ändring i lagen (1968: 430) om mervärdesskatt,
- kostnadsökning för utförande av tjänsten som föranleds av den höjning av kilometerskatten som då inträder till följd av lagen (1989: 1030) om ändring i vägtrafikskattelagen (1988: 327).

9 § Det stoppris som gäller för elektrisk kraft sänks från och med den 1 mars 1990 med det belopp, räknat i kronor och ören, som svarar mot den minskning av skatten på sådan kraft som då inträder till följd av lagen (1989: 1028) om ändring i lagen (1957: 262) om allmän energiskatt.

10 § En importör får överskrida stoppriset på varor som importeras med det merbelopp, räknat i kronor och ören, som han har fått eller får betala till följd av

- prisförändringar på sådana varor efter prisstoppsdagen, eller
- växelkursförändringar efter prisstoppsdagen.

Prishöjningen får tas ut med samma belopp i senare produktions- eller handelsled.

Första och andra styckena gäller under förutsättning att handlingar som visar grunderna för överskridandet hålls tillgängliga för statens pris- och konkurrensverk.

11 § Statens pris- och konkurrensverk får meddela föreskrifter om undantag från tillämpningen av denna förordning i fråga om varor, där prissättningen huvudsakligen sker på en internationell marknad.

12 § Den som i näringsverksamhet hyr ut en bostadslägenhet eller en lokal får inte utan tillstånd ta ut en högre hyra för lägenheten eller lokalen än den som tillämpades den 7 februari 1990 (*stopphyra*).

Om ny hyra för år 1990 ännu inte bestämts eller ännu inte börjat tillämpas den 7 februari, får stopphyran dock överskridas med ett belopp som motsvarar 0,5 procentenheter per månad från tidpunkten för den nya hyrans tillämpning till årets slut.

Om hyran för en lokal är knuten till ett visst index eller på annat sätt är rörlig, får stopphyran för tiden efter den 7 februari överskridas med ett belopp som motsvarar 0,4 procentenheter per månad till årets slut.

13 § Utöver vad som följer av föreskrifterna i 12 § får stopphyran överskridas med ett belopp som svarar mot beslutade ändringar i fråga om fastighetsskatt, mervärdesskatt och energiskatt samt räntebidrag som har inträtt den 1 januari 1990 eller inträder den 1 mars 1990.

Första stycket gäller under förutsättning att fastighetsägaren håller handlingar som visar grunderna för överskridandet tillgängliga för statens pris- och konkurrensverk.

14 § Tillstånd till överskridande av stopphyra utöver vad som följer av 12 eller 13 § får lämnas, om hyreshöjningen, såvitt avser kommande tid, omfattar en tidsperiod om högst ett år och fastighetsägaren lider allvarlig ekonomiskt skada ifall tillstånd inte lämnas.

I övrigt får tillstånd till överskridande av stopphyra bara lämnas, om det finns synnerliga skäl.

Gemensamma bestämmelser

15 § Frågor om tillstånd att överskrida stoppris eller stopphyra prövas av statens pris- och konkurrensverk.

16 § Statens pris- och konkurrensverk får meddela de föreskrifter i övrigt som behövs för verkställigheten av denna förordning.

17 § Statens pris- och konkurrensverk får meddela föreskrifter om undantag från tillämpningen av denna förordning.

18 § Allmänt åtal för brott som avses i 39–42 eller 45 § prisregleringslagen (1989:978) får väckas bara efter medgivande av statens pris- och konkurrensverk.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den dag då förordningen enligt uppgift på den utkom från trycket i Svensk författningssamling och gäller till och med den 7 augusti 1990.

1989/90:SkU2y

Dryckesskatten och tobaksskatten

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett skatteutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1989/90:114 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m.m. jämte motioner.

I propositionen föreslås bl.a. att dryckesskatten och tobaksskatten höjs fr.o.m. den 7 maj 1990. Utskottet begränsar sitt yttrande till dessa frågor och till de skattefrågor i övrigt som har tagits upp i de motioner som har väckts i ärendet. Utskottet tar i sitt yttrande också upp de motioner i dessa och närliggande frågor som har väckts under den allmänna motionstiden och hänvisats till utskottet. Motionerna i dessa delar överlämnas samtidigt härmed till finansutskottet.

Propositionen innebär beträffande dryckesskatten att skatten på samtliga alkoholdrycker höjs så att priset stiger med cirka 5 %. Höjningen utformas såsom en justering av den till alkoholhalten relaterade grundavgiften. Som skäl för förslaget åberopar departementschefen bl.a. försäljningsutvecklingen under år 1989 jämfört med 1988. Den nedåtgående trenden tidigare år för spritdrycker kvarstår visserligen, men samtidigt har försäljningen av vin, starköl och öl klass II ökat i sådan utsträckning att alkoholkonsumtionen mätt i ren alkohol enligt preliminära siffror totalt sett har ökat med 2,8 % sedan 1988. Mot denna bakgrund och med hänsyn till riksdagens ställningstaganden tidigare år är det enligt departementschefens mening angeläget att en skattehöjning genomförs. Utgångspunkten är liksom tidigare att skatten anpassas så att priserna på alkoholdryckerna i vart fall följer den allmänna prisutvecklingen efter den 9 juni 1989, då den senaste skattehöjningen på alkohol och tobak trädde i kraft.

När det gäller tobaksvaror innebär förslaget att skatten på cigaretter höjs med 5 öre per styck och att skatten på röktobak, tuggtobak och snus höjs i motsvarande omfattning. I propositionen anförs att priset på tobaksvaror i stort bör följa konsumentprisutvecklingen i allmänhet. Eftersom cigarrer och cigariller under en lång följd av år varit utsatta för kraftiga prishöjningar och en alltmer minskad efterfrågan bör enligt departementschefen skatten på dessa varor inte höjas.

I motionerna vitsordas i allmänhet att priset på alkohol- och tobaksvaror behöver höjas. Flera motioner innehåller yrkanden om väsentligt större höjningar än som föreslås i propositionen, om tätare prisjusteringar och om en annan utformning av beskattningen. De mest långtgående yrkandena framställs från miljöpartiets sida, som i motionerna Fi48 av Inger Schörling m.fl. (yrkande 6) och Sk392 av Inger Schör-

ling m.fl. (yrkande 19) yrkar en höjning av skattesatserna på sprit och tobak med 40 % och på vin och öl med 20 %. Motsvarande yrkanden framställs även i motion Sk684 (yrkande 2) av Anita Stenberg m.fl. (mp) i vad avser alkoholdrycker och i motion Sk620 (yrkande 1) av Claes Roxbergh m.fl. (mp) i vad avser tobaksvaror. Yrkandet i motion Sk392 om en höjning av dryckesskatten med 20 % innefattar också läskedrycker. Vidare yrkas i motion Sk444 av Lars Werner m.fl. (vpk) en prishöjning med sammanlagt 1 miljard kronor på alkohol och tobak. Prishöjningar i fråga om alkoholdrycker yrkas också i motionerna Fi44 av Gunnar Björk m.fl. (c) — 10 %, Sk694 (yrkande 1) av Karin Israelsson m.fl. (c) och Sk683 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) — 10 %, Sk615 av Karin Israelsson m.fl. (c) — med belopp motsvarande förändringarna i konsumentprisindex plus 5 % och Sk692 av Evert Svensson (s) — index plus 3—5 %. Yrkandet i motion Sk683 innebär även att ändringarna bör utformas med hänsyn till riksdagens beslut hösten 1989 om beskattning efter alkoholstyrka. Yrkande 1 i motion Sk617 av Carl Bildt m.fl. (m) ställer krav på att alkoholpriserna justeras tätare och att reglerna utformas så att man får en mer konsekvent beskattning efter alkoholhalt. I motion Sk634 av Karin Israelsson och Karin Israelsson (c) uttalar sig motionärerna för en högre prisnivå och yrkar tilläggsdirektiv till utredningen om beskattning av alkoholhaltiga drycker bl.a. rörande denna fråga.

Sex motioner rör framför allt beskattningens närmare utformning. Motion Sk648 av Elving Andersson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) innehåller ett allmänt yrkande om att beskattningen bör utformas efter alkoholhalt. Motion Sk659 av Bo Lundgren och Karl-Gösta Svenson (m) innebär i fråga om lättvin att den fasta grundavgiften skall höjas och att den del av skatten som utgår i förhållande till priset skall sänkas (yrkande 1). Denna motion (yrkande 2) liksom motionerna Sk617 (yrkande 1) av Carl Bildt m.fl. (m), Sk649 av Bengt Silverstrand m.fl. (s) och Fi45 (yrkande 3) av Carl Bildt m.fl. (m) innebär också krav på en ny, lägre skatteklass för starköl med högst 3,6 viktprocent alkohol. Enligt den sistnämnda motionen bör skatten för sådant starköl vara 7:50 kr. per liter i stället för de 11:25 som föreslås i propositionen för allt starköl.

Motion Fi42 av Sten Andersson och Birger Hagård (m) har en annan inriktning. Motionärerna begär att riksdagen skall uttala sig för en ny alkoholpolitik med priser på en rimlig EG-nivå och avskaffande av inkonsekventa lagar och förbud.

I fråga om tobaksskatten yrkas — utöver vad som redan har nämnts — i motion Sk638 av Daniel Tarschys m.fl. (fp) att skatten höjs med belopp som motsvarar den priseftersläpning som enligt motionen uppkommit under 1970-talet, 2:50 kr. per paket cigaretter. Motion Sk682 av Martin Olsson och Kersti Johansson (c) innehåller krav på ett riksdagsuttalande om regelbundna skatteskärpningar för tobaksvaror med några procent över konsumentprisindex.

Som anförs i propositionen ligger alkoholkonsumtionen — trots att den sjunkit väsentligt sedan 1977 — fortfarande på en hög nivå. Utskottet instämmer i uppfattningen att stora ansträngningar måste

göras för att WHO-målet om en väsentlig sänkning av alkoholkonsumtionen skall kunna uppfyllas till sekelskiftet. Samtidigt vill utskottet framhålla att en aktiv prispolitik endast är ett av de medel som bör utnyttjas i detta syfte. Enligt utskottets uppfattning är det av vikt att man på bred front söker vinna en allmän förståelse för de problem som den alltför höga alkoholkonsumtionen innebär och att uppnå en ändrad attityd till olämpliga dryckesvanor. Lämpligheten av en höjning av alkoholpriserna bör bedömas med hänsyn till utvecklingen i stort på alkoholområdet och till andra allmänna aspekter och faran för skadeverkningar bl.a. i form av ökad hemtillverkning.

Som utskottet anförde i sitt yttrande till finansutskottet förra året över de då aktuella höjningarna av skatterna på alkohol och tobak (1988/89:4y) bör en höjning av dessa skatter ingå bland de åtgärder som lämpligen bör användas för att uppnå en åtstramning av ekonomin och hålla tillbaka konsumtionen av dessa varor. De principer som tillämpas på detta område innebär att skatthöjningar bör genomföras med täta intervall och utformas så att priserna i vart fall följer den allmänna prisutvecklingen.

Beskattningens närmare utformning är inte enbart en teknisk fråga. Utskottet anser att man i framtiden bör ta större hänsyn till dryckernas olika alkoholhalt. Resultatet av en omläggning får dock inte bli att man attraherar nya alkoholkonsumenter och skapar nya från alkoholpolitisk synpunkt ej önskvärda dryckesmönster eller att man påverkar prispå bilden på ett sätt som framstår som olämpligt även från andra utgångspunkter. En utredning har nu tillsatts med uppdrag att bedöma denna fråga (dir. 1989 :51). Utgångspunkten för utredningsarbetet är att skapa ett skattesystem där beskattningen av alkoholdrycker och därmed också priset i högre grad än för närvarande bestäms av dryckens alkoholhalt. Utredarens strävanden bör enligt direktiven vara att åstadkomma ett enhetligt skattesystem för samtliga alkoholdrycker som är neutralt i förhållande till konsumentens val mellan olika produkter med likvärdig alkoholstyrka. Det skall också ankomma på utredaren att pröva om den nuvarande klassindelningen av maltdryckerna är ändamålsenlig och går att inordna i ett enhetligt skattesystem. Avsikten är att utredaren skall redovisa resultatet av sitt arbete före utgången av år 1990.

Mot bakgrund av utvecklingen av alkoholkonsumtionen under senare tid och den allmänna prisutvecklingen anser utskottet att dryckesskatten nu bör höjas. Det i propositionen framlagda förslaget står i överensstämmelse med de principer som har godtagits av riksdagen tidigare år. Att förslaget — nu liksom tidigare — utformats såsom en höjning av den alkoholrelaterade grundavgiften ligger i linje med det i flera motioner framställda kravet om en beskattning som i högre grad än för närvarande tar hänsyn till alkoholhalten i drycken. Den föreslagna höjningen, som enligt utskottets mening är väl avvägd, det pågående utredningsarbetet och vad utskottet här har anfört får i viss utsträckning anses tillgodose de krav på skatteskärpningar för alkoholdrycker och en annan utformning av dryckesbeskattningen som fram-

ställs i de aktuella motionerna. I den mån så inte är fallet avstyrker utskottet motionerna i dessa delar och motion Fi42 och tillstyrker propositionen i denna del.

Läskedrycksskatten kommer att behandlas i den proposition om de indirekta skatterna som regeringen kommer att förelägga riksdagen nästa månad. I avvaktan på regeringens förslag avstyrker utskottet motion Sk392 yrkande 19 i denna del.

Tobaksutredningen har i dagarna lagt fram sitt förslag om åtgärder mot tobakskonsumtionen (SOU 1990:29). Beträffande tobaksskatten innebär förslaget prishöjningar på ca 30 % i ett inledningsskede och att priserna därefter skall följa den allmänna konsumtionsutvecklingen.

Med regeringens nu aktuella förslag kommer prisutvecklingen på samtliga tobaksvaror att ligga något över den allmänna prisutvecklingen, vilket överensstämmer med de åtgärder som har genomförts under 1980-talet. Med anledning av vad som anförts i motionerna bör framhållas att tobakskonsumtionen visat avtagande tendenser. I avvaktan på kommande ställningstaganden till tobaksutredningens förslag finner utskottet inte skäl att nu förorda ytterligare skatteskärpningar. Utskottet tillstyrker således propositionen i denna del och avstyrker motionerna i denna del.

Motionerna Fi43 av Roland Larsson och Hugo Andersson (c), Sk624 av Ingrid Ronne-Björkqvist och Carl-Johan Wilson (fp) och Sk650 av Roland Larsson och Hugo Andersson (c) går ut på att man med tanke på de skadeverkningar som alkohol- och tobakskonsumtionen medför bör ta ut en hälso- och sjukvårdsavgift på dessa varor. Vidare yrkas i motionerna Sk620 (yrkande 3) av Claes Roxbergh m.fl. (mp) och Sk695 av Elisabeth Fleetwood m.fl. (m, s, fp, c,vpk, mp) att en avgift på 2,5 öre per cigarett bör tas ut för att finansiera upplysningar om tobakens skadeverkningar. Vid sin behandling av likartade yrkanden i höstas framhöll utskottet (1989/90:SkU3) att avgifter av detta slag givetvis bör ses som skatter och avstyrkte de då framförda yrkandena. Utskottet finner nu liksom tidigare att det saknas anledning att dela upp beskattningen av de aktuella varorna på det sätt som motionärerna föreslagit och avstyrker således dessa motioner.

Restaurangnäringens förhållanden tas upp i fyra motioner. I två av dessa — Sk651 av Gudrun Norberg och Karin Israelsson (fp,c) och Sk690 av Eva Goës och Ragnhild Pohanka (mp) — yrkas att avgifterna för serveringstillstånd höjs så att innehavaren med denna avgift får ersätta hela kostnaden för tillståndet och för länsstyrelsernas kontroll och uppföljning av verksamheten. Yrkandet i motion Sk634 av Karin Israelsson och Stina Eliasson (c) om tilläggsdirektiv till utredningen om alkoholbeskattningen har delvis en likartad karaktär och avser att få till stånd en avgift på restaurangverksamheten eller en särskild restaurangskatt för att minska vinstintresset i alkoholhantering på restaurangerna och att få resurser för alternativ nöjesverksamhet. I motion Sk647 av Martin Olsson och Karin Israelsson (c) begärs förslag om en lägre mervärdeskatt för alkoholfria restauranger (60 %) i syfte

att på detta sätt underlätta för de alkoholfria restaurangerna att hävda sig i konkurrensen och att utnyttja mervärdesskatten för att begränsa alkoholkonsumtionen.

Utskottet har i och för sig förståelse för syftet att främja alkoholfria miljöer, men åtgärder i denna riktning bör utformas på annat sätt än såsom lättnader i beskattningen. Utskottet avstyrker därför motion Sk634.

Frågan om en höjning av expeditionsavgifterna för serveringstillstånd, som tidigare har tagits upp av alkoholhandelsutredningen (SOU 1985:15, jfr SkU1987/88:4y), har på nytt aktualiserats av socialstyrelsen. I sitt remissyttrande över länsstyrelsernas anslagsframställningar har socialstyrelsen föreslagit att nuvarande expeditionsavgifter för alkoholtillstånd omformas till ansökningsavgifter och höjs. Förslaget innebär också att en årlig registerhållnings- och tillsynsavgift införs och avpassas så att länsstyrelsernas kostnad för tillsynen kan täckas (prop. 1989/90:100 bilaga 15 s. 62). Enligt utskottets mening kan man utgå från att de nu aktuella avgiftsfrågorna och förhållandena inom restaurangbranschen kommer att tas upp av regeringen i samband med det fortlöpande arbete som pågår angående de alkoholpolitiska frågorna utan särskild framställning från riksdagens sida. Syftet med motionerna får därför i viss mån anses vara redan tillgodosett. I den mån så inte är fallet avstyrker utskottet de nu aktuella yrkandena.

Den skattefria försäljningen och införseln av alkoholdrycker och tobak i utlandstrafiken tas upp i motionerna Sk652 av Anders Castberger (fp), Sk678 av Ingrid Ronne-Björkqvist (fp), Sk684 av Anita Stenberg m.fl. (mp) och Sk620 av Claes Roxbergh m.fl. (mp). Motionärerna anser att Sverige bör ta initiativ till att dessa skattelättnader slopas.

Utskottet har vid tidigare års behandling av dessa frågor haft viss förståelse för önskemålet att ingripa mot utlandsresenärernas skattefria införsel men har avstyrkt yrkandena med hänvisning till svårigheterna att nå fram till internationella överenskommelser i denna fråga och till att det inte kunde anses aktuellt att söka speciella lösningar för i Sverige bosatta personer. Tobaksutredningen har intagit en likartad ståndpunkt i sitt nu avgivna förslag (SOU 1990:29 s. 143). Utredningen anser också att frågan bör få en internationell lösning och anför bl.a. att den fortsatta utvecklingen inom EG bör avvaktas.

Enligt utskottets mening har något nytt som bör föranleda ändrad ståndpunkt inte förekommit. Utskottet avstyrker alltså dessa motioner.

Motion Fi48 av Inger Schörling m.fl. (mp) innehåller bl.a. yrkanden om koldioxidskatt, skatt på uran, fördubblad reklamskatt, miljö- och energiskatter för flygtrafiken, slopad moms på basmat och höjd moms på annat, inflationsskydd för punktskatter och miljöskatter, låglöneprofil i skatteskalen, slopad moms på inhemska förnybara energislag och slopad moms på persontransporter (yrkandena 7–11, 18, 19, 21 och 22). Dessa yrkanden har ett nära samband med den förestående skattereformen för 1991 och bör enligt utskottets uppfattning inte prövas i det nu aktuella sammanhanget. Utskottet avstyrker således dessa yrkanden.

Bo Lundgren

Närvarande: Bo Lundgren (m), Bo Forslund (s), Torsten Karlsson (s), Kjell Johansson (fp), Görel Thurdin (c), Hugo Hegeland (m), Bruno Poromaa (s), Yvonne Sandberg-Fries (s), Sverre Palm (s), Karl-Gösta Svenson (m), Rolf Kenneryd (c), Lars Bäckström (vpk), Gösta Lyngå (mp), Karl Hagström (s), Lisbeth Staaf-Igelström (s), Isa Halvarsson (fp) och Ingegerd Elm (s).

Avvikande meningar

1. Dryckesskatten

Kjell Johansson (fp), Görel Thurdin (c), Rolf Kenneryd (c) och Isa Halvarsson (fp) anför:

De prishöjningar på alkoholområdet som föreslås i propositionen ligger på samma nivå som den som genomfördes i juni förra året och motsvarar i stort sett förändringarna i penningvärdet. En så begränsad prisjustering är inte tillräcklig för att uppnå målsättningen om en begränsning av den alltför höga alkoholkonsumtionen. Försäljningen har dessutom under de senaste åren ökat.

Som anføres i flera motioner bör man genomföra sådana skattehöjningar på alkoholdryckerna att dessa fördras jämfört med livsmedel och andra konsumtionsvaror. De förslag i denna riktning som framställs i motionerna Fi44 av Gunnar Björk m.fl. (c), Sk683 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) och Sk694 av Karin Israelsson m.fl. (c) är enligt vår uppfattning väl avvägda och ligger på den nivå som förordas i motionerna Sk615 av Karin Israelsson (c) och Sk692 av Evert Svenson (s), dvs. 3–5 % över konsumentprisindex.

Skattehöjningarna bör i avvaktan på resultatet av den nu pågående utredningen om alkoholbeskattningen utformas som en höjning av grundavgiften.

Med det anförda tillstyrker vi motionerna Fi44, Sk683 och Sk694 i dessa delar och propositionen med den ändring som föranleds härav. Övriga motioner angående dryckesskatten avstyrks i dessa delar till den del de inte tillgodoses med förslaget.

2. Dryckesskatten

Bo Lundgren (m), Hugo Hegeland (m) och Karl-Gösta Svenson (m) anför:

Målsättningen för alkoholpolitiken är att minska den totala alkoholkonsumtionen och att få till stånd en övergång till konsumtion av svagare alkoholdrycker. Mot den bakgrunden bör, som anförts i flera av de aktuella motionerna, en ny skatteklass införas för öl med en alkoholstyrka mellan folkölet och det nuvarande starkölet. En lämplig avvägning är 7,50 kr. per liter för starköl med en alkoholstyrka på högst 3,6 viktprocent. Därmed skapas förutsättningar för ett kvalitetsöl som i fråga om alkoholstyrka och beskattning kommer att ligga mitt emellan folkölet och det nuvarande starkölet. Öl i den nya skatteklassen bör försäljas endast på Systembolaget.

Vi tillstyrker alltså motion Fi45 av Carl Bildt m.fl. (m) i denna del. Därmed är de motsvarande yrkanden som framställs i motionerna Sk617 av Carl Bildt m.fl. (m), Sk649 av Bengt Silfverstrand m.fl. (s) och Sk659 av Bo Lundgren och Karl-Gösta Svenson (m) tillgodosedda.

3. Dryckesskatten

Lars Bäckström (vpk) anför:

Målsättningen för alkoholpolitiken är att minska den totala alkoholkonsumtionen och att få till stånd en övergång till konsumtion av svagare alkoholdrycker. Mot den bakgrunden bör, som anförts i flera av de aktuella motionerna, en ny skatteklass införas för öl med en alkoholstyrka mellan folkölet och det nuvarande starkölet. Därmed skapas förutsättningar för ett kvalitetsöl som i fråga om alkoholstyrka och beskattning kommer att ligga mitt emellan folkölet och det nuvarande starkölet. Öl i den nya skatteklassen bör försäljas endast på Systembolaget. Vad som här har anförts bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Motion Sk649 av Bengt Silfverstrand m.fl. (s) tillstyrks alltså. Övriga motioner i denna fråga avstyrks till den del de inte därmed är tillgodosedda.

4. Tobaksskatten

Kjell Johansson (fp) och Isa Halvarsson (fp) anför:

Som framhålls i flera motioner är det av många skäl angeläget begränsa tobakskonsumtionen och därmed också de svåra skadeverkningar som tobaksröken medför både för dem som röker och för andra. Den i propositionen föreslagna skattehöjningen innebär att priset på dessa varor i stort sett kommer att följa den allmänna prisutvecklingen. Detta är inte tillräckligt för att påverka konsumtionen i önskvärd riktning. Det förslag som läggs fram i motion Sk638 av Daniel Tarschys m.fl. (fp) att man nu bör ta igen den priseftersläpning som

uppkommit sedan 1970 ligger i linje med det förslag som tobaksutredningen nu har presenterat. I enlighet härmed bör den i propositionen föreslagna skattehöjningen fördubblas.

Med det anförda tillstyrker vi motion Sk638 och propositionen med den ändring som föranleds härav. Till den del övriga motioner i denna fråga inte därmed är tillgodosedda avstyrker vi dem.

1989/90:FiU20
Bilaga 2

5. Dryckesskatten och tobaksskatten

Gösta Lyngå (mp) anför:

Med hänsyn till de stora sociala problem och sjukvårdskostnader som orsakas av alkohol- och tobakskonsumtion bör en real skattehöjning ske på detta område. Som förslås i motionerna Fi48, Sk392 och Sk684 från miljöpartiet bör skatten för tobak och spritdrycker av denna anledning höjas med 40 % och skatten på vin och på malt- och läskedrycker med 20 %. Vi tillstyrker alltså en skattehöjning i denna storleksordning. I avvaktan på resultatet av den utredning som nu pågår om beskattningens tekniska utformning bör höjningen på vanligt sätt tas ut genom ändringar av grundavgifterna.

Motionerna Fi48, Sk392 och Sk684 bör alltså bifallas. Med den ändring som föranleds härav tillstyrks förslagen i propositionen. I den mån övriga motioner i dessa delar inte är tillgodosedda med förslaget avstyrker vi dem.

6. Information om tobakens skadeverkningar

Gösta Lyngå (mp) anför:

Tobakskonsumtionen orsakar stora sociala problem och höga sjukvårdskostnader. Detta problem tas upp i flera motioner och belyses i det betänkande som tobaksutredningen nu har avlämnat. Av många skäl behövs en rad kraftfulla åtgärder i syfte att nedbringa denna onödiga och skadliga konsumtion. En åtgärd i denna riktning är att förbättra informationen. Mot denna bakgrund bör regeringen överväga att ta ut en avgift som motsvarar 2,5 öre per cigarett för att intensifiera och bekosta de insatser som behövs. De yrkanden i detta hänseende som framställs i motionerna Sk620 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) och Sk695 av Elisabeth Fleetwood m.fl. (m,s,fp,c,vpk,mp) bör alltså bifallas.

1989/90:BoU7y

Vissa ekonomisk-politiska åtgärder

Till finansutskottet

Finansutskottet beslöt den 13 mars 1990 bereda bostadsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1989/90:114 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m.m. jämte de motioner som kunde komma att väckas med anledning av propositionen. Bostadsutskottet behandlar i detta yttrande förslaget i vad avser frågor om hyresstopp jämte motioner med anknytning härtill.

Sammanfattning

Bostadsutskottet tillstyrker förslaget om att prisregleringslagen skall få tillämpas fr.o.m. den 8 februari 1990 och att hyresstopp därmed gäller tills vidare. Motionsyrkanden (m), (fp) och (c) om att lagen inte skall få tillämpas, liksom motionsyrkanden (mp) om att lagen endast skall få tillämpas under vissa förutsättningar, avstyrks. Även ett motionsyrkande (vpk) om att begränsa möjligheterna till undantag från stopphyran avstyrks av utskottet. På eget initiativ förordar utskottet att stopphyran för bostäder under vissa förutsättningar skall få överskridas utöver vad schablonregeln medger.

Avvikande meningar (m, fp, c), (vpk) samt (mp) har fogats till yttrandet.

Propositionen

Med stöd av prisregleringslagen utfärdade regeringen den 8 februari 1990 förordningen (1990:23) om tillämpning av prisregleringslagen. Enligt bestämmelserna i lagen skall sådan av regeringen meddelad föreskrift underställas riksdagen för prövning inom en månad från det att den utfärdats. I proposition 1989/90:114 bilaga 2 (civildepartementet) hemställs att riksdagen skall godkänna förordningen.

I detta yttrande behandlas följande med anledning av proposition 1989/90:114 väckta motioner.

1989/90:Fi44 av Gunnar Björk m.fl. (c) vari yrkas

2. att riksdagen beslutar avslå proposition 1989/90:114 såvitt avser tillämpning av prisregleringslagen i enlighet med vad som i motionen anförts.

1989/90:Fi45 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen avslår regeringens förslag om ett godkännande av förordningen (1990:23) om tillämpning av prisregleringslagen (1989:978).

1989/90:Fi46 av Anne Wibble m.fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen avslår förordningen (1990:23) om tillämpning av prisregleringslagen (1989:978).

1989/90:Fi47 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen framförs om förändringar av pris- och hyresstoppets undantagsregler.

1989/90:Fi48 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas

3. att riksdagen, endast under förutsättning av att i motionen angivna villkor uppfylls, godkänner att lag om pris- och hyresstopp får tillämpas under en tid av nio månader räknat från den 8 februari 1990,

4. att riksdagen, om i motionen angivna villkor ej är uppfyllda, avslår förslaget om pris- och hyresstopp.

I ärendet har inkommit en skrivelse från AB Svenska Bostäder.

Förslag i proposition och motioner om hyresstopp m.m.

Inledning

Riksdagen antog hösten 1989 en ny prisregleringslag som trädde i kraft den 1 januari 1990. Med stöd av lagen (1989:978) kan regeringen bl.a. meddela föreskrifter om hyresstopp. Förutom vid krig eller krigsfara kan sådan föreskrift endast meddelas när inträdda eller befärade hyresstegringar hotar att rubba den samhällsekonomiska balansen. En föreskrift om prisreglering skall avse viss tid, dock högst ett år. Däremot får en föreskrift om stopphyra inte avse längre tid än sex månader. Av regeringen meddelad föreskrift om tillämpning av lagens regler om hyresstopp skall underställas riksdagen för prövning inom en månad från det att den utfärdats. Föreskriften upphör att gälla om inte riksdagen godkänner den inom två månader från underställandet.

Med stöd av prisregleringslagen utfärdade regeringen den 8 februari 1990 förordningen (1990:23) om tillämpning av prisregleringslagen. Genom beslutet föreskrev regeringen att de grundläggande bestämmelserna om pris- och hyresreglering skulle tillämpas under tiden fr.o.m. den 8 februari 1990 t.o.m. den 7 februari 1991. Samtidigt utfärdade regeringen förordningen (1990:24) om allmänt pris- och hyresstopp. Denna förordning gäller t.o.m den 7 augusti 1990.

Förslag i propositionen

Genom det nu föreliggande regeringsförslaget föreläggs riksdagen förordningen (1990:23) om tillämpning av prisregleringslagen för godkännande.

I fråga om hyresstoppet innebär de utfärdade bestämmelserna att den som hyr ut en lägenhet eller en lokal inte utan tillstånd får ta ut en högre hyra än den som tillämpades den 7 februari 1990 – stopphyra.

Stopphyran gäller även om en högre hyra har bestämts innan hyresstoppet trädde i kraft men ännu inte börjat tillämpas. I de fall några hyresförändringar ännu inte bestämts eller börjat tillämpas får dock stopphyran överskridas enligt en schablonregel. En förutsättning för att schablonregeln skall kunna tillämpas är att minst motsvarande hyreshöjning avtalats eller beslutats av hyresnämnd.

Schablonregeln innebär att stopphyran får överskridas med ett belopp som motsvarar 0,5 procentenheter per månad från tidpunkten för den nya hyrans tillämpning till årets slut. Om ny hyra skall tillämpas fr.o.m. den 1 april får således stopphyran från denna tidpunkt överskridas med 4,5 %.

I de fall hyran för en lokal är rörlig genom att den t.ex. kopplats till en index får stopphyran överskridas med ett belopp som motsvarar 0,4 procentenheter per månad till årets slut räknat från den 7 februari. En förutsättning härför är att den avtalade indexuppräknningen skulle leda till en hyreshöjning som minst motsvarar den som följer av schablonregeln.

Utöver schablonreglerna får stopphyran överskridas utan särskilt tillstånd med ett belopp som svarar mot beslutade ändringar av fastighetsskatt, mervärdeskatt samt räntebidrag som inträtt den 1 januari eller den 1 mars 1990. Överskridandet kan ske om minst motsvarande hyreshöjning följer av avtal eller beslut av hyresnämnd.

Stopphyran kan även få överskridas efter tillstånd av statens pris- och konkurrensverk, om en hyreshöjning som bestämts för kommande tid avser högst ett år och fastighetsägaren lider allvarlig ekonomisk skada ifall tillstånd inte lämnas. Även i vissa andra fall skall medgivande till att överskrida stopphyran kunna lämnas.

Lägenheter för vilka det den 7 februari inte fanns en bestämd hyra, t.ex. på grund av att byggnadsarbeten pågick, omfattas inte av hyresstoppet. Inte heller s.k. förstagångshyror omfattas av stoppet, vilket bl.a. innebär att det inte gäller för nyproducerade lägenheter.

Förslaget om att föreskriften om tillämpningen av prisregleringslagen skall godkännas avvisas i sin helhet i tre motioner.

I motion Fi44 (c) yrkande 2 avvisas förslaget med hänvisning dels till att hyresstopp inte skall kunna införas under fredstida förhållanden, dels till att en önskad pris- och kostnadsdämpning måste åstadkommas på ett sätt som är varaktigt — något som enligt motionärerna kräver finanspolitisk åtstramning.

Enligt moderata samlingspartiets partimotion Fi45 vittnar såväl vetenskaplig expertis som praktisk erfarenhet om att prisreglerande åtgärder i en marknadsekonomi är verkningslösa — annat än möjligen på mycket kort sikt — och dessutom skadliga. En effektiv kamp mot inflationen kan enligt motionärernas mening endast föras med hjälp av en ekonomisk politik som siktar till sänkt skattetryck, minskade offentliga utgifter och avreglering. Med hänvisning härtill avvisas regeringens förslag om tillämpningen av prisregleringslagen i motionens yrkande 2.

Med hänvisning till att man är principiella motståndare till prisreglering avvisar motionärerna i motion Fi46 (fp) yrkande 2 regeringens förslag. Enligt motionärerna är den enda effekten av en prisreglering som är i kraft under en längre tid att den skadar prisbildningen och ekonomins funktionssätt. Om den är i kraft under en kortare tid anges den främsta effekten bli en stimulans av efterfrågan.

Enligt motion Fi48 (mp) är det meningsfullt att sätta in en åtgärd som pris- och hyresstopp endast om långsiktiga åtgärder för en grön ekologisk åtstramning samtidigt beslutas. Ytterligare en förutsättning för att pris- och hyresstopp inte skall få en motsatt effekt är att de kombineras med låga löneökningar. Ett villkor för att ett hyresstopp skall införas anges därför vara att den av regeringen tillsatta särskilda förhandlaren i början av april kan redovisa resultat i form av en uppgörelse mellan de avtalsslutande parterna — en uppgörelse som leder till påtagliga dämpningar i löneökningstakten. Dessutom måste stopperperioden enligt motionärerna begränsas till högst 9 månader — yrkande 3. Om dessa förutsättningar inte uppfylls bör förslaget avvisas — yrkande 4.

Regeringens förslag om att prisregleringslagen skall få tillämpas fr.o.m. den 8 februari 1990 tillstyrks i vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi47. Däremot riktas i motionen invändningar mot att bl.a. hyresstoppet har för många undantagsregler. Enligt motionärerna är hyresstoppet inget verkligt stopp genom att hyrorna får höjas dels enligt en schablonregel, dels med ett belopp som motsvarar skattehöjningar och sänkta räntebidrag. Med hänvisning härtill hemställs att regeringen snarast utarbetar en ny förordning om hyres- och prisstopp som har ett minimum av undantagsregler — yrkande 1.

Utskottet

Utskottet begränsar sitt yttrande till att avse vad i propositionen och i motionerna föreslagits om hyresstopp.

Inledningsvis behandlas frågan om *behovet av ett fortsatt hyresstopp m.m.*

Förslaget om att tillämpningen av prisregleringslagen skall godkännas och att pris- och hyresstoppet därmed skall bestå ingår som en del i ett samlat ekonomiskt-politiskt paket. Syftet med de framlagda förslagen är att stabilisera den svenska ekonomin genom att bl.a. minska överhettningen och hålla nere inflationen.

I regeringsförslaget framhålls att lönebildningen har avgörande betydelse för den ekonomiska utvecklingen. Mot bakgrund härav har regeringen dels utsett en särskild förhandlare som har i uppgift att medverka till en uppgörelse mellan de avtalslutande parterna, dels aviserat sin avsikt att vidta ytterligare åtgärder som minskar överhettningen på arbetsmarknaden och tar ned inflationsförväntningarna. Förslaget om ett pris- och hyresstopp är därför en tillfällig åtgärd i avvaktan på att klarhet skall vinnas om löneutvecklingen för åren 1990 och 1991. I propositionen uttrycks också att det är önskvärt att sådan klarhet kan nås inom de närmaste månaderna och att pris- och hyresstoppet därmed kan bli kortvarigt. De ekonomisk-politiska överväganden som primärt bör ligga till grund för ställningstagandena i hithörande frågor ankommer det i första hand på finansutskottet att göra. Utifrån de synpunkter bostadsutskottet har att beakta delar utskottet uppfattningen att hyresstoppet bör fortsätta att gälla till dess att utvecklingen på löneområdet m.m. bättre kan överblickas. Frågan om hyresstoppets längd m.m. får sålunda bedömas med utgångspunkt bl.a. i resultatet av kommande avtalsuppgörelser m.m.

Bostadsutskottet tillstyrker med det nu anförda regeringens förslag om godkännande av att prisregleringslagen skall få tillämpas fr.o.m. den 8 februari och att hyresstoppet därmed skall gälla tills vidare. Förslagen i moderata samlingspartiets partimotion Fi45 yrkande 2 samt i motionerna Fi44 (c) yrkande 2 och Fi46 (fp) yrkande 2 och Fi48 (mp) yrkandena 3 och 4 avstyrks.

När det gäller möjligheterna till *undantag från stopphyran m.m.* vill utskottet anför följande.

Det nu gällande hyresstoppet innebär att som stopphyra skall gälla den hyra som tillämpades den 7 februari 1990. Som framgår av framställningen ovan innebär regeringens förslag att stopphyran under vissa förutsättningar kan överskridas. Även enligt bostadsutskottets mening bör möjligheter att överskrida stopphyran finnas i huvudsak i enlighet med regeringens förslag. Utskottet är sålunda inte berett biträda förslaget i vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi47 yrkande 1 om att de av regeringen förordade möjligheterna till överskridande skall begränsas.

Avslutningsvis behandlar utskottet frågan om *möjligheten att i vissa fall överskrida stopphyran* för bostäder utöver vad den av regeringen förordade schablonregeln medger.

Genom en skrivelse till utskottet har aktualiserats det förhållandet att hyresnivån i ett bostadsföretags bostadsbestånd med de förordade reglerna kan bli olika beroende av hur hyresförhandlingarna har förts i olika i delar av beståndet. Det kan sålunda förekomma att förhandlingar för huvuddelen av ett företags bostäder kunnat slutföras så att den nya hyran börjat tillämpas före den 8 februari, medan någon hyresöverenskommelse för ett mindre antal fastigheter då ännu inte förelåg. I den utsträckning schablonregeln för dessa fastigheter inte medger hyresförändringar i nivå med de överenskommelser som redan träffats kommer hyresnivåerna för i många fall likvärdiga lägenheter därmed att skilja sig åt. För en majoritet av de boende hos det aktuella bostadsföretaget kommer detta naturligtvis att framstå som en obehaglig skillnad som inte torde vara avsedd. Enligt bostadsutskottets mening bör mot bakgrund härav bestämmelserna om stopphyra ändras så att det blir möjligt för berörda bostadsföretag att, i de fall fråga om hyresprövning hänskjutits till hyresnämnd, genomföra hyreshöjningar utöver vad schablonregeln medger. En förutsättning härför är dock att frågan anhängiggjorts hos hyresnämnd senast den 7 februari 1990.

Från de utgångspunkter bostadsutskottet har att beakta föreslår utskottet att förordningen (1990:24) om allmänt pris- och hyresstopp ges en utformning i enlighet med vad som ovan anförts.

Stockholm den 29 mars 1990

På bostadsutskottets vägnar

Agne Hansson

Närvarande: Agne Hansson (c), Oskar Lindkvist (s), Magnus Persson (s), Knut Billing (m), Lennart Nilsson (s), Erling Bager (fp), Hans Göran Franck (s), Bertil Danielsson (m), Nils Nordh (s), Rune Evensson (s), Gunnar Nilsson (s), Jan Sandberg (m), Siw Persson (fp), Jan Strömdahl (vpk), Kjell Dahlström (mp), Britta Sundin (s) och Rune Thorén (c).

Avvikande meningar

1. Behovet av ett hyresstopp m.m.

Agne Hansson (c), Knut Billing (m), Erling Bager (fp), Bertil Danielsson (m), Jan Sandberg (m), Siw Persson (fp) och Rune Thorén (c) anser att utskottets yttrande under rubriken Utskottet bort ha följande lydelse:

Redan när den nu gällande prisregleringslagen förelades riksdagen hösten 1989 restes i motioner (m), (fp) och (c) invändningar mot att lagen skulle få tillämpas under fredstida förhållanden. Denna vår

principiella uppfattning står fast. Både vetenskaplig expertis och praktisk erfarenhet vittnar om att prisreglerande åtgärder som hyresstopp eller prisstopp inte är några ändamålsenliga ekonomisk-politiska medel. Förutom att åtgärderna är praktiskt taget verkningslösa som medel att påverka prisutvecklingen inverkar de menligt på ekonomins funktionssätt genom att prisbildningen störs. Det kan rent av hävdas att en kortare tids prisreglering under vissa förutsättningar kan bidra till att stimulera efterfrågan.

Vad som erfordras i den nu rådande situationen är således inte ytterligare regleringar och ingrepp utan en riktigt utformad ekonomisk politik som ger en väl fungerande marknad med en effektiv konkurrens.

Sammanfattningsvis tillstyrker utskottet moderata samlingspartiets partimotion Fi45 yrkande 2 samt motionerna Fi44 (c) yrkande 2 och Fi46 (fp) yrkande 2 om avslag på regeringens förslag. Propositionen liksom övriga i detta betänkande behandlade motioner avstyrks.

2. Behovet av ett hyresstopp m.m.

Kjell Dahlström (mp) anser att utskottets yttrande under rubriken Utskottet bort ha följande lydelse:

Det är en väl känd erfarenhet att ett hyresstopp av det slag som regeringen infört genomgående har visat sig ineffektivt när det gäller att åstadkomma långsiktiga positiva verkningar. Som framhålls i miljöpartiet de grönas motion Fi48 måste därför hyresstopp, liksom andra prisregleringar, användas med stor restriktivitet. Detta innebär bl.a. att regleringarna måste kombineras med samtidiga långsiktigt verkande åtgärder för en grön ekologisk åtstramning i enlighet med vad som förordats i samma motion.

En ytterligare förutsättning för att ett pris- och hyresstopp skall få avsedd effekt är att det följs av låga löneökningar. Om inte denna grundläggande förutsättning uppfylls kommer den tilltänkta åtstramningen i stället att leda till en ökad köpkraft och en förvärrad överhettning på bl.a. arbetsmarknaden.

Mot bakgrund av det ovan anförda bör frågan om ett fortsatt hyresstopp kopplas till utfallet av de uppgörelser som avses bli träffade mellan de avtalsslutande parterna inom en nära framtid. Hyresstoppet bör sålunda bestå endast om dessa uppgörelser leder till påtagliga dämpningar i löneökningstakten för åren 1990 och 1991. Om så inte blir fallet bör hyresstoppet omedelbart upphävas.

Även i de fall de nu angivna förutsättningarna för ett fortsatt hyresstopp kommer att uppfyllas bör inte prisregleringslagen få tillämpas under längre tid än nio månader räknat från den 8 februari 1990 — detta för att riksdagen under hösten 1990 skall få möjlighet att ta ställning till en eventuellt fortsatt tillämpning.

Vad utskottet nu med anledning av motion Fi48 (mp) yrkandena 3 och 4 samt regeringens förslag anför bör ges regeringen till känna. Utskottets ställningstagande i denna del innebär att övriga i yttrandet behandlade motioner avstyrks.

3. Undantag från stopphyran m.m.

1989/90:FiU20
Bilaga 3

Jan Strömdahl (vpk) anser att den del av utskottets yttrande som under rubriken Utskottet börjar med "Det nu" och slutar med "ovan anförts" bort ha följande lydelse:

Hyresutvecklingen har under en rad av år varit sådan att det tveklöst föreligger ett behov av att hålla tillbaka ytterligare hyreshöjningar. Ett hyresstopp kan naturligtvis tjäna detta syfte. En förutsättning härför är dock att hyresstoppet innebär ett reellt stopp och inte innefattar en mängd undantag. Det av regeringen nu införda hyresstoppet uppfyller inte dessa förutsättningar. Från bl.a. hyresgäströrelsen har också stark kritik riktats mot att hyresstoppet försetts med så omfattande undantagsregler att det torde bli i det närmaste verkningslöst.

Utskottet delar i allt väsentligt den kritik som riktats mot hyresstoppet i nu aktuellt avseende. Det är naturligtvis inte möjligt att på ett effektivt sätt motverka hyreshöjningar med ett hyresstopp, som utöver höjningar till följd av skatteökningar och räntebidragssänkningar medger schablonmässiga höjningar på upp till 5 %. När dessutom statens pris- och konkurrensverk kan ge tillstånd till hyreshöjningar, om fastighetsägaren riskerar att lida "allvarlig ekonomisk skada" eller om underhåll, ombyggnad eller installation av kabel-TV genomförs, blir hyresstoppet självfallet än mer verkningslöst.

Med hänvisning till det nu anförda bör enligt bostadsutskottets mening hyresstoppet ges en ny och effektivare utformning som innebär att möjligheterna till undantag från stoppet helt tas bort eller inskränks till ett minimum. Vad utskottet nu med anslutning till vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fi47 yrkande 1 anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

<i>Sammanfattning</i>	1
<i>Inledning</i>	3
<i>Propositionernas förslag</i>	6
<i>Motionsyrkandena</i>	7
<i>Propositioner och motioner</i>	19
Proposition 100 jämte partimotioner om den ekonomiska politiken	19
Proposition 114 jämte parti- och kommittémotioner	36
<i>Utskottet</i>	44
Den ekonomiska politiken	44
Den ekonomiska utvecklingen	44
De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken	47
Pris- och hyresstopp	54
Spelregler på arbetsmarknaden	56
Lagfäst sjuklön	57
Semesterlagstiftningen	57
Arbetskraftsinvandring	57
Vissa allmänna yrkanden från miljöpartiet	57
Statlig lönepolitik	58
Utgiftsram för förvaltningskostnader	60
Penningpolitiken	61
Statsskuldspolitiken	61
Kreditpolitiken	63
Valutapolitiken	65
Valutaregleringens avskaffande	65
Närmare samarbete med EMS	66
Övriga kreditpolitiska frågor	67
Kassakrav för finansbolag och andra kreditinstitut	67
Betaltvillkor vid kreditköp	68
Avskaffande av bilkreditförordningen	68
Skatten på alkohol och tobak	68
Höjningen av dryckesskatten	69
Beskattning efter alkoholhalt	70
Införande av en ny skatteklass för öl	70
Anpassning av alkoholpriserna till EG	70
Höjningen av tobaksskatten	70
Sjukvårdsavgift på alkohol och tobak	71
Avgift till information om tobakens skadeverkningar	71
Restaurangnäringens förhållanden	71
Försäljning och införsel av tax-freevaror	72
Schablontullen på alkohol och tobak	72

Avveckling av löntagarfonderna samt inrättande av närfonder m.m.	72
Arbetsmiljöavgift m.m.	73
Obligatoriskt sparande	74
Demokratisering av ekonomin	75
Sammanfattning av utskottets ställningstagande till allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken	75
Budgetpolitiken	76
De olika budgetalternativen	78
Finansplanen	78
Moderata samlingspartiet	79
Folkpartiet	81
Centern	82
Vänsterpartiet kommunisterna	83
Miljöpartiet de gröna	84
De allmänna riktlinjerna för budgetregleringen	86
Rörlig kredit i riksgäldskontoret, m.m.	87
Försäljning av överskottsmateriel	87
Avveckling av tjänstebrevsrätten	87
Konsekvenser för de statliga myndigheterna av införandet av arbetsmiljöavgifter	87
Statliga garantier	87
Myndigheters rätt att ta ut ersättning för vissa tjänster och varor	87
Mål- och resultatorienterad styrning	87
Statliga verksamhets- och organisationsformer	87
Utförsäljning av statliga tillgångar	88
Utformning av budgetpropositionen	88
Miljöaspekter i propositioner och utredningsförslag	89
Hemställan	89
 <i>Reservationer</i>	
1. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 2) (m)	95
2. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 2) (fp)	101
3. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 2) (c)	104
4. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 2) (vpk)	107
5. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 2) (mp)	108
6. Pris- och hyresstopp (mom. 3) (m, fp, c)	111
7. Pris- och hyresstopp (mom. 3) (vpk)	112
8. Pris- och hyresstopp (mom. 3) (mp)	113
9. Straffskatt vid för hög prissättning (mom. 4) (vpk)	113
10. Spelregler på arbetsmarknaden (mom. 5) (mp)	114
11. Spelregler på arbetsmarknaden (mom. 5, motiveringen) (m, fp)	115

12. Lagfäst sjuklön (mom. 6) (vpk)	115
13. Lagfäst sjuklön (mom. 6, motiveringen) (m, fp)	116
14. Semesterlagstiftningen (mom. 7) (vpk)	116
15. Semesterlagstiftningen (mom. 7, motiveringen) (m, fp) ..	116
16. Semesterlagstiftningen (mom. 7, motiveringen) (mp)	117
17. Arbetskraftsinvandring (mom. 8) (vpk, mp)	117
18. Arbetskraftsinvandring (mom. 8, motiveringen) (m, fp) ..	118
19. Vissa allmänna yrkanden från miljöpartiet (mom. 9) (mp)	118
20. Vissa allmänna yrkanden från miljöpartiet (mom. 9, motiveringen) (m, fp)	119
21. Vissa allmänna yrkanden från miljöpartiet (mom. 9, motiveringen) (c)	119
22. Statlig lönepolitik (tillägg till text s. 59) (fp, c)	119
23. Statlig lönepolitik (tillägg till text s. 59) (m)	120
24. Inriktning av den statliga lönepolitiken (mom. 11) (vpk) .	122
25. Utgiftsram för förvaltningskostnader (mom. 12) (m)	122
26. Statsskuldspolitiken (mom. 13) (m)	123
27. Statsskuldspolitiken (mom. 13, motiveringen) (mp)	124
28. Kreditpolitiken (mom. 14) (m)	124
29. Kreditpolitiken (mom. 14) (c)	125
30. Kreditpolitiken (mom. 14, motiveringen) (fp)	126
31. Kreditpolitiken (mom. 14, motiveringen) (mp)	126
32. Valutapolitiken (mom. 15) (vpk, mp)	127
33. Närmare samarbete med EMS (mom. 16) (m, fp)	127
34. Närmare samarbete med EMS (mom. 16) (mp)	128
35. Kassakrav för finansbolag och andra kreditinstitut (mom. 17) (m)	129
36. Betalningsvillkor vid kreditköp (mom. 18) (mp)	130
37. Höjningen av dryckesskatten (mom. 20) (fp, c)	130
38. Höjningen av dryckesskatten (mom. 20) (mp)	131
39. Höjningen av dryckesskatten (mom. 20, motiveringen) (m)	132
40. Beskattning efter alkoholhalt (mom. 21) (m)	133
41. Införande av en ny skatteklass för öl (mom. 22) (m)	133
42. Höjningen av tobaksskatten (mom. 24) (fp)	134
43. Höjningen av tobaksskatten (mom. 24) (mp)	135
44. Avgift till information om tobakens skadeverkningar (mom. 26) (mp)	135
45. Försäljning och införsel av taxfreevaror (mom. 28) (mp) .	136
46. Tulltaxelagen (mom. 29) (fp)	137
47. Tulltaxelagen (mom. 29) (c)	137
48. Tulltaxelagen (mom. 29) (mp)	138
49. Löntagarfonder (mom. 30) (m, fp, c)	139
50. Löntagarfonder (mom. 30) (mp)	140
51. Arbetsmiljöavgift m.m. (mom. 31) (m, fp)	141
52. Arbetsmiljöavgift m.m. (mom. 31) (vpk)	142
53. Avskaffande av obligatoriskt sparande (mom. 32) (m, fp)	143

54. Avskaffande av obligatoriskt sparande (mom. 32) (mp) . . .	143	1989/90:FiU20
55. Ålderspensionärer och det obligatoriska sparandet (mom. 33, motiveringen) (m, fp)	144	
56. Demokratisering av ekonomin (mom. 34) (vpk)	144	
57. Demokratisering av ekonomin (mom. 34, motiveringen) (m, fp, c)	145	
58. De allmänna riktlinjerna för budgetregleringen (mom. 35) (m)	145	
59. De allmänna riktlinjerna för budgetregleringen (mom. 35) (fp)	149	
60. De allmänna riktlinjerna för budgetregleringen (mom. 35) (c)	151	
61. De allmänna riktlinjerna för budgetregleringen (mom. 35) (vpk)	154	
62. De allmänna riktlinjerna för budgetregleringen (mom. 35) (mp)	156	
63. Omfördelning av medel från socialförsäkringssektorn till statsbudgeten (mom. 36) och Beräknat tillkommande utgiftsbehov, netto (mom. 37) (m)	158	
64. Utförsäljning av statliga tillgångar (mom. 38) (m, fp, c) . .	158	
65. Utformning av budgetpropositionen m.m. (mom. 39) (m, fp, c)	159	
66. Miljöaspekter i propositioner och utredningsförslag (mom. 40) (c)	159	
67. Miljöaspekter i propositioner och utredningsförslag (mom. 40) (vpk, mp)	160	
 <i>Särskilda yttranden</i>		
1. Statsskuldspolitiken (mom. 13) (fp)	161	
2. Statsskuldspolitiken (mom. 13) och Kreditpolitiken (mom. 14) (vpk)	161	
3. Sjukvårdsavgift på alkohol (mom. 25) (c)	162	
4. Löntagarfonder (mom. 30) (vpk)	162	
 <i>Bilagor</i>		
1. Propositionens lagförslag och förordningar	163	
2. Skatteutskottets yttrande 1989/90:SkU2y	171	
3. Bostadsutskottets yttrande 1989/90:BoU7y	179	
 Tabeller		
1. Internationella förutsättningar	44	
2. Sveriges ekonomi 1989—1991	45	
3. Budgetsaldo för budgetåren 1982/83 och 1988/89—1990/91	77	